

ΜΥΣΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
Μ. Γ. ΚΑΤΑΠΟΤΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΣΤ'.

«Ἡτεία τῆς Κρήτης πόλις, ὅθεν
ἦν Μύσων εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν».
[Στέφανος Βυζάντιος]

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "ΠΟΛΥΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ,, Ο. Ε.

ΑΧΑΡΝΩΝ 244 - ΑΘΗΝΑΙ

1937

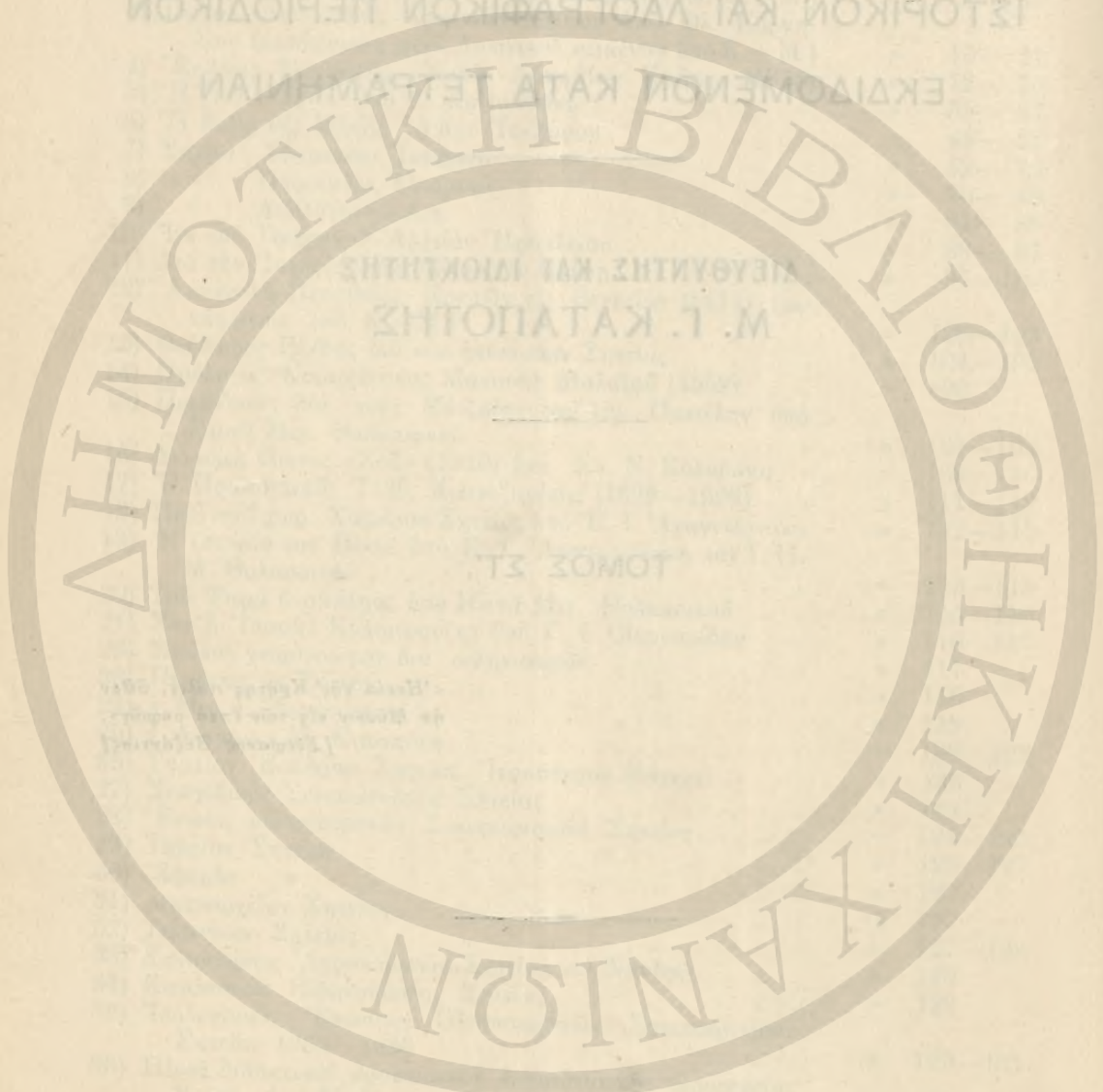
ΜΥΣΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΕΤΕΡΑΜΗΝΙΑΝ

ΛΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
Μ. Γ. ΚΑΤΑΠΟΤΗΣ

ΤΟΜΟΣ 37

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗΣ" Ο.Ε.
ΑΘΗΝΑΙΣ 244-ΑΘΗΝΑΙ

ΣΠ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΥ

ΜΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΕΚ ΚΡΗΤΗΣ ΕΙΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΝ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ ΑΙΩΝΑ

Ὁ ἀναγνώστης τῆς παρούσης μελέτης ὀφείλει νὰ ἔχη ἐν νῷ τὰ τραγικὰ γεγονότα τοῦ 1669, τὰ ὁποῖα θὰ χρησιμεύσουν ὡς εἰσαγωγή ταύτης.

Πράγματι ἡ Ἑνετία προβλέπουσα ἓνα πόλεμον σκληρὸν μὲ τὴν Τουρκίαν, πανίσχυρον τότε, ἐφρόντισε νὰ ὀχυρώσῃ τὸ Ἡράκλειον Κρήτης, κατὰ τὰ σχέδια τοῦ San Micheli ἐκ Βερῶνας καταγομένου καὶ ὅστις ἐθεωρεῖτο ὁ μέγιστος τῶν ὀχυρωτῶν τοῦ αἰῶνός του (1484—1559). Τὰ τεῖχη ταῦτα, τὰ ὁποῖα σώζονται ἀκόμῃ καὶ σήμερον, ἀποτελοῦν τὸ πλεόν ἐνδιαφέρον ἀμυντικὸν ἔργον τῆς Ἀνατολῆς, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς εἰκοσιπενταετοῦς ἀντιστάσεώς του εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων. Τὰ τρία τελευταῖα ἔτη τῆς πολιορκίας (1667—1669) θεωροῦνται ἐκ τῶν τραγικωτέρων τῆς γενικῆς ἱστορίας τῶν πολέμων. Ὑπῆρξαν ἀληθῆς γιγαντομαχία, μέγιστος πόλεμος, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν πολεμικῶν ὑπονόμων. Ἡ Ἑνετία ἀπέστειλεν εἰς Κρήτην πολλοὺς στρατηγούς, τελευταίως δὲ τὸν μεγαλύτερον τῶν πολεμικῶν αὐτῆς ἀνδρῶν, τὸν Ναύαρχον Φραγκῖσκον Μοροζίνη, ἐκεῖνον, ὅστις ἀνείναξε βραδύτερον τὸν Παρθενῶνα καὶ διὰ Διοικητὴν τοῦ πυροβολικοῦ, τὸν στρατηγὸν H. R. Verdmüller, Ἑλβετὸν (1). Ὁ δὲ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος ὁ 16ος ἔστειλεν εἰς βοήθειαν τοῦ Ἡρακλείου 45 πλοῖα καὶ 7.000 ἀνδρας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἐξαδέλφου του, τοῦ δουκὸς τοῦ Beaufort, ὅστις ἐφρονεύθη ἀμυνόμενος τῆς πόλεως. Ἐπίσης στόλος τῆς Μάλτας καὶ τοῦ Πάπα ἐβοήθησαν τὴν πόλιν διὰ τῆς παρουσίας των. Ἐν τούτοις ὅλαι αὗται αἱ προσπάθειαι ὑπῆρξαν μάταιαι. Τὸν δὲ Σεπτέμβριον τοῦ 1669, ὁ Μοροζίνης παρέδωκε τὴν πόλιν εἰς τοὺς Τούρκους.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ ἱστορία, ἣτις θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ. Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι, μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κρήτης, μέγας ἀριθμὸς τῶν κατοίκων αὐτῆς, φεύγων τὸν τουρκικὸν ζυγόν, κατέφυγεν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, αἵτινες κατεῖχοντο τότε ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι εἰσέτι ἐπαρκῶς ἀποδεδειγμένον, ὅτι πλεῖστοι τῶν Κρητῶν προσφύγων καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ πλεόν προέχοντες κατέφυγον εἰς Κεφαλληνίαν, ὅπου καὶ μετέφερον πλεῖστα τοπωνύμια τῆς πατρίδος των. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐνεργῶ ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ, δαπάναις τῆς Κυρίας J. Goekoop de jongh, ὄνομα πολὺ γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ὁμηρικῶν ἐρευνῶν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Τὰ καρποφόρα ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων δημοσιεύονται τακτικῶς (2). Κατὰ τὴν πορείαν τῶν ἐν λόγῳ ἀνασκαφῶν ἐν γεγονόσι εἵλκυσε τὴν

1) Τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Στρατηγοῦ τούτου, τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἡρακλείου ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ ἀπογόνου του A. Zeller Verdmüller ἐν Neu-jahrsblatt der Feuerwerker—Gessellschaft, Ζυρίχη 1900.

2) Ἀνασκαφαὶ Goekoop ἐν Κεφαλληνίᾳ, I, ἐν Ἑφ. Ἀρχαιολογικῇ 1932 σελ. 1—47 καὶ II, 1933 σελ. 68—100. Ἰδὲ ἐπίσης τὰ χρονικά τῶν ἀνασκαφῶν τῶν τελευταίων ἐτῶν ἐν Bulletin de Correspondance Hellénique καὶ ἐν Jahrbuch des Institutes.

προσοχήν μου : ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν τοποθεσιῶν, αἵτινες φέρουσιν τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ Κρήτῃ. Ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ πλουσιωτέρᾳ Ἐπαρχίᾳ τῆς Κεφαλληνίας τῇ καλουμένῃ **Λιβιάθω**, συναντᾷ τις πολλὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα καὶ τοπωνύμια Κρητικά, ὥστε ἄνευ ὑπερβολῆς νὰ ὀνομασθῇ ἡ ἐπαρχία αὕτη «Μικρὰ Κρήτη». Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ ὀνόματα τῶν οἰκογενειῶν προελεύσεως Κρητικῆς, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Ἰονίους Νήσους εἶναι περιττὸν νὰ ἐπιμείνῃ τις ἰδιαιτέρως, διότι εἶναι πρᾶγμα πασίγνωστον. Τὰ πλούσια ἀρχεῖα τῆς Ἑνετίας θὰ διαφωτίσουν μίαν ἡμέραν πλήρως τὸ ζήτημα τοῦτο (*). Οἱ Καραντινοὶ οἱ Τσαγκαρόλοι, οἱ Πουγιᾶλοι κλπ. εἰσὶ καλλιτέχναι πολὺ γνωστοὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἀλλὰ προέρχονται ἐκ Κρήτης. Ἐπίσης πολλὰι ἀρχαῖαι καὶ εὐγενεῖς οἰκογένειαι (Σκορδίλης, Φωκάς, Μουσοῦρος, Βαρούχας καὶ ἄλλοι) ἀπαντῶνται καὶ εἰς τὰς δύο νήσους καὶ συχνὰ ἀπεδείχθη, ὅτι αἱ ἐν Κεφαλληνίᾳ κατοικοῦσαι εἶναι προελεύσεως Κρητικῆς (*). Τὸ ὄνομα Μουσοῦρος ὑπάρχον ὑπὸ τὴν μορφήν Μουσοῦρης μέχρι σήμερον ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Λιβιάθω, ἦτο ἄλλοτε ἐν Κρήτῃ λίαν σύνηθες (*). Ἐπίσης **σκληρός** σύνηθες ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸν XIII καὶ XIV αἰῶνα, ὑφίσταται ἀκόμη ἐν Λιβιάθω (*) Συμβαίνει μάλιστα, ὥστε ὄνομα μὴ συναντῶμενον πλέον ἐν Κρήτῃ νὰ διατηρῆται ἐν Κεφαλληνίᾳ. Τὸ ὄνομα Σκλίτης διατηρούμενον μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἐν τῇ τελευταίᾳ νήσῳ εἶναι τελείως ἄγνωστον σήμερον ἐν Κρήτῃ. Ἐν τούτοις πιστοποιεῖται ὑπὸ τὴν μορφήν Σκλίντζης, ὑπὸ δύο ἐπιγραφῶν τῶν ἐτῶν 1570 καὶ 1627 (*).

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Σκλίντζαι ἦσαν οἰκογένεια πλούσια (διότι ἀναφέρονται ὡς κτήτορες καὶ ἀνακαινισταὶ ἐκκλησιῶν) πιστεύεται, ὅτι πάντες μετηνάστευσαν καὶ διὰ παντὸς μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Ἡρακλείου. Διότι αἱ πλούσιαι οἰκογένειαι εἶχον συμφέρον καὶ ἡδύναντο νὰ ἐκπατρισθῶσιν.

3) Τὰ Ἑνετικά ἀρχεῖα, τόσον ἀτελῶς ἡρευνημένα μέχρι σήμερον περιέχουν ἀσφαλῶς πολυτίμους πληροφορίας ἐπὶ τῆς ἐκ Κρήτης μεταναστεύσεως. Τὰ καλούμενα δ' «Ἀρχεῖα τοῦ Δούκους τῆς Κρήτης» θὰ περιέχουν ἴσως ὁμοίως πληροφορίας. Θὰ εὕρῃ τις ἐν πάσῃ περιπτώσει τὰς ἐκθέσεις καὶ ἄλλα ἔγγραφα προερχόμενα ἐκ μέρους τῶν Διοικητῶν (ProvEDITORI) τῶν Ἰονίων Νήσων. Ὁ κ. Σπ. Θεοτόκης, ὅστις ἡρεύνησε τὰ Ἑνετικά ἀρχεῖα, ἀναφέρει 26 ἐκθέσεις τῶν ProvEDITORI τῆς Κεφαλληνίας ἀπὸ τοῦ 1528 καὶ ἔξης. (Σπ Θεοτόκη. Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἔρευναν τῶν μνημείων τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ κ.τ.λ.). Ἐν τῷ Κρητικῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Βενετικοῦ Κράτους. Κέρκυρα 1926 σελ. 67. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐκδοθὲν εἰς 100 ἀντίτυπα ἡριθμημένα, δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἔμπορίῳ.

4) Ἰδὲ ἐπὶ παραδείγματι E. Gerland. Ἱστορία τῆς Κρητικῆς εὐγενείας κατὰ τὸν μεσαίωνα σελ. 162—4, ὅπου ἀναφέρεται ἔγγραφον τοῦ Διοικητοῦ τῆς Κεφαλληνίας Μουάτζο, ἐνῷ δηλοῦται ὅτι ὁ ἄρχων Γεώργιος Βαρούχας, γεννηθεὶς ἐν Κρήτῃ μετηνάστευσεν εἰς Κεφαλληνίαν κατὰ τὸ ἔτος 1787. Ἐκ τούτου μανθάνομεν, ὅτι ἡ μετανάστευσις ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μακρὸν μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κρήτης κατὰ τὸ 1669.

5) Στεφ. Ξανθοῦδίδου, Χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ Κρήτης, ἐν Ἀθηνῶν. Τόμ. 15 σελ. 116—117 καὶ 137. Ὁ περιώνυμος σοφὸς τοῦ 15 αἰῶνος Μᾶρκος Μουσοῦρος, ἐγεννήθη ἐν Ρεθύμνῳ, πόλει τῆς Κρήτης. Σάθα, Νεοελληνικὴ Φιλολογία σ. 80.

6) Στεφ. Ξανθοῦδίδου αὐτόθι σελ. 114—116. Εἰς Σκληρὸς πλοίαρχος Κεφαλλήν συνέλεξεν ἐκ τῶν κυμάτων καὶ μετέφερεν εἰς Ὀδησσὸν τὸ λείψανον τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'. ὅστις ἀπαγχονισθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1821, ἐρρίφθη κατόπιν εἰς τὸν Βόσπορον.

7) Στεφ. Ξανθοῦδίδου αὐτόθι 68—69.

Ἐξέλεξα σκοπίμως τὰ σπάνια καὶ δυσπρόφερτα ὀνόματα, διὰ τὰ ἀποδειχθῇ ἡ βεβαία Κρητικὴ των προέλευσις. Πράγματι εὐρίσκεται πλῆθος οἰκογενειακῶν ὀνομάτων ⁽⁸⁾ κοινῶν καὶ εἰς τὰς δύο νήσους. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι κοινὰ καὶ εὐκόλου σχηματισμοῦ δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἀμοιβαία των ἐξάρτησις, ὡς τὰ ὀνόματα Παπᾶς, Κοντός, Μαῦρος κ. ἄ. Ἄς σημειωθῇ τέλος ὅτι ἡ χαρακτηριστικὴ κατάληξις τῶν Κρητικῶν ὀνομάτων εἰς *-akis*, εἶναι ἔνδειξις τῆς Κρητικῆς προελεύσεως, ὅταν τὸ ὄνομα συναντᾶται ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τὸ ἐπίθετον Πολλάκις ⁽⁹⁾. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τὸ ὄνομα Κρητικὸς (κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ὀνόματα Ζακυνθινός, Λευκαδίτης, Μωραΐτης, ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὡς τὸ Κεφαλλονίτης, ὄνομα οἰκογενείας ἐν Κερκύρᾳ).

Περιοριζόμεθα εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ὅσον ἀφορᾷ τὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα διὰ τὰ ὁποῖα, ὡς ἐλέχθη, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ μελέτη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ἑνετικῶν ἀρχείων. Τοῦναντίον διὰ τὰ τοπωνύμια δὲν εἶναι πιθανόν, ὅτι εὐρίσκονται πολλαὶ γραφαὶ μαρτυρίαι. Τὰ μέχρι σήμερον ὑπὸ διαφόρων δημοσιευθέντα συμβόλαια Ἑνετοκρητῶν συμβολαιογράφων, περιέχουν πολλὰ τοπωνύμια καὶ περὶ τῶν ὁποίων θὰ εἴπωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὀλίγας λέξεις.

Ἡ ἔμφυτος ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα ἐπιβάλλει εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μεταφέρῃ τὰ ὀνόματα τοῦ τόπου, ὅπου κατῴκει, εἰς τὴν νέαν του πατρίδα, ὅπου ἐγκαθίσταται. Τὸ φαινόμενον τοῦτο βεβαιοῦται ἤδη κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν (ὁμοιότης τοπωνυμίων προελληνικῶν μεταξὺ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας). Τὸ ἴδιον φαινόμενον ἀναφέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ἐν τῷ ἐποικισμῷ τῶν ἄλλων Ἡπειρῶν ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν καὶ τέλος, παράδειγμα πρόσφατον, ἐν τῇ μεταναστεύσει τῶν Ἑλλήνων προσφύγων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετὰ τὸν Μέγαν Πόλεμον. Οὕτω ἐν Ἑλλάδι σήμερον ὑπάρχει πληθώρα τοιούτων ὀνομάτων, ὡς Ἰωνία, Νέα Σμύρνη, Νέα Ἀλικαρνασσός. Εἶναι συγκινητικὸν νὰ βλέπῃ τις τοὺς δυστυχεῖς Κρητὰς, φεύγοντας τὸν σκληρὸν ζυγὸν τοῦ κατακτητοῦ, νὰ θέλουν νὰ συναποκομίσουν καὶ τοὺς ἀγαπημένους τόπους τῆς πατρίδος των.

Ἐναντι τοῦ Λιβάθου, ἐπὶ τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κεφαλληνίας, ὑπάρχει νησίδιον ἢ μᾶλλον ἀπότομος βράχος στεφανωμένος ἄλλοτε ὑπὸ μοναστηρίου, καλούμενος «δ *Δίας*». Ἀσφαλῶς ἡ διδομένη ἐρμηνεία ὑπὸ σοφῶν τινων, ὅτι τὸ ὄνομα ὑπομιμνήσκει τὸν πατέρα τῶν Θεῶν εἶναι ἐλάχιστα πιθανή ⁽⁹⁾. Οἱ Βυζαντινοὶ καλόγηροι δὲν θὰ ἠνείχοντο ἐν εἰδωλολατρικὸν ὄνομα ὡς δηλωτικὸν τοῦ μοναστηρίου των ⁽¹⁰⁾.

(8) Α. Μηλιαράκης ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ τῆς Κεφαλληνίας σελ. 113, ἐδημοσίευσεν ὅλα τὰ ὀνόματα τῆς Κεφαλληνίας. Διὰ τὰ Κρητικὰ ὀνόματα δεῖν νὰ καταφύγῃ τις εἰς τοὺς διαφόρους ἐπισήμους καταλόγους τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν.

(*) Σημ. Μύς. Τὸ Πολλάκις δεῖν νὰ γράφεται μὲ ω καὶ μὲ ἐν λ. Διότι ἐν Κρήτῃ τὸ Πολλάκις εἶναι ὑποκοριστικὸν τοῦ Πῶλος (=Παῦλος).

(9) Ἰδὲ J. Purtsch, Kephallenia, σελ. 78.

(10) Ὡς ἡδυνήθην νὰ βεβαιώσω ἡ μόνη ἐποχὴ, ἣτις ἀφῆκε ἔχνη ἐπὶ τῆς νησίδος ἦτο ἡ Βυζαντινὴ. Τὰ ἐναπομείναντα ἐρείπια ἀρχαίων τινῶν οἰκημάτων καὶ ἡ κατ' ἐπανάληψιν ἐπιδιορθωθείσα ἐκκλησία διατηροῦνται ἀκόμη ἀρκετὰ καλά. Ὁ βράχος οὗτος ἐξ ὧλων τῶν μερῶν ἀπόκρημνος, προσιτὸς δὲ μόνον ἀπὸ ἐν μέρους διὰ βαθμίδων, λαξευθε-

Τοῦναντίον θεωρῶ ὡς βέβαιον, ὅτι ὁ βράχος οὗτος ἔλαβε τὸ ὄνομα ὁ **Δίας** παρὰ τῶν Κρητῶν προσφύγων ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς Νησιδος **Δίας**, τῆς εὐρισκομένης, ἀντικρὺ τοῦ Ἡρακλείου Κρήτης ⁽¹¹⁾.

Ἐπίσης, ὡς ἐν Κρήτῃ ἐπὶ τῆς ἑναντι τῆς **Δίας** ἀκτῆς ὑπάρχει τὸ ἀκρωτήριον καὶ ὁ ὄρμος τῆς Ἁγίας Πελαγίας, οὕτω καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἡ ἑναντι τοῦ βράχου «**Δίας**» ἀκτὴ καλεῖται Ἁγία Πελαγία.

Εἶναι ἀδύνατον τὸ πρᾶγμα νὰ εἶναι τυχαῖον, διότι ἐπὶ πλεονεῖς ἀπόστασιν δύο ἕως τριῶν μιλίων ὑπάρχει τοποθεσία καλουμένη Ἁγιος Μηνᾶς. Γνωρίζομεν δέ, ὅτι ὁ ἅγιος οὗτος, προελεύσεως Αἰγυπτιακῆς, ἦτο καὶ εἶναι ἀκόμη ὁ πολιοῦχος Ἁγιος τοῦ Ἡρακλείου, τοῦ ὁποίου ὁ καθεδρικός ναὸς φέρει τὸ ὄνομα τοῦτο ⁽¹²⁾.

Μία ἄλλη σύμπτωσις ὀνομάτων ἐξίσου πειστικῇ ὑφίσταται ἐν τῇ βορείῳ διαμερίσματι τῆς Κεφαλληνίας, καλουμένῳ Ἑρισος. Ἐνταῦθα ὑπάρχει μέρος καλουμένον Λίθινα καὶ μικρὸς ὄρμος «**τὸ Καλὸ Διμνιόνι**» (=ἀσφαλὴς λιμὴν). Τοῦτο μᾶς ὑπενθυμίζει ἀμέσως τὸ νότιον διαμέρισμα τοῦ (νομοῦ) Ἡρακλείου, ὅπου ὑπάρχει τοποθεσία παρὰ τὴν θάλασσαν, καλουμένη Λίθινας ⁽¹³⁾, καὶ ἀπώτερον τούτου οἱ περίφημοι **Καλοὶ Διμένες**, ὅπου προσήγγισεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ ὁποῖοι καὶ σήμερον ἀκόμη ὀνομάζονται «**Οἱ Καλοὶ Διμνιῶνες**» ⁽¹⁴⁾. Ὁ τύπος **Διμνιῶνας** καὶ **Διμνιόνι** εἶναι Κρητικὸς. Ἐφ' ὅσον δὲ γνωρίζω ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι, ὡς καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ ὁ λαϊκὸς τύπος εἶναι **λιμένας καὶ λιμάνι**. Ἰδοὺ ἐπομένως μία γλωσσικὴ ἀπόδειξις εἰσέτι δι' ἐν τοπωνύμιον ἐκ Κρήτης μεταναστεῦσαν εἰς Κεφαλληνίαν.

Δὲν θὰ ἐπιμείνω ἐπὶ ἄλλων συμπτώσεων δι' ὀνόματα, τῶν ὁποίων δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐρμηνεύσω τὴν ἀμοιβαίαν ἐξάρτησιν. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι ὑπάρχει ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἑρισσοῦ, τὸ **Καλὸν Ὅρος**, τὸ ὁποῖον ὑπενθυμίζει τὸ **Κακὸν Ὅρος** τοῦ Ἡρακλείου. Τὸ χωρίον **Κομιτᾶτα** ἐν τῇ αὐτῇ περιφερείᾳ ἐνθυμίζει τὸ χωρίον **Κομιτάδες** τῶν Σφακιῶν τῆς Κρήτης. Τὸ χωρίον **Καραβάδω** ἐν Λιβᾶθῳ καὶ **Σχοινιάς** ἐν Λεξουρίῳ εἶναι συνώνυμα πρὸς δύο χωρία τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου. Θὰ ἦτο εὐχερὲς νὰ μνημονεύσῃ τις ἀκόμη πολλὰ ὅμοια παραδείγματα. Ἀλλὰ θὰ ἦτο ἐπ'ἀνάγκης νὰ ἀποδειχθῇ προηγουμένως ὅτι τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐν

σῶν ἐν τῷ βράχῳ καὶ διὰ τινος ἐλαφρᾶς κλίμακος σιδηρᾶς, ἥτις φθάνει μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ ὑψοῦτο κατὰ τὴν νύκτα, ἦτο ἀπρόσβλητος ὑπὸ τῶν πειρατῶν καὶ ἀποτελεῖ φαινόμενον μοναδικόν, ἀνάλογον πρὸς τὸ τῶν Μετεώρων ἐν Θεσσαλίᾳ.

11) Ἡ νησίς τῆς Κρήτης καλεῖται «ἡ Δία» (προφέρεται Dia), ἐξ οὗ τὸ παρεμφθαρμένον Standia (=στὴν Δία), ὑφ' ὃ ἀναφέρεται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς τινὰς χάρτας. Τὸ Δία εἶναι ἀρχαῖον. Συγγραφεῖς δέ τινες τοποθετοῦν ἐνταῦθα τὸν μῦθον τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Ἀριάδνης. Ἰδὲ Bursian, geographie griechenland II σελ. 560 καὶ Sir Evans Palace of Minos I σελ. 298 καὶ II σελ. 289.

12) Ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ τὰς παλαιότερας ἀνασκαφὰς Goekoop ἀνέφερον εἰς τὸ μέρος τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ ἐρείπια ἑλληνικὰ καὶ τοιαῦτα ναοῦ τοῦ ἰδίου ἁγίου, τὸ ὁποῖον θεωροῦν ναὸν ὡς πολὺ παλαιὸν χωρὶς νὰ ἀναφέρουν πόθεν συνετέρανον τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον. Ἀρχ. Ἐφημερίς 1912, 268 καὶ Πρακτικά 1912 σελ. 105.

13) Πιθανῶς τὸ **Λίθινας** εἶναι τὸ ἀρχαῖον ὄνομα **Λισσὴν** λιμὴν τῆς Φαιστοῦ, καλούμενος ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ III, 293, **Λισσὴ Πέτρα**.

14) Περιγραφὴ τῶν **Καλῶν Διμένων** καὶ διήγησις τοῦ ναυαγίου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν ταῖς **Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων** Κεφ. 27.

Κεφαλληνία χρονολογούνται μετὰ τὸ 1669. Πρὸς τοῦτο θὰ ἔπρεπε νὰ συμβουλευθῇ τις τὰ προαναφερθέντα Βενετικά ἀρχεῖα καὶ παλαιούς χάρτας τῆς Κεφαλληνίας. Καὶ χάρτας μὲν τῆς Κρήτης εἶδον πολλούς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς Κεφαλληνίας. Ἄγνοῶ μάλιστα, ἐὰν ὑπάρχουν τοιοῦτοι.

Ἐν τούτοις ἔξ ὧσων ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν ἀρκούντως ἀποδεικνύεται ἡ μεγάλη μετανάστευσις Κρητῶν εἰς Κεφαλληνίαν. Γνωρίζομεν ἐπίσης ὅτι ἡ πλέον ἐνδιαφέρουσα ἐπικολυρικὴ ἐποποιία τῆς Κρήτης καὶ γενικῶς τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλλάδος, ὁ **Ἐρωτόκριτος τοῦ Κορνάρου**, ἦτο καὶ εἶναι ἀκόμη ἔξ ἴσου δημοφιλὴς τόσον ἐν Κρήτῃ ὥσων καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὅπου ἄλλοτε ἐπεισόδια τοῦ ποιήματος τούτου παριστάνοντο ἐν θεάτρῳ. Ἄνδρες δὲ καὶ γυναῖκες ἀπήγγελλον μέχρι τοῦ παγκοσμίου πολέμου (ὅστις ἠλλοίωσε παντοῦ τὸν ὄνυχον τῆς ζωῆς) ὁλόκληρα τμήματα τοῦ ποιήματος τούτου. Γνωρίζομεν ἐπίσης χάρις εἰς στατιστικὴν τοῦ μακαρίτου Καθηγητοῦ Νικολάου Πολίτου ὅτι ὡς κύριον ὄνομα ἀπαντᾷ συνηθέστερον ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸ ὄνομα Ἐρωτόκριτος ἢ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι. Τέλος τὸ μόνον χειρόγραφον τοῦ ποιήματος τούτου, τὸ ἐν Λονδίῳ εὑρισκόμενον προέρχεται ἐκ Κεφαλληνίας¹⁵).

Πόθεν προέρχεται ἡ προτίμησις αὕτη τῶν Κρητῶν προσφύγων διὰ τὴν Κεφαλληνίαν; Πιστεύω, ὅτι γεγονὸς στρατιωτικὸν θὰ δώσῃ τὴν κλεῖδα τοῦ αἰνίγματος. Διότι ἔξ ὅλων τῶν ὑπὸ τῆς Βενετίας κατεχομένων μερῶν μόνῃ ἡ Κεφαλληνία ἔσπευσε νὰ μετάσχῃ τῆς ἀμύνης τοῦ Ἡρακλείου κατὰ τὰ τραγικὰ ἔτη 1667—1669.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο ἔθος οἱ ἡγέται πλουσίων καὶ ἰσχυρῶν οἰκογενειῶν νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν Βενετίαν ἐξοπλίζοντες δαπάναις των πλοῖα καὶ στρατεύματα μὲ τὸ ἀντάλλαγμα πρωτείων καὶ τίτλων εὐγενείας. Ἀναφέρονται πολλοὶ τοιοῦτοι ἀρχηγοὶ Κεφαλλῆνες. Διότι οἱ Κεφαλλῆνες ἦσαν καὶ εἶναι εἰσέτι πολεμικώτεροι τῶν λοιπῶν κατοίκων τῶν Ἰονίων νήσων καὶ δὲν περιφρονοῦν τὰς περιπετείας.

Οὕτω οἱ Ἀδελφοὶ Ἰωάννης, Λαυρέντιος καὶ Γεώργιος Ἀντύπας, ἐξοπλίσαντες ἑκατὸν στρατιώτας καὶ λαβόντες μέρος εἰς διαφόρους στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀπεστάλησαν τέλος εἰς Ἡράκλειον, ὅπου εἰς μὲν ἔξ αὐτῶν ἐφονεύθη, ὁ δὲ ἕτερος ἠχμαλωτίσθη. Ἀναφέρονται ἀκόμη οἱ Ἀναστάσιος καὶ Εὐάγγελος Ἀννίνοι, οἵτινες ἐξώπλισαν εἴκοσι στρατιώτας καὶ ἐπολέμησαν καὶ τὸ 1669 ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μοροζίνι. Εἷς ἄλλος, ὁ Γεώργιος Καρβούρης, μέλος πολὺ γνωστῆς ἐκ Κεφαλληνίας οἰκογενείας καὶ δι' ἄλλα διακεκριμένα αὐτῆς μέλη, ἐδέχθη κατὰ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ προμαχώνος **Πανίγγρα** (σήμερον καλουμένου **τῶν Χανίων ἢ πόρτα**) δύο θανατηφόρα τραύματα «onde gli tributarono la bevuta onoce vole restituirli i prodi suoi capi Marchese di villa e il Sig. R. Ventimilier¹⁶».

15) Βλ. τὴν μεγάλην κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ **Ἐρωτοκριτοῦ** ὑπὸ Στεφάνου Ξανθοῦ δίδου (Ἡράκλειον 1915) σελ. XVI καὶ ἐξῆς.

16) Ventimilier ἐφέρετο εἰς Ἑνετικὴν γλῶσσαν τὸ ὄνομα τοῦ Στρατηγοῦ Verdmüller, ὅστις ἀναφέρεται ἀνωτέρω. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὑπάρχει ἐσφαλμένη χρονολογία, διότι οὗτος ὡς καὶ ὁ μαρκήσιος di Villa εἶχον ἤδη ἀναχωρήσει ἐξ Ἡρακλείου ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους 1668. Δι' ὅτι ἀφορᾷ τὴν οἰκογένειαν Καρβούρη ἰδὲ Α. Μαζαράκη. Βίοι ἐνδόξων Κεφαλλήνων καὶ Ζαβίρα. Νέα Ἑλλάς σελ. 406 καὶ 460.

Τέλος ἕτερος Κεφαλλήν ὁ Ἄγγελος Δελαδέτσιμας ἐπὶ κεφαλῇς ἑκατὸν πενήκοντα ἀνδρῶν εἰσῆλθεν εἰς τὸ πολιορκούμενον Ἡράκλειον καὶ ὑπερήσπισε μετὰ σθένους τὸ φρούριον «Ἅγιος Ἀνδρέας».

Εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ φρουρίου, τὸ ὁποῖον ἔκειτο πλησίον τῆς θαλάσσης, καὶ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς τὸ ἀσθενέστερον σημεῖον τῶν τειχῶν, ἔλαβον μέρος αἱ πεισματωδέστεραι ἔφοδοι. Ἦτο δὲ τὸ μόνον ὀχυρόν, ὅπερ ἐπέτυχον νὰ καταλάβουν οἱ ἐπιτιθέμενοι, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιτύχουν καὶ τὴν εἰσοδὸν τῶν εἰς τὴν πόλιν. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο εἶχον τοποθετηθῇ αἱ καλύτεραι δυνάμεις τῶν πολιορκουμένων. Ἐπομένως πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔνδειξις τιμῆς καὶ ἐμπιστοσύνης τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὸν Δελαδέτσιμα καὶ τοὺς Κεφαλλήνας τοῦ ἀνετέθη ἡ ἄμυνα τοῦ φρουρίου τούτου (17).

Ἐν τῇ πολιορκουμένῃ ἄρα πόλει εὐρίσκετο μέγας ἀριθμὸς Κεφαλλήνων, διακινδυνευόντων τὴν ζωὴν τῶν ἐν τῷ ἀνίσῳ τούτῳ ἀγῶνι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς πολιορκίας. Εἶναι ἔπομένως φυσικὸν οἱ Κεφαλλῆνες οὗτοι νὰ συνεδέθησαν φιλικῶς μὲ τοὺς Κρητάς. Μία δημοσία γνώμη εὖνους ὑπὲρ τῶν Κεφαλλήνων ἐδημιουργήθη ἐν Κρήτῃ, τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ μετανάστευσις τῶν Κρητῶν εἰς Κεφαλληνίαν κατὰ τὸ πλεῖστον.

Κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῶν γραμμάτων ἐν Κεφαλληνίᾳ, τὴν τὸσον πτωχήν, ἀποτελεῖ μεμονωμένον περιστατικὸν τὸ ποίημα τοῦ μοναχοῦ **Ἀνθίμου Διακρούση** (τὸ ὄνομα τοῦτο διατηρεῖται ἀκόμη ἐν τῇ νήσῳ). Πράγματι ὁ μοναχὸς οὗτος διηγεῖται ἐν στίχοις τὸν Κρητικὸν πόλεμον κατὰ τὸν λογοτεχνικὸν τρόπον, τόσον πλούσιον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Τὸ ποίημα συνετέθη πρὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ Ἡρακλείου, ὠφείλετο δὲ εἰς τὸ ταξειδίον τοῦ Διακρούση εἰς Κρήτην καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν Κρητῶν μεταναστῶν εἰς Κεφαλληνίαν (18).

Καὶ νῦν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν καλύτερον τὴν Κρητικὴν Κωμωδίαν, ὁ **Φορτουναῖος** γραφεῖσιν ὑπὸ τοῦ **Φωσκόλου**, ἀνευρεθεῖσαν δὲ ὑπὸ Σάθα καὶ δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ Ξανθουδίδου (19).

Ἐκ τῶν κυρίων προσώπων, ὁ γέρων Δούρας, ἱατρὸς καταγόμενος ἐκ Ληξουρίου, πόλεως τῆς Κεφαλληνίας, εἶναι πατὴρ τοῦ Φορτουναίου, τοῦ ἥρωος τῆς κωμωδίας. Ἄνευ τῆς γνώσεως τῶν προηγουμένων δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐννοήσῃ διατὶ ὁ ποιητὴς ἐξέλεξεν ὡς πατρίδα τοῦ ἥρωος τοῦ τὴν μικρὰν καὶ ἄγνωστον πό-

17) Ἰδὲ Marino καὶ Nicola Pignatorre, *Memorie Storiche et critiche dell'isola di Cefalonia* 1887, Τόμ. I σελ. 142—143.

Οἱ Ἀδελφοὶ Pignatorre δημοσιεύουν ἐν τῇ μνημονευθέντι ἔργῳ, σελ. 152 τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν τοῦ Δουκὸς ὑπὸ χρονολογίαν 31 Ἰουλίου 1685, ἣτις ἀναγνωρίζει τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Δελαδέτσιμα: «*Marinus Antonius Justiniano dei gratia dux Venetiarum et ad perpetuam rei memoriam: Fra le famiglie nobili et benemerite della cita ed isola di Cefalonia gode quella dei della Decima prerogative reguardevoli e distinte. D. Angelo... ma particolarmente si e fermato con 150 uomini a sue spese nella difesa dell'assediacca Piazza di Candia e si è intotti i parti bersagliati dal nimico e nell' attacco al St Ambrea esposto a maggiori pericoli con fede e contanza...*»

(18) Ὁ ποιητὴς ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ μᾶς λέγει, ὅτι ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον ποίημα τοῦ καὶ δαπάναις τοῦ κατὰ τὸ 1667. Ἰδὲ Α. Ξηρουχάκη, *ὁ Κρητικὸς πόλεμος*, Τριέστη 1908 σελ. 67 καὶ ἐξῆς.

(19) *Μάρκον Ἀντωνίου Φωσκόλου, ὁ Φορτουναῖος*, Ἐλευθερουδάκη Ἀθῆναι 1922.

λιν τῆς Κεφαλληνίας. Ἄλλ' ὅταν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ κωμωδία ἐγράφη καὶ ἐπαίχθη ἐν Ἡρακλείῳ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1667—1669, τὸ πρᾶγμα ἀποσαφηνίζεται. Ὁ ποιητὴς ἐξέλεξε τὸ Ληξοῦρι, διότι ἡ Κεφαλληνία, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει εἰς τοὺς στίχους, ἦτο τότε εἰς τὴν «ἡμερησίαν διάταξιν», διότι οἱ Κεφαλλῆνες ἐμάχοντο εἰς τὰ διάφορα φρούρια. Οὗτοι δὲ ἤκουον εὐχαρίστως τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος των. Ἀφ' ἐτέρου ὁ ποιητὴς ἐπετύγχανε νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν γενναίων ἐθελοντῶν καὶ νὰ τοὺς κολακεύσῃ μὲ τὸν γάμον τῆς νεαρᾶς Κρήσης Πετρονέλλας μὲ τὸν Κεφαλλῆνα Φορτουνᾶτον, τοῦ ὁποίου φορτικῶς ἐπαινεῖ τὰ ἔξοχα προτερήματα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς προφητείας τοῦ ποιητοῦ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως, αὗται δὲν ἐπραγματοποιήθησαν. Οἱ δὲ Κεφαλλῆνες τὴν ἐν Ἡρακλείῳ φιλοξενίαν των ἀπέδωκαν κατόπιν, δεχθέντες ἐν Κεφαλληνίᾳ τοὺς ἐκπατρισθέντας Κρητας (*).

Ἡ ΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΙΣΙΔΩΡΟΥ ΕΝ ΣΗΤΕΙΑ

Ὁ κ. Νικ. Ι. Παπαδάκης πρώην διευθυντὴς τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν *Ἐλευθέραν Σκέψιν* (9 Αὐγούστου 1930) τὸ ἐπόμενον ἄρθρον ἐν σχέσει πρὸς τὸν χάρτην τοῦ *Buondelmonti* καὶ διὰ τὴν θέσιν τῆς Μονῆς Ἀγίου Ἰσιδώρου.

«Ὁ φίλος κ. Καταπότης μᾶς ἐμφανίζει νέον ἱστορικὸν στοιχεῖον πολλοῦ λόγου ἄξιον, τὸν Χάρτην τῆς Κρήτης, τὸν ἐν τῷ Βιβλίῳ τοῦ *Buondelmonti* «*Liber Insularum Archipelagi*» περιλαμβανόμενον, ἐξάγει δὲ ἀπὸ τὸν Χάρτην τοῦτον, ὅτι εἰς τὴν θέσιν κεῖται σήμερον ἡ Μονὴ Τοπλοῦ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἔκειτο ἄλλοτε τὸ Μονύδριον τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Β. ὡς μόνον ὑφιστάμενον κατὰ τὸ 1415. Συνάγει δ' ἐκ τούτου ὁ κ. Καταπότης ὅτι ἐπὶ τῶν ῥεπιπίων τοῦ Μονυδρίου Ἀγ. Ἰσιδώρου ἀνηγέρθη βραδύτερον ἡ Μονὴ Τοπλοῦ.

Ἀλλὰ τί τῷ ὄντι ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ Χάρτου τοῦ *Buondelmonti*; Ἀποδεικνύεται τοῦτο μόνον, ὅτι ἡ θέσις τοῦ Μονυδρίου τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου δὲν ἔκειτο κατὰ τὸ ἔσχατον τοῦ Ἀκρωτηρίου Σιδέρου ἄκρον, (εἰκ. 1) παρὰ τὸν σημερινὸν δηλ. Ναυτικὸν φάρον, ὡς μέχρι τοῦδε ἐπιστεύετο.

Καὶ πράγματι δὲν ἔκειτο ἐκεῖ.

Περὶ τῆς θέσεως τοῦ Μονυδρίου Ἀγ. Ἰσιδώρου ἔλαβον καὶ ἄλλοτε ἀφορμὴν νὰ διατυπώσω ἀμφιβολίαν τινὰ στηριχθεὶς εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ καὶ σήμερον ὑφιστάμενος ἐκεῖ ναῖσκος δὲν φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγ. Ἰσιδώρου, ἀλλὰ τὸ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου. Εἶναι δὲ πολλὰ ἔτη ὅπου ἀνεκαινίσθη ὁ ναῖσκος οὗτος δαπάναις καὶ ἐπιμελείᾳ Ἱερομονάχου τινὸς Ζωσιμᾶ περὶ τὸ 1880, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι

(*) Σημ. Μύσ. Ἡ ἀνωτέρω μελέτη ἐλήφθη ἐκ τῆς Βελγικῆς Ἐπιθεωρήσεως «*Βυζαντινῶν*» Τόμος Χ σελ. 591—598. Βρυξέλλαι 1935 καὶ μετεφράσθη ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τοῦ Μύσωνος, ἀδείᾳ τοῦ συγγραφέως.

ὠνομάσθη δὲ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου. Καὶ ὁ Χάρτης τοῦ Spratt, ὁ πρὸ τῆς χρονολογίας ταύτης κατασκευασθεὶς καὶ ἐκδοθεὶς (1858) αὐτὸ τὸ ὄνομα σημειοῖ ὡς ὄνομα τοποθεσίας κατὰ τὴν ἐσχατιὰν τοῦ Ἀκρωτηρίου Σιδέρου. Ἐκεῖ

Εἰκ. 1 (*)

- 1) Τὸ ἄκρον τοῦ ἀκρωτηρίου Κάβο-Σιδέρου. 2) Ἡ θέσις τοῦ ναυτικοῦ φάρου.
3) Τὸ Ξωκκλησι Ἅγιος Ἰωάννης. 4) Ὁ ὄρμος Ἀγία Γιάννη.

ἠγγέρθη ποτὲ μικρὸς ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου (εἰκ. 2), τοῦ «τῆς ἐρήμου οἰκιστοῦ», καὶ παρ' αὐτὸν οἴκημά τι διὰ προσωρινὴν κατάλυσιν τῶν κατὰ καιροὺς προσκυνητῶν, τῶν ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης προσερχομένων. Διότι

Εἰκ. 2.

Τὸ Ξωκκλησι ἅγιος Ἰωάννης καὶ δεξιὰ αὐτοῦ ἡ «Κεφάλαι Ἀγία Γιάννη.

περὶ μονίμου κατοικίας ἀνθρώπων, ἔστω καὶ Καλογήρων Ἐρημιτῶν ἢ Ἀσκητῶν εἰς τόπον τόσον αὐχμηρὸν καὶ ἄγονον δὲν δυνάμεθα ποσῶς νὰ σκεφθῶμεν ἢ νὰ πιστεύσωμεν(*).

*) Σημ. Μύσωνος. Αἱ δημοσιευόμεναι εἰκόνες ἐτέθησαν ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τοῦ περιοδικοῦ πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ κειμένου.

Ἀλλὰ ποῦ κατὰ τὸν Χάρτην ἔκειτο τὸ Μονύδριον Ἀγίου Ἰσιδώρου; Ἐπὶ τῆς σημερινῆς θέσεως τῆς Μονῆς Ἀκρωτηριανῆς, ὡς ὁ φίλος κ. Καταπότης φρονεῖ; Ἀσφαλῶς ὄχι. Δὲν ἀποδεικνύει τοιοῦτόν τι ὁ Χάρτης.

Ἡ ἀτέλεια τοῦ Χάρτου ἐπιτρέπει πολλὰς ἀμφιβολίας ἐπὶ ἄλλων τινῶν σημείων. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου, νομίζω ὅτι χαράττει ἀρκούντως εὐδιάκριτον τὴν θέσιν τοῦ Μονυδρίου δι' ἐνὸς τετραγωνιδίου ἢ μᾶλλον ρομβοειδοῦς σχήματος διακρινομένου δεξιᾷ τοῦ ὀνόματος S. Isidor, τὸ ὁποῖον σχῆμα καὶ οὐχὶ τὴν λέξιν ὀφείλομεν νὰ θεωρήσωμεν ὡς δεικνύον τὴν θέσιν, ἐν ἣ τὸ Μονύδριον Ἀγίου Ἰσιδώρου.

Τὸ σχῆμα ὅμως τοῦτο τοποθετεῖται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως οὐχὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς σημερινῆς Μονῆς Τοπλοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὴν παραλίαν καὶ μέρος αὐτῆς κείμενον μεταξὺ «Κουρεμένου» καὶ Ἐρημουπόλεως, ἥτοι πέντε ὅλα καὶ πλεόν μίλια μακρὰν καὶ ἀνατολικώτερον τῆς Μονῆς Τοπλοῦ. Κατὰ τὴν παραλίαν ταύτην, ἐγγύτερον δὲ πρὸς τὸ Μετόχιον «Κουρεμένου» τὸ ὁποῖον πρὸ πολλῶν ἔτων καὶ εἰς μικρὰν ἡλικίαν ἐπεσκέφθην, διετήρησα ὅμως ἀμυδρὰν ἀνάμνησιν ἐρειπίων καὶ πιστεύω ὅτι θὰ ἀνήκων ταῦτα εἰς τὸ Μονύδριον Ἀγ. Ἰσιδώρου.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ Μονύδριον Ἀγ. Ἰσιδώρου δὲν συμπίπτει ποσῶς μὲ τὴν σημερινὴν μεσογειοκὴν Μονήν. Ἦτο παραθαλάσσιον αὐτὸ καὶ ἀπόκεντρον. Ἡ ἐποχὴ ἄλλωστε τοῦ Buondelmonti κεῖται ἐντὸς τῆς τῶν ἀποκέντρων μοναστηρίων περιόδου, ἣ ὁποία καὶ διήρκεσε πολλὴ ἀκόμη καιρὸν αἰῶνα καὶ πλεόν.

Ἡ ἔγερσις τοῦ Μονυδρίου Ἀγ. Ἰσιδώρου εἰς τὴν μεταξὺ «Κουρεμένου» καὶ Ἐρημουπόλεως ἀκτὴν, ἥτοι κατὰ τὸν βόρειον τοῦ κόλπου Παλαιοκάστρου βραχίονα, ἐξηγεῖται, πιστεύω, καὶ ἐκ τοῦ ἐπομένου λόγου.

Κατὰ τὸν ἕτερον τοῦ κόλπου Παλαιοκάστρου βραχίονα, τὸν νότιον, τὸν ἀποτελοῦντα τὸ ἀκρωτήριον «Πλάκον» (Σαλμώνειον) ἀναφέρει ὁ Φλαμίνιος Κορνήλιος εἰς τὴν Creta Sacra (Τόμ. β' σελ. 122) μονύδριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Νικολάου, τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Βυζαντινοῦ ἦτο Κοινοβιακὴ Μονή, οὐχὶ δηλ. ἀπλοῦν ἐρημητήριον εὐαριθμῶν Μοναζῶν. (Monasterium S. Nicolai positum incapite Salmone, quod im tempore graecorum fuerat Abbatia....)

Τῷ 1225, ἐπὶ Λατίνου Ἐπισκόπου Σητείας Μάρκου, ὑφίστατο ἀκόμη τὸ Μοναστήριον τοῦτο. Δὲν εἶναι ὅμως γνωστὸν πῶς καὶ πότε ἔκτοτε κατέπεσε. Πάντως πρὸ τοῦ Buondelmonti (1415).

* *

Ἀπὸ τὴν ὑπαρξιν λοιπὸν τοιοῦτου Μοναστηρίου ἐπὶ τοῦ ἑτέρου βραχίονος τοῦ κόλπου Παλαιοκάστρου παρεκινήθησαν, ὡς ἦτο εὐλογον, ἄλλοι Καλόγηροι νὰ ἐγείρωσι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου βραχίονος ἰδικόν των καὶ οὕτω προῆλθε τὸ τοῦ Ἀγ. Ἰσιδώρου (τοῦ Πηλουσιώτου) Μονύδριον.

Πότε δὲ ἐγένινεν ἡ ἔγερσις αὕτη δὲν θὰ ἦτο ἴσως ἀδύνατον νὰ καθορισθῇ, κατὰ προσέγγισιν τοῦλάχιστον. Ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει τὸ ζήτημα τοῦτο, εἰμὶ ἐπὶ τοσοῦτον μόνον ἐφ' ὅσον στενώτατα σχετίζεται πρὸς τὸ ἐπίμαχον τοῦτο, ἵνα ἐπὶ τὸν ἀποκέντρον Μονυδρίου Ἀγίου τῆς Μονῆς Τοπλοῦ ζήτημα, δηλ. πότε ἀπὸ τοῦ ἀποκέντρου Μονυδρίου Ἀγίου Ἰσιδώρου προῆλθεν, (ἂν ἀπὸ τούτου, ὡς πιστεύω, προῆλθεν), ἡ μεσογειοτέρα Μονὴ Ἀκρωτηριανῆς.

σημειούμενον εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ εἰς μακρὰν ἀπὸ τῆς μεσογείου Ἀκρωτηριανῆς ἀπόστασιν. Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι τὸ τετραγωνίδιον τοῦτο πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς δηλωτικὸν τῆς θέσεως τοῦ Ἀγ. Ἰσιδώρου καὶ οὐχὶ τὰ γράμματα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Δὲν χωρεῖ συζήτησις ἐπὶ τούτου.

Διὰ τὴν ἀκριβείαν βέβαια τοῦ Χάρτου δὲν ἐγγυώμεθα. Καταφανὴς ἀπ' ἐναντίας εἶναι κάποια αὐτοῦ ἀτέλεια. Ἀλλ' ἡ ἀτέλεια αὕτη συνίσταται εἰς τοῦτο μόνον, ὅτι τοποθετεῖ τὸν Ἅγιον Ἰσίδωρον νοτιώτερον τῆς πραγματικῆς του, θέσεως, παραθαλασσίας πάντοτε, τὴν ὁποίαν βλέπομεν καὶ σήμερον. Διὰ νὰ ὀνομάσωμεν τοῦ Χάρτου ἀτέλειαν ἢ ἀδεξιότητα τοῦ χαρτογράφου τὸ ὅτι τοποθετεῖ τὸν Ἅγιον Ἰσίδωρον παραθαλασσίως καὶ οὐχὶ μεσογείως, ὡς ἠθέλεν ὁ κ. Κ., θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν, ὡς ἔχομεν τὴν πραγματικότητα διὰ τὴν ἀπωτέραν θέσιν, στοιχεῖον αὐθεντικώτερον προφανῶς τοῦ Χάρτου καὶ ἀκριβέστερον· ἀλλὰ δὲν ἔχομεν.

Ἡ γνώμη λοιπὸν τοῦ κ. Κ. περὶ μεσογειακῆς θέσεως τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου, καὶ δὴ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀκρωτηριανῆς, οὐδαμοῦ στηρίζεται. Εἶναι μὲν ἴσως εὐφυῆς καὶ ἐξοικονομεῖ τὸ ζήτημα κατὰ τρόπον ἀπλοῦν, ἀλλ' οὐδαμῶς διὰ τοῦτο εἶναι καὶ ὀρθή. Διότι δὲν ἀπορρέει ἀπὸ τῶν πραγμάτων, οὐδὲ ἀπὸ ιστορικῶν στοιχείων, ὑποκειμενικὴ ἀποκλειστικῶς οὔσα καὶ οὐδαμῶς ἀντικειμενικὴ.

2 Δὲν εἶναι ἀκριβές, ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Καταπότη ἐμφανιζόμενος δευτέρως χάρτης, ὁ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, συμφωνεῖ μὲ τὸν τοῦ Buondelmonti ὡς πρὸς τὴν τοποθέτησιν τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου. Δὲν ἀπαιτεῖται εἰμὴ ἐν ἀπλοῦν βλέμμα ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν χαρτῶν διὰ νὰ φανῇ, ὅτι ὁ τοῦ Βρειτ. Μουσείου τοποθετεῖ τὸν Ναὸν βορειοανατολικώτερον καὶ ἐγγύτερον τῆς σημερινῆς πραγματικῆς θέσεως εἰς τὸ ἄκρον τοῦ Σιμωνίου. Διαφορὰ δυναμένη νὰ ὑπολογισθῇ εἰς δεκάδα μιλίων. Καὶ εἶναι κατὰ τοῦτο ἀκριβέστερος ὁ Χάρτης οὗτος. Ἀλλὰ δὲν ἔχει μεγάλην σημασίαν τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸς τὸ ζήτημά μας. Τὸ οὐσιῶδες εἰς τὸ ζήτημά μας εἶναι ὅτι καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ τοποθετοῦσι τὸν Ἅγιον Ἰσίδωρον οὐχὶ μεσογείως, ὅπου ἡ Ἀκρωτηριανή, ἀλλὰ παραθαλασσίως καὶ κατὰ τοῦτο συμφωνοῦσιν οἱ δύο Χάρται.

3 Ἀπὸ τὸ κείμενον τοῦ βιβλίου τοῦ Β., τὸ ὁποῖον κυρίως καὶ μόνον πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, δὲν ἐξάγεται ὅτι οὗτος ἤρchiσε τὴν ἀνὰ τὴν Κρήτην πορείαν του ἀπὸ δυσμῶν, ἀπὸ Ἡρακλείου—Σητείας, μὲ κατεύθυνσιν καὶ τέρμα τὴν πρὸς ἀνατολὰς Ἰτανον, ὡς λέγει ὁ κ. Καταπότης, ἀλλ' ἐξ ἀνατολῶν, ἀπὸ τοῦ Σιμωνίου Ἀκρωτηρίου, ὅπου τὸ πρῶτον προσήγγισεν ἀπὸ τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους ἐκκινήσας. *Ἀπ' ἐκεῖ κατηνθύνθη πρὸς δυσμὰς. Αποβιβασθεὶς δηλ. εἰς τὸ «Διμανάκι» (εἰκ. 3) τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου», ἐπισκεφθεὶς τὸ μὲ δύο καλογήρους Μοναστήριον τοῦ Ἀγίου τούτου εἰς ὅρος τραχύ, ἐφθασεν εἰς τὴν πεδιάδα, ὅπου τὰ ἐρείπια τῆς Ἰτάνου, τὴν ὁποίαν ἐκ πλάνης καλεῖ Καμάραν.* Προῦχώρησε κατόπιν πρὸς δυσμὰς, πρὸς Ὀλοῦντα, Χερσόνησον καὶ ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν του. *Τὸν Ἅγιον Ἰσίδωρον λοιπὸν εὗρε καὶ ἀφῆκε πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἰτάνου,* ἐνῶ ἡ Ἀκρωτηριανὴ κεῖται πρὸς δυσμὰς καὶ εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν.

Καὶ αὐτὸ λοιπὸν τοῦ Β. τὸ βιβλίον δὲν βοηθεῖ καθόλου, ἀλλ' ὅλως ἐναντίον εἶναι, πρὸς τὴν περὶ ταυτίσεως τῶν δύο Μονῶν γνώμην τοῦ κ. Καταπότη.

4 Περὶ μετονομασίας τῆς Μονῆς (καὶ τοῦτο ἐλέχθη) ἀπὸ Ἀγ. Ἰσιδώρου εἰς Θεοτόκον Ἀκρωτηριανήν, οὐδὲ λόγος ἡδύνατο νὰ γίνῃ. Μετονομασία ναοῦ

Νομίζω ὅμως, ὅτι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε μακροῦς συζητήσεως ἐλύθη πλέον τὸ ζήτημα τοῦτο κατὰ σημαντικὴν προσέγγισιν, ὥστε νὰ μὴ ἀμφιβάλλῃ τις, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ γεγονός ἐλαβε χώραν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς γενικῆς πρὸς τὰ ἐνδότερα μετοικεσίας τῶν Μοναχῶν Κρήτης, ἤτοι μεταξὺ 15ου καὶ 16ου αἰτῶνος (1480—1550) ὡς καὶ εἰς τὴν προηγουμένην πραγματείαν μου ἐσημείωσα.

Ἡ λύσις αὕτη, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐπιτύχωμεν ἄλλην ἱκανοποιητικωτέραν, νομίζω, ὅτι θὰ εἶναι ἱκανοποιητικὴ, πολὺ ἱκανοποιητικὴ, ἀφ' οὗ μάλιστα συγχρόνως μὲ αὐτὴν καὶ ἄλλα σκοτεινὰ τῆς ἱστορίας τῶν Μονῶν ζητήματα διελευκάνθησαν ἐν πολλοῖς.

Χανία 8 Ἰουλίου 1930

Ν. Ι. Παπαδάκης

Διὰ τὸ αὐτὸ θέμα καὶ ἰδίᾳ πρὸς ἀνασκευὴν τῶν ὅσων ἡμεῖς ἰσχυρίσθημεν ἐν τῷ Μύσῳ (Τόμος Ε', σελ. 48—52) ὁ ἴδιος ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ Περιοδικὸν «Δοῆρος» ("Ετος Α', ἀρ. 8, σελ. 219—223) τὸ ἐπόμενον ἄρθρον:

Ὁ Ἅγιος Ἰσίδωρος καὶ ἡ Ἀκρωτηριανή

Ἐν ἔτει 1930 συνεζητοῦμεν μετὰ καλοῦ φίλου καὶ συνεπαρχιώτου, μακαρίτου ἡδὴ, εἰς τὴν «Ἐλευθέραν σκέψιν» Ἡρακλείου καὶ ἡ συζήτησις, περιστρεφόμενη περὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀρχικῆς ἰδρύσεως τῆς Μονῆς Ἀκρωτηριανῆς, Τοπλοῦ σήμερον καὶ ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καλουμένης, περιελάμβανε ὅμως καὶ ἄλλα ζητήματα διάφορα, διεξήγετο δὲ μετὰ τινος πείσματος καὶ σφοδρότητος, ὡς συνήθως συμβαίνει, ὡςάκις μάλιστα σοβαρῶν ἐπιχειρημάτων ἀπορροῦντες οἱ συζητηταὶ καταφρεύουσιν εἰς προχειρολογίας, εἰς αὐθαρέτους εἰκασίας καὶ σοφίσματα.

Εἰς τὴν συζήτησιν καὶ ἐν κρίσει μὲν σημείω αὐτῆς παρεμβαίνων ὁ κ. Καταπότης μὲ ἀντίγραφον τοῦ χάρτου τοῦ Buondelmonti ἀνὰ χεῖρας, ἐξηγεῖ ὅτι ὁ Χάρτης οὗτος τοποθετεῖ τὸν Ἅγιον Ἰσίδωρον εἰς τὴν ἀκριβῶς θέσιν κεῖται σήμερον ἡ Μονὴ Ἀκρωτηριανῆς. Συνεπέρανε δ' ἐκ τούτου ὁ κ. Καταπότης ὅτι ὁ Ἅγιος Ἰσίδωρος, τὸν ὅποιον ὁ Buondelmonti ἀναφέρει ἐν τῷ βιβλίῳ του ὡς ὑφιστάμενον κατὰ τὸ 1415 μὲ δύο Καλογήρους, δὲν εἶναι ὁ κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ Σαμωνίου Ἀκρωτηρίου (Κάβου—Σιδέρου) κείμενος σήμερον Ναός, ἀλλ' αὕτη ἡ μεσογειὺς καὶ κατὰ τὸ μέσον τοῦ Ἀκρωτηρίου τούτου σημερινὴ Μονὴ Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς. Ἡ Μονὴ λοιπὸν αὕτη—προσέθηκε κατόπιν ὁ κ. Κ.—τὴν ὁποίαν ἐθεωροῦμεν μεταγενεστέραν τοῦ 1415, ὑφίστατο τότε καὶ πρότερον, ἀλλ' ἐτιμᾶτο μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου ἕως οὗτου, παθοῦσα μερικὴν κατάπτωσιν καὶ ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ Παντογάλου ἐπισκευασθεῖσα ἐν ἔτει 1612—1613, μετωνομάσθη μὲ τὸ ὄνομα τῆς Θεοτόκου (Ἀκρωτηριανή).

Τοιαύτην τοῦ Χάρτου τοῦ Β. ἀνάγνωσιν καὶ τοιαῦτα συμπεράσματα ἀνέκρουσα ἀμέσως μὲν τότε ἐν τῇ «Ἐλευθέρᾳ Σκέψει» Ἡρακλείου ἀργότερον δὲ καὶ ἐν τῷ βιβλίῳ «Ἐκκλησία Κρήτης» ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι θὰ ἀνεγνωρίζετο καὶ μὲ εἰλικρίνειαν, ἣν δὲν ἀρνοῦμαι εἰς τὸν κ. Κ., θὰ ἀνωμολογεῖτο ὡς ἐσπευσμένη ἡ τοῦ Χάρτου ἀνάγνωσις, ὡς καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀβασίμων συμπερασμάτων συναγωγή.

'Αλλ' ὁ ἀξιότιμος καὶ ἀγαπητὸς φίλος κ. Κ. ἔκρινεν, ὅτι ὥφειλε νὰ ἐμμένῃ εἰς τὴν ἀπαξ ἐκδηλωθεῖσαν γνώμην εἰς ἣν καὶ ἐπανῆλθε δι' ἄρθρου δημοσιευθέντος ἐν τῷ τελευταίῳ (Ε') τόμῳ τοῦ «Μύσωνος», μὲ προσπάθειαν ν' ἀναιρέσῃ τὰ ἰδικά μου ἐπιχειρήματα παραθέτων καὶ νέον στοιχεῖον, ἔνα Χάρτην τῆς Κρήτης ἀπὸ τῶν τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου.

Θὰ ἀνταπαντήσω βέβαια, ὅταν ἀργότερον εὐκαιρήσω, καὶ ἡ ἀπάντησίς μου ὡς τελευταία πιθανῶς, θὰ εἶναι μακρὰ διὰ νὰ περιλάβῃ πάντα τὰ διχθέντα σημεῖα, διὰ νὰ ἐμφανίσῃ νέα στοιχεῖα, ἄγνωστα ἢ λησμονημένα, καὶ νὰ διαφωτίσῃ ζητήματά τινα, ἵνα οὕτω τερματισθῇ συζήτησις ἡ ὁποία, καὶ ἂν ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνακάλυψιν ἀγνώστων στοιχείων καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν ἱστορικῶν ζητημάτων, διὰ τὸ προκείμενον ὅμως ζήτημα τοῦ 'Αγίου 'Ισιδώρου καὶ τῆς 'Ακρωτηριανῆς θὰ μένῃ πάντοτε ἄνευ πρακτικοῦ σκοποῦ. *'Ο μὲν "Αγιος 'Ισιδωρος, εἰς πεῖσμα πάντων τῶν συζητούντων, δὲν θὰ μετακινηθῇ οὐδὲ κατὰ μίαν τριχὰ ἀπὸ τὴν θέσιν αὐτοῦ, τὴν κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ Σαμωνίου, τοῦ ἀπ' αὐτοῦ καὶ πρὸ αἰώνων ὀνομασθέντος Κάβου-Ἰσιδώρου ἢ κοινῶς Κάβο-Σιδέρου,* ἡ δὲ Μονὴ 'Ακρωτηριανῆς θὰ μένῃ πάντοτε—ὅσα καὶ ἂν λέγωμεν ἡμεῖς—μὲ τὴν αἰωνίαν τῆς παράδοσιν καὶ μὲ τὴν ἀρχικὴν τῆς ὀνομασίας, διαμαρτυρομένη κατὰ τῆς κατηγορίας, ὅτι δῆθεν ἐξετόπισε τὸν 'Αγιον 'Ισιδωρον καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν θέσιν του.

*
* *

Πρὸς τὸ παρὸν καὶ μέχρι τῆς τελικῆς ἀπαντήσεως δι' ἰδίου βιβλιαρίου, ἀπαντῶ διὰ βραχέων τὰ ἐπόμενα:

Πρὸ παντὸς ὅμως διατυπώνω μίαν ἀπορίαν, εὐλογον, ὡς πιστεύω. Διὰ τὸ κ. Κ. ἐν ᾧ διὰ μακρῶν πειράται ν' ἀναιρέσῃ τὰ πολλὰ τῶν ἐπιχειρημάτων μου καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι "Αγιος 'Ισιδωρος καὶ 'Ακρωτηριανὴ εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ Μονή, ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς θέσεως κειμένη, φέρουσα δὲ κατ' ἀρχὰς καὶ μέχρι τοῦ 1613 τὸ ὄνομα τοῦ 'Αγίου 'Ισιδώρου, κατόπιν δὲ τὸ τῆς Θεοτόκου 'Ακρωτηριανῆς, παρακάμπει ὅμως τὸ σπουδαιότερον ἐπιχειρήμα μου; Διὰ τὸ δὲν ἐξηγεῖ πῶς σήμερον καὶ πρὸ χρόνων ἢ αἰώνων πολλῶν ὑπάρχουσι καὶ φαίνονται *δύο* διακεκριμέναι θέσεις, μία μὲν διὰ τὸν "Αγιον 'Ισιδωρον κατὰ τὸ ἄκρον, ἑτέρα δὲ διὰ τὴν 'Ακρωτηριανὴν κατὰ τὸ μέσον τοῦ 'Ακρωτηρίου, πολλὰ ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι μίλια; Καὶ δὲν θὰ λεχθῇ μὲν βέβαια ὅτι εἶναι ὀφθαλμαπάτη τὸ φαινόμενον τῶν δύο θέσεων. Ἀλλὰ τότε πῶς αἱ *δύο* καὶ τόσον ἀφιστάμεναι θέσεις δύνανται νὰ γίνωσι *μία*;

Αὐτὸ κυρίως καὶ μόνον θὰ ἔδει νὰ ἐξηγηθῇ καὶ αὐτὸ μόνον τὸ ἐπιχειρήμα ν' ἀναιρεθῇ, ἂν ἦτο δυνατόν ν' ἀναιρεθῇ. "Όσα πολλὰ δι' ἄλλα ἐπιχειρήματα ἐλέχθησαν νομίζω ὅτι εἶναι δευτερεύοντα καὶ ἐπουσιώδη ἢ ὅλως ἀβάσιμα, δι' ἐλαφροῦς πνοῆς καταπίπτοντα, ὡς θὰ δειχθῇ καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις.

Προχωροῦμεν ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Κ. χρησιμοποιουμένων στοιχείων καὶ εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἀπ' αὐτῶν ἐξαγομένων συμπερασμάτων.

1. Ἐν τῷ Χάρτῃ τοῦ Buonaldinonti, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστήριξε τὴν γνώμην του ὁ κ. Κ., βλέπομεν ἀληθῶς τὰ γράμματα S. Isidor πίπτοντα ἐφ' ἧς περὶ τοῦ θέσεως κεῖται ἡ σημερινὴ Μονὴ 'Ακρωτηριανῆς, ἀλλὰ βλέπομεν καὶ τετραγωνίδιον

καθηγιασμένου ἤδη καὶ λειτουργουμένου, δὲν ἐπιτρέπεται. Ἀπόδειξις τούτου ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἂν μὴ ρητῶς ἀπαγορεύῃ—δὲν τὸ εἰσεύρω—σχετικὴν ὅμως ἀκολουθίαν δὲν ὀρίζει, ἐνῶ, ὅπως κατὰ τὴν ὀνομασίαν ἐν τοῖς ἐγκαινίοις οὕτω καὶ κατὰ τὴν μετονομασίαν ἀπαιτεῖται ἐκκλησιαστικὴ τελετὴ μετ' ἀκολουθίας. Ἡ Ἐκκλησία, εἴτε ὥς ἀπίθανον, εἴτε ὥς μὴ ἐπιτρεπομένην ἐθεώρησε τὴν περίπτωσιν μετονομασίας τοῦ ναοῦ καὶ διὰ τοῦτο δὲν ὥρισε σχετικὴν ἀκολουθίαν.

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἡ περίπτωσις ναοῦ κατεστραμμένου πρὸ πολλοῦ καὶ ἀνακαινιζομένου. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην δὲν θὰ κωλύῃ μὲν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀπαγόρευσις περὶ μετονομασίας, κωλύει ὅμως καὶ ζῶηρά εἶναι ἡ τοῦ λαοῦ πρόληψις, ἡ ὁποία θεωρεῖ ἐπικίνδυνον τὴν ἐκτόπισιν ἐνὸς Ἀγίου καὶ τὴν ἐγκατάστασιν ἄλλου· διὰ τοῦτο καὶ σπανιώτατα συμβαίνει τὸ τοιοῦτον, ὥς λέγει καὶ ὁ Ξανθοῦδιδης εἰς τὰς Χριστιανικὰς Ἐπιγραφὰς (σελ. 129). Συνέβη ὅμως τῷ 1913, κατὰ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ἐπὶ τῆς νησίδος Σούδας πρὸ αἰώνων κατεστραμμένου ναοῦ τοῦ

Εἰκ. 3.—'Ο ὅρμος "Αἱ Γιάννη.

- 1) Ἐρείπια ναοῦ ἐντὸς τῆς θαλάσσης. 2) Ἡ ἐκκλησία Ἀγίου Ἰωάννου. 3) Ἡ νησίς Ἐλάσσα.

Ἀγ. Νικολάου. Μετωνομάσθη τότε ὁ ναὸς οὗτος μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγ. Γεωργίου· ἀλλὰ τί—κατὰ σύμπτωσιν πιθανώτατα—ἐπηκολούθησε καὶ ἐνίσχυσε τὴν παρὰ τῷ λαῷ πρόληψιν; Νότιος ἄνεμος—σιμούν—πνεύσας αἰφνιδίως σφοδρότατος κατὰ τὸν ἐγκαινιασμόν, ἀπέκλεισεν ἐπὶ διήμερον πλῆθος ἐκκλησιαζομένων ἐπὶ τῆς νησίδος, ἐπνίγησαν δὲ καὶ ἄνθρωποι ἀνατραπέντων πλοιαρίων ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ λιμένος τῆς Σούδας. Ποῖος τῶρα θὰ ἠδύνατο πλέον νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὸν λαὸν περὶ μετονομασίας ναοῦ;

Ἄλλ' εἰς τὴν Μονὴν δὲν παρουσιάσθη ποτὲ οὔτε ἡ μία οὔτε ἡ ἄλλη περίπτωσις μετονομασίας ναοῦ.

Ὁ Αὐτὸς ὁ κατὰ τὴν θέσιν Ἀκρωτηριανῆς ἀρχικὸς ναός, σωζόμενος καὶ σήμερον εἰς τὸ βάθος τοῦ μεγάλου τῆς Μονῆς ναοῦ μὲ τὸν ὄνομα «Καθολικόν», τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι οὐχὶ τοῦ Ἀγ. Ἰσιδώρου, ἀλλὰ τῆς Θεοτόκου (Γενέθλιον). Καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἴπη τις, ὅτι τὸ καθολικὸν τοῦτο ὑπέστη οἰανδήποτε ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς του ἰδρύσεως καταστροφὴν καὶ ἀνακαίνισιν καὶ μετονομασίαν, οὐδὲ μετα-

βολὴν τῆς δι' εἰκόνων διακοσμήσεως. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει ἀκόμη ἀρχαιοτάτη τῆς Θεοτόκου ἢ εἰκὼν μὲ τὴν μεγάλην μύτην κατὰ τὴν ζωγραφικὴν νοοτροπίαν τῆς ἐποχῆς τῆς. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ναὸς μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἀνέκαθεν ὀνομασίας αὐτοῦ μὲ ὄνομα τῆς Θεοτόκου καὶ οὐχὶ μὲ τοῦ Ἀγ. Ἰσιδώρου καὶ εἶναι ματαιοπονία νὰ θέλωμεν νὰ τὸν διαψεύσωμεν.

5 Ἐν τῇ Μονῇ, μετὰ πολλῶν καὶ παλαιοτάτων εἰκόνων, δὲν ὑπάρχει οὐδεμία τοῦ Ἀγ. Ἰσιδώρου, ἢ ὁποία νὰ δίδῃ ἀφορμὴν νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ ναὸς καὶ ἡ Μονὴ ἐτιμῶντο κατὰ τινὰς καιροὺς μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγ. τούτου. Ἄν τὸ πρᾶγμα εἶχεν ὡς διατείνεται ὁ κ. Καταπότης, ἦτοι, ἂν ὁ Ἀγ. Ἰσιδώρος ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς (6 ἢ 7) ἐθεωρεῖτο παλιόχρος τῆς Μονῆς, θὰ ἐσώζοντο ἀκόμη εἰκόνες τινὲς αὐτοῦ. Ἐν τούτοις λεπτομερῶς πρὸ 40ετίας ἐξετάσας πάσας τὰς ἐν τῇ Μονῇ εἰκόνας, τὰς τε ἐν χρήσει καὶ τὰς λόγῳ φθορᾷ ἀποσπασθείσας, δὲν εὗρηκα οὐδὲ μίαν τοῦ Ἀγ. Ἰσιδώρου. Καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι κατόπιν τῆς δῆθεν μετονομασίας μὲ τὸ ὄνομα τῆς Θεοτόκου καὶ ἐκ φόβου μὴ ποτε διεκδικήσῃ τὰ καταπατηθέντα αὐτοῦ ὁ Ἀγ. Ἰσιδώρος ἐξεβλήθη ἢ καὶ ἐκἀή πᾶσα αὐτοῦ εἰκὼν. Ποῖος δύναται νὰ φαντασθῇ τοιοῦτόν τι ;

7. Ἐν Χάρτῃ τῆς Κρήτης τοῦ 1563, τὸν ὁποῖον θὰ ἐμφανίσωμεν ἀναγράφεται τὸ Σαμῶνιον μὲ τὸ ὄνομα C. Sidero (Κάβο-Σίδερον), ὡς καὶ σήμερον ὄνομα δηλ. τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου. Τί ἄλλο σημαίνει τοῦτο εἰμή, ὅτι ἀπὸ τοῦ 1563 ἢ μᾶλλον ἀπὸ πολλοῦ πρότερον ἔκειτο ἐκεῖ, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν θέσιν τῆς Ἀκρωτηριανῆς, ὁ ναὸς τοῦ Ἀγ. Ἰσιδώρου, ὁ ἐκεῖ καὶ σήμερον κείμενος ;

Ἄς σημειωθῇ καὶ ἐνταῦθα δι' ὀλίγων, ὅπερ ἀργότερον ἐν ἐκτάσει θὰ ἐκθέσωμεν, ὅτι δηλ. ἐν τῷ Χάρτῃ τούτῳ τοῦ 1563 δὲν ἀναγράφεται ναὸς τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου καὶ εὐλόγως· διότι, ὡς εἵπομεν καὶ ἄλλοτε, τὸ τοῦ Ἀγίου τούτου καὶ λοιπὰ τὰ κατὰ τὴν Σητεῖαν παραθαλάσσια Μοναστήρια κατεστράφησαν πάντα ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἐπιδρομῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος (1461 καὶ 1469), ἀνεκαινίσθησαν δὲ πολλῷ βραδύτερον, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος (περὶ τὸ 1624), ὅτε ἡ Ἑνετικὴ Κυβέρνησις προθυμότερον ἐχορήγει τὰς περὶ ἀνακαινίσεως ἀδείας. Ἀπὸ τότε ἀναφαίνεται πάλιν εἰς τὴν προτέραν καὶ σημερινὴν κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ Σαμωνίου θέσιν αὐτοῦ ὁ Ἅγιος Ἰσιδώρος, σημειοῦται δὲ εἰς τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς θέσιν καὶ ὑπὸ συγχρόνου Χάρτου (ΙΖ' αἰῶνος), τὸν ὁποῖον θὰ ἐμφανίσωμεν ἐπίσης.

8 Ἐν τῷ αὐτῷ Χάρτῃ τοῦ 1563 φέρεται καὶ ὁ ναὸς ἡ Μοναστήριον μὲ ὄνομα ACOTIRIANI εἰς ἣν καὶ σήμερον θέσιν κεῖται ἡ Μονὴ Ἀκρωτηριανῆς.

Ἀφήκαμεν τελευταῖον τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, διότι εἶναι τὸ συντριπτικώτερον κατὰ τῆς τοῦ κ. Κ. γνώμης καθ' ἣν ἀνακαινιζομένη τῷ 1612—13 ὑπὸ Παντογάλου μετωνομάσθη δῆθεν τότε ἀπὸ Ἀγίου Ἰσιδώρου εἰς Θεοτόκον Ἀκρωτηριανήν. Ἴδου ὅμως, ὅτι τὴν βλέπομεν φέρουσιν τὸ ὄνομα τοῦτο πρὸ ἡμίσεος αἰῶνος πρότερον καὶ βέβαια δὲν τὸ ἔλαβε τότε, ὅτε ἐγένετο ὁ Χάρτης, ἀλλὰ τὸ εἶχε πολλῷ πρότερον, ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς ἀναμφιβόλως ἰδρύσεως αὐτῆς (1400—1500).

* *

Τελευτῶν ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἐκτενέστερον θὰ πραγματευθῶ περὶ τοῦ ζητήματος καὶ περὶ πάντων τῶν σχετικῶν ἐν ἰδίῳ βιβλιαρίῳ, διότι φιλόξενον μὲν τὸν Περιοδικόν, ἀλλὰ δὲν διαθέτει ὅσον χρειάζομαι χώρον.

Ὅτι ὁ μὲν Ἅγιος Ἰσίδωρος ἔκειτο ἀνέκαθεν ὅπου, καὶ σήμερον κεῖται παρὰ τὸ Σαμώνιον Ἀκρωτήριον εἰς τὸ ὅποιον ἀπὸ αἰώνων ἔδωκε τὸ ὄνομά του· ἡ δὲ Μονὴ Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς ὅπου καὶ σήμερον, ἐν μεσογείῳ θέσει, περὶ τὸ μέσον τοῦ Ἀκρωτηρίου.

Ὅτι ἄλλη ἡ μὲν καὶ ἄλλη ἡ δέ. Παραθαλασσία ἡ μὲν, μεσόγειος ἡ δέ· ἀρχαιότερα ἡ μὲν, μεταγενεστέρα ἡ δέ.

Ὅτι οὐδεμία ἄλλη μεταξὺ τῶν δύο Μονῶν σχέσις, εἰμὴ ἐκείνη τὴν ὁποίαν καὶ ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ Κρήτης» ἐξεθέσαμεν, ὅτι δηλ. Καλόγηροι τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου, φεύγοντες τὸν τουρκικὸν κίνδυνον τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἢ πρὸ τοῦ κινδύνου τούτου ἐγκαταλείψαντες τὴν ἑαυτῶν, ἐνήργησαν τότε μετ' ἄλλων ἴσως πλανητῶν Καλογήρων τὴν ἐν θέσει μεσογείῳ καὶ ἀσφαλεστέρᾳ Ἰδρυσιν κοινῆς Μονῆς, κληθείσης Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς καὶ βαθμηδὸν ἐξελιχθείσης εἰς τὴν σημερινὴν μεγάλην Μονήν.

Ἐν Χαλέπα τῇ 4 Νοεμβρίου 1937.

Ν. Ἰ. Παπαδάκης

Ὁ δὲ κ. Ἰωάννης Κριτωτάκης μᾶς ἀπέστειλε πρὸς δημοσίευσιν τὸ κατωτέρω ἄρθρον σχετικὸν πρὸς τὴν μετονομασίαν ταῶν, οὔτινες ἡρειπωμένοι ἢ κατεστραμμένοι ἀνεκαινίσθησαν καὶ κατὰ τὸν νέον ἐγκαινιασμόν ἀλλάσων τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου, ὑπὲρ οὗ τὸ πρῶτον ἐκτίσθησαν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΡΙΤΣΩΤΑΚΗ

ΔΥΟ ΛΕΞΕΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΝ ΣΗΤΕΙΑ ΜΟΝΗΝ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΑΚΡΩΤΗΡΙΑΝΗΣ

Πιστεύω, ὅτι αἱ ὀλίγαι γραμμαί, ὀλίγας σελίδας καταλαμβάνουσιν καὶ τὴν ἀνὰ χεῖρας συγκροτοῦσαι διατριβήν, ἐλάχιστα συνεισφέρουσιν εἰς τὰ ἤδη γνωστὰ καὶ κατ' ἐπανάληψιν γραφέντα εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον τῆς ἰδιατέρας πατρίδος, καὶ κατὰ τὰ περιοδικὰ καὶ συγγράμματα περὶ τῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς, «τοῦ Τοπλοῦ Μοναστηρίου». Γράφω τὰς γραμμάς ταύτας, ἵνα διαφωτίσω μίαν καὶ μόνην πτυχήν τῆς ἱστορίας τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, διότι αἱ ἐξηγήσεις, αἱ ἔρουναι, τὰ ἐπιχειρήματα καὶ τὰ συμπεράσματα τοῦ κ. Μ. Καταπότη μετέπεισαν, ὅτι οὐχὶ ματαίως ἐκοπίασε ζητῶν εἰδήσεις ἀναφερομένας εἰς πρόσωπα καὶ πράγματα τῆς εἰρημένης Μονῆς, μνήμης ἄξια, τῆς ἱερᾶς ἡμῶν ἱστορίας καὶ ἰδιατέρας τῶν ἰδρυτῶν καὶ ἀνακαινιστῶν τῆς Μονῆς.

Ὁ κ. Νικόλ. Παπαδάκης πρῶτον διευθυντὴς τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, «Ἡ ἐκκλησία τῆς Κρήτης» (1936) ἀντικρουὼν τὴν γνώμην τοῦ κ. Μιχ. Καταπότη μεταξὺ ἄλλων ἰσχυρίζεται, ὅτι «ἐὰν ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου ἀνηγείρετο ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ Παντογάλου, ἡ Μονή

τῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς, Τοπλοῦ σήμερον καλουμένης» (¹). «Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη τοῦ ὀνόματος τοῦ Ναοῦ θεωρεῖται καὶ νῦν ἔτι ἀμάρτημα μέγα, αὐστηρῶς ὑπὸ τῶν ἁγίων τιμωρούμενον καὶ σπανιώτατα διαπράττεται». Ἐπίσης «οὐδὲ εἰκόν, μενάλῃ ἢ μικρὰ τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου εὐρίσκεται ἐν τῇ Μονῇ» (²).

Ὁ κ. Καταπότης μὴ ἔχων πιθανῶς πρόχειρα παραδείγματα μετονομασίας Ναων καὶ Μονῶν ἢ καὶ θεωρῶν τὸν ἰσχυρισμὸν ἀσθενῆ περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν φράσιν «ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος, ἐὰν θρησκευτικῶς ἔχη βάσιν τινά, ἐν τῇ πραγματικότητι ἀπεδείχθη λίαν ἀσθενής» (³).

Ἡμεῖς θὰ ἀσχοληθῶμεν μόνον, ἐὰν εἶναι δυνατὴ ἀλλαγὴ ὀνόματος Ναοῦ ἢ Μονῆς καὶ ἐὰν τοιαῦτα παραδείγματα ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρῃ. Σταχυολογοῦντες παραδείγματα μετονομασίας Ἐκκλησιῶν καὶ Μονῶν εἰς χρόνους καθαρῶς Βυζαντινοῦς, ὅτε ἤκμαζε τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ ἐκίνει ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ θεόσωστον κράτος τοῦ Βυζαντίου καὶ συνετάρασσε συνειδήσεις, προεκάλει θυελλώδεις συζητήσεις, ἐδημιούργει στάσεις καὶ φόνους, «καρδίαι δὲ κισταὶ ἔπαλλον ὑπὸ θώρακος σιδηροῦς καὶ χεῖλη εὐσεβῆ ἡσπάζοντο τοὺς πόδας τοῦ Ἐσταυρωμένου (⁴)» καὶ οἱ Ἅγιοι ἔθναματούργουν ἐπιδοκιμάζοντες καὶ ἀποδοκιμάζοντες θελήσεις καὶ τόμους Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς τὸ λείψανον τὸ ἱερὸν τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Εὐφημίας (⁵) παραθέτομεν ἐνταῦθα παραδείγματά τινα, τὰ ὁποῖα παραλαμβάνομεν ἐκ τῆς ἀξιολόγου πραγματείας τοῦ Σκαρλάτου Βυζαντινοῦ «Ἡ Κωνσταντινούπολις» τόμος Α. Ἀθήνησιν.

α') Ὁ ναὸς τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ κείμενος παρὰ τὸν λιμένα τῆς Κων)πόλεως ἐπωνομάζετο «Τοῦ Ἀμαντίου ἢ Ἀμάντου». Τοῦτον πυρποληθέντα ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου, ἀνφοδόμησεν ὁ ἀρχιεπισκοπὸς καὶ Πραιπόσιτος ἢ Παρακοιμώμενος Ἀμάντιος τοῦ Ἀναστασίου Α' τοῦ Δικόρου (491—518)· πυρποληθέντα δὲ πάλιν ἀνφοδόμησεν αὐτὸν πολυτελῶς Λέων ὁ υἱὸς Βασιλείου τῆς Μακεδόνης (886—912) κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (⁶). Μετονομάσθη δὲ ὁ ναὸς οὗτος ἔπειτα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἢ τοῦ Ἀρχιστρατήγου (⁷). Ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἐναπετέθη ἀνακομισθὲν ἀπὸ Κουκουσοῦ τὸν λείψανον τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου.

β'.) Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Δημητρίου ὁ εὐρισκόμενος ἐν τῇ ἀκροπόλει ἄνωθεν τοῦ τείχους τῆς Κων)πόλεως ἀνηγέρθη κατὰ τὴν Ἀνναν (⁸) εἰς τὸ ὄνομα τῆς θεοτόκου (⁹).

1) Νικόλ. Παπαδάκη «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης» σελ. 102.

2) Ν. Παπαδ. Ἐκκλησ. τῆς Κρήτης, ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 101.

3) «Μύσων», τόμ. Ε'. σελ. 48.

4) Ἐμ. Ροῖδη. Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα σελ. 60.

5) Ἡ Δ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος συνελθοῦσα τῇ 451 ἐν Χαλκιδόνι εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγ. Εὐφημίας, ἔθεσε τοὺς δύο τόμους, τὸν τῆς ὀρθοδοξίας δηλὸν ὅτι καὶ τὸν τῶν αἵρετικῶν τοῦ Εὐτυχοῦς εἰς τὸ ἱερὸν λείψανον τῆς ἁγ. Εὐφημίας ἐδέχθη δὲ μόνον εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς τῆς ὀρθοδοξίας τὸν τόμον. Διὰ τοῦτο ὁ Βυζάντιος ὁ ἐκκλησιαστικὸς ποιητὴς ψάλλει ἐν τοῖς ἀποστίχοις «Σήμερον χοροὶ Πατέρων, Πανεύφημε, συναθροισθέντες διὰ Χριστόν, τὸν τόμον σοι προσάγουσι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ὅνπερ λαβοῦσα ἐν ταῖς τιμίαις σου χερσὶ φυλάτεις μέχρι τέλους...» Δοξαστικὸν ἀποστίχων τοῦ Ὁρθρου. Ἰδὲ Μηναιὸν 15 Σεπ)βρίου.

6) Ζωναρ. βιβλ. ΙΕ'.

7) Σκαρ. Βυζαντίου ἢ Κωνσταντινούπολις σελ. 270

8) Ἀνν. Κομνηνὴ βιβλ. ΙΒ'.

9) Σκ. Βυζαντ. ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 220.

γ') 'Η Μονὴ τῆς Χώρας τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, κατὰ τὸν Φρورانτζήν, τοῦ Ζωοδότου (10).

δ') 'Ο σημερινὸς ναὸς τοῦ Σαρμασίκι ('Αρματίου) ἐνορία τῶν 'Ελλήνων τῆς Κων)πόλεως τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου. 'Εν τοῖς μνηαίοις δὲ ἀναφέρεται (11) ναὸς τῆς Θεοτόκου ἐν τοῖς 'Αρματίου (12), συνεπῶς μετωνομάσθη.

ε') 'Ο ναὸς τοῦ 'Αγ. Παύλου τοῦ 'Ομολογητοῦ Πατριάρχου Κων)πόλεως τὸν ἄλλως λεγόμενον «'Επὶ Παῦλον 'Εκκλησία» τὴν ὁποίαν οἱ πλεῖστοι τῶν πολιτῶν, λέγει ὁ Σωζομενὸς (13) «ἀγνοῦντες τὴν ἀλήθειαν καὶ μάλιστα αἱ γυναῖκες Παύλῳ τῷ 'Αποστόλῳ ἐπεφημίζον». 'Εκτίσθη δὲ τὸ πρῶτον ὁ ναὸς οὗτος ὑπὸ τοῦ αἱρετικοῦ Πατριάρχου Μακεδονίου, «καὶ ἐφημίσθη ὑπ' αὐτοῦ τῷ ὀνόματι ἐτέρου τινὸς ἁγίου· μετακομισθέντος δὲ ὕστερον ἀπὸ τῆς 'Αγκύρας τοῦ σώματος τοῦ 'Ομολογητοῦ Παύλου, καὶ ἀποτεθέντος ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐπεκράτησεν εἰς αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου τούτου (14)».

ς') 'Ετερος ναὸς ἐν Κων)πόλει φέρεται ἐν ὀνόματι τοῦ 'Αρχιστρατήγου ἢ τοῦ 'Αγίου Παντελεήμονος ἢ καὶ ἀμφοτέρων, ὡς λέγει ὁ Σκ. Βυζάντιος (15) εἶναι ὁ κείμενος παρὰ τὸ Χρυσοβάλλανδον.

ζ') 'Ο ναὸς τῶν ἁγίων Μ'. Μαρτύρων συγχέεται μὲ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Πάντων (16).

η') Πλησίον τῆς πύλης τοῦ Εὐγενίου ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ 'Αγίου Παύλου (17) 'Επεφημίσθη δὲ τὸ πρῶτον ὁ ναὸς οὗτος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πέτρου καὶ Παύλου, ἂν καὶ ἐπεκράτησε μετὰ ταῦτα τοῦ δευτέρου μόνον τὸ ὄνομα· ἐνῶ τὸ ἀντίθετον βλέπομεν εἰς τὸν ἕτερον ναὸν τῶν 'Αγ. 'Αποστόλων (ἰδὲ ὑπ' ἀριθ. ιβ').

θ') 'Ο ναὸς τοῦ Προδρόμου, κείμενος ἐν τοῖς Σφωρακίοις, ὅπου ἐτελεῖτο ἡ σύναξις αὐτοῦ τῇ 7 'Ιανουαρ. 'Ετιμᾶτο δὲ πρότερον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεολόγου (18).

ι') Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς 'Οσιομάρτυρος Θεοδοσίας τῆς Κωνσταντινοπολίτιδος, κειμένου παρὰ τὸ τεῖχος, ἔχομεν ἀντιφατικὰς εἰδήσεις. 'Αποδίδεται δὲ εἰς πλείστους ἁγίους· ὁ ἀναγνώστης εὕρσκει ταῦτα ἐν τῇ ἀξιολόγῳ πραγματείᾳ τοῦ Σ. Βυζαντίου (1).

ια') Καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἁγ. Γεωργίου, ἔνθα τὰ Πατριαρχεῖα σήμερον, ἦτο καθιερωμένος ἐπ' ὀνόματι τῆς Παμμακαρίστου (20).

ιβ') 'Ο ναὸς τῶν 'Αγίων 'Αποστόλων, κτίσμα τοῦ Μ. Κων)τίνου, «'Εφημίσθη τὸ πρῶτον, ὡς ἔοικεν, τῷ ὀνόματι τῆς 'Αγίας Τριάδος, εἴτα δέ, μετακο-

10) Σκ. Βυζαντ. ἔνθα ἄνωτ. σελ. 366.

11) 'Ιδὲ, Μνηαῖα 19 'Ιανουαρ. 21 'Ιουλ. καὶ 17 Αὐγούστου.

12) Σκ. Βυζαντ. ἔνθα ἄνωτ. σελ. 391 καὶ 128.

13) Σωζομ. ΙΒ'. ιδ'.

14) Σκ. Βυζαντ. ἔνθα ἄνωτ. σελ. 343

15) Σκ. Βυζαντ. ἔνθα ἄνωτ. σελ. 370

16) Σκ. Βυζαντίου ἔνθα ἄνωτ. σελ. 423.

17) Σκ. Βυζαντίου ἔνθα ἄνωτ. σελ. 150.

18) Σκ. Βυζαντ. ἔνθα ἄνωτ. σελ. 551.

19) Σ. Βυζαντίου ἔνθα ἄνωτ. σελ. 560.

20) Σκ. Βυζαντίου ἔνθα ἄνωτ. σελ. 570.

μισθέντων καὶ ἀποτεθέντων ἐν αὐτῷ ὑποκάτωθεν τῆς ἁγίας Τραπέζης τῶν ἱερῶν λειψάνων, Τιμοθέου τοῦ ἀποστόλου ἐξ Ἐφέσου τῷ 356, τῷ ἐπομένῳ ἔτει, Ἀνδρέου καὶ Δουκᾶ τῶν Ἀποστόλων, τοῦ μὲν πρώτου ἐκ Πατρῶν τῆς Ἀχαΐας, τοῦ ἑτέρου δὲ ἐκ Θηβῶν τῆς Βοιωτίας, ἐπιμελεῖα τοῦ ἐπὶ Ἰουλιανοῦ μαρτυρήσαντος ἔπειτα Δουκὸς Ἀρτεμίου, ἐπεκράτησε τὸ ὄνομα τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων» (21). Σώζεται δὲ περιγραφὴ τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων παρ' Εὐσεβίου ἐν τῷ βίῳ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου.

ιγ') Μία δὲ ἐκ τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ ἱεροῦ Παλατίου τῆς Κων)πόλεως φέρει οὐχὶ ἐν μόνον ὄνομα, ἀλλὰ πλείονα. Αὕτη δὲ εἶναι ἡ Νέα Ἐκκλησία τοῦ Μιχαήλ, ἐγκαινισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου τὴν α' Μαΐου 880, πατριαρχεῦντος τότε τὸ δεύτερον, τὴν ὀνομάζει οὗτος ἐν τῷ πανηγυρικῷ αὐτοῦ λόγῳ τῆς Θεοτόκου. Ὁ δὲ Πορφυρογέννητος προσθέτει καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τὸ ὄνομα καὶ ἀντὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ, τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ἐν αὐτῇ ἐπιφημίζει, προσέτι δὲ καὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ προσονομάζει (22).

ιδ') Ἐτερος Ναὸς τῆς Θεοτόκου μετωνομάσθη δις· οὗτος δὲ εἶναι ὁ κείμενος πλησίον τοῦ λιμένος τῆς Κων)πόλεως, κτίσμα τοῦ Μ. Κων)τίνου, ὁ ἐπιλεγόμενος «Τὰ Κοντάρια ἢ Κονταρίτζια». Μετωνομάσθη δὲ ἔπειτα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ μετὰ ταῦτα τῆς Ἁγίας Θέκλης (23).

ιε') Ἡ Μονὴ τοῦ Μυρελαίου ἦτο κατ' ἀρχὰς ἀνδρῶν καὶ μετὰ ταῦτα μετεκδομήθη εἰς γυναικείαν (24). Τοιαῦτα παραδείγματα μεταλλαγῆς Μονῶν ἀπὸ ἀνδρῶν εἰς γυναικείας καὶ τἀνάπαλιν ὑπάρχουσιν ἄπειρα.

Ὁ δὲ Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης, λαβὼν χρήματα καὶ λάφυρα προερχόμενα ἐκ Κρήτης, τῇ προτροπῇ δὲ καὶ συγκαταθέσει τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, ἤρχισεν ἐν ἔτει 962 ὁ ὅσιος οὗτος πατὴρ καὶ ρυθμιστὴς οὕτως εἶπειν τῆς Μοναστικῆς κοινότητος ἐν Ἀθῶν, τὴν οἰκοδομὴν τῆς Λαύρας, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀθανασίου οἱ μαθηταὶ καθιέρωσαν τὴν μονὴν εἰς μνήμην του: «Ὁ ναὸς ὁ μέγας τῆς Μονῆς, τὸ καθολικόν... τὸ ὑπὸ τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου κτισθὲν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὅπερ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ μετὰ θάνατον καθιέρωσαν εἰς μνήμην τοῦ διδασκάλου» (25).

Ἡ τοιαύτη μετονομασία τοῦ Καθολικοῦ τῆς Λαύρας εἶναι σπουδαία, διότι κατὰ τὰς ἐπικρατούσας ἐν Ἀγίῳ Ὄρει παραδόσεις αὐτὴ «ἡ Θεοτόκος ἐπεσκέψατο τὸ Ἅγιον Ὄρος, αὐτὴ κηρύξασα τὸν Χριστιανισμόν τοῖς ἐκεῖ κατοικοῦσιν εἰδωλολάτραις καὶ χειροτονήσασα τούτοις ποιμένα» (26)· χαίρει μεγάλης τιμῆς παρὰ τοῖς Ἀγιορείταις καὶ θεωρεῖται ἡ κατ' ἐξοχὴν προστάτις καὶ πολιούχος τοῦ Ὄρους. Αἱ Ἀγιορειτικαὶ παραδόσεις τὸ Ἅγιον Ὄρος ὀνομάζουν «κλῆρον τῆς Θεοτόκου», εἰς ἣν δῆθεν αὐτὸς ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν Ἀνάστασίν του ἐδώρησε τὸν Ἀθῶν (27).

21) Σ. Βυζαν. ἔνθα ἀνωτ. σελ. 391.

22) Σ. Βυζαν. ἔνθα ἀνωτ. σελ. 216.

23) Σκ. Βυζαντ. ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 372.

24) Σ. Βυζαντ. ἔνθα ἀνωτ. σελ. 280.

25) Μ. Γεδεών Ὁ Ἀθῶς 1885 σελ. 33.

26) Μ. Γεδεών Ἅγιον Ὄρος ἐν τῷ ἡμερολογίῳ «Ὁ Φάρος τῆς Ἀνατολῆς» ἐν Κωνσταντινουπόλει 1902 σελ. 159

27) Γ. Σωτηρίου τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐκδ. ἔκτη σελ. 18.

Ὡστε θανάσιμον ἔγκλημα θὰ ἦτο νὰ μετονομασθῇ τὸ καθολικὸν τῆς Λαύρας ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν πρῶτον τοῦ Ὁρους Ἀσκητὴν Ἀγιον Ἀθανάσιον⁽²⁸⁾, ἐὰν ὑπῆρχεν ἐκκλησιαστικὸν ἔθιμον ἀπαγορευθὼν τὴν μετονομασίαν. Εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Βατοπεδίου συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν παράδοσιν ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, ὠκοδομήθη τὸ πρῶτον ναὸς ὑπὸ τοῦ Μ. Κωντίνου, καταστραφεὶς ὑπὸ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου ἐκ νέου ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ Ἀρκαδίου, ἐπειδὴ οὗτος διεσώθη ἐκ τρικυμίας διὰ θαύματος τῆς Θεοτόκου ἐν τινὶ βάτῳ παρὰ τὸν βόρειον πύργον τῆς Μονῆς ἐνθα σήμερον ἡ Βιβλιοθήκη, διὸ καὶ Βάτο-παίδιον ἐκλήθη, ἐγκαινιάσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Νεκταρίου Πατριάρχου Κωνσταντινέως (381—397)⁽²⁹⁾ καὶ ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Κατὰ τινα δὲ πυρκαϊὰν ἐπειδὴ διεσώθη μόνον ἡ εἰκὼν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, οἱ μοναχοὶ ἀπέδωσαν τὸ θαῦμα εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ μετωνόμασαν τὸ Καθολικὸν τῆς εἰρημένης Μονῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ⁽³⁰⁾.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ ἔχομεν ἀρκετὰ παραδείγματα μετονομασίας Ναῶν καὶ Μονῶν. Ἀναγράφομεν δὲ ὀλίγα. Ἀρχαῖος ναὸς τῆς «Κεραελεύσεως», —ἔχει ἰδίαν ἀκολουθίαν ψαλλομένην τὴν Διακαινήσιμον ἑβδομάδα,—κείμενος ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κωμοπόλεως Μοχὸς ἀνακαινισθεὶς καὶ ἐγκαινιασθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Κρήτης Εὐμενίου Ξηρουδάκη τῇ 15 Αὐγούστου 1907, μετωνομάσθη ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἐξακολουθοῦν νὰ ὀνομάζουσιν τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦτο «Κεραελεοῦσα»⁽³¹⁾.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Βιάννου τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος μετωνομάσθη ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου⁽³²⁾.

Ἐπὶ τῆς νησίδος τῆς Σούδας Χανίων ὑπάρχει ἐκκλησία, ἣτις ἀπὸ Ἁγίου Νικόλαος μετωνομάσθη εἰς «Ἁγιον Γεώργιον»⁽³³⁾.

Ὁ μέγας ναὸς τοῦ πρωτοθρόνου Κρήτης Τίτου ἐν Γόρτυνι ἀκούεται σήμερον «Κερά» δηλαδὴ τῆς Παναγίας. Ἡ μεταβολὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ ναοῦ, λέγει ὁ Ἰωσήφ Χατζηδάκης, θὰ προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι, ὁ ναὸς διέμενε ἐπὶ πολὺ παντελῶς ἔρημος καὶ ἐλησμονήθη τὸ ὄνομά του... οἱ δὲ χριστιανοὶ μετὰ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1821 καὶ 1841 ἀναθαρσύναντες ἐτόλμησαν νὰ ἐπισκευάσωσι μέρος τοῦ ναοῦ καὶ λειτουργήσωσιν ἐν αὐτῇ· ἰδόντες δὲ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἐνόμισαν ὅτι ἦτο ναὸς τῆς Θεοτόκου⁽³⁴⁾.

Ὁ Tournefort ἐπισκεφθεὶς τὴν Κρήτην κατὰ τὸ 1700 εἶδε τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Τίτου ἐν Γόρτυνι, ἐσώζετο δὲ μέρος τοιχογραφίας, ἣτις παρίστα τὴν Θεοτόκον μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΜΡ. ΘΥ.

28) Ἑορτάζει 5 Ἰουλίου.

29) Ἰδὲ Ν. Βένη Ἀθῶς. Ἐγκυκλ. Λεξικὸν ἐν λέξει.

30) Δύναται τις νὰ εὕρῃ πλείονα τούτων εἰς τὸ ἔργον «Ἁγιον Ὅρος ὑπὸ Γερασίου Σμυρνάκη Ἀθῆναι 1903».

31) Κατὰ προφορικὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ Αἰδ. παπᾶ Γεωργίου Κριτωτάκη ἐφημερίου Ἀγ. Μητᾶ Μητροπόλεως Κρήτης ἐκ Μοχοῦ Πεδιάδος.

32) Κατὰ προφορικὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Εὐαγ. Μαρχογιαννάκη.

33) Κατὰ προφορ. ἀνακοίν. τοῦ κ. Γεωρ. Σιλαμιανοῦ ἱεροψάλτου.

34) Ἰωσήφ Χατζηδάκη. Ὁ Βυζαντινὸς ναὸς τοῦ Ἀποστ. Τίτου ἐν Γόρτυνι «Κρητικὴ Στοά» Ἰ. Μουρέλλου 1911 σελ. 36.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων παραδειγμάτων ἐξάγεται λογικὸν συμπέρασμα, ὅτι εἶναι δυνατόν, ὅταν ναὸς τις ἐρημωθῇ εἴτε ἐκ πυρκαϊᾶς εἴτε ἐκ ληστῶν καὶ πειρατῶν, εἴτε ἐξ ἄλλης σοβαρᾶς αἰτίας, νὰ μεταβάλλῃ ἀνακαινιζόμενος ὄνομα ἁγίου, ἐὰν τοῦτο βεβαίως ἀποδέχωνται οἱ διηρητοὶ λάτρες, καὶ οὐδεὶς ὡς φαίνεται θρησκευτικὸς νόμος κωλύει τὴν μετονομασίαν καὶ οὔτε μέγα ἁμάρτημα εἶναι τοῦτο, οὔτε καὶ αὐστηρῶς τιμωροῦνται οἱ παραβάται ὑπὸ τῶν ἁγίων καθὼς πιστεύει ὁ κ. Νικ. Παπαδάκης, ὅστις κυρίως ἐστηρίχθη εἰς τὸν μακαρίτην Στέφανον Ξανθοῦδιδην, ὁ ὁποῖος δημοσιεύων τὰς Χριστιανικὰς ἐπιγραφὰς τῆς Κρήτης λέγει (ἐν σελ. 129) «εἶναι γνωστὸν, ὅτι σπανίως συμβαίνει νὰ ἀλλάξῃ ὀνομασίαν Χριστιανικὸς ναός».

Τὰ ἀνωτέρω σταχυολογηθέντα παραδείγματα ἐνισχύουν τὴν βεβαιότητα τοῦ κ. Μ. Καταπότη καὶ καθιστοῦν ἀκλόνητον ταύτην, μετὰ τὰ ἐκτεθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἱστορικὰ ἐπιχειρήματα «ὅτι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου ἀνηγέρθη βραδυτέρον ἢ Μονὴ τῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ Παντογάλου».

Ἡράκλειον 10 Ν)βρίου 1937

Τὰ ἀνωτέρω δημοσιεύματα περὶ τῆς θέσεως τῆς ἐν Σητεία Μονῆς τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου καὶ τῆς μετονομασίας ναῶν ἀνακαινισθέντων θέτουν τὸν ἀναγνώστην ἐνώπιον τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν ἀμφισβητούμενων θεμάτων. 1ον) «Ποῦ ἔκειτο ἡ Μονὴ Ἀγίου Ἰσιδώρου, ἣν ὁ Buondelmonti ἀναφέρει ἐν τῇ περιγῇ τῆς Κρήτης ἐπισυνάπτων καὶ σχετικὸν χάρτην. Καὶ 2ον) ἐὰν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Μονῆς Ἀγίου Ἰσιδώρου ἀνηγέρθη βραδυτέρον ἢ Μονὴ Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς, Τοπλοῦ σήμερον καλουμένη».

Περὶ τῆς θέσεως τῆς Μονῆς ἁγίου Ἰσιδώρου μακρὰν τοῦ ἀκρωτηρίου Κάβου-Σιδέρου ἐπεκαλέσθη ὡς ἱστορικὰ στοιχεῖα, τὸν χάρτην τοῦ Buondelmonti καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενον χωρίον, ὅπερ λέγει τὰ ἐπόμενα: Est igitur in monte aspero ecclesia Sancti Isidori cum duobus calogeris (Creta Sacra τ.Ι. σελ. 12). Καὶ εἰς μὲν τὸν χάρτην τὸ δηλωτικὸν τῆς ἐκκλησίας τετραγωνίδιον εὐρίσκεται μακρὰν τοῦ ἄκρου τοῦ ἀκρωτηρίου Κάβου Σιδέρου. Τὸ δὲ ἀναφερόμενον ἐν τῷ κειμένῳ, ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου εὐρίσκεται ἐπὶ ὄρους ἀποκρήμνου (in monte aspero), νομίζομεν, ὅτι συμπληροῦ καὶ ὁρίζει ἀρκούντως τὴν μακρὰν τοῦ ἄκρου τοῦ ἀκρωτηρίου θέσιν αὐτῆς. Ἐπὶ τούτου συνεφώνησεν εἰς τὸ πρῶτόν του δημοσίευμα καὶ ὁ κ. Ν. Παπαδάκης λέγων ἐπὶ λέξει τὰ ἐπόμενα: «**Τὶ ἀποδεικνύεται τῷ ὄντι ἐκ τοῦ χάρτου τοῦ Buondelmonti; Ἀποδεικνύεται τοῦτο μόνον, ὅτι ἡ θέσις τοῦ Μονυδρίου Ἀγίου Ἰσιδώρου δὲν ἔκειτο κατὰ τὸ ἔσχατον τοῦ ἀκρωτηρίου Σιδέρου ἄκρον, παρὰ τὸν σημερινὸν δηλ. ναυτικὸν φάρον, (εἰκ. 4 καὶ 5) ὡς μέχρι τοῦδε ἐπιστεύετο**». Ὑπελείπετο νὰ διασαφηνισθῇ ποῖον ἦτο τὸ «**τραχὺ ὄρος**» ἐφ' οὗ εὐρίσκετο ἡ ἐκκλησία Ἀγίου Ἰσιδώρου. Ἐπὶ τούτου ὁ κ. Παπαδάκης ὑπεστήριξεν, ὅτι «**ἐρεῖπιὰ τινα ἐγγὺς τοῦ μετοχίου «Κουρεμένου» θὰ ἀνήκουν εἰς τὸ μονύδριον Ἀγίου Ἰσιδώρου**» καὶ ὅτι «**τὸ Μονύδριον Ἀγίου Ἰσιδώρου ἦτο παραθαλάσσιον**». Τὴν γνώμην ταύτην δὲν ἀπεδέχθημεν. Διότι, ἐφ' ὅσον ἦτο διὰ τοῦ χάρτου δεδομένον, ὅτι ἡ Μονὴ ἦτο μακρὰν τοῦ ἄκρου τοῦ ἀκρωτηρίου Κάβου-Σιδέρου, ἡ φράσις in monte aspero ἐδήλου, ὅτι ἡ Μονὴ δὲν

ἦτο παραθαλασσία. Ἀπότομον δὲ καὶ τραχὺ ὄρος σημαίνει μεσσογειακὴν θέσιν ὑψηλὴν καὶ ὄχι παραθαλασσίαν. Τὰ ἀνωτέρω ἐκ τοῦ Buondelmonti ληφθέντα ἱστορικὰ

Εἰκ. 4.—Χάρις τοῦ Buondelmonti.

στοιχεῖα χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1415—1420. Κατὰ τὸ 1471 εἰς αἰτήματα τῶν Κρητῶν πρὸς τὴν Γερουσίαν ἀναφέρεται, ὅτι πολλὰ χωρία τῆς Σητείας κατεστρά-

φησαν καὶ ἡρημώθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς «καὶ ὅλα τὰ παραθαλάσσια μοναστήρια» Noiret. Documents inedits. σελ. 520).

Ἀφοῦ δὲ ὅλα τὰ ἀναφερόμενα χωρία εἶναι μεσόγεια ὡς τὸ Καρύδι, Λιθίνες, Γράς, Ζάγκαθο κ.λ., δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ Μονὴ Ἀγίου Ἰσιδώρου ἡ ἐπι

Εἰκ. 5.

Ὁ Ναυτικὸς φάρος Κάβο-Σιδέρου.

ὄρους εὐρισκομένη νὰ κατεστράφη τότε. Καὶ τέλος ἐρχόμεθα εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦ Ἑνετοῦ Νομάρχου Σητείας 5 Νοεμβρίου 1612 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας 23 Μαρτίου 1613, ἐξ ὧν μανθάνομεν, ὅτι ἡ ἀνακαινιζομένη Μονὴ ἦτο

Εἰκ. 6.

Φαροφύλακες Κάβου Σιδέρου μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των καὶ τινων ἐπισκεπτῶν τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα.

«πρὸ πολλοῦ ὠχυρωμένη» διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἐν αὐτῇ μοναχῶν καὶ ὅτι πολὺ «ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν ὑπηκόων τοῦ Βασιλείου τῆς Κρήτης». Ἡ φράσις «πρὸ πολλοῦ ὠχυρωμένη» εἶναι ἀόριστος. Ἀλλὰ λογικὸν εἶναι ἐφ' ὅσον μία εἶναι ἡ ἐκ τῶν κειμένων γνωστὴ μονὴ πρὸ τοῦ 1612, ἡ τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου, ἥτις κατὰ τὰ ἀνωτέρω δὲν ἦτο παραθαλασσία, ἀλλ' ἔκειτο ἐπ' ὄρους ἀποτόμου νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι, ὅταν ὁ Νομάρχης Σητείας ὠμίλει περὶ προὑπαρξάσης Μονῆς ὀχυρᾶς καὶ

πολὺ τιμωμένης ὑπὸ τῶν Κορητῶν, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομά της, θὰ ἐπρόκειτο πιθανώτατα περὶ τῆς Μονῆς Ἀγίου Ἰσιδώρου τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Buon-delmonti. Ἐν μόνον δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν κ. Παπαδάκην ὑπάρχει χάρτης τοῦ 1563 μὲ τὴν λέξιν Acrotiriani εἰς τὴν θέσιν εὐρίσκεται σήμερον ἡ Μονὴ Τοπλοῦ, ὅτι ὁ Γραβριήλ Παντόγαλος ἐνήργησε δευτέραν ἀνακαινίσιν τῆς παλαιᾶς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου καὶ ὅτι κατὰ τὴν πρώτην γενομένην ἀνακαινίσιν μετωνομάσθη καὶ ἡ ἀνακαινισθεῖσα Μονή. Οὕτω κατελήξαμεν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω ἱστορικῶν στοιχείων εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Buon-delmonti ἀναφερομένη κατὰ τὸ 1415 ἐκκλησία Ἀγίου Ἰσιδώρου ἔκειτο, ἐκεῖ ὅπου σήμερον εὐρίσκεται ἡ σημερινὴ Μονὴ Τοπλοῦ (εἰκ. 7 καὶ 8).

Εἰκ. 7.

Κάτοψις τῆς ἐντὸς τῆς Μονῆς
Τοπλοῦ ἐκκλησίας.

Εἰκ. 8.

Πρόσοψις τῆς ἐντὸς τῆς Μονῆς
Τοπλοῦ ἐκκλησίας.

Κατὰ τὸ δεύτερον ὅμως δημοσίευσμά του (Δοῆρος ἔτος Α' ἀριθ. 8 σελ. 219—223) ὁ κ. Ν. Παπαδάκης ἀναθεωρῶν τὴν προηγουμένην του γνώμην περὶ τῆς θέσεως τῆς Μονῆς Ἀγίου Ἰσιδώρου, ὅτι αὕτη «δὲν ἔκειτο κατὰ τὸ ἔσχατον τοῦ ἀκρωτηρίου Σιδέρου Ἀκρον, ὡς μέχρι τοῦδε ἐπιστεύετο», ὑποστηρίζει ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον, ὅτι «ὁ Ἅγιος Ἰσίδωρος εἰς πείσμα πάντων τῶν συζητούντων, δὲν θὰ μετακινηθῇ οὐδὲ κατὰ μίαν τρίχα ἀπὸ τὴν θέσιν αὐτοῦ, τὴν κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ Σαμωνίου, τοῦ ἀπ' αὐτοῦ πρὸ αἰῶνων ὀνομασθέντος Κάβο-Ἰσιδώρου ἢ κοινῶς Κάβο-Σιδέρον». Ἡ μεταβολὴ γνώμης ἐπὶ τινος ζητήματος κατ' ἀρχὴν δὲν δύναται νὰ κατακριθῇ, ἐφ' ὅσον νέον τι στοιχεῖον ἱστορικὸν ἀνατρέπει προηγούμενα στοιχεῖα ἥσσονος σημασίας. Ἀλλ' ἐν προκειμένῳ ποῖον εἶναι τὸ ἱστορικὸν τοῦτο στοιχεῖον; Ὁ χάρτης τοῦ 1563 δὲν ἀρκεῖ. Διότι, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, πιθανῶς νὰ πρόκειται περὶ πρώτης ἀνακαινίσεως τῆς μονῆς Ἀγίου Ἰσι-

δώρου, ἥτις θὰ ἔλαβε χώραν μετὰ τὸ 1471. Γνωστοῦ δὲ ὄντος ὅτι οἱ Κορνᾶροι ἐνδιεφέρθησαν διὰ τὴν Μονήν, ἡ δὲ βόρειος πλευρὰ τῆς Μονῆς καλεῖται καὶ σήμερον, ὡς ἄλλοτε ἐγράψαμεν, «τῷ Μετζάδω», ἥτοι ἀνακαίνις δαπάναις τῶν Mezzi ἡ πρώτη αὕτη ἀνακαίνις ὑπὸ εὐγενῶν Ἑνετῶν λίαν πιθανῶς εἶναι σύγχρονος μὲ τὴν μετονομασίαν ὑπ' αὐτῶν τῆς Μονῆς. Ἀλλὰ τὸ κύριον ἰδίως θέμα τοῦ μᾶς ἀπασχολεῖ εἶναι ποῦ ἔκειτο ἡ Μονὴ Ἀγίου Ἰσιδώρου καὶ ποῖον εἶναι τὸ τῆς ὄρος ἔφ' οὗ εὐρίσκετο, ὅτε τὴν ἐπισκέφθη ὁ Buondelmonti. Εἰς ἄλλα δημοσιεύματά μας καὶ ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν ποῖα εἶναι τὰ ἱστορικά ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα πείθουν περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν συμπερασμάτων μας. Δέον νὰ προσθῶμεν ὅτι, ἐὰν τὸ μοναστήριον ἀγίου Ἰσιδώρου ἦτο παραθαλάσσιον ὁ Buondelmonti ἀντὶ in monte aspero θὰ ἔγραφε monasterium maritimum. Ἐὰν δὲ ἦτο καὶ ἐπὶ λόφῳ ἐκτισμένον ἀντὶ τῆς λέξεως mons (=ὄρος) πιθανῶς θὰ ἐχρησιμοποίει τὴν λέξιν collinus (=λόφος) ἢ monticellus (=μικρὸν ὄρος) μετὰ τοῦ ἐπιθέτου maritimus (=παραθαλάσσιος), ὅτι τὸ σημερινὸν ἐξωκλήσιον εἰς Κάβο-Σίδερο ὀνομάζεται ἀκόμη καὶ σήμερον Ἅγιος Ἰωάννης, οὕτω δὲ σημειοῦται καὶ εἰς τὸν χάρτην τοῦ Spratt, ὁ δὲ παρ' αὐτὸ μικρὸς ὄρμος, «λιμανάκι τοῦ Ἁγίου Γιάννη», ἡ πρὸς τὰ Ν. Δ. αὐτοῦ βουνώδης κορυφὴ «Κεφάλαι τοῦ Ἁγίου Γιάννη» εἶναι δὲ ἐκτισμένος ὁ ναῖσκος οὗτος ἐπὶ λοφίσκου χαμηλοῦ ὕψους εἴκοσι περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Καταφανῶς δὲ τὸ ὕψος τοῦτο τοῦ λόφου δὲν δύναται νὰ ἔχη ἀξιώσεις ὄρους ἀποτόμου, ἔφ' οὗ κατὰ Buondelmonti ἦτο ἐκτισμένη ἡ Μονὴ ἀγίου Ἰσιδώρου. Ταῦτα τὰ ὀλίγα εἶχα νὰ προσθῶ διὰ τὸ τελευταῖον δημοσίευμα τοῦ κ. Παπαδάκη ἐν τῇ Δορῇ. Ἐχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ ἀποφίς μου περὶ τῆς θέσεως τῆς Μονῆς Ἀγίου Ἰσιδώρου εἶναι ἡ ὀρθή. Ἐν τούτοις εὐχαρίστως θὰ ἀποδεχθῶ νὰ τροποποιήσω ταύτην ἐφόσον ὁ κ. Παπαδάκης ὑπόσχηται εἰς νέαν του μελέτην νὰ παρουσιάσῃ νέα ἱστορικά καὶ ἰσχυρὰ στοιχεῖα ἀνατρεπτικά καὶ συντριπτικά, ὡς λέγει, τῶν ἀπόψεών μας.

ΕΙΡΗΝΗΣ Ε. ΠΑΠΑΔΑΚΗ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΤΕΙΑΣ

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

(Ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τοῦ Παπᾶ Ἰ. Θαλασσινοῦ ἀπὸ τὰ Μέσα Μουλιανά)

Καλὸ ναι τ' Ἅγιος ὁ Θεὸς καλὸ ναι νὰ τὸ λένε
κι' ἀπὸν τὸ λεί σώνεται κι' ἀπὸν τ' ἀκούει ἀγιάζει.

Κι' ἀπὸν τὸ καλοφουκραστῇ παράδεισο θὰ λάβει
παράδεισο καὶ λειτρουγιά στὸ Μέγα Μοναστήρι.

Κάτω στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ στοῦ Χριστοῦ τὸν τάφο
ἐκεῖ ἀγγέλοι λειτρουγοῦν κι' οἱ ἀποστόλοι ψάλλουν,
ψάλλουν τ' ἅγιος ὁ Θεὸς καὶ τὴν τιμιωτέρα.

Ἐκεῖ δέντρο δὲν ἦτονε δέντρον ἐφανερῶθη
τὸ δέντρον ἦτον ὁ Χριστὸς κι' ἡ ρίζα ἡ Παναγία.

Καὶ τὰ κλωνάρια ποὺ βασιᾶ ἦσαν οἱ ἀποστόλοι
καὶ ψάλλουνε κι' ἐλέγανε γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη.

Χριστέ μου παντοδύναμε καλὲ Χριστέ τοῦ κόσμου

οἱ ὀβραῖοι συμβουρίζονται ὦ. γιὰ νὰ σὲ σταυρώσουν.
 Στου Φαραούνη γράψανε νὰ καμει τρία περόνια
 κι αὐτὸς ὁ τρισκατάρτος πάει καὶ κάνει πέντε.
 Στὰ πόδια ντον βάνουν τὰ δυὸ καὶ τ' ἄλλα δυὸ στὰ χέργια
 τὴν πέτρα τὴ φαρμακερὴ βάνουν στὰ σωθικά ντου.
 Κι ἡ Παναγία ὥς τῶκουσε ἤπεσε λιγωμένη
 τρία σταμνιά τοῦ χύσανε ὥστε νὰ συνειφέρει.
 Περικαλῶ σε Παναγιά καὶ χρυσοπροσκυνῶ σε
 νὰ μοῦ χαρίσεις τὰ κλειδιά τοῦ μέγα παραδείσου
 ν' ἀνοίξω τὸν παράδεισο νὰ μπῶ νὰ σουργιανήσω.
 Νὰ δῶ τοῖ πλούσιους πῶς περνοῦν καὶ τοῖ φτωχοὺς πῶς διάζουν
 νὰ δῶ καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ πῶς κάνουν δίχως μάνα.
 Τὴ νύχτα κλαῖνε γιὰ βυζὶ καὶ τὸ πρωὶ γιὰ γάλα
 καὶ τὰ ποξημερώματα γιὰ τὴ γλυκειά ντως μάνα.
 Νὰ δῶ καὶ τοῖ φιλάργυρους πῶς κάνουν δίχως ἥλιο.
 Ποῦχουν τὴν πίσσα πάπλωμα καὶ τὸ κατράμι στρωμα
 καὶ τὰ πογιδोटόμαρα ἔχουν προσκεφαλᾶδες.
 Κι ὁ ἄδικος παρακαλεῖ καὶ τῷ φτωχῷ φωνιάζει.
 —Νάτε φτωχοὶ τὰ γρόσα μου καὶ πλοῦσοι τὰ φλουγιά μου
 καὶ μεῖς στὸν τόπο ποῦρθαμε παράδες δὲ χωροῦνε.
 —Ὅσοι ἀγαπᾶτε τὸ Χριστὸ νὰ τρέξετε σὲ μένα
 Γυναῖκες πέντε τὴν κρατοῦν καὶ τὴν περιλαβαίνουν.
 Ἐκεῖά 'ναι ἡ Μαγδαληνὴ καὶ τοῦ Λαζάρου ἡ μάνα
 τοῦ Γιάκουμου ἡ ἀδελφὴ ἡ προπατόρισσά τ'η.
 Στὴ στράτα κειὰ πού πορπατεῖ στὴ στράτα κειὰ πού πάει
 βρῖσκει τοῖ πόρτες σφαλιχτὲς καὶ τὰ κλειδιά παρμένα.
 —Ἀνοίξε πόρτα τοῦ ληστὴ καὶ πόρτα τοῦ Πιλάτου
 κι ἡ πόρτα 'πού τὸ φόβον τ'η ἀνοίγει μοναχὴ τ'η
 καὶ μπαίν' ἡ Κεραπαναγιά κιανένα δὲ γρωνίζει.
 Τρεῖς ἀποστόλους μοναχοὺς καὶ τὸ μονογενὴ τ'η.
 —Κατέβα γιὰ 'πού τὸ σταυρὸ νὰ σὲ γλυκοφιλήσω
 —Δὲν κατεβαίνω μάνο μου γιατί 'μαι σταυρωμένος
 γιατί βαστῶ στὴ χέρα μου καρφιά νὰ μὲ καρφώσουν
 γιατί βαστῶ στὴ χέρα μου χολὴ νὰ μὲ ποτήσουν
 κι ἀπὸν βαστῶ στὴν κεφαλὴ χρυσάκανθο στεφάνι
 —Σύρε μάνα στὸ σπῖτι σου πήγαινε στὴ δουλειὰ σου
 καὶ τὸ Μεγάλο Σάββατο τότες νὰ μ' ἀνημένεις
 πού λειτρουγοῦν οἱ ἐκκλησὲς καὶ ψάλλουν οἱ παπάδες
 καὶ βάνουν οἱ γραμματικοὶ νερὸ στὰ καλαμύργια.

Παραλλαγή. Μιχαηλίδης—Νουάρος 1928 σελ. 187. 251. Σπυριδάκης σ. 12. Κρη-
 τικά Τόμ. Α'. Τεῦχ. Β'. Γ'. σ. 231. 281 VI. Κανελλάκης σ. 39, 93, 73, 98. 74.
 Λαογραφ. Τόμ. ΙΑ'. Τεῦχ. Α'-Β'. σ. 249, 254. Προμηθεὺς Τόμ. Η'. φύλλ. 177. Ζωγράφ-
 φειος Ἀγών Τόμ. Α'. σ. 100, 105. Ἀραβαντινὸς σ. 125, 157, 158. Νεοελληνικά Ἀνάλεκτα
 Τόμ. Α'. σ. 121, 69.

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ

Μαρουκλωφωτεινή (¹).

- Ἐπόψε ἐκοιμήθηκα ἀπάνω σ' ἓνα ὄρος
 κι εἶδα τὴ νύχτα ὄνειρο πὼν ἤμουν φιλοδῶρος,
 Τὸ ὄρος ἦτονε ψηλὸ καὶ σιὴν κορφὴ μιὰ βρύση
 κι εἶδα μιὰν κόρη κι ἤπλυνε κι ἦτονε κυπαρίσι.
 Ἀπὸ μακρὰ ἐσκέφτηκα νὰ τήνε χαιρετήξω
 καὶ μὲ μεγάλη μ' ἄρχοντιά νὰ τὴν κληρονομήσω.
 Σιμώνω χαιρετῶ τὴνε λέω τση —Κόρη γειά σου.
 —Δέσε τα τὰ σκυλάκια σου νὰ μὴ μᾶσε δακάσουν.
 —Μὰ μένα τὰ σκυλάκια μου λαγούς κι ἀγρίμια πιάνουν,
 μὰ σὰν ἐσένα ὁμορφὴ κερά μου δὲ δακάνουν.
 —Σιγὰ σιγὰ τὰ λόγια σου μὴν πεισματολογοῦμε,
 γιὰτί ἔχω μάνα κι ἀδερφοὺς καὶ θὰ μᾶσε γρικοῦνε.
 Ἡ μάνα ἔζη τήνε θωρεῖ ἀπὸν τὸ παραθύρι.
 —Ἀκόμη δὲν ἐπόπλυνες μάλαμα καὶ ζαφεῖρι
 καὶ χρουσταλένια κοπελιά στὸ σίτι νὰ γιαήρεις;
 —Ἡπλυνα ἔγώ κι ἐπόπλυνα δὲν ἔχω μπλιὸ ἄντα πλύνω,
 μὰ κυνηγὸς μὲ κυνηγᾷ καὶ δὲν μπορῶ νὰ φύγω.
 —Διῶξε τονε τὸν κυνηγὸ μπουμπούλα κοπελιά μου,
 γιὰτί ἔχεις δώδεκ' ἀδερφοὺς κι εἶναι ντροπὴ κερά μου.

Ο ΠΡΟΣΦΥΡΗΣ

- Μιὰν καλογρὰ ἐγέννησε τὴν παρασκὴ τὸ βράδυ.
 Σαββάτο τὸ βαπτίσανε Προσφύρη τὸν ἐβγάλαν.
 Σακὶ κουκιὰ κουκάλισε ὥστε νὰ ξημερώσει
 σφάζουν ντοῦν βοῦνὶ βούβαλο τσῆ βουβαλιᾶς τὴ μάνα
 καὶ δεκοχτὼ φουρνιὲς ψωμὶ δὲν τὸν ἐκαλοφτάναν.
 Κι ἡ μάνα ντοῦ καυκίστηκε πὼς ἄντρες δὲ φοβᾶται,
 μὴδὲ τὸν Τοῦρκο τὸν Παχιά, μὴδὲ τὸ Νικηφόρο,
 μὴδὲ τὸν Παρατράχηλο πὸν τρέμ' ἡ γῆς κι ὁ κόσμος.
 Κι ὁ βασιλιᾶς ὡς τῶκουσε πολὺ τοῦ βαρυφάνη
 βάνει τρακόσους στὸ σπαθὶ καὶ χίλιους στ' ἀλογάρι.
 Πιάνουν τὰ ὄρη ἀγύρευτα, τὰ ὄρη γυρεμένα,
 βρίσκουν ἓνα μικρὸ βοσκὸ στὴ μέση τῶν προβάτω.
 —Πέ μας τσῆ καλογρᾶς τὸ γιὸ Προσφύρη τόνε λένε;
 —Μαζώξετέ μου τὰ ὄζα νὰ σᾶς τὸ πῶ ντε λόγο.

1) Σημ. Μύσ. *Μαρουκλωφωτεινή* = Φωτεινὴ Γ. Φραγκιαδάκη 80 χρονῶν ἀπὸ τὸ Λι-
 μάνι τοῦ Μαρουκλῆ (=υιοῦ Μαρούκλας) *Μαρούκλα* εἶναι τὸ χαϊδευτικὸν ὄνομα Μαρία
 Κάσου καὶ Καρπάθου.

- Τρακόσοι τὰ μαζώνανε καὶ μαζωμὸ δὲν ἔχουν.
 Παίτ' ὁ Προσφύρης μιὰ σφυρὰ καὶ βάνει τα στὴ μάντρα.
 — Γὼ 'μαι τοῦ καλογράς ὁ γιός, ἐγὼ 'μαι κι ὁ Προσφύρης,
 ἐγὼ 'μαι ποὺ καυκίστηκα πὼς ἄντρες δὲ φοβοῦμαι.
 Καὶ δένουνε τὰ πόδια ντου μὲ δεκοχτὼ ἄλυσίδες,
 καὶ δένουνε τὰ χέργια ντου μὲ δεκοχτὼ καδένες.
 Καὶ δένουνε τὰ μάτια ντου μὲ δεκοχτὼ μετάξα,
 καὶ δένουνε τὰ χεῖλια ντου μὲ δεκοχτὼ μπρισίμια.
 — Σ' ὅλο τὸν κόσμ' ἀμέτε με στοῦ μάνας μὴ μὲ πᾶτε.
 'Ινάτι τὸ πατήσανε στοῦ μάνας τοῦ τὸν πᾶνε.
 — 'Υγιέ μου ποὺ καυκίστηκα πὼς ἄντρες δὲ φοβάσαι ;
 μηδὲ τὸν Τοῦρκο τὸν Παχιά, μηδὲ τὸ Νικηφόρο,
 μηδὲ τὸν Παρατράχλο ποὺ τρέμ' ἡ γῆς κι ὁ κόσμος.
 — Σῶπα. μὴν κλαῖς, μητέρα μου, καὶ μὴ στενοχωρᾶσαι
 κι ὄντε θὰ κατεβαίνωμε κάτω στὰ λειβαδάκια
 θὰ σοῦ τὰ ποσυνάξω 'γὼ τοῦτα τὰ μπουρμπαδάκια.
 Κι ὄντεν ἔκατεβαίνανε κάτω στὰ λειβαδάκια,
 ἀνεπετὰ τὰ χέργια ντου καὶ σποῦνε οἱ καδένες,
 ἀνεπετὰ τὰ πόδια ντου καὶ σποῦν' οἱ ἄλυσίδες,
 ἀνεπετὰ τὰ μάτια ντου καὶ σποῦνε τὰ μετάξα,
 ἀνεπετὰ τὸ στόμα ντου καὶ σποῦνε τὰ μπρισίμια.
 Στὸ στόμα ντου ἐπόσυρε ἓνα δρυλένιο ξύλο,
 στὴ μέση ντου τὸ κούμπησε καὶ κάνει στραβοράβδι.
 Κι ὅλους τοὶ Τοῦρκους τοὶ παλιούς κι ὅλα τὰ παλικάργια
 στὰ χέρια ντου τὰ 'πόσυρε βρωμέσαν τὰ λειβάδια.
 Ξανοίγει 'δῶ, ξανοίγει 'κεῖ νὰ δεῖ μπὰ νᾶχει κι ἄλλο,
 Θωρεῖ τὸν Παρατράχλο σὲ μιὰ βουρλιά 'ποκάτω
 καὶ παῖζει του μιὰ σαῖτια καὶ πᾶν τ' αὐτιά του κάτω.
 — Σῶπασε, Παρατράχλε κι ἐγὼ δὲ σὲ σκοτώνω,
 ἐγὼ κρατῶ καὶ τὸ σπαθὶ κρατῶ καὶ τὸ μαχαῖρι
 νὰ πᾶς νὰ πεῖς τοῦ βασιλιὰ νὰ παίψει κι ἄλλ' ἄσκέρι.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΤΣΑΝΤΑΚΗΣ
 (75 χρονῶ, Κάτω Πισκοπή)

ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

1

1. Μὰ στέλιωσά τον τὸ χορὸ μὲ τὰ μασιλαχάτια
 κι' ἤφερα καὶ τσι κοπελιές μὲ ὅλα ντως τὰ χιάρτια.
2. Μὰ στὴν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ ἓνα παλικάρακι
 καὶ δρώνει τὸ μουστάκι ντου σὰν τὸ γαρεφαλάκι,
3. Μὰ στὴν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ ἡ φοῦντα τοῦ κλημάτου
 ἡ φοῦντα τοῦ βασιλικοῦ καὶ τοῦ καρεφυλλάτου.
4. Μὰ στὴν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖς κι' ἐγὼ κρατῶ στὴ μέση
 μαλαματένιε μου σταυρὲ καὶ ποιὸς θὰ σὲ κερδαῖσει,

5. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ τὸ φῶς τὸ Γιαννιτσάρω
τὸ φλῶρε τῶν παληκαργιῶ καὶ τῶν ἀπομονάρω.
6. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ ὁ καντιφὲς κι' ἡ βγιόλα.
κι' ἃ δὲ μοῦ τὸ πιστεύετε ξανοίξετέ ντο κιόλα.
7. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ τῇ Χιὸς τὸ κυπαρίσι
καὶ σύρνει κι' ἀπομεσοθιὸ μιὰν κρουσταλένια βρύση.
8. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ κι' ἴντα καλὰ χορεύγει
νᾶχει σταφίλια νὰ πατεῖ καὶ στάρι ν' ἄλωνεύγει.
9. Μὰ στήν ὀμπρὸς μερὰ κρατεῖ ἕναν μικιὸ κοπέλι
νὰ τοῦ τ' ἀξιώσει ὁ θεὸς νὰ πάει κειὰ πού θέλει.

2

10. Κι ἐκειὰ πομεσοθιὸ κρατεῖ Χριστὲ καὶ τίνος μοιάζει
τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ φεγγαργιοῦ ἄχη πῶς τοῦ ταιριάζει.
11. Κι ἐκειὰ πομεσοθιὸ κρατεῖ μάνα καὶ θυγατέρα
ἢ μάνα εἶναι πέрдика κι' ἡ κόρη περιστέρα.
12. Καὶ στήν κουντούρα πιάσανε ὅλοι οἱ ἀτζαμῆδες
καὶ καν' ὁ ἕνας κουνενούς κι' ὁ ἄλλος λεκανίδες.
13. Δὸς του ἁέρα τοῦ χοροῦ καὶ κάμε τρία ζάλα
σὰ λύσουν τὰ παπούτσα σου ἐγὼ σοῦ κάνω κι' ἄλλα.
14. Χόρευγε χαηδεμένο μου χόρευγε σούστα σούστα
κι' ὄντι νὰ πάω στὰ Χανιά σοῦ φέρνω τὰ παπούτσα
15. Ἐδιάλεγες κι' ἐδιάλεγες μέσ' στὸ χορὸ νὰ πιάσεις
κι' ἦτον καλλιὰ σου νὰ πὰ βγεῖς στὴ χαροσκιὰ νὰ κάτσεις.
16. Δέκα δραχμὲς μοῦ κόστισε τ' ἀλέτρι καὶ τὰ λοῦρα
νὰ πὰ νὰ ζέψω τὸ ντανὰ ἀπού' ναι στήν κουντούρα
17. Ἐδὰ θὰ τήνε πούμενε τοῦ Δραγατομανώλη
στὸ σπῖτι του χορεύομε καὶ θὰ τοῦ κλάσωμ' ὅλοι.
18. Διαόλοι κουτσοπόδαροι νὰ πάρουνε τσι γράδες
ν' ἀφήσουνε τοὶ κοπελιὲς μὲ τσι ξεφαντωτάδες.

3

19. Ὁ καθεὶς παρακαλεῖ μέσ' στὸ χορὸ νὰ λάχει
κι' ἂν ἔχει κι' ἀγαπητικὴ τὴ χέρα τῆς νὰ πιάσει.
20. Ὁ καθαεὶς παρακαλεῖ μέσ' στὸ χορὸ νὰ τύχει.
κι' ἂν ἔχει κι' ἀγαπητικὴ τὴ χέρα τῆς νὰ σφίξει.
21. Σὰ λὲς ἐσὺ πῶς μ' ἀγαπᾷς δεῖξε μου σημαδάκι
σὰ θὰ κρατοῦμε στὸ χορὸ σφίξε μου τὸ χεράκι.
22. Σὰν τήνε δεῖς τὴν κοπελιά καὶ σκύφτ' ὄντε χορεύγει
σκύψε καὶ φίλησέ τηνε μὰ κείνο νὰ γυρεύγει.
23. Σὰν τήνε δεῖς τὴν κοπελιά καὶ χαμηλοκοιτάζει
σκύψε καὶ φίλησέ τηνε μὰ κείνη δὲν τὴν γνοιάζει.
24. Χόρευγε καὶ ξεφάντωνε κι' ἀγάπα με καὶ μένα
καὶ δὲ σοῦ λέω ν' ἀρνηθεῖς τὴ μάνα πού σ' ἐγέννα
25. Ἀχη τὸ κακορίζικο ὄντι ν' ἀκούσω λύρα
ἄλλοῦ πετῶ τὴ ρόκα μου κι' ἄλλοῦ τὴν παρασύρα

26. "Ἰντα ἔχεις καὶ πουχούμισες κι' ἤκατσες στὸ πεζούλι
σήκου νὰ πιάσεις στὸ χορὸ καρνάδο μου ζουμπούλι.
27. "Ἰντα ἔχεις καὶ πουχούμισες κι' ἤπιασες στήν κουντούρα
κι' ἐκρέμασες τὰ χεῖλιά σου σὰν τὴν παλιογαϊδούρα.

4

28. Παῖζε τὴ λύρα λυρατζῆ παῖζε τὴ Μιχαλάκι
καὶ νὰ σοῦ κάμω θέλω ἔγώ κι' ἕναν κατσοχοιράκι.
29. Παῖζε τὴ λύρα λυρατζῆ καὶ μὴν τὴν τσαφαρίζεις
νὰ μὴ θαρροῦν οἱ κοπελιὲς ἀμύγδαλα τσακίζεις.
30. Παῖζε τὴ λύρα λυρατζῆ καὶ ξάνοιγε κι' ὀμπρός σου
καὶ μὴν ξανόιγεις κοπελιὲς νὰ θαμπωθεῖ τὸ φῶς σου.
31. Κοντὸ δὲν εἶν' ἐπὰ κρασί δὲν εἶν' ἐπὰ ταβέρνα
νὰ φέρουνε τοῦ λυρατζῆ νὰ φέρουνε κι' ἐμένα.
32. Κοντὸ δὲν εἶν' ἐπὰ κιανεῖς νὰ θέλει τὸ καλὸ μας
νὰ φέρει μισολιά ρακὴ νὰ γράνει τὸ λαιμὸ μας.
Ἀπάντησις πειρακτικὴ σὲ κακοὺς τραγουδιστάδες.
33. Κοντὸ δὲν εἶν' ἐπὰ κιαιεῖς νὰ θέλει τὸ καλὸ σας
νὰ φέρει νὰ ρασόπανο νὰ φράξει τὸ λαιμὸ σας.

ΠΡΟΠΩΣΕΙΣ

- 1.—Καλῶ' νὰ σ' εὕρω.—Καλῶς νὰ ὀρίσεις.

Ὁ νοικοκύρης θὰ σηκώσει τὸ ποτήρι ἐν εἵδει σπονδῆς καὶ τιμῆς ἔνεκεν θὰ
πιεῖ πρῶτα ὁ ἴδιος καὶ νὰ καλέσει τὸν ξένον. Ὁ καλεσμένος θὰ ἀπαντήσῃ μὲ ἑλα-
φρὰν ὑπόκλισιν τῆς κεφαλῆς καὶ μὲ τὴν δεξιὰν στὸ στήθος ἔνεκεν σεβασμοῦ καὶ
θὰ ἀπαντήσῃ.—Καλῶς νὰ ὀρίσης.

- 2.—Μὲ τσί γεῖες σου.—Γεῖες νᾶχ' ἡ ἀφεντιά σου.

- 3.—Βοήθειά μας ὁ ἀναστάντας Χριστός.—Προσκυνοῦμε τὴ χάρη ντου.

- 4.—Ὁ Θεὸς σχωρέσει καὶ κεινῶν ποὺ μᾶ σε λείπουνε.—Ὁ Θεὸς σχωρέσει ντως.

- 5.—Μακαρία τῶν κεκοιμημένων μας.—Ὁ Θεὸς ν' ἀναπάψῃ τὴν ψυχὴν ντως.

- 6.—Νὰ χαίρεσαι τὸ στεφάνι σου καὶ τὰ παιδιά σου.

- 7.—Νὰ χαίρεσαι τὴν κορώνη σου.

Κορώνη ἐδῶ εἶναι τὸ στεφάνι μεταφορικῶς ἀπὸ τὴ Βασιλικὴ κορώνα.

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

Μοίρα.

Ἄποὺ ἔχει μοίρα γεννᾶ κι' ὁ πετεινός του
κι' ἀποὺ δὲν ἔχει ψοφᾶ κι' ὁ γαῖδαρός του

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀποτυγχάνει σὲ ὅλες του τίς δουλειές, ἐπομένως πάντα ζη-
μίες παθαίνει.

Παίρνω.

Ἄ θές νὰ πάρεις κόρη
τὴ μάνα θώρει

Ἡ μεγάλη σημασία πού δίδεται εἰς τὸ παράδειγμα τῶν γονέων καὶ εἰς τὴν ἀνατροφήν τῶν τέκνων.

Πηδῶ.

Ἀπὸ κειὰ πὺν πήδηξε ἡ κατσίκਾ θὰ πηδήξει καὶ τὸ κατσικάκι
κι' ἀκόμη πὺ ψηλὰ γιατί ναι πὺ ἀλαφροκόκαλο.

Τὸ παιδί θὰ μιμηθεῖ τοὺς γονεῖς του εἰς τὰ πράξεις των.

Βασιλιάς.

Ἄντρας μου βασιλιάς κι' ἐγὼ βασίλισσα
ἀδερφός μου βασιλιάς κι' ἐγὼ τίποτα.

Ἡ συγγένεια εἶναι στενώτερη μεταξὺ ἀνδρογύνου.

Ὁργίζομαι.

Ἄνέ σοῦ ὀγιστεῖ ὁ Θεὸς κάθου
ἄνέ σοῦ ὀγιστοῦν οἱ ἀνθρώποι πορπάτει.

Οἱ ἀνθρώποι συνήθως ἐκδικοῦνται ἀλλὰ ὁ Θεὸς ποτέ!

Ἀγάπη.

Ἀπὸ τὴν ἀγάπη πὺν σοῦχα ἄντρα μου, ἐξέχασα τ' ὄνομά σου.

Ἔως σὲ ποιὸ σημεῖα φθάνει ἡ ἀπιστία τῆς γυναῖκας.

Ἐπιθυμῶ.

Ἀπούσαν ἦκαμε ἡ λουῖτα τὰ γουρούνια
ἐπεθύμησε καὶ τὰ σκατὰ πὺν τὰ ρουκούνια.

Λέγεται στὴ μάνα πὺν ἔχει πολλὰ παιδιά ἡ ὁποία δὲν κρατεῖ τίποτε γιὰ τὸν ἑαυτὸν της παρὰ τὰ δίδει στὰ παιδιά της.

Ὁμοιάζω.

Ἀθρῶπος τ' ἀθρώπου μοιάζει
καὶ τὸ πρᾶμα τοῦ πρᾶματος.

Σὲ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουν πολὺ μεταξὺ των.

Ἀφουκροῦμαι.

Ἄνέ φουκροῦντονε ὁ Θεὸς τῶν κοράκω ἤθελα τρῶνε σαφὴ
κρέας.

Ὅλες οἱ ἐπιθυμίαι τῶν ἀνθρώπων δὲν ἐκτελοῦνται πάντοτε.

Ἀποθαίνω.

Ἀπόθανε νὰ σ' ἀγαπῶ καὶ ζε νὰ μὴ σὲ θέλω.

Ἡ ψεύτικη στενοχώρια γιὰ τὸ θάνατο προσώπου πὺν δὲ τὸ ἀγαποῦμε.

Ἀποτάσσω.

Ἀποτάσσω ὁ σκύλος κορτισοδέτη;

Κεῖνος πὺν δὲν οἰκονομεῖ τίποτε ἀλλὰ διαρκῶς χάνει τὴν περιουσία του.

Παίδι.

Ὅποιος κίμει θηλυκὰ παιδιά κάνει καὶ τὸ διάολο συμπέθερο.

Ἐκεῖνος πὺν ἔχει πολλὰ κορίτσια γιὰ νὰ τὰ παντρεύει εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ δεχθεῖ οἰασδήποτε τάξεως γαμπρό.

Κουζουλός.

Ὁ κουζουλός τὴν πίκρα ντου τὴν ἔχει γιὰ χαρά ντου.
Ὁ ἀνόητος καὶ ὁ ἀπερίσκεπτος δὲν στενοχωρεῖται γιὰ τίποτε.

Μποντικός.

Ὁ μποντικός στὴν τρύπα δὲν χωρεῖ καὶ κουτσοφλάσκια σύρνει.
Κεῖνος ποὺ δημιουργεῖ ὑποχρεώσεις παρὰ πάνω ἀπὸ τὰς δυνάμεις του.

Δανείζομαι.

Ὅντεν ἐδανειζόμουνε ὁ Θεὸς μ' ἐγάπα.
Ὅντεν ἐπλέρωνα ὁ Θεὸς μοῦ ὀγίστηγε.
Τὸ δάνειο ποὺ γίνεται χωρὶς νὰ ὑπολογισθῇ ἡ πληρωμὴ του.

Ἀνημένω.

Ὅποιος ἀνημένει ξύσιμο ἀπὸ τὰ ξένα χέρια κακὸ ξύσιμο θωρεῖ.
Κεῖνος ποὺ περιμένει συνεχῶς βοήθεια ἀπὸ τοὺς ἄλλους χωρὶς νὰ ἐργάζεται.

Στραβός.

Στοῦ στραβοῦ τὴ χώρα χαρᾶς τονε ἀπού "χε ἓνα μάτι.
Καὶ κεῖνος ποὺ δὲν εἶναι καθόλου ἔξυπνος θαυμάζεται ἀπὸ τοὺς ἡλιθίους.

ΕΥΧΕΣ

ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

1

Τὴν εὐκὴν τσ' εὐκῆς μου νᾶχεις καὶ στὴν ξερὴ πέτρα νὰ πᾶς νὰ βροῖσκεις
νερὸ καὶ νὰ πίνεις.

Τόση δύναμη ἔχη ἡ εὐχὴ τῶν γονέων ποὺ μπορεῖ νὰ κάμει ἀκόμη καὶ τὴν
ξερὴ πέτρα νὰ βγάλει νερὸ.

2

Τὴν εὐκὴν τσ' εὐκῆς μου νᾶχεις καὶ χῶμα νὰ πιάνεις καὶ μάλαμα νὰ γίνεται.
Καὶ ἐδῶ ἡ ἴδια σημασία δίδεται ἡ εὐχὴ μπορεῖ νὰ μεταβάλλει τὸ χῶμα σὲ
χρυσάφι.

3

Τὴν εὐκὴν τσ' εὐκῆς μου νᾶχεις καὶ τσ' εὐκῆς μου τὸ φκιδάκι.
Ἐδῶ σημαίνει ὅλες τὶς εὐχὲς ἀπὸ τὴ μικρότερη ὡς τὴ μεγαλύτερη.

4

Τὴν εὐκὴν τσ' εὐκῆς μου νᾶχεις ἀπὸ τὰ εἴκοσι μ' ἀνύχια.
Καὶ ἐδῶ σημαίνει τὸ πλῆθος καὶ τὸν ἀριθμὸν.

Αὐτὲς οἱ εὐχὲς δίδονται συνήθως ἀπὸ τοὺς γονεῖς στὰ παιδιά. Ἀλλὰ καὶ ὁ
παποῦς μὲ τὴ γιαγιά τὶς δίδουν στὰ ἐγγόνια· ὁ νονὸς μὲ τὴ νονὰ στοὺς βαπτιστι-
κούς των· ὁ θεῖος μὲ τὴ θεία καὶ οἰοσδήποτε ἄλλος γεροντότερος σὲ μικρότερους.

Γ Ν Ω Μ Ι Κ Α

1. Ἡ μύγια πού ψηλοπετᾶ καὶ ψηλοπεταρίζει
στο χαμηλότερο κλαδί πηγαίνει καὶ καθίζει.
Ὁ ὑψὼν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται.
2. Καλὰ τὸ λέν' οἱ φρόνιμοι κι ὅλ' οἱ γραμματισμένοι
πῶς τὸ βασιλικάπηδο ὁ χοῖρος τὸ κερδαίνει.
Λέγεται συνήθως εἰς τὰ ἀνδρόγυνα, ὅταν ὁ ἕνας εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτε-
ρος ἀπὸ τὸν ἄλλον.
3. Μὴν κάμεις μὴ σοῦ κάμουνε μὴν πεῖς νὰ μὴ σοῦ ποῦνε
μὴ διαλαλήσης ἄθροπο νὰ μὴ σὲ διαλαλοῦνε.
Μὴ συκοφαντεῖς ἄλλον γιατί θὰ ρηθῇ καιρὸς πού θὰ σὲ συκοφαντήσουνε
καὶ σένα.
4. Νᾶχαμ' ἴντα νὰ τρώγαμε καὶ ροῦχα νὰ φοροῦμε
δουλεῖα νὰ μὴν ἐκάναμε λόγο νὰ τραγουδοῦμε.
(Γιὰ τοὺς δκηνοὺς καὶ τεμπέληδες).
5. Οἱ χοῦρδες κι οἱ ἀνάλουστες τὰ τρῶν' τ' αὐγὰ σφουγγᾶτο
καὶ τῶν ἀνθρώπων τὰ παιδιὰ τὰ τρῶνε μὲ τὸν ἄθο.
(Περίπου ἡ ἴδια σημασία μὲ τὴν παροιμίαν 2. Οἱ ἀκατάστατες νύφες
ἔχουν μεγαλύτερη ἐπιτυχία στὸ γάμο τους ἀπὸ τὰ κορίτσια τῶν καλῶν
οἰκογενειῶν).
6. Ὅποιος τὸν ὕπνον ἀγαπᾷ καὶ τὴ δροσοπεζούλα
πολλὰ καλὰ πεθύμησε ἡ ἔρημ' ντου γούλα.
(Ὁ τεμπέλης καὶ δκηρὸς στερεῖται διαρκῶς).
7. Ὁ κοτσυφὸς ἐπέταξε κι ἤκατσε στὸ χαράκι
ἐτσούρλησε τὸ τέντζερο κι ἠῦβρηξε τὸ καπάκι.
(Ὅταν ἐνωθοῦν δυὸ ὅμοιοι κατὰ τὰ ἐλαττώματα).
8. Στὴ θάλασσα ρίχτω φτερά πέτρες εἶν' καὶ βουλοῦνε
κι ἄλλοι μολύβια ρίχτουνε φτερά ν' αἰ καὶ πετοῦνε.
(Ἡ σειρὰ δυστυχιῶν πού βρίσκουν πάντοτε τὸν ἴδιον ἄνθρωπον).
9. Τοῦ πουολόγου, τοῦ ψαρεᾶ τοῦ κυνηγοῦ τὸ πιᾶτο
ἐννιά φορὲς εἶν' εὐκαιρο καὶ μιὰ φορὰ γεμᾶτο
(Οἱ ἐργασίες πού φέρνουν μόνον ζημίες καὶ καμμιά φορὰ κέρδος).
10. Θαρρεῖς κι ὅσοι χαρκομαζόνονται κι ὅλοι χαρικιάδες εἶναι;
κι ὅσες χτυποῦν τὸ πέταλο κι ἀνυφαντοῦδες εἶναι;
(Ὅσοι κάνουν μιὰ ἐργασία ἐλλειπῇ).
11. Ἀπ' ἀστραπὴ κι ἀπὸ βρογντὴ κι ἀπὸ νερὸ καὶ χιόνι
κι ἀπὸ κασίδι καὶ σπανὸ ὁ Θεὸς νὰ γλιτώνει.
(Ὅλα εἶναι ἐξ ἴσου κακά).
12. Τσ' ὁμορφης δῶσε ριζικὸ γιατί' ἡ ἄσκημη βασιτᾶ το
στὸ ἔμπα τζη στὸ ἔβγα τζη στὴ φτέρνα τζ ἀπὸ κάτω,
(Ἡ σημασία τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 καὶ 2).

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

1

Πράσινα εἶν' τὰ νιᾶτα μου. μαῦρα τὰ γερατιά μου,
χαροποιὰ ἢ θλίψη μου θροφή τὰ δάκρυά μου.
(ἐλιά πράσινη—μαύρη—λάδι)

2

Στὸ τσίμα τσίμα κρέμομαι στὸ βεζινὲ πουλιοῦμαι
καὶ τ' αἰγία μου κόκαλα μέσ' στὴν κοπρὰ κυλιοῦνται.
(ἐλιά—πυρῆνες)

3

Πράσινο τὸ διάζομαι καὶ κόκκινο τὸ φαίνω
κι ἂ θέλ' ὁ θιὸς κι ἡ μοῖρα μου μαῦρο τὸ κατασταίνω.
(ὁ σχινόκαρπος)

4

Ἀντίπερα τοῦ ποταμοῦ κάθετ' ἡ θειά μου ἢ κατσαροῦ
καὶ φορεῖ δεκοχτὼ ποκάμισα κι ὁ κῶλος τση χαβρίζει.
(τὸ κραμβολάχανο δηλ. ἡ φυλλάδα στὴ Σητεία, ἢ
ὁποία ἔχει πολλὰ φύλλα καὶ ἡ ρίζα τση φαίνεται).

5

Ἡ κοιλιά μου κι ἡ κοιλιά σου καὶ στὴ μέση παλουκάκι.
(ὁ χειρόμυλος)

6

Ἐξάφτης καὶ τρικέφαλος πενηνταδυὸ ἀνουχῆτος.
(ξευγάς—βώδια)

7

Γιὰ κεῖνο γὼ σ' ἐγόρασα κι ἤδωκα τὰ λεφτά μου
γιὰ νὰ σέ βάν' ἀνάσκελα νὰ κάνω τὴ δουλειά μου.
(ἡ σκάφη)

8

Ἀπὸ μέσα στὸ γαμπά μου
μακρυλὸ κρατῶ κερά μου.
Νὰ τὸ δεῖς νὰ φοβηθεῖς,
νὰ τὸ φᾶς νὰ γλυκαθεῖς.
(κεθροκεφαλὴ=κεφαλὴ καλαμποκιοῦ)

9

Πάνω στὸ βουνὸ Φράγκος καπελάτος
καὶ ζητᾷ ψωμί κι ἀλάτσι
καὶ στὸ κάρβουνο νὰ κάτσει.
(μανιτάρι)

10

Σμίγει ἡ τρίχα μὲ τὴν τρίχα
καὶ δροσιζεται ἡ τρύπα.
(τὸ κλείσιμο τῶν βλεφάρων).

ΓΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΦΤΑΡΜΟΥ

Στὴ μέση μέση τοῦ χωργιοῦ πρᾶματευτῆς γυρίζει
στράχτι πουλεῖ, στράχτι ζυγίζει.

Νὰ στράψουν τὰ μάτια ντου πὺν τὸ φτάρμησε.

Ἄν εἶναι γυναῖκα τὰ μῆλα τζη νὰ ψηγοῦνε,

ἂν εἶναι ἄντρας τὰ κρεμαστά του νὰ μαραθοῦνε.

ΓΑΛΕΤΑΝΤΩΝΑΙΝΑ

(Μαρία Α. Γαλετάκη 55 χρονῶ ἀπὸ τὸ Χαμάτζι)

Παραλλαγή. Μιχαηλίδης—Νουάρος, Λαογραφικά Σύμμεικτα Καρπάθου 1932, σελ. 157. Λαογραφία Τόμ. Θ'. Τεῦχ. Α.Β'. σελ. 245, 22

Τὴν ὥρα πὺν λέει τὴ γητεῖα ρίχτει μέσα σ' ἓνα πιάτο νερὸ μικρὰ καρβουνάκια ἀναμμένα καὶ σὲ κάθε καρβουνάκι μελετᾶ καὶ ἓνα ὄνομα ἀπὸ ἑκείνα πὺν ὑποπιέυεται πὼς φτάρμησαν τὸν ἄρρωστο. Ὅσα καρβουνάκια βουλιάζουν, κεῖνοι τὸν φτάρνησαν. Ὅταν τὴν εἰπεῖ τρεῖς φορὲς πίνει τρεῖς φορὲς καὶ ὁ ἄρρωστος ἀπὸ τὸ νερὸ αὐτὸ καὶ τοῦ κάνει μὲ τὸ δάχτυλό της ἀφοῦ τὸ βρέξει καὶ αὐτὸ ἔνα σταυρὸ στὸ μέτωπο.

ΓΗΤΕΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΔΗΛΗΤΗΡΙΩΔΗ ΕΡΠΕΤΑ

Ἄϊ Γιώργη κι Ἄϊ Γιάννη καὶ Χριστέ μ' ἀληθινέ,

δέσε καὶ χαλίνωσε τῆς γῆς τὰ πορπατούμενα.

Τὸν ὄφι καὶ τὴν ὄχεντρα, τὸ σκορπιὸ καὶ τὴ σκυλόπειτρα.

Τὴ σαντοῦ τὴ μαντοῦ, τὴν καπαροκεφαλοῦ

καὶ τὸ κολοβερονίδι καὶ τὸ μαῦρο ἀρογαλίδι,

ἀπὸ κάτω στὸ πλακάκι νὰ ψυγῇ, νὰ μαραθῇ,

νὰ κιτρινοφιλιαστῇ.

Νὰ σηκώσω τὰ παιδιὰ μου, νὰ τινάξω τὰ σακιά μου

γιὰ νὰ πάω στὴ δουλετὰ μου,

νὰ βγῇ ὁ ἥλιος πέντε κονταρόξενλα,

νὰ πιάσ' ἡ γρὰ τὴ ρόκα τζη κι ὁ γέρος τὸ ραβδί ντου.

Σαντοῦ καὶ μαντοῦ εἶναι ἡ μαύρη ἀράχνη.

Καπαροκεφαλοῦ δὲν μπόρεσα νὰ ἐξακριβώσω ποῖο ζῶο εἶναι. Πολλὲς γοητὲς ὁμῶς μὲ ἐβεβαίωσαν ὅτι εἶναι τὸ λιακόνι. Τὸ λιακόνι εἶναι σάυρα ἡ στικτή, μικρὴ, κίτρινη καὶ μὲ λαμπερὸ δέρμα καὶ οὐρὰ μικρὴ. Πιστεύω ὅτι καὶ τὸ κολοβερονίδι εἶναι τὸ λιακόνι, ἐπεὶδὴ ἡ οὐρὰ του εἶναι κοντὴ. Στὴν Κρήτη πιστεύουν ὅτι εἶναι πολὺ δηλητηριώδες π. χ.

Ἄνὲ σὲ δακάσει ἀπὸ τὸ στόμα, στὸ γιαιτρὸ καὶ στὸ σρῶμα.

Ἄνὲ σὲ διακάσει ἀπὸ τὴν ὀρὰ, καδελέτο (φέρετρο) καὶ παπᾶ.

Παραλλαγή Μιχαηλίδης—Νουάρος 1932, σελ. 159. Λαογραφία Τόμ. Δ'. Τεῦχ. Γ'. Δ'. σελ. 509, β, γ, δ, ε, σελ. 510. Τόμ. Η'. Τεῦχ. Α'. Β'. σελ. 558, 5. Τόμ. Θ'. Τεῦχ. Α'. Β'. σελ. 107. Τεῦχ. Γ'. Δ'. σελ. 493—497. Τόμ. ΙΑ'. Τεῦχ. Α'. Β'. σελ. 236. Προμηθεὺς Τόμ. Θ' φύλλ. 205.

ΣΗΤΕΙΑ - ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
ΑΠΕΛΕΓΜΕΝΑ

1) ΙΣΤΟΡΙΚΑ

1) Εἰς τοὺς Βενετικούς χάρτας τὸ σύμπλεγμα τῶν περὶ τὴν Θριφτήν Σητείας ὀρέων καλεῖται Titamus mons=ὄρος Τίταμος. Ἡ λέξις Titamus προήλθε πιθανώτατα ἐκ τοῦ Tita καὶ mons. Tita δὲ κατὰ τὸν Boerio="Ἅγιος Ἰωάννης (Jian Battista). Χωρίον "Ἅγιος Ἰωάννης ὑπάρχει καὶ σήμερον πρὸς Ν. τοῦ ὄρει· νοῦ τῆς Θριφτῆς συγκροτήματος, ἀνῆκον εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Ἱεραπέτρας.

2) Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—69, διοικητὴς τοῦ νομοῦ Λασηθίου ἦτο ὁ Κωπσταντῖνος Ἀδοσίδης ἢ κοινῶς καλούμενος ὁ «Κωστὴ Παχιᾶς». Οὗτος περιῆλθε τὸν Νομὸν Λασηθίου καὶ ἐξήτασε τὰ διάφορα παράπονα τῶν κατοίκων. Μεταξὺ τῶν διαφόρων παραπόνων ἦτο καὶ ἡ μεγάλη τοκογλυφία τῶν τότε ἐμπορευομένων, Τούρκων καὶ Χριστιανῶν. Τότε κατηρτίσθη Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν του, κοινῶς κληθεῖσα «ἡ Κουμισσιόνα», ἣτις ὅμως, ἐὰν ἐν πολλοῖς ὠφέλησεν, ἠδίκησεν ὅμως καὶ πολλοὺς. Διότι ἤρκει ἀπλοῦν παράπονον καὶ ἄνευ διαδικασίας κατέσχίζετο τὸ γραμματίον τοῦ ὀφειλέτου. Μεταξὺ τῶν ζημιωθέντων ἦτο καὶ ὁ Νικόλαος ἢ Ἀναγνώστης Φουνταλίδης. Βεβαιοῦται, ὅτι οὗτος ἐζημιώθη τότε καὶ ὁ Νικόλαος ἢ Ἀναγνώστης Φουνταλίδης. Μέχρι σήμερον δὲ διασώζεται μεταξὺ τῶν γεροντοτέρων τὸ ἀπόλουθον δίστιχον, ποιηθὲν ὑπὸ τίνος τῶν μὴ πληρωσάντων αὐτὸν ὀφειλετῶν :

Νᾶγιάση ἡ χέρα ποῦγραφε νᾶρθῇ ἡ Κουμισσιόνα
γιατὶ πολλοὺς ὠρφάνεψε τοῦ Φουνταλίδη ἡ χιόνα.

Νᾶγιάση=να καταστῇ ἁγία, να γίνῃ ἅγιον λειψανον.

Κουμισσιόνα=ἐπιτροπὴ (Ἱταλ. Commissione)-

ὠρφάνεψε=κατέστησεν ὀρφανούς, πτωχούς.

Χιόνα=ἡ ἀποθήκη.

3) Ὁ Παπᾶ Ἐμμανουὴλ ἐκ Μαγκασᾶ, πάππος τῶν ἐν Τοπλοῦ Ἱερομονάχων Γρηγορίου (ἀποθανόντος) καὶ Εὐμενίου (ζῶντος ἔτι σήμερον) ἐχειροτονήθη ἱερεὺς κατὰ τὸ 1801. Ἐζήσεν ἑκατὸν ἔτη. Μετὰ τὴν γενομένην σφαγὴν τῶν Ἱερομονάχων Τοπλοῦ πρὸ τοῦ 1811, ἱεουργοῦσεν εἰς ὅλα τὰ χωρία τοῦ τέως Δήμου Καρυδίου καὶ ἐν Τοπλοῦ.

4) Ἐν Κριτοῦ ὑπάρχει τοποθεσία καλουμένη «Δανειακά», ἐγγὺς τῶν ἑρειρῶν τῆς ἀρχαίας Λατοῦς, ὅπου κατέκειτο πρὸ τοῦ 1887 ἐντὸς σπηλαίου δεκάς λεπρῶν, προερχομένων ἐκ τῶν περιχώρων.

5) Ὁ ἄλλοτε ἐν Μυρσίῃ συνοικισμὸς «Ἀγίας Μαρίνας» ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν Μετζάκηδων. Ἐκ τῶν δύο δὲ σημερινῶν θόλων τῆς Ἐκκλησίας Ἀγίας Μαρίνας, ὁ μὲν πρὸς Νότον ἦτο ὁ κύριος Ναός, ὁ δὲ πρὸς Βορρᾶν ἦτο σπῖτι, τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους «ἐσκέπασαν μὲ κεραμίδια», ἀλλὰ δὲν ἔχει ἱερόν.

6) Εἰς τὴν τοποθεσίαν «Τουρκογαγγέλα» ἢ ἀπλῶς «Γαγγέλα» (ἐκ τοῦ Ἱταλ. cancello), κειμένην μεταξὺ Πλάκο καὶ Σκινιᾶ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Ἐπαρχίας Σητείας, ἀπεβιβάζοντο πρὸ τοῦ 1821 Τοῦρκοι πειραταί, προερχόμενοι ἰδίως ἐξ Ἱεραπέτρας. Παρὰ τὴν ἀκτὴν καὶ ὑψηλὰ εὗρίσκετο μάνδρα καὶ τυροκομεῖον τῆς Μονῆς Τοπλοῦ, ἐξ ἧς οἱ Τοῦρκοι πολλάκις ἀφῆρον ποίμνια καὶ τυροκομικὰ προϊόντα ἀπὸ τοὺς βοσκοὺς τῆς Μονῆς. Ἀναφέρεται, ὅτι κατὰ μίαν τοιαύτην ἐπιδρομὴν, οἱ ἄρπαγες κατέφθασαν καθ' ἣν ὥραν ὁ βοσκὸς ἔβραζε τὸ γάλα πρὸς τυροποιεῖν. Εἰς τοὺς ἐπισκέπτας τούτους, τῶν ὁποίων οἱ σκοποὶ ἦσαν γνωστοί, ἴσως καὶ ἐκ προηγουμένων ἐπιδρομῶν των καὶ οἱ ὁποῖοι φαίνεται, ὅτι ἦσαν δύο ἢ τρεῖς, ὁ βοσκὸς προσέφερε τροφὴν καὶ οἶνον. Ὡς δὲ ἦσαν κατάκοποι ἐκοιμήθησαν. Τότε ὁ βοσκὸς εἶπεν εἰς τὸ παραχέρι του, ἦτοι τὸ παιδί πού τὸν βοηθοῦσε: «Ὁ καλὰ καληκωμένος καβαλάρη δὲ φοβάται», ἦτοι ὁ ἔχων καλὴν ὑπόδησιν εἶναι ἀνώτερος ἰππέως. Καὶ εἶτα προσέθηκεν: «Ἄμε πάνω μοναχὸς καὶ κατέβα μὲ πολλούς», ἦτοι πῆγαινε πρὸς τὰ ἐπάνω, πρὸς τὰ ὑψηλότερα κείμενα χωρία καὶ νὰ κατεβῇς ἐδῶ πού εἶναι χαμηλὰ μὲ πολλοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ προτοῦ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ παραχέρι ὁ βοσκὸς καθ' ἣν ὥραν ἐκοιμῶντο εἰς βαθὺν ὕπνον οἱ Τοῦρκοι, διὰ θερμοῦ γάλακτος τοὺς ἐτύφλωσε καὶ εἶνα τοὺς κατέσφαξε.

Τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἀπίθανον, διότι ἐφ' ὅσον εἶχε σκοπὸν νὰ φονεύσῃ τοὺς ἐπιδρομεῖς, ἢ διὰ θερμοῦ γάλακτος τύφλωσις δὲν ἦτο ἀσφαλὲς μέσον νὰ τοὺς ἀχρηστεύσῃ, ἐκτός ἂν ὁ οἶνος ἢ τὸ γάλα, ὅπου τοῖς προσέφερε, περιεῖχε φυτικόν τι δηλητήριον.

7) Γυνή τις νυμφευθεῖσα ἔτεκε δύο μῆνας μετὰ τὸν γάμον της. Εἰς δὲ τὸ παραινόμενον καὶ λίαν ἀγαθὸν σύζυγόν της δικαιολογουμένη ἀπῆντησε τὰ ἐπόμενα ἀναίσχυντα, διὰ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ τοκετὸς ἐπῆλθε φυσιολογικῶς μετὰ ἑννέα μῆνας:

Ἀπρίλης Γρίλης τέσσερις

Μάης Κουτσούκλης πέντε,

δυνὸ πού σ' ἔχω δυνὸ πού μ' ἔχεις

γίνονται ἑννιά.

Ἀνὲ σ' ἀρέσῃ κερατᾶ

ἀνὲ σ' ἀρέσῃ τρέλλῃ

χαμῖλωσε τὰ κέρατα

καὶ κούνιε τὸ κοπέλι.

8) Ἀνερχόμενοι τὴν ἐξ Ἀνάλουκα ὁδὸν πρὸς τὴν Μονὴν Τοπλοῦ, καὶ φθάνοντες εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος αὐτῆς, συναντῶμεν τὴν θέσιν «Σταυρός», ἀπέχου-

(Εἰκὼν 8).

σαν περὶ τὸ ἓν καὶ ἥμισυ χιλιόμετρον περὶ τοῦ ἀπὸ τῆς Μονῆς Τοπλοῦ. Ὄνομά-σθῃ δὲ πιθανώτατα «Σταυρός», διότι πρῶτην φορὰν οἱ Χριστιανοὶ προσκυνηταὶ καὶ ἐπισκέπται, βλέποντες ἐκ τοῦ πλησίον τὴν Μονήν, κάμνουσι τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ εἰς ἔνδειξιν εὐλαβείας. Ἡ Μονὴ Τοπλοῦ μόνον ἀπὸ τινὰ ὑψηλὰ μέρη τῆς Σητείας, τὰ πρὸς Β.Δ. καὶ Ν.Α. αὐτῆς κείμενα φαίνεται. Εἰς δὲ τοὺς ἀκολουθοῦντας τὴν ὁδὸν τῆς κωμοπόλεως Σητείας πρὸς Τοπλοῦ, ἡ Μονὴ Τοπλοῦ

παρουσιάζεται, ὅταν οὗτοι φθάσουν εἰς τὴν θέσιν Σταυρός. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην

ἀνηγέρθη, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Ἐπισκόπου Ἱεροσητείας Ἀμβροσίου, τὸ 1898 προσκυνητᾶριον (εἰκὼν 8), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει πλάξ φέρουσα τὰ ἐπόμενα δι-
στιχα, ποιηθέντα παρὰ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου :

Ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά ἐνταῦθα καταβῆτε
Καὶ τὸν Σταυρὸν ποιήσαντες ἀμέσως πορευθῆτε
Στὸ Μέγα Μοναστήριον Τοπλοῦ τῆς Παναγίας
Νὰ προσκυνήσητε ἐκεῖ καὶ τῆς Θεολογίας
Τὸν Ἰωάννην τοῦ Χριστοῦ, φίλον ἡγαπημένον
Τὸν ὑψητέτη ἀετὸν συνάμα καὶ Παρθένον.

Μηνὶ Μαρτίῳ 1898

9) Ἐκ Σκοπῆς γέρων τις. παραπονούμενος εἰς νέαν γυναῖκα διὰ τὴν παρελ-
θοῦσαν νεότητα, λέγει :

Ἦμουνε κράτης πετεινός,
μὰ δὰ στὰ γερατιά μου
νὰ μὲ τσιμποῦνε οἱ ὄρνιθες
δὲν τὸ βαστᾷ ἡ καρδιά μου.

Ἐξώδεψα σισ' ἀσκορδαλοὺς
τὰ μπερμπεροσκαγὰ μου
καὶ δὰ θωρῶ τσι πέρδικες
καὶ καίγεται ἡ καρδιά μου.

Καὶ ἀπαντᾷ ἡ νέα :

Μὰ τὸν καιρὸ πὺν ἔκραξες
σᾶν τὸ πετειναράκι
μήτε κλωσοῦ ἀνεγυρίζες
μήδε μικρὸ πουλάκι.

Δὲν ἤπρεπε νὰ τὰ σκορπᾷς
τὰ μπερμεροσκαγὰ σου
γιὰ νᾶχης που καὶ κοπανιὰ
ἐδὰ στὰ γερατιά σου

Μὰ ἔχει πάλι ὁ Θεὸς
στὰ γερατιά νὰ τύχη
κι ἀνέλπιστα ἡ κοπανιὰ
πέρδικα νὰ κτυπήση.

10) Εἰς τὸν Συνοικισμὸν «*Πάνω Παντέλι*» ἐν Σητεία ὑπάρχει Ἐκκλησία
τῆς Μεταμορφώσεως (6 Αὐγούστου) με κατεστραμμένης τοιχογραφίας Ἀγίων. Εἰς
τὴν Νότιον πλευρὰν τῆς Ἐκκλησίας παρὰ τὸ παράθυρον ὑπάρχει χάραγμα ἔχον οὕτω :

1486 HIC FUIT
PETRO ABRAMO

Εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν καὶ παρὰ τὸ βόρειον παράθυρον :

ADI 12 MAI 1477

Κάτωθι 1562

Καὶ πλαγίως 1499

11) Τέλη Ἰανουαρίου τοῦ 1897 εὗρισκοντο εἰς Διονυσάδες (κοινῶς Διανησά-
δες) ὁ Ἰωάννης Μαρκόπουλος ἢ Ἀγιοφωτιανός, πενθερὸς τοῦ Γεωργίου Μαστοράκη
καὶ ὁ Ἐμμανουὴλ Μανέτας· ὁ μὲν πρῶτος ὡς ἀντιπρόσωπος καὶ ἐπιστάτης τοῦ
ἐνοικιαστοῦ τῶν Διονησάδων Γεωργίου Μαστοράκη, ὁ δὲ δεύτερος ἦτο ποιμὴν
τῶν ἐν αὐτοῖς αἰγοπροβάτων. Τοῦρκοι Σπιναλογγῖται, μεταβάντες ἐκεῖ διὰ μικρᾶς
γολέττας, τὸν μὲν ποιμένα ἐπὶ τόπου ἐφόνευσαν, τὸν δὲ Ἀγιοφωτιανὸν ἀπήγαγον
εἰς Σπιναλόγκαν ζητοῦντες λύτρα. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα δὲν κατεβλήθησαν, τὸν ἐφόνευσαν.

12) Διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ μεμονωμένου τμήματος Μαλαύρας τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Σητείας—Τουρλωτῆς—Παχείας Ἄμμου κατηρτίσθη κατὰ τὸ 1918 ἑταιρεία, ἀποτελεσθεῖσα παρὰ τῶν Μιχαὴλ Κοθρῆ, δικηγόρου καὶ βουλευτοῦ, Ἰωάννου Ἀδαμάκη, ἐμπόρου, Γεωργίου Καραβελάκη, διδασκάλου, Ἐμμανουὴλ Ἀεράκη ἐμπόρου, Παντελῆ Ζουμάκη, ἐμπόρου, Ἐμμανουὴλ Ν. Δασκαλάκη, ἐμπόρου, Ἐμμανουὴλ Παπαδάκη, ἐκ Λιθινῶν ὑποδηματοποιοῦ, Ματθαίου Σηφάκη καὶ Νικολάου Ἀποστολάκη, Ἐμπόων ἐκ Καββουσίου. Τὸ κατὰ τὰ δύο τρίτα περίπου κατασκευασθὲν τμήμα Πλατάνου—Σκινოსέλι ἐστοίχισεν εἰς τὴν ἄνω ἑταιρείαν δραχμὰς ἑκατὸν ἐξήκοντα χιλιάδας. Γενομένης δὲ καταμετρήσεως παρὰ τοῦ Νομομηχανικοῦ, τὸ Δημόσιον κατέβαλε δραχμὰς χρυσᾶς ἐνενήκοντα δύο χιλιάδας, ἥτοι ἐπῆλθεν εἰς αὐτοὺς ζημία ἐξήκοντα ὀκτὼ χιλιάδων δραχμῶν. Ἐὰν δὲ ὑπολογισθῇ, ὅτι ἐν τῇ γενομένῃ ἑταιρείᾳ κατέθηκεν ἕκαστον μέλος αὐτῆς ἑξ χιλιάδας χρυσῶν δραχμῶν ἥτοι $9 \times 6 = 54$ χιλ. δρχ. ἢ δι' ἕκαστον ἑταῖρον ζημία ἀνῆλθεν εἰς ἐπτά καὶ ἡμισίαν περίπου χιλιάδας δραχμῶν. Καὶ ἠκούσθη τότε ἡ λαϊκὴ παροιμία: «Λαγὸς δὲν εἶσαι στὸ κλαδὶ ἵντα θές».

13) Τὴν 31 Ἰανουαρίου 1897, ἡμέραν Παρασκευὴν, ἐξῆλθον τῆς κωμοπόλεως Σητείας οἱ πολιορκημένοι Χριστιανοί, συναποφέροντες ἕκαστος ὅτι ἡδύνατο. Τὴν 30 ἐξεκίνησε ἑξ Ἡρακλείου τὸ Τουρκικὸν πολεμικὸν «Φουάτ», μετὰ τακτικοῦ στρατοῦ καὶ αἰτάκτων, ἀλλ' αὐθημερὸν ἡμποδίσθη ὑπὸ τοῦ εὐδρόμου «Μιαούλης». Τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Φουάτ ἔμαθον οἱ ἐν Σητείᾳ Χριστιανοί παρὰ τοῦ ὑπαλλήλου τοῦ Ἀγγλικοῦ Τηλεγραφεῖου Μπονάτι, Ἀλβανοῦ τὴν καταγωγὴν ἀλλὰ νυμφευθέντος ἐν Σητείᾳ. Ἡ βιαία ὅμως ἐπιτροπὴ του ἐθεωρήθη περιττὸν νὰ γνωστοποιηθῇ, ἄγνωστον διὰ ποίους λόγους. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι Λιμένος Σητείας, οἱ ὁποῖοι ἐπίσης ἔμαθον, ὅτι τὸ Φουάτ ἐπέστρεψεν εἰς Ἡράκλειον, συνεκεντρώθησαν εἰς τὰς περὶ τὸ φρούριον Σητείας οἰκίας καὶ ἐντὸς τοῦ περιβάλλου του. Οὕτω δὲ οἱ Χριστιανοί ἀνενοχλήτως ἐξῆλθον τοῦ Λιμένος Σητείας, συνοδευόμενοι ὑπὸ τολμηρῶν τινων ἐπαναστατῶν, οἵτινες εἰσῆλθον τὴν ἰδίαν νύκτα τῆς ἐξόδου ἐντὸς τῆς Κωμοπόλεως.

14) Ὁ Παπᾶ Ἀντώνιος Θαλασσινὸς ἐκ Μυρσίνης (=Μετόχια Τουρλωτῆς), ἀνεψιὸς τοῦ Παπᾶ Οἰκονόμου (Ἰωάννου Θαλασσινοῦ) ἐκ Μέσα Μουλιανῶν, ἦτο ἐφημέριος εἰς Γρᾶς (=σήμερον Ἅγιος Στέφανος). Ἀλλὰ κατηγορηθεὶς ἐπὶ μοιχείᾳ ἀνεχώρησεν εἰς Κᾶσον. Ἐπανελθὼν βραδύτερον, πρὸ τοῦ 1860, εἰς Κρήτην παρέμεινεν ἄνευ ἐνορίας. Τῷ ἀνετέθη δὲ ὑπὸ τοῦ τότε ἐπισκόπου Ἰλαρίωνος νὰ ἐνεργῇ ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ τὸν ὑπὲρ τοῦ Σινᾶ ἔρανον.

16) Ὁ Γεώργιος Γαδανάκης, ἐκ Κρυῶν, ποιητὴς Κρητικῶν διστίχων, πρὸ ὀλίγων ἔτων ἀποθανὼν, ἀκούσας νὰ τραγουδῇται τὸ γνωστὸν λαϊκὸν ᾄσμα ἢ «**Σαμιώτισσα**» ἀπὸ ὁμοχωρίους του, εἶπεν, ὅτι «ἐπειδὴ, ὡς φαίνεται, ἡ Σαμιώτισσα θὰ ἦτο καλὴ κοπέλλα, θὰ τῆς πῶ καὶ γὼ μιὰ μαντινιαῖδα»:

Ἦθελα γὼ Σαμιώτισσα

νὰ σ' ἔπαιρνα γυναῖκα

μᾶναι τ' ἀλέτρι μου στραβὸ

καὶ δὲν πηγαίνει ντρέτα.

Αὐτὴ θὰ μοῦ ἀπαντοῦσε ἐπειδὴ εἶμαι γέρον :

Παῖξε στὴ σπάθῃ μιὰ σφυριά
καὶ στὸ σταβάρι δέκα
καὶ τὸ χωράφι εἶναι καλὸ
καὶ θὰ πηγαίνει ντρέτα.

Καὶ θ' ἀπαντοῦσα ἐγώ :

Εἰπά σου ἐγὼ Σαμιώτισσα
εὖρ' ἄλλο σημισάρη,
γιατ' εἶν' τ' ἄλἐτρι μου στραβὸ
δὲν κάνει μπλεῖδ ζευγάρι.

**Ἀλἐτρι*=τὸ ἄροτρον, μεταφορ. τὰ ἀνδρικά γεννητικά ὄργανα. *Σπάθῃ*=μέρος ἀρό-
τρον. *Χωράφι*=μεταφορ. τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον.

16) Εἰς Κατωβίγλι τῆς ἀγροτικῆς περιφερείας Ἀγίου Στεφάνου (Γράς) εὐ-
ρέθη ἡ κατωτέρω ἐπιτύμβιος πλάξ :

ΑΓΑΘΗΜ
ΕΡΟΣ ΚΑ
ΛΟΠΟΥ
ΤΗ ΣΥΜΒΙ
Ω ΜΗΣ ΧΝΑΝ

**Ἦτοι* : Ἀγαθήμερος Καλόπου τῇ συβίῳ μνήμης χάριν ἀμὴν. (Εἰκ. 9).

**Ὄνομα* Καλόπους ἀναφέρεται εἰς ἐπιτύμβιον ἄλλην ἐπιγραφὴν, εὐρεθεῖσαν
ἐν Κατελιώνῃ Σητείας. **Επίθετον* δὲ Καλαποδάκης, ὑποκοριστικὸν τοῦ Καλαπόδης,
ὑπάρχει σήμερον ἐν τῷ χωρίῳ Ζήρῳ Σητείας. Τὸ ἀνάγλυφον ἐπὶ τῆς πλακὸς πρό-
σωπον τῆς θανούσης συζύγου δεικνύει γυναῖκα νέαν μὲ ὄψιν φυματικὴν.

Εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν εὐρέθη καὶ πόρπη φυλακτήριος σιδηρᾶ, φέρουσα
ἐπ' αὐτῆς χαραγμένα τὰ ἑξῆς :

ΚΕ ΒΟ
ΙΘΙ Τ ΑΝ
ΝΟΝ

**Ἦτοι* : Κ[ύρι]ε βοήθει τ[ὸν] ἄν[θρωπ]ον.

**Ἀμφότερα* τὰ εὐρήματα φυλάσσονται εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Γυμνασίου Σητείας.

17) Εἰς τὴν τριμάρτυρον Ἐκκλησίαν Μέσα Μουλιανῶν (εἰκ. 10 Α' καὶ Β')
καὶ εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς εισόδου τοῦ θόλου τοῦ ἁγίου Χαράλάμπους (τρίτος δεξιὰ
θόλος) ἐπὶ πώρου λίθου εἶναι χαραγμένα τὰ ἐπόμενα :

1830

ΙΥΝΑΡΙΥ

IC

XC

NI

KA

ΝΙΚΟΛ
ΑΟΣ ΣΚ
ΟΡΔΙΛΗΣ
ΙΕΣΑΣ Α
ΦΤΑ

ΤΑΠΙΝΟΣ Ι
ΟΑΝΙΣ ΙΕΡ
ΕΑΣ ΘΑΛΑΣΙ
ΝΟΣ
ΕΠΙΜΕΛΙ
ΘΙΣ ΚΕ Α
ΝΑΚΕΝΙΣΑΣ
ΤΟΝ ΝΑΟΝ

Ἦτοι κατὰ τὸ 1830 Ἰανουαρίου 23 ἀνεκαινίσθη ἐπιμελείᾳ τοῦ ταπεινοῦ Ἱερέως Ἰωάννου Θαλασσινοῦ ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Χαράλαμπος διὰ τοῦ (ἀρχιτέκτονος) Ἰωάννου Σκορδίλη.

(Εἰκ. 9).

Ὁ Νικόλαος Σκορδίλης ἀναφέρεται ὡς πρωτομάστορας εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου Ἐξω Μουλιανῶν κατὰ τὸ 1833 Σεπτεμβρίου 18. Κατήγετο δὲ ἐκ Χαμεζίου (βλέπε *Μύσων* τόμος 4ος, σελ. 76).

ΙΕΣΑΣ=ἴσασε, διώρθωσε. Ὁ χαράκτης, ἀγράμματος ἀντὶ νὰ θέσῃ τὸ Ε εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως τὸ ἐχάραξε μετὰ τὸ Ι.

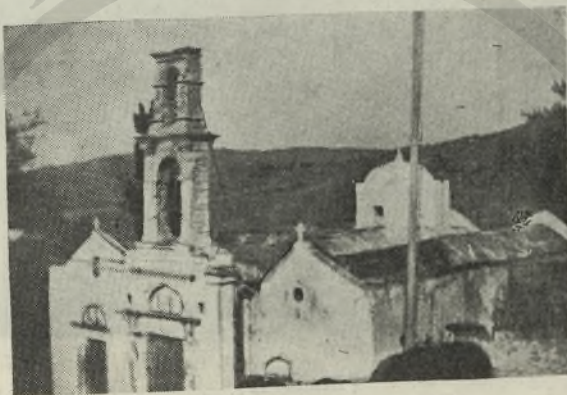
18) Ὁ Χ' Ματθαῖος Σοφουλάκης, ἐκ Σιτάνου Σητείας, ἱερομόναχος, ἐδί-

δασκεν ἐν Τοπλοῦ ἑλληνικὰ γράμματα ἀπὸ τὸ 1848 ἕως τὸ 1868· ὁ δὲ ἐκ Χοχλακιῶν (Σητείας) Νικ. Ἱερεμίας ὑπῆρξε μαθητὴς του κατὰ τὸ 1866, ἄγων τότε ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν.

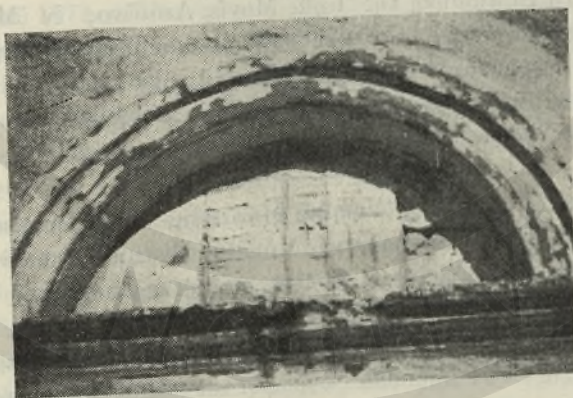
19) Ἐν Κάτω Πισκοπῇ εὐρέθη ἐπιτύμβιος πλάξ, ἣτις μετεφέρθη εἰς τὸ Γυμνάσιον Σητείας ἡμικατεστραμμένη καὶ ἔχει ὥς ἑξῆς:

ΗΡΑΚΛΕΙ Η Ν
ΟΝΑ ΣΙΜΑ
ΜΝΗΜΗΣ
ΧΑΡΙΝ

Ἦτοι: Τῷ Ἡρακλεῖ ἡ Νόνα σῆμα μνήμης χάριν.
Σῆμα=ἐπιτάφιος πλάξ.

A.

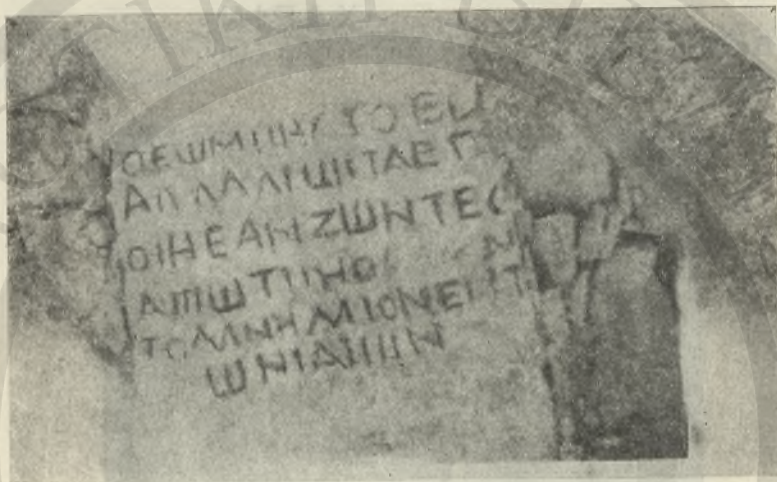

B.

(Εἰκ. 10) Α. Καθεδρικός ναὸς Μέσα Μουλιανῶν Σητείας.
Β. Ὑπέρθυρον ἁγίου Χαράλάμπους.

20) Εἰς τὴν ἀριστερὰν ἐξωτερικὴν γωνίαν τοῦ ἐξωκκλησίου Σταυρός, πρὸς Ν. τοῦ χωρίου Λιθίνες, ὑπάρχει ἐκτισμένος ἐπιτύμβιος λίθος κολοβός, ἐφ' οὗ ἀναγινώσκονται τὰ ἐπόμενα: (Εἰκ. 11).

ΘΕΩ ΜΙΘΥΤΟ Ε
Α. ΜΑΙΩ ΣΤΑΣ Π
ΟΙΗ ΕΑΝ ΖΩΝΤΕΣ
ΑΠΙΩ ΤΗΝ . . .
ΤΟ ΜΝΗΜΙΟΝ ΕΝ Τ
ΩΝΙΑ ΑΗΝ
ΜΙ ΘΥ=Μήτηρ Θεοῦ. Α Η Ν=Ἀμὴν

(Εἰκὼν 11).

21) Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Λειμῶνος ἐν Μυτιλήνῃ ὑπάρχει ἐν τῷ 9 κώδικι χειρόγραφον ἐκ τῶν ἐνθυμήσεων τοῦ ὁποίου ἐξάγεται, ὅτι τοῦτο ἐγράφη ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Μακαρίου Συλιγινᾶ κατὰ τὸ 1497. Κατὰ νεωτέραν δὲ μαρτυρίαν ἐγράφη ἐν Κρήτῃ. Πῶς εὗρέθη εἰς τὴν βιβλιοθήκην Λειμῶνος ἄγνωστον. Οἰκογένεια Συλιγινάδων ὑπάρχει σήμερον ἐν Σφάκκᾳ Σητείας.

22) Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Ὑψηλοῦ Μυτιλήνης ὑπάρχει παρεκκλήσιον ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Πάντων τιμώμενον, τὸ ὁποῖον εἶναι κεκαλυμμένον ὑπὸ ἀρίστων τοιχογραφιῶν, αἵτινες, ὥς φαίνεται, ἐκ τινος σωζομένης ἐπιγραφῆς, εἶναι ἔργον τοῦ Ἀντωνίου Ζωγράφου τοῦ ἐκ Κρήτης. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δὲν μαρτυρεῖται δυστυχῶς ἄλλο τι σχετικὸν περὶ αὐτοῦ, εἰμὴ μόνον ὁ χρόνος τῆς ἀκμῆς του. Ἐχει δὲ ἡ ἐπιγραφή ὡς ἐξῆς: «Ἡ παρούσα ζωγραφία τοῦ θείου τούτου ναοῦ τῶν Ἁγίων Πάντων ἐτελειόθην ἐν ἔτει ἀπὸ ΧΡ. μονᾶς ἐξακισχειλῶν ἐναινήκοντα ταισάρων τὸν δεκάδον ἐξάδα τε ἀπὸ Ἀδάμ ζικτῖ ἐν μοινί Σεπτεμβρίου κ διὰ κόπου καὶ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου παρὰ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς Κυ Κυ Γαβριὴλ Ματθαίου τῶν Ἱερομονάχων διὰ χειρὸς καμοῦ ἐλαχίστου καὶ ἁμαρτωλοῦ Ἀντωνίου τοῦ ἐκ νήσου Κρήτης. Αἰωνία ἡ μνήμη». Κατὰ τὰς ἀναφερομένας ὅμως χρονολογίας ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ὑπάρχει ἀντίφασις τῆς μιᾶς χρονολογίας πρὸς τὴν ἄλλην, συνεπῶς καὶ ἡ ἀκμὴ τοῦ Ἀντωνίου Ζωγράφου κατὰ μὲν τὴν πρώτην χρονολογίαν, τὴν

δλόγραφον, πρέπει ν' αναχθῇ εἰς τὸν 15ον αἰῶνα, διότι ἡ ἀνάλυσις τῆς χρονολογίας ταύτης ἔχει ὡς ἑξῆς :

ἐξακυσχειλίων	=	6.000	
	=	940	
ἐξάδατε	=	6	
ἦτοι		6.946	ἔτη ἀπὸ κτίσεως Κόσμου
ἡφαιρουῖμεν τὴν διαφορὰν τῶν προχριστιανικῶν ἐτῶν		5.508	
		1.438	

Ἦτοι ἡ τοιχογραφία κατεσκευάσθη κατὰ τὸ ἔτος 1438 μ. π. Κατὰ τὴν δευτέραν ὁμως χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς ζοῦβ' αὕτη κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου τὸ ἔτος 7192 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἦτοι τὸ 1684 μ. Χ. Κατὰ ταῦτα ὑφίσταται διαφορὰ 236 ἐτῶν ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἀντωνίου. Ἡ διαφορὰ αὕτη δυστυχῶς δὲν δύναται νὰ λυθῇ ἤδη, καθόσον ἡ τοιχογραφία ἔχει ἐπισκευασθῇ ἐσχάτως καὶ δὲν σώζονται εἰμὴ ἐλάχιστα ἔχνη τῆς ἀρχικῆς, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ μαρτυρήσουν τὴν τέχνην τῆς πρώτης τοιχογραφίας, ἵνα οὕτω ἐξακριβωθῇ τοῦλάχιστον ἡ ἐποχὴ εἰς ἣν ἀνήκεν ἡ τέχνη τῆς τοιχογραφίας ταύτης τοῦ Ἀντωνίου. Ἡ πρώτη χρονολογία (ἡ δλόγραφος) πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀσφαλεστέρα.

Τὰ ἀνωτέρω προῆλθον ἐκ πληροφοριῶν τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς Λειμῶνος ἀρχιμανδριτοῦ Θεοκλήτου πρὸς τὸν δικηγόρον Νικόλαον Παπᾶ Ἰωάννου Παπαδάκη, ἐκ Μαρωνιάς, ἀποβιώσαντα τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ 1938.

23) Ἐν Πισκοκεφάλῳ ὑπῆρχον τέσσαρες ἐνετικοὶ πύργοι. Εἰς, οὗτινος σήμερον σώζονται αἱ βάσεις, εὐρίσκεται ὅπου ἡ οἰκία Νικ. Ἰωσήφ Βασιλάκη. Ἐτερος, ὅπου ἡ οἰκία Ἑμμ. Μεσεντάκη, ὁ τρίτος ὅπου ἡ οἰκία Ἐ. Κ. Νικητάκη καὶ ὁ τέταρτος ἀνῆκεν εἰς τὸν Χ' Ἰμπραῖμ Μουταφάκη.

24) Μέχρι τοῦ 1871 τὸ Πισκοκέφαλον ἦτο ἔδρα τῆς ἐπαρχίας Σητείας. Ἀλλ' ὁ κατὰ τὸ 1870 περιελθὼν μετὰ στρατοῦ τουρκικοῦ τὴν Σητεϊάν Κωστῆς Ἀδοσίδης Πασᾶς, φθάσας ἐν Πισκοκεφάλῳ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ἀναγνώστην Θωμαδάκην ἐκ Μέσα Μουλιανῶν νὰ πωλήσῃ εἰς τὸ δημόσιον τὰ οἰκόπεδα ὅπου εὐρίσκονται σήμερον τὸ καφενεῖον Κολυδάκη, τὸ καφενεῖον Θεοδώρου Δρακάκη, ἡ οἰκία κληρονόμων Λαμπίρη μετὰ τῶν πέριξ οἰκοπέδων, τὰ ὅποια ὁ Ἀναγνώστης Θωμαδάκης εἶχεν ἀγοράσει ἀπὸ τὸν ἐκ Χαμεζίου Ρουκουνομεμένην ἀντὶ ἑξ. χιλιάδων τουρκικῶν γροσίων, διὰ νὰ ἀνεγείρῃ τὰ Δημόσια Καταστήματα μετὰ στρατῶνος. Λέγεται ὅτι ὁ Θωμαδάκης ἐζήτησε τὴν ὑπερβολικὴν τιμὴν τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων γροσίων κατ' ἄλλους δὲ ἐβδσμήκοντα, καθ' ὑπόδειξιν τῶν χριστιανῶν κατοίκων Πισκοκεφάλου, διὰ νὰ ἀποφύγουν οὕτω τὴν ἐγκατάστασιν ἐν τῷ χωρίῳ Τούρκων στρατιωτῶν. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Κωστῆς Παχλῆς κατῆλθεν εἰς τὴν ἐρειπωμένην Σητεϊάν τῆς ὁποίας τὰ ἐρεῖπια ἐκαλοῦντο τροχάλια, ἀνήκοντα μετὰ πλείστου μέρους τῆς Μλόντης εἰς τὸν Δημήτριον Κολυδάκην καὶ Ἑμμ. Ἀναγνώστην καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτῶν νὰ τὰ δωρήσουν εἰς τὸν Δῆμον Σητείας, ὅστις θὰ τὰ ἐπώλει πρὸς δέκα καὶ πέντε παραβάδες κατὰ πῆχυν. Ἐδήλου δὲ συγχρόνως, ὅτι πλὴν τοῦ Ἐπαρχείου, τῶν Δικαστηρίων καὶ τοῦ στρατῶνος θὰ ἐκτίζετο ἐκκλησίαν καὶ νοσοκομεῖον. Οὕτω δὲ ἡ ὅλη περιουσία τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων ἰδιοκτητῶν θὰ ἀπέκτα τιμὴν—ὡς πράγματι καὶ συνέβη.

26) Ἐν Ἐρμουπόλει (ἀρχαία Ἰτάνω) ὑπάρχουν δύο Βασιλικαὶ ἐν ἔρειπιοις. Ἡ μία, ὅπου τὰ ἔρειπια τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἐπὶ βάθρων παλαιοῦ Ἑλληνικοῦ ναοῦ (εἰκ. 14 15 καὶ 16).

(Εἰκὼν 13).
Εἴσοδος τοῦ ναοῦ.

(Εἰκὼν 14).

(Εἰκὼν 15).

Κόρη ἀμέριμνη ἵκθεται εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ ἀρχαίου Ναοῦ καὶ βόσκει τὰ βώδια της.

Εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς εἰκόνης 14, ἐπὶ τῶν πλαγίων τοῦ φαινομένου λόφου ὑπάρχει ἡ ἑτέρα ἔρειπωμένη Βασιλική, με δύο τάφους εἰς τὸ δεξιὸν τῶν θε-

(Εικ. 16).

(Εικ. 17).

(Εικ. 18).

μελίων τοῦ νάρθηκος, πιθανῶς εὐεργετῶν ἢ ἐπισκόπων. Πρὸς Ἀνατολὰς δὲ τῆς δευτέρας ταύτης βασιλικῆς ὑπάρχουν ἐρείπια βαπτιστηρίων (εἰκ. 16 καὶ 17). Τοῦ δευτέρου δὲ ἐξ αὐτῶν ἐλάβομεν πρόχειρον καὶ κατὰ προσέγγισιν τῶν θεμελίων τοῦ σχεδίασμα (εἰκ. 18).

27) Ἡ πρὸς Νότον τῶν χωρίων Λάστρου, Σφάκας καὶ Τουρλωτῆς βουνοσειρὰ ἐκαλεῖτο μέχρι πρό τινων ἐτῶν «Κεφάλες τῆς Κερᾶς Κανδίνης». Κανδίνη= πιθανώτατα Σουλτάνα. Ἡγοράσθησαν δὲ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν ἐν λόγῳ χωρίων πρὸς κοινὴν χρῆσιν διὰ τὰ ποιμνία τῶν. Ἐκτοτε ἔλαβον χώραν σφετερισμοί· σήμερον δὲ ἐγεννήθησαν δίκαι μετ' ἄγνωστα ἀποτελέσματα. Μεταξὺ τῶν βουνῶν τῆς ἐν λόγῳ βουνοσειρᾶς ὑπάρχει ἡ **Πισκοπιανὴ Κεφάλα**=Βουνὸν ἀνῆκον εἰς ἐπίσκοπον.

2) ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

- α') Φέδε μὴν κάμης θηλυκοῦ,
ὅ,τι κι ἄνε σοῦ λάχη
γιατὶ τὸ κάθε σας κρουφὸ
ὁ κόσμος θὰ τὸ μάθη.

Φέδε τὸ ἰταλικὸν Fede=πίστις. Κοινὸν καὶ σήμερον ἐν Σητεία **κρουφὸ**=κρύφιον. Ἡ παροιμία ἀναφέρεται εἰς τὴν συνήθη ἀπιστίαν τῶν γυναικῶν.

- β') Ἀποῦ πορπατεῖ μαζῶνει
Κι' ἀποῦ κάθεται μαργώνει.

Ἡτοι: ἡ ἀργία ψύχει τὰ ἄκρα, ἐνῷ ὁ περιπατῶν συλλέγει, ἀποταμιεύει.

Μαζώνω=συλλέγω· **μαργώνω**=ψύχομαι, ἐξ οὗ καὶ **μαργωτῆρες**=τὰ χεῖμεθλα.

- γ') Ὁ χόνδρος κάθε κουταλιὰ
θέλει καὶ τὸν χοχλιὸν τση.
ἐτσὰ καὶ κάθε κοπελλιὰ
τὸν ἀγαπητικὸν τση.

Ἡτοι: ὅπως τὸ χονδραλεσμένο στόρι ψήνεται συνήθως ἐν Σητεία μετ' ἡμετέρας καὶ κάθε κουταλιὰ πρέπει νὰ συνοδεύεται μετ' ἑνα χοχλίαν, οὕτω μοιραῖον εἶναι καὶ κάθε νέα νὰ ἔχη τὸν ἀγαπητικὸν τῆς.

Χόνδρος=χονδραλεσμένος σίτος εἰς χειρόμυλον· **χοχλίδος**=κοχλίας· **ἀγαπητικός**=ἐρωμένος.

- δ') Τοῦ Ἀγίου Φιλίππου τῇ βραδυὰ
φιλεῖ ἡ πειλιὰ τὰ ὄρη

Ἡτοι: Κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀγίου Φιλίππου (14 Νοεμβρίου κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον) ὁ ἀστερισμὸς τῶν πλειάδων εἰς τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς Σητείας (=φιλεῖ) τῶν ὀρέων, ἥτοι κοινῶς «βασιλεύουν τὸ βράδυ».

Ἡ **πειλιὰ** λέγεται καὶ **Πούλια**=αἱ Πλειάδες.

«*Στην καλή γειτονειά λιμός δὲ γίνεται*»

Δηλ. Ὅστις ἔχει καλοὺς γείτονας δὲν φοβεῖται πείναν, διότι ὑπάρχει ἡ ἀμοιβαία ἀρωγή, ἀλληλοβοήθεια.

ε') Τὸ Μάρτη ξύλα φύλασσε
μὴν κάψῃς τὰ καζίκια
καὶ τῷ βουγιῶ σου ἄχερα
μὴ φᾶνε τὰ κοφίνια.

Ἦτοι: ἐγκαίρως νὰ προβλέπῃ τις τὰς πιθανὰς δυσχερείας, διὰ νὰ τὰς ἀντιμετωπίζῃ εὐκολώτερον.

Καζίκι (τουρκ. Kazik)=ξύλινος πάσσαλος, κοινῶς παλοῦκι· **βουγιῶ**=βοῶν· **ἄχερα**=ἄχυρα.

στ') Χαράς τονε ποὺ κάθεται
κι' ἡ μοῖραν του δουλεύει.

Ἦτοι: εὐτυχὴς ἐκεῖνος ὁ ἄεργος διὰ τὸν ὅποιον ἡ τύχη κοπιᾷ. Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ ἀνεμπίστων κερδῶν ἐκ τύχης ἢ κληρονομίας.

Δουλεύω=ἐργάζομαι, κοπιᾷζω· **κάθομαι**=κάθημαι, δὲν ἐργάζομαι.

ζ') «*Εκεῖα ποὺ βγαίνεις βασιῆς καὶ καβαλλίνα;*»

Ἦτοι: ἐκεῖ ὅπου ὑψοῦσαι (ἀνέρχεσαι πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου) κρατεῖς μαζί σου καὶ (ξηρὰν) κόπρον ζῶου, ἰδίως ὄνου;

Εἰς παρφημένην ἐποχὴν, εἷς τινα δὲ χωρία ἀπόκεντρα καὶ σήμερον ἀκόμη ἐν περιπτώσει αἰμωρραγοῦντος τραύματος πρὸς αἰμόστασιν ἔθετον ξηρὰν καβαλλίναν ἐπὶ τοῦ τραύματος, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐνθυμοῦνται ἐκδήλωσιν τετάνου. Ἀντὶ κόπρου δὲ πολλάκις ἀπέξεον τὸ δέρμα τῶν ὑψηλῶν Κρητικῶν ὑποδημάτων (στιβάνια) καὶ τὸ χνοῶδες ἀπόξεσμα ἔθετον ἐπὶ τοῦ τραύματος.—Σήμερον προχεῖρως τοποθετοῦν οἱ χωρικοὶ καπνὸν (Tabacco) κεκομμένον ἢ καπνιὰν (αἰθάλην).

η') Χωριάτης χότζας καὶ ἃ γενῆ
καὶ στὸ τζαμί καὶ ἂν πηαῖνῃ
πέντε φορὲς καὶ ἂν προσκυνᾷ
ἢ χωριατιά δὲ βγαίνει

χωριάτης=κάτοικος χωρίου, κατόπιν ἀγροῖκος· **χότζας**=(Ἀραβ.) διδάσκαλος. **Τζαμί**=τουρκικὸν τέμενος· **πέντε φορὲς καὶ ἂν προσκυνᾷ**=ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῶν πιστῶν Μωαμεθανῶν νὰ προσεύχωνται πεντάκις τῆς ἡμέρας· **ἢ χωριατιά**=τὸ ἀγροῖκον, ἢ ἔλλειψις καλῆς ἀνατροφῆς, ἢ ἀγένεια.

θ') Κριθάρι γέρο θέριζε
καὶ στάρι παληκάρι
καὶ τὴν ταῖ μελίχλωρη
νὰ δροσιστῇς δραπάνι

Ἦτοι ἡ κριθὴ πρέπει νὰ θερίζεται λίαν ὥριμος, ὁ σῖτος ὀλιγότερον ὥριμος καὶ ἡ βρόμη σχεδὸν χλωρά, διὰ νὰ εἶναι ἐπιτυχὴς ὁ διὰ δρεπάνου θερισμός.

Γέρος=γέρον, μεταφορικῶς ὥριμος· ἢ **ταγῇ**=ταγή, βρόμη· **δροσιστῶ**,

υποτακτική τοῦ ἀορίστου: ἐδροσίστηκα τοῦ ρήματος δροσίζομαι=χορταίνω με εὐ-
χαρίστησιν καὶ *δροσά*=1) ἡ δροσός 2) μεταφορικῶς ἐλαχίστη ἢ μηδαμινὴ ποσότης
πράγματος.—Οὕτω ἡ φράσις «*δροσά δὲ μοῦ δωκε*=τίποτε δὲν μοῦ ἔδωκε».

Καὶ ἡ φράσις κατηγορουμένου τινὸς ψευδῶς, ὅτι ἔλαβε παρὰ τινός τι, πρὸς
τὸν κατηγοροῦντα: «ἔτσά χαέρι καὶ δροσά νά δῆς» δι' ὅ,τι ἐπῆρα καὶ ὠφελήθην»,
ἦτοι τὸ ἴδιο νά ἴδῃς καὶ σὺ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου δηλ. τίποτε *χαέρι* Ἀραβικὴ λέξις
=καλὸς οἰωνός, εὐτυχία.

Εἰς μερικὰ χωριά, ἀντὶ τοῦ «δροσιτῆς δραπάνι», λέγεται «νά μπαίνει στο
πιθάρι»

ι') *Ὁ Θεὸς δίδει τὴν κρυγιάδα κατὰ τὰ ροῦχα*=εἰς τὴν ἀνάγκην πάντες
(πρέπει νά) πείθωνται.

κρυγιάδα=τὸ ψῦχος

ια') Ἦτονε κακὸ τὸ κλῆμα
κι' ἦφαέν το καὶ τὸ κτῆμα.

Ἦτοι: ἦτο ἀσθενικὸν τὸ κλῆμα τῆς ἀμπέλου· τοῦ ἔφαγε δὲ ἐπὶ πλέον καὶ
τὸν βλαστὸν τὸ ζῶον καὶ κατεστράφη. Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ ἀσθενικῶν ἀνθρώ-
πων, τοὺς ὁποίους καὶ ἐλαφρὰ ἀκόμη πάθησις καταβάλλει,

Κακὸς=ἐν προκειμένῳ ἀσθενικός· *κτῆμα*=ζῶον ἰδίως ὄνος, ἡμίονος, ἵππος.

ιβ') «*Τὸ πολὺν κρομμῦδι τσεῖ καὶ τὸ λίγο δὲν ἀρτεῖ*».

Ἦτοι: πᾶν μέτρον ἄριστον.

Τσεῖ=(τρίτον πρόσωπον τοῦ ρήματος τῶ=καίω) καίει· *ἀρτεῖ*=ἀρτύνει.

ιγ') *Ποπανωθιδὸ στοῦ κερατῆ ξυλιὲς τοῦ πρέπουν κιόλα*=δὲν ἀρκεῖ ὅτι
ἔβλαψεν ἢ ἐξημίωσέ τις τινα, ἀλλ' ἐπὶ πλέον τὸν ὑβρίζει διὰ νά καλύψῃ μὲ τὰς
ὑβρεῖς τὴν ἀδικίαν.

Ποπανωθιδὸ=ὀλίγον τι ἀπὸ ἐπάνω· ἀνάλογον τοῖς: *ποπερωθιδὸ, ποκατωθιδὸ*.

Ἡ *γεῖ* (ἢ γραῖα) δὲν ἤρπιζε νά παντρεφτῇ καὶ στὴν *Πόλι* ζήτα πανω-
προύκια.—Ἦτοι ἐπὶ ἀνελπίστου ἐπιτυχίας, ὥς εἶναι ὁ γάμος γραίας, ἀντὶ νά
μένῃ ὁ ἐπιτυχὼν εὐχαριστημένος, τοῦναντίον παραπονεῖται, διότι εἶχε καὶ ἄλλας
ἐπιθυμίας ἢ ἀξιώσεις μὴ ἱκανοποιηθείσας.

Ἡ *ρπιζε*=ἤλπιζε· *Πόλι*=τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ μεταφ. τὰ ἀδύνατα.

3) ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Οἱ λεπροὶ λέγονται κοινῶς *καταλυμένοι, μεσκίνηδες, λουβοί, χαλα-
σμένοι, κομμένοι*.

Ἀποφαγὸς=ὁ μὴ τρώγων πλέον, κάτισχνος.

Πέτρωσε τὰ ροῦχα νά μὴν τὰ πάρῃ ὁ δέρας (ἢ τὸ νερὸ)=θὲς ἐπὶ τῶν
φορεμάτων πέτρες διὰ νά μὴ τὰ παρασύρῃ ὁ πνέων ἄνεμος ἢ τὸ ρέον ὕδωρ· Ἐπί-
σης «*Πέτρωσε τὰ δεμάτια*» (δημητριακῶν).

Πετρώνω=μέ πέτρες συγκρατῶ ἐλαφρὰ πράγματα, ἵνα μὴ παρασυρθοῦν.

Αὐτὸς μιλεῖ με τὸ νὺ καὶ με τὸ σῖγμα=ὁμιλεῖ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν πλήρως. Διότι τὸ νὺ καὶ τὸ σῖγμα πολλάκις μεταξὺ ἀγραμμάτων δὲ προφέρονται. Ἐν Σητεῖα δὲ γνωστὸν εἶναι, ὅτι εἰς τὸ χωρίον Ρουκάκα πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὸ τελικὸν σῖγμα ἐν τῇ ὁμιλίᾳ δὲν ἠκούετο.

Ἦλθε μόχονδα=ἦλθε λίαν πρωΐ.

Νὰ ρθης ὀμπανε=τὸ βράδυ νὰ ἔλθῃς ἐνωρίς.

Ἀμφοτέραι αἱ ἄνω λέξεις μόχονδα καὶ ὀμπανε εἶναι Ἀραβικάι.

Μόχονδα=Mehede χαρανγή· ὀμπανὲ=Beapé=μέ τὴν ὥρα δηλ. πρὶν βραδυάσῃ.

Τὸ μετὰξι θέλει τάξι κι' ἄθρωπο νὰ τ' ἀνετάξῃ

Ἦτοι ἡ τακτοποίησις κάθε πράγματος θέλει τὸν εἰδικὸν ἄνθρωπον. **ἀνετάσσω**=τακτοποιῶ τὰ ἄτακτα.

Βατταλαλῶ=βαττολογῶ, φλυαρῶ.

Βάλε θαλλὰ ξύλα νὰ ξεπάρῃ ἡ φωτιά=βάλε εἰς τὴν ἐστίαν λεπτὰ ξύλα, πρὸς ἀναζωπύρωσιν τῆς φωτειᾶς.—Τὸ θαλλὸ ξύλο (ἀντίθετον τοῦ χονδρὸ)=λεπτόν, εὐφλεκτα ξύλα.

Κοιθιό. Διὰ τὴν λέξιν ταύτην ὁρθὴ εἶναι ἡ γενομένη παρατήρησις τοῦ περιοδ. «Δρήρου», ὅτι τὸ Κοιθιὸ προέρχεται ἐκ τοῦ κοιτών, κοιτάζω καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀρχαίου Κύσθος.—Ἐν Τοπλοῦ ἐβεβαιώθην ἀπὸ ποιμένας τῆς Μονῆς τὴν ὑπαρξίν τῆς φράσεως **«στὸ κοιθιὸ τῶν ὀζῶ»**=τὸ μέρος ὅπου ἀναπαύονται, σταλίζουν τὰ αἰγοπρόβατα· καὶ τὸ ρῆμα: **κοιθιάζω τινὰ**=βάλλω τινὰ κατὰ γῆς.—Οὕτω ἐπὶ πάλης λέγεται «μέ τὴν πρώτη τὸν ἐκοίθιασε»=τὸν ἔρριψε κατὰ γῆς ἀμέσως.

Ἐξεταλλαγιάσθῃ τὸ χωριό=ἀνησύχησαν καὶ ἐταράχθησαν οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ.

Τὸ **ξεταλλαγιάζω** εἶναι ἀντὶ τοῦ πλήρους **ξεκαταλλαγιάζω**. **Καταλλαγιάζω** ἐκ τοῦ **καταλλαγῇ**. Ἀκούεται ἐν Σητεῖα ἐφθαρμένον τὸ **καταλογιάζω**=πρὸς τὸ καταλλαγιάζω.

Ἀέρα παιδιὰ=παρακέλευσις ἐνθαρύνσεως=θάρρος παιδιὰ. Καὶ αἱ φράσεις:

Ἦκοπέν του τὸν ἀέρα=τὸν ἀπεθάρρυνε.—**«Πάρε του τὸν ἀέρα»**=ἀφαιρέσέ του τὸ θάρρος.—Ἄλλ' ἡ φράσις **«ἤδωκέν του τὸν ἀέρα του»**=τὸν ἀπέπεμψε, τὸν ἐξεδίδωξε.

Ἐγινε ἀφρίτης=ἐδαιμονίσθη, ἐθύμωσε πολὺ· **ἀφρίτης** λέξις ἀραβικὴ· afrit=διάβολος.

Ρωτίδια=ἐξανθήματα δέρματος. Εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας (Σελίνου Κισσάμου) λέγονται **δρωτίδια** ἐκ τοῦ ἰδρῶς=ἐξανθήματα ἰδρωτὸς καὶ εἶτα γενικῶς ἐξανθήματα

Ἀλάτσι=ἐν Σητεία τὸ ἄλας· καὶ **ἀλατσερὸ** τὸ δοχεῖον, ὅπου φυλάσσεται διὰ πρόχειρον χρῆσιν· τὸ ρῆμα ὅμως **ἀλατίζω**· ἐνῶ ἐν Σφακίοις τὸ ρῆμα λέγεται ὀρθότερον **ἀλατορίζω**.

Λαβόριγος=ἐκ τοῦ βλάβος καὶ ῥίγος· **βλάβος**=ἀσθένεια μολυσματικὴ καὶ ἰδίως ἡ ἐλονοσία καὶ ρῆμα **λαβουεργίζω**=βλαβοριγώω=ἀπὸ βλάβος ριγῶ· ὅταν δὲ τὸ ρίγος εἶναι ἔντονον, χρησιμοποιεῖται τὸ ρῆμα: τινάσσω. Καὶ ἡ φράσις «μ' ἐτίναξε»=ὑπέστην ἔντονον ρίγος.

Ἐεργῶ=ριγῶ ἐκ ψύχους καὶ **ἐργατισάδα**=ἐλαφρὸν ρίγος.

Γιόθος (ἐν Σητεία)=ὄγκος, νεόπλασμα. Πιθανῶς ἐκ τοῦ ἀρχαίου **ὄχθος** μὲ πρόσληψιν τοῦ F. Τὸ ἰδρῶν ἔν Σητεία (Κατσιδονίῳ καὶ Σιτάνῳ) λέγεται: γιδρῶν καὶ ἐγίδρωσα ὁ ἀόριστος.

«Αὐτὸς ἐσκόραγε καὶ δὲ δὰ τὸν ἐφτάξης».=Αὐτὸς ἀπεμακρύνθη καὶ δὲν θὰ τὸν φθάσῃς.

Ἐσκόραγε=ἀόριστος τοῦ ῥήματος σκορέρνω=τὸ ἰταλικὸν Scórrere, **δὰ**=θὰ· **ἐφτάξης**=φθάσῃς.

ΠΟΙΗΜΑ ΙΩΣΗΦ ΓΕΡΟΝΤΑΚΗ

Τὰ τὸν Γερωντογιάννην καὶ ἰδίᾳ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀφορῶντα, ὡς καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἐν τῇ Μονῇ διαδόχου αὐτοῦ, ἐκτίθενται λεπτομερῶς ἐν ποιήματι ὑπὸ Ἰωσήφ Γεροντάκη ποιηθέντι καὶ ὑπ' ἐμοῦ διασκευασθέντι.

Ἡ διασκευὴ ἔγινεν ἀφ' ἐνὸς ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς περιποιήσεως τοῦ οὐχὶ ἀσημάντου διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς ἱστορικοῦ τούτου στοιχείου, ἅφ' ἐτέρου δὲ κατ' ἀκολουθίαν παρακλήσεως αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ συμπληρώσεις ἐξ 120 στίχων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ καὶ ἡμιτελοῦς ποιητικοῦ δοκιμίου του ἀφῆκε, μὲ παραγγελίαν νὰ μοὶ σταλῶσι μετὰ τὸν θάνατόν του.

«Παρακαλῶ τὸ ποίημα καλὰ νὰ τ' ἀναγνώσῃς·

εἰς ὅσα σφάλλομαι ἐγὼ κείνος ἄς διορθώσῃς».

660

Τὴν τελευταίαν ταύτην παράκλησιν ἢ παραγγελίαν παλαιοῦ μου φίλου ἀπεδέχθην κατὰ καθήκον εὐχαρίστως καὶ ἐξετέλεσα κατὰ τὸ δυνατόν πλήρως. Ἄν παραβάλλῃ τις τὸ ἐνταῦθα πρὸς τὸ ἐν «Μύσωνι» (τόμ. Β' σ. 175—185) δημοσιευθὲν ἤδη πρωτότυπον ποίημα, θὰ παρατηρήσῃ ὅτι ριζικὴ ὑπῆρξεν ἡ γενομένη εἰς αὐτὸ διασκευή, ἐκταθεῖσα εἰς ὀρθογραφικὴν μεταγραφὴν, εἰς μετρικὴν ἀποκατάστασιν τῶν δεκαπεντασυλάβων παροξυτόνων στίχων, εἰς γλωσσικὴν καὶ μετρικὴν ὁμοιομορφίαν, εἰς συντόμευσιν τῶν 840 στίχων, εἰς τροποποιήσιν καὶ κατάλληλον συναρμολόγησιν, εἰς συμπλήρωσιν κενῶν διὰ τὴν ἱστορικὴν ἀλληλουλίαν καὶ εἰς διαίρεσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ποιήματος.

Διὰ τῆς τοιαύτης διασκευῆς ἑκατοντάδες μὲν στίχων ἀφ' ἐνὸς προσετέθησαν ὡς ἀναγκαῖοι, πλείονες δὲ τούτων ἀφ' ἑτέρου ἀπληρίφθησαν ὡς περιττεύοντες, καὶ ἐκ τῶν ὑπολειφθέντων οἱ πλεῖστοι ἢ πάντες ἐτροποποιήθησαν φραστικῶς. Φροντὶς παρὰ ταῦτα κατεβλήθη ὅπως διατηρηθῶσιν ἢτε γλῶσσα ἢ μεικτὴ καὶ τὸ ὕφος τὸ ἀφελὲς καὶ ἀνεπιτήδευτον τοῦ ποιητοῦ, μὴ μεταβληθῶσι· δὲ οὐσιωδῶς αἱ ἰδέαι αὐτοῦ, συμπληρούμεναι μόνον ἢ καὶ ἐκλεπτυνόμεναι. Ἡ μεγάλη του πρὸς Πάππον ἐκτίμησις, εὐλάβεια καὶ εὐγνωμοσύνη ἢ ἀπειρος πρὸς τὴν Μονὴν ἀφοσίωσις, ἡ δραστηριότης, ἡ εὐφυΐα, τὸ ἐπινοητικὸν καὶ φιλοπρόοδον πνεῦμα, ἔτι δὲ ἡ θεοσέβεια, ἡ καλωσύνη τῆς ψυχῆς, ἡ ἀμνησικακία καὶ ἡ φιλοξενία ἀρέθησαν νὰ διαφαίνωνται ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐκεῖ. Ἡ ἀφελὲς διήγησις, τὸ ἀπαλὸν καὶ ἀβίαστον τῶν στίχων, ἡ στιχουργικὴ ἐν γένει δύναμις διαφαίνονται ἐπίσης ὡς καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ(*). Οὐδὲ κατεβλήθη, ἐξ ἄλλου, προσπάθεια νὰ μεταβληθῇ εἰς ποιητὴν ὁ στιχουργός. Τὸ ἔργον ἔμεινεν ἀπλοῦν καὶ πάλιν στιχούργημα, τὸ ὁποῖον ὅμως, λόγῳ τοῦ ἐξαιρετικοῦ περιεχομένου του, ἦτο καὶ ἀναλόγου μορφῆς ἄξιον, διαφόρου καὶ τῆς τῶν κοινῶν στιχουργημάτων.

Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὅ,τι εἰς τὸν ποιητὴν ἢ στιχουργὸν καὶ εἰς ἡμᾶς ἐθεωρεῖτο προέχον καὶ ἐνδιαφέρον ἦτο ἡ ἱστορική, ἢ πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς μονῆς καὶ τὴν τοῦ Ἀνακαινιστοῦ ἀναφερομένη, καὶ οὐχὶ φιλολογικὴ τοῦ ποιήματος ἀποψις.

Περιεχόμενα τοῦ ποιήματος κατὰ τὴν ὑφ' ἡμῶν γενομένην διαίρεσιν εἶναι τὰ ἐπόμενα.

Α'. Ἰωσήφ Γεροντάκι, γέννησις-σπουδαῖ-πρόωρος χειροτονία	Στίχ. 1—84
Β'. Γεροντογιάννη, Προθανάτιος νηστεία—Δυσεξήγητος λύπη—Τελευταία διδασκαλία—Ἐξομολόγησις—Προφητικαὶ ἀποκαλύψεις—Παραγγελίαι—Θάνατος	» 85—342
Γ'. Ὑπηρεσία Ἰωσήφ παρὰ τῷ Ἐπισκόπῳ Νεοφύτῳ—Χαρακτηρισμὸς τοῦ ἐπισκόπου	» 343—362
Δ'. Ἀνάκλησις τοῦ Ἐπισκόπου εἰς Κωνσταντινούπολιν	» 363—382
Ε'. Ὁ Ἰωσήφ, Ἱερομόναχος καὶ Ἡγούμενος	» 383—500
Σ'. Ἔργα τοῦ Ἰωσήφ εἰς τὴν Μονὴν	» 501—624
Ζ'. Ἐπίλογος τοῦ Ποιητοῦ	» 619—624
Η'. (Συνέχεια). Διάλυσις τῆς Μονῆς	» 625—644
Θ'. Ἐκπατρισμὸς τοῦ Ἰωσήφ εἰς Σύμην	» 645—546
Ι'. Τελευταία παραγγελία τοῦ Ἰωσήφ	» 657—664

(*) Ἄλλοι τῶν συγχρόνων Ἡγουμένων, κατὰ τε τὰς πνευματικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς ἀρετὰς καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὴν Μονὴν των ἀφοσίωσιν παρόμοιοι, ἐξ ὧν τοῦλάχιστον ἡμεῖς ἐγνωρίσαμεν, μνηεῖς ἄξιοι εἶναι ἐν Τοπλοῦ μὲν ὁ ἐκ Σκλάβων Ἰάκωβος Τσιριλλάκις, Φανερωμένη δὲ Ἱεραπέτρου ὁ Νεόφυτος Σκοκάκης καὶ ἐν Ψάθῃ (Μονῇ διαλυθείσῃ) ὁ ἐκ Μαγκασᾶ Γρηγόριος Παπαδάκις πάντες μακαρίζται ἡδῇ.

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ

Α'. Ἰωσήφ Γεροντάκη

Γέννησις—Σπουδαί—Πρόωρος χειροτονία

Ἔτος ἐξ καὶ πεντήκοντα καὶ χίλια ὀκτακόσα,
 γιὰ μένα οἱ γονεοὶ μου κάπου ἐσημειῶσαν.
 Τοῦ Σεπτεμβρίου τὰς ὀκτὼ καὶ Σάββατον ἡμέραν,
 τῆς Παναγίας ἑορτήν, μ' ἐγέννησ' ἡ μητέρα.
 Μικρὸ παιδί, πέντε ἐτῶν, ὁ πάππος παραγγέλλει 5
 πὼς εἰς τὸ Μοναστήρι του ὡς τέκνον του μὲ θέλει.
 Ὅσα παθαίνουν σιὰς Μονὰς ἀπ' ἐνωρὶς νὰ πάθω·
 τὴν τάξιν τὴν Μοναχικὴν ἀπὸ μικρὸς νὰ μάθω,
 Ἀκολουθίαν τοῦ Ναοῦ καὶ πᾶσαν ἐργασίαν,
 ἐγκράτειαν στὰ φαγητὰ μὲ αὐστηρὰν νηστείαν. 10
 Μόνο Σαββατοκύριακο κατάλυσι στὸ λάδι,
 ἄλλας ἡμέρας ὡς τροφὴ ἐλιῆς καὶ παξιμάδι.
 Κρέας δὲν ἐπετρέπετο, ἦν' ἀπηγορευμένο·
 ἐθεωρεῖτο μόλυσμα καὶ ὡς ἀφωρισμένον.
 Σ' αὐτὰ ἔνωρὶς συνήθισα ὡς καὶ στὴ μοναξιά· 15
 πρῶτ' καὶ βράδυ τακτικὰ πρῶτος στὴν Ἐκκλησιά.
 Στὰ ἔτη δεκατέσσαρο ἤμουν τῆς ἡλικίας
 κ' ἐγνώριζα τὰ γράμματα ὅλα τῆς Ἐκκλησίας.
 Πῆγα καὶ στὸ Ἑλληνικόν, καλὰς προόδους κάνω·
 ἀλλ' ὁ πάππος μου ἀρρωστῶ στὰ δύο ἔτη πάνω. 20
 Μὲ βγάζει ἀπὸ τὴ Σχολὴ καὶ παίρνει με κοντὰ του,
 καὶ τότε μοῦ φανέρωσε τὰ εἶχεν ἡ καρδιά του.
 Μοῦ λέγει, «ἦλθεν ὁ καιρὸς, παιδί μου, νὰ πεθάνω,
 κ' ἐπιθυμῶ καὶ θέλω το Διάκο γιὰ νὰ σὲ κάνω.
 Θέλω ἀπὸ τὸ αἷμά μου, τοῦ γένους μου κλωνάρι, 25
 νὰ δῶ στὸ Μοναστήρι μου μὲ τὴν ἁγία χάρι».
 Τοῦ λέγω, «εἰμ' ἀνήλικο, μικρὸ παληκαράκι,
 καλυμαῦκι δὲν στέκεται σὲ τέτοιο κεφαλάκι».
 Μοῦ λέγει, «εἶναι θέλημα ἀπὸ Θεὸν δοσμένο,
 στὸ Μοναστήρι νὰ σὲ δῶ ἔνωρὶς ἱερωμένο. 30
 Λοιπὸν σκέψου καλύτερα, ποσῶς μὴν ἀντιτείνης,
 εἶναι Θεοῦ τὸ θέλημα καλόγερος νὰ γίνης».
 «Ἐγὼ παπποῦ μου, σήμερα λογίζομαι παιδί σου,

Σημ. «Μύσωνος». Καίτοι εἰς τὸν Β'. τόμ. σ. 175—185 ἐδημοσιεύσαμεν «ποίημα Ἰωσήφ Γεροντάκη Ἠγουμένου», δημοσιεύομεν ἐνταῦθα περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος τὸ ἀνωτέρω ποίημα, διότι τοῦτο, ἂν καὶ συντομώτερον, εἶναι πληρέστερον καὶ ἐπιμελελημένον, χάρις εἰς τὴν ποιητικὴν συνεργασίαν τοῦ κ. Ν. Παπαδάκη, ἥτις ἐν πολλοῖς συνέβαλε εἰς τὴν ἀρτίαν ἐμφάνισιν τοῦ ποιήματος, περισσώτερον τοῦ πρώτου ποιήσαντος.

δὲν βγαίνω ἀπ' τὸν λόγον σου κι' ἀπὸ τῆ συμβουλῆ σου.
 "Ὅ,τι θελήσεις θέλω το, κι' ὅ,τι μοῦ πῆς θὰ κάμω, 35
 τῆς θάλασσας νὰ μοῦ λεγες θὰ μέτρουνα τὸν ἄμμο».

Μ' ἐπιασε καὶ μ' ἐτράβηξε μέσα στὴν ἀγκαλιά του
 κ' εὐχῆθηκέ μου πατρικῶς μέσ' ἀπὸ τὴν καρδιά του.
 Δάκρυα ἔχυσαν χαρᾶς τότε οἱ ὀφθαλμοί του,
 μοῦ δειξε τὴν ἀγάπη του καὶ ὅλη τὴ στοργή του. 40
 Κατόπι τοῦ ἐσπερινοῦ καλεῖ τὴν συνοδείαν,
 ἀνακοινώνει εἰς αὐτὴν ὅλη τὴν ἱστορίαν.

Τῆς συνοδείας μιὰ χαρὰ στὸ πρόσωπον ἐφάνη,
 γιὰτὶ θὰ γίνῃ Κληρικὸς γόνος Γεροντογιάννη. 45
 Καὶ τότε ὅλοι εἶπανε μὲ μιὰν ὁμοφωνία
 πρέπει νὰ γίνῃ γρήγορα καὶ ἡ χειροτονία.

Ἀμέσως τὴν ἐπαύριον φορέματα τοιμάζουν.
 καὶ μὲ ὄνομα Ἰωσήφ πὸ τώρα μ' ὀνομάζουν.
 Σ' ὁκτὼ ἡμέρας ἦσανε τὰ ροῦχα τοιμασμένα
 στὴν Ἐκκλησίαν ἔκαμαν παράκλησιν γιὰ μένα. 50
 Ἀπαντες μου εὐχῆθησαν καλὸ τὸ κατευόδιο
 χειροτονία νὰ γενῇ χωρὶς κανὲν ἐμπόδιο.

Ἀμέσως ἐξεκίνησα γιὰ τὴ χειροτονία,
 μ' ἓνα μας Καλόγηρον, τ' ὄνομα Ἀνανία.
 Στὸ Δεσπότη ἐπιστολὴν τοῦ πάππου μου βαστοῦμεν, 55
 ἐδέχθηκέ μας πατρικὰ τὰ εἶχαμε νὰ ποῦμεν.

Λίδω του τὴν ἐπιστολὴ ἀσπάζομαι τὸ χέρι,
 τί ἤθελεν ὁ πάππος μου πρωτύτερα τὸ ξέρει.
 Τὸ γράμμα σὰν ἐδιάβασεν, ἐμὲ καλὰ κοιτάζει,
 τί ἄραγε θέλει νὰ πῇ, πολλὰ ὁ νοῦς μου βάζει. 60
 «Παδί μου, εἰς' ἀνήλικο καὶ πῶς θ' ἀποφασίσω,
 καὶ πῶς θὰ βάλω θέλημα νὰ σε χειροτονήσω ;
 Μὰ γιὰ χατῆρι τοῦ παπποῦ, καλοῦ Γεροντογιάννη,
 ἀνήλικος ὁ ἔγγονας τὸ καλλιμαύκι βάνει. 65
 Λοιπὸν ὀλίγα πράγματα θέλω νὰ σ' ἐρωτήσω,
 καί, ἂν καλὰ μ' ἀποκριθῇς, θὰ σὲ χειροτονήσω».

Γράμματα ἐκκλησιαστικὰ μ' ἐξέταξε ἐπιμόνος,
 ἀνάγνωσι καὶ γράψιμο, καὶ μουσικὴ συγχρόνως.
 Κατόπι λέγει, «πήγαινε κάτω νὰ ἡσυχάσης,
 τὴν νύκτα τὸ Ψαλτήριον ὅλον νὰ τὸ διαβάσης. 70
 Καὶ αὐριον, παιδάκι μου, μέλλω νὰ λειτουργήσω,
 Διάκονον εἰς τὸν «Χριστὸν» θὰ σὲ χειροτονήσω.»

Μὲ τὴν ἐπαύριον λοιπὸν στὴ θεία λειτουργία,
 κατὰ τὴν τάξιν ἔγινε καὶ ἡ χειροτονία.
 Τίτλον ἐκκλησιαστικὸν μὲ τὴν εὐχὴν λαμβάνω. 75
 δῶρα δεξιὰ κι' ἀριστερὰ, ὥς εἶναι ἡ τάξις, κάνω.
 Μοῦ δίδει ἀποδεικτικὸν τὸ τῆς χειροτονίας,

ὅτι εἶμαι διάκονος Χριστοῦ τῆς Ἐκκλησίας.
 Τότε ἐφύγαμε εὐθὺς τὴν ἴδιαν ἡμέραν,
 στὸ Μοναστήρι ᾠθάσαμε ἐκείνη τὸν ἐσπέραν. 80
 Ὁ πάππος μου μὲ ἔβαλε μέσα στὴν ἀγκαλιά του,
 καὶ δείχνει μου πὼς περισσὰ ἐχάρη ἡ καρδιά του.
 Τότε μὲ τὴν ἀράδα τῶν ὅλοι μ' ἐχαιρετοῦσαν
 καὶ ἐν Χριστῷ ὡς Ἀδελφὸν στὸ στόμα μ' ἐφιλοῦσαν.

Β' Γερωνταγιάννη

α') Προθανάτιος νηστεία

Ἐξε μῆνες ὁ πάππος μου εἶχεν ἀκόμη ὑγείαν. 85
 καὶ ἦτο πάντα χαρωπὸς καὶ μὲ καλὴν καρδίαν.
 Κατόπιν ὅμως ἄρχισε μιὰ τρομερὰ νηστεία,
 ποὺ ἔδωσε στὸ σῶμά του μεγάλη τυραννία.
 Ψωμί, φαγί, δὲν ἔτρωγε οὔτε ὄσπρια οὔτε λάδι,
 ἐκτὸς μῆλο, ροδάκινο, κυδῶνι, ἢ ἀχλάδι. 90
 Καὶ τὴν ἡμέρα μιὰ φορὰ νὰ φάγῃ κομματάκι,
 καὶ δέκα δράμια κρασί νὰ πιῇ στὸ ποτηράκι.
 Κάθε ὁκτὼ τὴν Κυριακὴ ἤθελε μεταλάβει
 κι' ἓνα μικρὸν τεμάχιον ἀντίδωρον νὰ λάβει. 95
 Τὸν δὲ χειμῶνα ἔτρωγεν ὀλίγο χορταράκι
 καὶ τὸ κρασί τὸ λιγοστὸ μέσα στὸ ποτηράκι.

β') Δυσεξήγητος λύπη

Πλὴν, ὅταν ἔφθασε σχεδὸν στὸ τέρμα ἔξε μῆνες
 ἄρχισεν ἓνα κλάψιμον μὲ λίκρες καὶ ὀδύνες,
 Ἐκεῖ ὅπου καθοῦντανε ἀπάνω στὸ γιατάκι,
 τοῦ ἤρχετο τὸ κλάψιμον ὡσὰν μικροῦ παιδάκι. 100
 Ἐμεῖς τότε ἐμπήκαμε ὅλοι στὴν ὑποψίαν,
 καὶ κακὸ βλέπει σ' ἐμᾶς κι' αὐτὴ ἔναι ἡ αἰτία.
 Συχνὰ τον ἐρωτοῦσαμε νὰ μᾶς εἰπῇ τί ἔχει,
 γιατί μὲ λύπης δάκρυα τὸ πρόσωπόν του βρέχει.
 «Τί εἶναι ὅπου σὲ λυπεῖ καὶ ποιά ἡ ἀπονιά σου, 105
 τί πρᾶγμα σὲ στενοχωρεῖ μέσα εἰς τὴν καρδιά σου ;
 Ὅλοι παιδιὰ σου εἴμεθα καὶ ὅλοι σ' ἀγαποῦμε,
 καὶ ὡς πατέρα μας καλὸν ὅλοι σὲ ἐκτιμοῦμε.
 Πές μας κι' ἐμᾶς τὸν πόνον σου αὐτὸν ποὺ σὲ βαρύνει,
 νὰ κρίνωμεν, νὰ εὐρωμε τὸ πρᾶγμα πὼς θὰ γένη. 110
 Ἄν ἴσως καὶ ἐσφάλαμε, ἄφες, συγχωρεσέ μας,
 καὶ εἰς τὸν δρόμον τὸν καλὸν πάλιν ὁδήγησέ μας.
 Ὅλοι ἡμεῖς ἀρνήθημεν γονεῖς καὶ συγγενεῖς μας,
 καὶ ἤλθαμε νὰ μονάσωμε γιὰ σῶσμα τῆς ψυχῆς μας.
 Εἶσαι πνευματικὸς πατὴρ καὶ δός μας τὴν εὐχὴν σου 115
 καὶ πές μας τὴν, πατέρα μας, τὴν παραπόνεσίν σου».

Τότε ἀνασηκώνεται, λίγο ἀναντρανίζει
 ἐγύρισε τὰ μάτια του καὶ σ' ὅλους ἀτενίζει.
 Καὶ λέγει μας «Παιδάκια μου, μὴν ἔχετ' ὑποψία,»
 γιὰ εἶντα κλαίω λυπηρὰ μὲ τόσῃν ἀγωνίᾳ. 120
 Τὸ κλάψιμό μου ἔρχεται χωρὶς τὸ θέλημά μου,
 μαζὶ μὲ ἀναστεναγμὸν μέσα ἀπ' τὴν καρδιά μου.
 Μὰ δὲν γνωρίζω τὸ γιατί καὶ πῶς νὰ σᾶς ξηγήσω,
 πὼς μοῦ ὀχεται τὸ κλάψιμο χωρὶς νὰ τὸ θελήσω.
 Ἔρχετ' ἀπὸ τὸν Θεὸν χωρὶς ἀμφιβολία, 125
 μὰ δὲν γνωρίζω τὸ γιατί καὶ ποιὰ ἡ αἰτία.
 Ἔσεῖς ποὺ βρίσκεστε ἐδῶ μ' ἐμένα στὴ Μονή μου,
 Εἰστε παιδιὰ μου ἀγαπητὰ κι' ἔχετε τὴν εὐχὴ μου.
 Παράπονο μὲ λόγου σας δὲν ἔχω ἴώ κανένα,
 μόνον οἱ ἁμαρτίες μου μὲ τυραννοῦν ἐμένα. 130
 Πηγαίνετε, παιδάκια μου, καθέννας στὸ κελλί του.
 μὴν ἀμελῇ καθέννας σας νὰ πῇ τὴν προσευχή του.
 Πάντ' ἀρχίζουν ἀπὸ Θεὸν καὶ εἰς Θεὸν τελειώνουν.
 κι' ὅσα γράφει χέρι Θεοῦ, πρέπει ποτὲ δὲν λειώνουν». 135
 Τότε ὅλοι σηκωθήκαμε, τὸ χέρι του φιλοῦμε,
 τίποτ' ἀπὸ συγκίνησι δὲν εἴχαμε νὰ ποῦμε.
 Σχεδὸν τρεῖς μῆνες πέρασαν κι' ὁ τρόπος δὲν ἀλλάζει
 τὸ κλάψιμο ξακολουθεῖ, συχνὰ ἀναστενάζει.
 Τὸ σῶμα ὅλο ἔφθειρε ὑπὸ τὴν πολλὴν νηστείαν,
 τὴν ἀδιάκοπον προσευχήν, μεγάλην ἀγρυπνίαν. 140
 Κόκκαλα μόνο καὶ πετοὶ καὶ νεῦρα ἐκρατοῦσαν,
 συνάρμοστα τοῦ σκελετοῦ τοῦ σώματος βαστοῦσαν.
 Καὶ ἡ φωνὴ λεπτύνθηκε κι' ἐχάθη μὲ τὸ σῶμα,
 μὸλις καταλαβαίναμε τὶ ἔλεγε τὸ στόμα.

γ') Τελευταία διδασκαλία

Ὅλος ὁ κόσμος ἔτρεχε νὰ τόνε χαιρετήσῃ, 145
 κι' ὡς ἄνθρωπο θεοσεβῇ νᾶ τόνε προσκυνήσῃ.
 Τοὺς πάντας ὑπεδέχετο μὲ ἱλαρὸν τὸ βλέμμα,
 ἀγάπην ἐσυμβούλευε, κατέκρινε τὸ ψέμα.
 «Ἄνευ τῆς ἀρετῆς αὐτῆς παιδιὰ μου ἀγαπημένα,
 δὲν εὐσπλαχνίζετ' ὁ Θεὸς οὐδέποτε κανένα. 150
 Καὶ ἂν καλὸν δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ κάμῃ,
 τοῦλάχιστον εἰς τὸ κακὸν ποτέ του νὰ μὴν δράμῃ.
 Κι' ἂν θὲς ζῶην παντοτεινὴ νὰ δῇς εἰς βασιλείαν,
 Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς πράσσε στὴν Ἐκκλησίαν.
 Παιδιὰ μου, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν συχνὰ νὰ λειτουργήστε 155
 πάντα ὅμως μὲ τοὺς ἐχθροὺς πρῶτα νὰ συγχωρήστε.
 Καθὼς ἐσὺ θὰ συγχωρᾷς τὰς πράξεις τοῦ ἐχθροῦ σου,
 κ' ἐσένα θὰ συγχωρεθοῦν τὰ σφαλες τοῦ Θεοῦ σου.

Κατὰ τὸ μέτρο πὺν μετρᾷς καὶ σὲ θά σου μετρήσουν,
 κι' ἂν ἐσυγχώρεσες κακόν, θά σου τὸ συγχωρήσουν. 160
 Τὸ ξένο πρᾶγμα μὴν ποθῇς νὰ κάμης ἐδικόν σου,
 γιὰτὶ βαρύνεις τὴν ψυχὴ κι' εἶναι πολὺ κακόν σου.
 Πίστιν, ἐλπίδα, προσευχὴν, ἀγάπην καὶ νηστείαν,
 νὰ ἐκτελῇτε πάντοτε, θὰ βοῇτε σωτηρίαν».
 Τέτοια κι' ἄλλα πολλὰ ἔλεγε κι' ἐμίλειε τῶν ἀνθρώπων 165
 μὲ βλέμμα συμπαθητικὸ καὶ μὲ γλυκὺν τὸν τρόπον.

δ') Ἐξομολόγησις

Οἰκονομία θεϊκῇ, ἓνα πρῶτ' Δευτέρας,
 ἔρχεται ἓνας γέροντας, πνευματικὸς πατέρας.
 Πρὶν ὅμως δῆ τὸν πάππον μου καὶ πρὶν τὸν χαιρετήσῃ
 παράκλησι τοῦ κάμαμε νὰ τὸν ἱομολογήσῃ. 170
 "Ὅχι γιὰ τὸ ἁμαρτίες του, μόνον διὰ τὴν θλιψί,
 γιὰτὶ θὰ ἔχωμε κ' ἐμεῖς πολὺ μεγάλη τύψι.
 Νὰ ρωτήσῃ γιὰ τὸ κλάμα πὺν φέρνει ἀγωνία,
 τί εἶναι τὸ παράπονο καὶ ποία ἡ αἰτία.
 Ἐδέχθη ὁ Πνευματικὸς νὰ πὰ νὰ τοῦ μιλήσῃ, 175
 καὶ κατὰ τὸ καθήκον του νὰ τὸν ἱομολογήσῃ.
 "Ὅ,τι βαρύνει τὴν καρδιὰν ἀμέσως νὰ τὸ εἴπῃ,
 μὲ τὴν ἱομολόγησι διώκεται κ' ἡ λύπη.
 «Ἐχει τὸ πνεῦμα θεϊκό, τὴν φρόνησι μεγάλη,
 ἔπο τὴν νηστεία τὴν πολλὴ τοῦ λείπει κάθε ζάλη» 180
 Ἐτο' εἶπεν ὁ Πνευματικὸς, πολὺ γραμματισμένος,
 μὲ γράμματα ἑλληνικὰ ἦτονε σπουδασμένος.
 Ἐπο Μεραμβέλλο ἦτονε, ἔπο τὸ Χωρίον Βρύσες,
 ἦτον παπᾶς ἐνάρετος, οἱ χάρες του περίσες.
 Τότε σηκώνομαι ἐγὼ καὶ στοῦ παπποῦ τρέχω, 185
 νὰ πῶ γιὰ τὸν Πνευματικὸ, τὴν γνώμη του νὰ ἔχω.
 Σηκώθη ἔπο τὴν κλίνην του καὶ ὄρθιος ἐστᾶθη,
 λέγει: «ποῦ ν' ὁ πνευματικὸς καὶ πῶς ἐδῶ ποιστάθη;
 Ἄς ὄρθῃ γρήγορα ἐπά, καθόλου μὴν ἀργήσῃ,
 θέλημα εἶναι τοῦ Θεοῦ νὰ μ' ἱομολογήσῃ». 190
 Ἀμέσως τὸν Πνευματικὸν τρέχω νὰ συναντήσω,
 ὅ,τι μοῦ εἶπ' ὁ Πάππος μου σ' ἐκεῖνον ν' ἀπαντήσω.
 Λέγω, «Πάππος μ' ἐδιάταξε καθόλου μὴν ἀργήσῃς
 θέλημα εἶναι τοῦ Θεοῦ νὰ τὸν ἱομολογήσῃς.
 Πρῶτα ἐκεῖνον κ' ἔπειτα τὴν ἄλλη συνοδεία. 195
 αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα καὶ ἡ ἐπιθυμία».
 Καὶ τότε ὁ Πνευματικὸς μὲ σεβασμὸν πηγαίνει,
 στοῦ πάππου μου, πὺν ὄρθιος στέκει καὶ περιμένει.
 Σὰν μπῆκεν ὁ Πνευματικὸς μέσα εἰς τὸ κελλίον,
 μετάνοιαν ὑποκλιτικὴν ἐκάμανε κι' οἱ δύο. 200

Συγχώρησιν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου ἐζήτησε νὰ δώσῃ,
 πνευματικοὶ ἀλλήλων των νὰ μεταποιηθῶσι.
 Προσφέρουν τότε ἐν Χριστῷ τὸν ἄσπασμόν τὸν θεῖον,
 μονάχοι ὕστερ' ἔμειναν μέσα εἰς τὸ κελλίον.
 Ὁλίγη ὥρα πέρασεν ἔπειτα ἡ πόρτα ἀνοίγει, 205
 ἔρχεται ὁ Πνευματικὸς στὴν κέλλα καὶ μᾶς σμίγει.
 Μᾶς λέγει πῶς ὁ Γέροντας τώρα θὰ μᾶς μιλήσῃ,
 τὸ κλάψιμο καὶ τὰ λοιπὰ ὅλα θὰ τὰ ξηγήσῃ.
 «Δὲν εἶναι καθόλου μυστικὸ αὐτὸ τὸ κλάψιμό του·
 μόνον νὰ ἐξηγηθῇ πρέπει μὲ τὸν καιρὸ του». 210

ε') Προφητικαὶ ἀποκαλύψεις

Ὅλους ὁ πάππους μᾶς καλεῖ, πηγαίνομε κοντά του,
 ν' ἀκούσωμ' ἀπὸ στόμα του τὰ παραγγέλματά του.
 Εἰς τὸ κρεβάτι κοίτεται, τὰ μάτια του κλεισμένα·
 αἰφνης ἀρχίζει νὰ μιλῇ, τὰ λόγια ἕνα ἕνα
 «Παιδάκια μου, πολλὰς φορὰς εἶπα καὶ τώρα λέγω, 215
 παράπονο μὲ λόγου σας δὲν ἔχω γιὰ νὰ κλαίγω».
 Ἐπειτα ἐσιώπησε καὶ κλίνει τὸ κεφάλι,
 ζάλη τοῦ ἤλθε φοβερὰ καὶ σκουτουριὰ μεγάλη.
 Κατόπιν ἀνεντράνισεν, ἑμᾶς δὲν μᾶς κοιτάζει,
 ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς βαριὰ ἀναστενάζει. 220
 «Νὰ ἐξέρετε, λέγει σ' ἑμᾶς, αὐτοὶ οἱ Ἀρχοντάδες,
 γρήγορα θὰ νὰ γίνουνε στὸν κόσμον βασιλεῖαδες.
 Τῆς Κρήτης οἱ μεγάλοι μας ὅλοι θ' ἀντισταθοῦνε,
 μὰ μέρα νύκτ' ἀλλήλους των. θέλουν νὰ πολεμοῦνε.
 Φίλοι θὰ γίνουνε ἐχθροί, ἀνδρόγυνα χωρίζουν, 225
 στοὺς δρόμους καὶ εἰς τὰ βουνὰ σὰν τὰ θεριὰ γυρίζουν.
 Πότε ἐδῶ μονοιάζουνε, πότε ὅπου βρεθοῦνε,
 μὲ πέτρες καὶ μὲ τὰ ραβδιὰ ζητοῦν νὰ σκοτωθοῦνε.
 Πατέρας σφάζει τὸν υἱὸν καὶ ὁ υἱὸς πατέρα,
 ἡ κόρη ἀντιστέκεται καὶ δέρνει τὴν μητέρα. 230
 Ἡ νύφη μὲ τὴν πεθερὰ βρίζονται, βλασφημοῦνται.
 δέρνει γαμβρὸς τὸν πενθερόν, κανένα δὲν τηροῦνται.
 Ὅλα τὰ δικαστήρια θὰ νὰ ᾖσαν ὡς πανμένα,
 γιὰτὶ κι' αὐτὰ θὰ βρίσκονται παντοῦ νεκατευμένα.
 Τὸ περιβόλι σου νὰ δῆς δὲν πᾶς ἀμοναχός σου. 235
 πρέπει νὰ πάρῃς φίλον σου γιὰ νὰ ναι σύντροφός σου
 Ἀπὸ Χωριὸ σ' ἄλλο Χωριὸ θὰ πᾶτε μαζωμένοι,
 μὲ ἄρματα ἢ μὲ ραβδιὰ καλὰ φωδιασμένοι.
 Χέρια, ποδάρια. κεφαλές θὰ σπᾶτε κάθε μέρα.
 ἄλλη φορὰ τόση κακία δὲν ἔφερον ἡ σφαῖρα. 240
 Μέσα στὴν τόση συμφορὰ καὶ στὴν πολλὴ κακία,
 θὰ πέσῃ εἰς τὸν τόπον μας μεγάλη δυστυχία.

Κατόπιν κίνδυνος βαρὺς ὅλους θὰ τοὺς πλακώσει,
ὁ εἷς τὸν ἄλλον μ' ἀπονιά θὰ θέλῃ νὰ προδώσῃ.
Βάσανα, πίκρες καὶ καημοὺς θὰ ἔχουν νὰ περάσουν, 245
μὰ μετὰ κάμποσο καιρὸν ὅλα θὰ τὰ ξεχάσουν.
Κατόπιν, ἄλλην, τέκνα μου, βλέπω ἀνησυχία,
βλέπω καὶ πάλιν νὰ ρχεται καινούρια δυστυχία.
Βλέπω μεγάλας συμπλοκάς καὶ αἱματοχυσίας,
βλέπω καμώματ' ἄσκημα, πολλὰς ἀπανθρωπίας. 250
Πόλεμοι, πετσοκόμματα στὴν Κρήτη θὰ συμβοῦνε,
ὅλες οἱ βίγλες οἱ παλιές πάλι θ' ἀνακτιστοῦνε.
Ὅστερ' ἀπὸ λίγον καιρὸν ὁ πόλεμος ἐκλείπει
μ' αὐτὸν καὶ ὅλα τὰ κακὰ καὶ ἡ μεγάλη λύπη.
Καὶ θὲ νὰ ἔλθῃ σοβαρὰ μία χαρὰ μεγάλη, 255
ὅπου ποτὲ δὲν ἔγινε στὴν Κρήτῃ τέτοια ἄλλη.
Μὰ εἷς ἐκείνον τὸν καιρὸν πολλὰς Μονές θὰ κλείσουν,
καὶ στὴν Μονή μας τούτῃ δὰ κατσίκια θὰ σταλίσουν.
Ὁ κλῆρος θὰ κατατρεχθῇ, μὰ πλεῖα οἱ Καλογέροι,
πολλοὶ θὲ νὰ ξενιτευθοῦν νὰ πᾶνε σ' ἄλλα μέρη». 260
Ἐδῶ λιγάκι στέκεται, παύει τὴν ὁμιλία,
νὰ συνεχίσῃ δὲν μπορεῖ· ἔχει στενοχωρία.
Λίγο σὰν ἀναπαύθηκε καὶ πέρασεν ἡ ζάλη,
τότε τὴν ὁμιλίαν του ἀρχίνιξε καὶ πάλι,
«Ὁ κόσμος τοῦτος, τέκνα μου, εἶναι μεγάλη σκάλα, 265
πού ναι γεμάτη στεναγμοὺς καὶ βάσανα μεγάλα.
Καὶ ὅποιος θέλει εὐκόλα τὴν σκάλα νὰ περάσῃ
χωρὶς νὰ τρέχῃ κίνδυνα καὶ χωρὶς νὰ τρομάσῃ.
πρέπει νὰ ἔχῃ τὸν Θεὸν παντοτεινὰ κοντά του,
πρέπει νὰ εἶναι εὐπειθὴς εἰς τὰ προστάγματά του». 270
Σὰν ἔπαυσεν ὁ πάππος μου, ἐμεῖς κοντά του πᾶμε,
καὶ μὲ συγκίνησι πολλὴ τὸ χέρι του φιλάμε.
Κ' ἐκεῖνος ἀνεντράνισε, στὰ μάγουλα φιλεῖ μας·
λύπην μεγάλην εἶχαμε κ' ἔτρεμε τὸ κορμί μας.

στ') Παραγγελίαι

Λίγος καιρὸς ἐπέρασε καὶ προσκαλεῖ μας πάλι 275
εἰς τὸ κρεββάτι κοίτετο κ' εἶχε περὶσσα ζάλη.
Μόλις μπορεῖ τὰ μάτια του λιγάκι νὰ ἀνοίγῃ·
μᾶς ὁμιλεῖ ἀσθενικά, χωρὶς νὰ μας ξανοίγῃ.
Βλέπω το, τέκνα μου, καλά, ἔφθασεν ὁ καιρὸς μου,
κατὰ τὸ χρέος τὸ κοινὸν φεύγω ἀπὸ τοῦ κόσμου. 280
Κανεῖς σας νὰ μὴ λυπηθῇ, κανεῖς σας μὴ δακρύσῃ,
ὅ,τι εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸν ποτέ του δὲν θὰ σβήσῃ.
Μὰ κἄτι ἔχω νὰ σᾶς πῶ πρίχου τὰ μάτια κλείσω,
πρίχου τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου νὰ ἀφήσω.

Θά λθῃ καιρὸς ἀνήσυχος νὰ σᾶς διασκορπίσῃ, 285
 κ' ἕκαστος ὅπου δυνηθῇ θὰ πὰ νὰ κατοικήσῃ.
 Πλὴν, ὥς κι' ἂν ἔλθῃ ὁ καιρὸς, τὴν πίστι νὰ κρατῆτε,
 νηστείαν καὶ τὴν προσευχὴν νὰ μὴν τὴν λησμονῆτε.
 Μὴ σας πλανέσῃ ὁ ἐχθρὸς, σάρκα ἢ ἀνθρωπίνη,
 γιατί τὰ πάντα μάταια, τὸ πᾶν ἐδῶ θὰ μείνῃ. 290
 Ἐὰν τὸν κόσμον ἅπαντα ἄνθρωπος ἀποκτήσῃ,
 καὶ τὴν ψυχὴν ζημιωθῇ, μάταια θὲ νὰ ζήσῃ.
 Λοιπὸν, παιδιά, προσέχετε καὶ ἔχετε τὸν νοῦ σας,
 νὰ συγχωρᾶτε πάντοτε τὸ σφάλμα τοῦ ἐχθροῦ σας.
 Πρὸ πάντων παραγγέλλω σας ἀγάπην νὰ τηρῆτε. 295
 χωρὶς αὐτὴν παιδάκια μου, θὲ νὰ βασανισθῆτε.
 Κ' ἐμένα σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ μου λησμονῆτε,
 στὴν προσευχὴν σας, τέκνα μου, γιὰ μὲ παρακαλεῖτε.
 Στὴν τελευταίαν ὥραν μου συγχώρησιν ζητῶ σας,
 γιατί ἐγὼ τὴν αὔριον φεύγω, ᾠχαιρετῶ σας. 300
 Αὔριον μεταμόρφωσιν, χαρμόσυνον ἡμέραν,
 τὸ σῶμα μου θὰ ναι στὴ γῇ, ψυχὴ μου στὸν ἀέρα.
 Μετὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν ἐδῶ νὰ κοινωνήσω,
 γιατί πλέον δὲν δύναμαι ποσῶς νὰ περπατήσω».
 Οἱ ἄλλοι τότε ἔφύγανε κ' ἐγὼ μονάχος μένω. 305
 λέγω του, «πές μου, πάππου μου, τί μέλλει ᾧ νὰ γένω;»
 Λέγει: «ἐσὺ παιδάκι μου, πάθη θὰ δῇς μεγάλα,
 πλὴν ὕστερ' ὅλα θὰ γενοῦν σὰν μέλι καὶ σὰν γάλα.
 Ἐδῶ στὸ Μοναστήρι μας πολλὰ θὰ κατορθώσῃς,
 κάλλος καὶ τάξιν εἰς αὐτὸ μεγάλην θὰ τοῦ δώσῃς. 310
 Θὰ κάμῃς περισσότερα ᾧ ὅσα ᾧ χω καμωμένα.
 ἀλλὰ στὸ τέλος, τέκνον μου, θὰ πᾶν ὅλα χσμένα.
 Ἀπὸ μακρὰν θὰ τα θωρῇς μὲ τῆς καρδιᾶς τὰ μάτια,
 Μὰ εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἄφευκτα θὰ γίνουν. 315
 τὰ ἔργα σου κι' οἱ κόποι σου ἔρημα θ' ἀπομείνουν.
 Γι' αὐτό, παιδί μου, μὴ χολιᾶς, θὰ βρῇς καὶ ἡσυχίαν,
 ὅπου καὶ πάλιν θὰ χαρῇς σὲ κάποιαν εὐτυχίαν.
 Οἱ κόποι σου, παιδάκι μου, τὰ κατορθώματα σου
 θὰ κάμουνε ἀθάνατον πάντα τὸ ὄνομά σου. 320
 Πίστιν κ' ἐλπίδα ἄπειρον κ' ὑπομονὴν νὰ ἔχῃς,
 ἀπὸ δίκαιες - ἄδικες κρισάδες νὰ ἀπέχῃς.
 Τώρα ἀπὸ τὴν καρδίαν μου καὶ ὅλη τὴν ψυχὴν μου
 σοῦ εὐχομαι παιδάκι μου, σοῦ δίδω τὴν εὐχὴν μου».

ξ') Θάνατος

Τότε κοντὰ στὸν πάππον μου μὲ κλάματα προστρέχω, 325
 τὸ χέρι του ἀσπάζομαι, μὲ δάκρυα τὸ βρέχω.
 Πρῶτὶ μετὰ τὴν λειτουργίαν καὶ θεῖαν κοινωνίαν,

ἡ ὥρα στὰς ὀκτὼ κοντά, πέφτει στὴν ἀγωνία.
 Σὰν τὸν σταυρό του ἔκαμε καὶ στεναγμὸν ἐκβάζει,
 στρέφεται εἰς τὴν κλίνην του, πρὸς δεξιὰ πλαγιάζει. 330
 Ἐσταύρωσε τὰ χέρια του στὰ στήθη του ἐπάνω,
 καὶ λέγει, συγχωρεᾶτέ με καὶ τώρα θ' ἀποθάνω.
 Τὰ μάτια ἔκλεισε στερνά, ἐβγῆκεν ἡ ψυχὴ του,
 νεκρόν, ξηρόν κ' ἀναίσθητον ἀφῆκε τὸ κορμί του.
 Ὁ θάνατος ἀκούσθηκε σ' ὅλην τὴν Ἐπαρχίαν,
 καὶ κόσμος ἔτρεξε πολὺς μὲ πᾶσα προθυμία. 335
 Τρεῖς μέρες ἦταν ἄταφος ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας
 κ' ὁ κόσμος τὸν προσκύνησεν ὡς φόρον εὐλαβείας.
 Τέλος ἐδόθη καλὸ εἰς τὰ πολλὰ του πάθη,
 στὰς ἕξ Αὐγούστου ἔθανεν εἰς τὰς ἐννιά ἐτάφη. 340
 Τέσσαρα κ' ἐβδομήκοντα καὶ χίλια ὀκτακόσα,
 ὁ βίος του γιὰ νὰ πωθῇ χρειάζεται ἄλλη γλῶσσα.

Γ'. Ὁ Ἰωσήφ παρὰ τῷ Ἐπισκόπῳ Νεοφύτῳ

Χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἐπισκόπου

Καιρὸς ν' ἀρχίσω καὶ νὰ πῶ τὰ πάθη τὰ δικά μου,
 τὰ βάσανά μου τὰ πολλὰ καὶ τὰ καμώματά μου.
 Ἔτος ἕνα-μισυ ἤμουν μ' ὅλην τὴν Ἀδελφότη, 345
 κ' ἔπειτα προσεκληθῆκα καὶ πῆγα στοῦ Δεσπότη.
 Ἦτο θυμώδης, βλάσφημος, πολὺ κακὸς τῇ γνώμῃ,
 ἡ φύσις δὲν ἐγέννησε τὸν ὅμοιον ἀκόμη.
 Δώδεκα Διάκοι ἔφυγαν ἐντὸς τεσσάρων χρόνων,
 γιὰτὶ δὲν ὑπεφέρανε τὰς ὕβρεις καὶ τὸν πόνον. 350
 Βλασφήμια καὶ κτυπήματα καθημερινὰ καὶ σκόλη,
 σὰν σκλάβος ὁ ἐλεύθερος δούλευε στὸ περιβόλι.
 Ὅμως χρόνια πολλὰ ἐκεῖ ἐδέησε νὰ μείνω,
 γιὰτὶ δὲν εἶχα ὁ δύστυχος κεφάλι πού νὰ κλίνω.
 Ἀφ' οὔτου ἀνεχώρησα ἀπὸ τὸ Μοναστήρι, 355
 στὴν Συνοδεία Διάβολος πολλὴ κακία σπεῖρει.
 Μονάχοι δὲν ἐπέρασαν σωστὸν τὸν ἕνα μῆνα,
 ἔπειτα διασκορπισθῆκανε καὶ δύο μόνον μεῖναν.
 Ἕνας Ἱερομόναχος Γεννάδιος Μυτάκις,
 καὶ ἕτερος Καλόγηρος Μυτθαῖος Χρυσουλάκις. 360
 Πατέρας, Θεῖοι πέθαναν, ὡς εἶπα καὶ ὁ Πάππος,
 μόν' ὁ Δεσπότης μ' ἔμεινε νὰ προστατεύῃ κᾶπως.

Δ'. Ἀνάκλησις Ἐπισκόπου εἰς Κων)πολιν

Μὲ βάσανα χρόνια πολλὰ ἐπέρασα κοντά του
 αἴφνης κ' ἐκεῖνος ἀρρωστῶ καὶ φθάνει τοῦ θανάτου,
 Μόλις ἐγίνε καλὰ διαταγὴ λαβαίνει, 365

ν' ἀφήσῃ τὴν Ἐπισκοπή, στὴν Πόλιν νὰ πηγαίῃ.
 Μητροπολίτης τὸν καλεῖ σ' Ἡράκλειον νὰ τρέχῃ,
 στὴν Πόλιν ἐντολὴν νὰ τόνε πέμψῃ ἔχει.
 Ἐκεῖ μὲ παρεκάλεσε νὰ τον ἀκολουθήσω, 370
 γιὰτὶ δὲν ἦτονε πρὸς τὴν νῦν ἀποχωρήσω.
 Δέχθηκα στὸ Ἡράκλειον μόνον νὰ συντροφέω,
 γιὰτὶ στὸ Μοναστήρι μου ἤθελα νὰ ἐπιστρέψω.
 Μὲ θλίβει στὸ Ἡράκλειον λέγει ὁ Γερωντάς μου,
 «στὴν Πόλιν νὰ ῥθῃς, Διάκο μου, θέλω μετὰ χαρᾶς μου.
 Ἔλα στὴν Πόλιν, Διάκο μου, κ' ἐγὼ θὰ προσπαθίσω, 375
 εἰς θέσιν πρώτην καὶ καλὴν ἐγὼ θὰ σε συστήσω
 «Τρισέβαστέ μου Δέσποτα, δότε μου τὴν εὐχὴν σας,
 θερμότητα εὐχαριστῶ διὰ τὴν σύστασίν σας
 Δέσποτα, μιὰ παράκλησι θέλω νὰ ἀπευθύνω,
 ἡ παράκλησίς μου ἀφορᾷ τὸ ζήτημα ἐκεῖνο. 380
 Κάμε με Ἱερομόναχον καὶ δότε μ' ἐξουσία,
 νὰ εἶμαι πρῶτος στὴ Μονήν, νὰ χῶ πρωτοβουλία.»

Ε'. Ο Ἰωσήφ Ἱερομόνυχος καὶ Ἡγουμένος Καψᾶ

Πηγαίνει στὴν Μητρόπολιν καλῶς ἐσύστησέ με,
 καὶ ὁ Σεβασμιώτατος εὐθὺς ἐκάλεσέ με.
 Μοῦ λέγει, «αὐριον Διάκο, μέλλω νὰ λειτουργήσω 385
 θέλω Ἱερομόναχον νὰ σε χειροτονήσω».
 Διάκου πρῶτον στὴν Λειτουργίαν σ' ἐμένα δίδει τόπον,
 τοῦ ἄρεσα εἰς τὴν φωνήν, στὰ ἦθη καὶ στὸν τρόπον.
 Λέγω τὸ Εὐαγγέλιον στὸν Ἀμβωνα ἐπάνω
 ἐπαίνους ἤκουσα πολλοὺς· τὸ ζήτημά μου χάνω 390
 Γιατὶ σὰν ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ με χειροτονήσῃ,
 βλέπω Σεβασμιώτατον σὰ νὰ χῇ λησμονήσει,
 Ἐκεῖνος πάλι μὲ θεωρεῖ καὶ νόημα μοῦ κάνει,
 θέλει νὰ πῇ οὐδέποτε τὸ λόγο του ξεχάνει.
 Ἐγὼ ποσῶς δὲν εἰμπορῶ τὸ πρᾶγμα νὰ μαντεύσω. 395
 νέαν θωρῶ περιπλοκὴν καὶ πῶς θὰ ξεμπερδεύσω.
 Ἐτέλειωσεν ἡ Λειτουργία κ' ἐγὼ ἀνυπομόνουν,
 νὰ λύσω τὸ μυστήριον, ν' ἀπαλλαγῶ τοῦ πόνου.
 Εἰς τὴν Μητρόπολιν πολλοὶ ἐτρέξεαν καὶ πάνε,
 θαρρῶ καὶ ἐκατὸν κοντὰ ἢ παραπάνω νὰ ναι 400
 Κληρὸς πολὺς καὶ λαϊκοί, ἐν οἷς καὶ Σταματάκις,
 τοῦ Κάστρου πρόκριτος αὐτός, ὡς καὶ ὁ Ἀργυράκις.
 Στὸν ξένον Διάκον μὲ πολλὰ φέρουν τὴν ὁμιλίαν,
 παινοῦσι τὴν εὐλάβειαν τὴν τόσῃ μελῳδίαν.
 Ἀπὸ Σεβασμιώτατον ζητοῦσι νὰ κρατήσῃ 405
 τὸν Διάκον στὴν Μητρόπολιν καὶ νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃ.
 Εἰς τὴν Μητρόπολιν πρέπει Διάκον καλὸν νὰ ἔχῃ,

στόλισμα εἰς τὴν Ἐκκλησιὰ καὶ τέρψιν νὰ παρέχη.
 Τότ' ὁ Σεβασμιώτατος τὴν γνώμην του τοὺς λέγει·
 πὼς κ' ἐκεῖνος συμφωνεῖ καὶ Διάκον τοῦ μ' ἐκλέγει. 410
 Σὰν ἔμεινεν ἀμοναχός, πέμπει καὶ μοῦ φωνάζει,
 τὴν γνώμην τῶν Συμβούλων του καὶ τὴν δική τ' ἐκφράζει.
 Τοῦ ἀπαντῶ μ' εὐγένειαν καὶ μὲ καλὸν τὸν τρόπον,
 «εὐχαριστῶ θερμῶς ἡμᾶς καὶ τῶν καλῶν ἀνθρώπων.
 Εἰς τὴν Μονὴν τοῦ πάππου μου εἶν' ἡ μετάνοιά μου, 415
 ἔκει νὰ πάγω πεθυμῶ μὲ ὅλην τὴν καρδιά μου.
 Χρόνια ποὺ βασανίζομαι, σῶμα ἔχω κουρασμένο·
 θέλω γιὰ νὰ ξεκουρασθῶ εἰς τὴν Μονὴν νὰ μένω».
 «Ἀπὸ ποῦ ἔχεις τὴν κούρασι, ποιὸ τὸ παράπονό σου;
 δμίλησέ μου καθαρὰ νὰ ᾄδῃ τὸ λογισμό σου». 420
 Ρωτᾷ Σεβασμιώτατος καὶ ἀπαντῶ μὲ θάρρος,
 γιὰ νὰ ᾠαφρώσω τὴν καρδιά ᾠδὴ τὸ πολὺ τῆς βάρους.
 Ἀέγω του τὰ παράπονα ποὺ τοῦ Δεσπότη ἔχω·
 μὲ δάκρυ συγκινήσεως τὸ πρόσωπόν μου βρέχω.
 «Τὰ ἦθη του (*) εἶναι χρηστά, ἀθῶα ἡ ψυχὴ του, 425
 καὶ τὸ καθήκον του εὐθὺ καὶ ἡ ἀπόφασί του.
 Ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους του εἶναι πολὺ θυμώδης
 καὶ μ' ἕνα ψύλλου πῆδημα γίνεται θηριώδης
 Πολλάκις χωρὶς ἀφορμὴ, χωρὶς καμμιὰ αἰτία 430
 ἔρχονται τὰ κτυπήματα καὶ ἡ κακολογία.
 Αὐτὰ μου πλῆξαν τὴν ψυχὴν, τὸ σῶμα μου οἱ κόποι,
 αἰσθάνομαι μιὰν ἐντροπὴν σὰν μὲ θωροῦν ἀνθρῶποι.
 Γι' αὐτὰ στοῦ πάππου τὴν Μονὴν θέλω νὰ ἡσυχάσω,
 τὰ πάθη καὶ τὰ βάσανα ὅλα νὰ τὰ ξεχάσω.
 Ἔχω καὶ χρέος στὴν Μονὴν πολλὰ γιὰ νὰ φροντίσω· 435
 κοντεύει πλεῖα νὰ ρημωθῇ, δὲν πρέπει ν' ἀμελήσω».
 Γι' αὐτὰ Σεβασμιώτατος ρωτᾷ καὶ τὸ Δεσπότη,
 τὴν γνώμη κ' ἐκείνου ζητᾷ, ὡς εἶν' ἡ ἀνθρωπότη.
 Πολλὰ παινέματα γιὰ μὲ λέγει μὲ καλωσύνη
 καὶ συνιστᾷ ὅ,τι ποθῶ εἶναι καλὸν νὰ γίνῃ. 440
 «Εἶν' εὐφυὲς καὶ ἔξυπνος εἰς κάθε ἐργασίαν,
 ἐπιμελὲς στὰ ἔργα του καὶ εὐσεβὲς στὰ Θεῖα.
 ἔχει πολλὴν ὑπομονήν, πολιτισμένην τάξιν,
 εὐγένειαν καὶ ἠθικὴν καὶ ἀρχοντιά καὶ προᾶξιν.
 Εἶναι ἀπὸ τὴν γενεὰ Γέρω Γεροντογιάννη 445
 εἰς τὴν Μονὴν του πεθυμᾷ τὸ χρέος του νὰ κάνῃ.
 Εἶναι κατάλληλος παντοῦ νά ᾔχῃ πρωτοβουλίαν,
 νὰ διευθύνῃ τὴν Μονὴν νὰ ἔχῃ ἔξουσίαν.

(*) Σημ. Μύσ. Ὁ ἐπίσκοπος Ἱεροσητείας Νεόφυτος ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατηγορηθεὶς διὰ παρεκτροπὰς ἠθικὰς.

Λοιπὸν κι' ἐγὼ παρακαλῶ νὰ τὸν χειροτονήσης.
 Ἑγούμενον εἰς τὴν Μονὴν νὰ τόνε διορίσης». 450
 Μόλις Σεβασμιώτατος ἀκούει Γέρω Γιάννη,
 ἀμέσως εἰς τὸ μέτωπον τὴν δεξιάν του βάνει.
 Σὰν νὰ ἤθελε νὰ θυμηθῇ τὸ ὄνομα ἐτοῦτο,
 ποῦ ἔχε χαρίσματα πολλὰ καὶ ἀρετῶν τὸν πλοῦτον.
 Τὸν ἐθυμῆθηκε καλὰ καὶ ἐρωτᾷ τί γίνη 455
 μὲ τὴν νηστεία τὴν πολλὴ καὶ τὴν ταπεινοσύνη.
 Μὲ ἔργα του τὰ θαυμαστὰ καὶ μὲ ψυχὴν ἁγία,
 τὸ τέλος του μαθὼν εἶπεν ἡ μνήμη αἰωνία.
 Πέμπουνσι καὶ καλοῦσί με, πάγω μὲ προθυμία,
 μετάνοιαν ὑποκλιτικὴν κάνω ἐν εὐπειθείᾳ. 460
 Τότ' ἡ Σεβασμιότης του, ἀφοῦ κοντὰ μου στέκει,
 λέγει: «Θεοφιλέστατος παινέματα σοῦ πλέκει.
 Πῶς ἄξιος ἀπόγονος Γεροντογιάννη εἶσαι,
 πῶς νὰ ἐξουσιάζης τὴν Μονὴν ὑπὸ πολλῶν καλεῖσαι,
 Πῶς ἄξιος τοῦ πάππου σου στὰ ἔργα του θὰ γίνης 465
 καὶ πῶς γι' αὐτὸ εἰς τὴν Μονὴν ἐπιθυμεῖς νὰ μείνης
 Στὸν πόθον σου αὐτὸν κ' ἐγὼ θέλω νὰ βοηθήσω,
 λοιπὸν Ἱερομόναχον θὰ σὲ χειροτονήσω.
 Καὶ Ἑγούμενον τὸν βαθμὸν ἀμέσως θὰ σοῦ δώσω,
 γιὰτὶ πιστεύω θετικὰ πῶς δὲ θὰ μετανοιώσω». 470
 Τοὺς ἡχαρίστησα θερμὰ μὲ τὴν συγκίνησί μου,
 καὶ μὲ τὰ κλάματα χαρᾶς ἔγύρισα στὸ κελλί μου.
 Ἀμέσως τὴν ἐπαύριον ἔγινε λειτουργία,
 καὶ οὕτως ἐτελείωσε καὶ ἡ χειροτονία.
 Καὶ Ἑγούμενον διορισμὸς ἀμέσως μοῦ ἐδόθη. 475
 χαρὰν μεγάλην ἔλαβα, ὁ πόθος μου πληρώθη.
 Ἀμέσως ἐτοιμάσθηκα πίσω ν' ἀναχωρήσω,
 καὶ κατὰ χρέος σεβασμοῦ πῆγα νὰ χαιρετήσω.
 Θερμὰ Δεσπότης μὲ φιλεῖ, θλίβει σφικτὰ τὸ χέρι,
 καὶ στὸ δικό μας παρελθὼν τὸν νοῦν του τότε φέρει. 480
 «Συγχώρα μου, παιδάκι του, πῆγαινε στὴν εὐκὴν μου,
 δέησι κάνε στὸν Θεὸν καὶ διὰ τὴν ψυχὴν μου.
 Ἐγὼ σοῦ εὐχομαι θερμῶς χρόνια πολλὰ νὰ ζήσης,
 τοῦ πάππου σου τὰς ἀρετάς, παιδί μου, ν' ἀποκτήσης.
 Τὸ Μοναστηρί τοῦ Καψᾶ πάλι ν' ἀνανεώσης, 485
 ἔργα νὰ κάμης ἀρκετὰ, καλὰ νὰ τελειώσης».
 Στὰ λόγια τὰ καλὰ αὐτὰ ἤθελα ν' ἀπαντήσω,
 εἰς τὰς εὐχὰς τὰς πατρικὰς γιὰ νὰ εὐχαριστήσω.
 Πλὴν ἀπὸ συγκίνησι πολλὴ τίποτε δὲν τοῦ λέγω,
 τὸ χέρι του διπλοφιλῶ, βουρκώνομαι καὶ κλαίγω. 490
 Ἡμέρας δυὸ ὁδοιπορῶ καὶ φθάνω στὴν Μονὴν μου,
 χαρὰν μεγάλην καὶ πολλὴν ἡσθάνθη ἡ ψυχὴ μου.

Εὐθὺς στὸν τάφον τοῦ παπποῦ πορεύομαι καὶ τρέχω,
 γονυκλινῆς τὸν προσκυνῶ, μὲ δάκρυα τὸν βρέχω,
 Ἔρημος ἦτον ἡ Μονή, δὲν εἶχε συνῳδεία, 495
 καὶ πουθενὰ δὲν φαίνεται καμμιά καλλιεργία.
 Ἀμέσως συλλογίζομαι τί πρέπει γιὰ νὰ γίνη,
 γιὰτὶ στὸ Μοναστήρι πλιά φέρω ἐγὼ εὐθύνη.
 Ποιά ἔργα πρέπει νὰ γενοῦν καὶ ἀπὸ ποῦ ν' ἀρχίσω
 καὶ πῶς τὸ μέλλον τῆς Μονῆς καλὸν νὰ καταστήσω. 500

ΣΤ'. Ἔργα τοῦ Ἰωσήφ εἰς τὴν Μονήν

Ἦτο ἀνάγκη πρώτιστα καμῖνι νὰ ἀρχίσω,
 νὰ κάμω ἀσβέστ' ἄφθονον καὶ κτίρια νὰ κτίσω.
 Τὴν ἐργασίαν ἀρχισα, καλὰ τὴν τελειώνω,
 ἄλλην κατόπιν ἀρχινῶ, κι' αὐτὴν τὴν ἀποσώνω. 505
 Ἐντὸς ὀλίγου ἔκαμα καὶ νέαν συνοδείαν.
 κι' εἴχαμεν ὅλοι μιὰ ψυχὴ καὶ ὅλοι μιὰν καρδίαν,
 Μετόχιον στοῦ Μαρουλᾶ εἶχαν ἀγορασμένο,
 μὲ συμφωνία καὶ χαρτί, μὰ ὄχι πληρωμένο.
 Τὸ χρέος ὅλο πλήρωσα, κάνω καλλιεργίας,
 εἰς τὸ Μετόχι καὶ παντοῦ κάνω δενδροφυτείας. 510
 Τέσσαρα ἔτη πέρασαν, αἴφνης στὸ νοῦ μου βάζω.
 συχνὰ—πυκνὰ τὸ μελετῶ καλὰ τὸ σχεδιάζω.
 Νερὸ νὰ φέρω στὴν Μονὴν ἀπὸ πηγὴν νὰ τρέχη.
 καὶ ὁ ξηρὸς ὁ τόπος μας κῆπο μικρὸ νὰ ἔχη.
 Σ' Ἀγίους Σαράντα ἦτονε ἡ βρύσι τοῦ Ζαφείρη, 515
 μ' ἄρᾳ γε ἕως στὴν Μονὴν θὰ ἤμπορεῖ νὰ σύρη,
 Δύο ἔτη ἐπῆγαινα τὸν δρόμον ἐμετροῦσα.
 ἀνθρώπου δὲν τὸ ἔλεγα, κρυφὸ τὸ ἔκρατοῦσα,
 Τὰ μέρη ἦσαν δύσβατα καὶ πολλαχοῦ κρημνώδη,
 καὶ ὅπου ἦσαν ὀμαλά, ἦσαν καὶ ἐκεῖ βραχώδη. 520
 Μὲ τὸν μπογιὰ τὰ νούμερα ἔγραφα εἰς τὰ βράχη,
 μὲ προσοχὴν ἐξύγιζα λάθος νὰ μὴ μου λάχη.
 Ἡ μονὴ ἀπὸ τὴν πηγὴν εἴκοσι μέτρα γέρνει,
 τόση κλίσις εἶν' ἀρκετὴ γιὰ τὸ νερὸ νὰ φέρνῃ.
 Τότε πλιά ἐφανέρωσα τὰ ὅσα ἐσκεπτόμην. 525
 ἠθέλησα καὶ φίλους μου νὰ τοὺς ζητήσω γνώμην,
 Ὅλοι μοῦ λὲν «Μηχανικὸς τὸν τόπον νὰ μετρήσῃ,
 προτοῦ ἐτοῦτῃ ἡ δουλειὰ ποσῶς μὴν ἀρχινίσῃ.
 Τὸ μέρος εἶναι δύσβατο κι' ἀπόστασις μεγάλη,
 χρειάζεται μηχανικὸς καὶ μὲ καλὸ κεφάλι. 530
 Νὰ εὔρῃ τὴν ἀπόστασιν καὶ τὴν ἰσοζυγίαν,
 νὰ εἴπῃ ἂν εἶναι εὐκόλον ἢ ποῦ ν' ἢ δυσκολία».
 Ἀλλὰ ποῦ ἔναι ὁ Μηχανικὸς καὶ πῶς νὰ τὸν πληρώσω ;
 τό νὰ καὶ τᾶλλο δύσκολο καὶ πῶς νὰ κατορθώσω ;

Καταμέτρησι καὶ λοιπὰ τὰ ἔχω καμωμένα, 535
 χαμηλώματα ὑψώματα τὰ ἔχω ζυγισμένα.
 Γραμμένη κι' ἡ ἀπόστασις ᾧ πέτρα ἔως πέτρα,
 φθάνει τὰ πεντακόσια καὶ δυὸ χιλιάδες μέτρα.
 Μέτρησα ξαναμέτρησα, λάθος θαρρῶ δὲν ἔχω,
 ἀμέσως στὸ Ἡράκλειον σηκώνομαι καὶ τρέχω. 540
 Γιὰ τοὺς σωλῆνας τοῦ νεροῦ θέλω νὰ μεριμνήσω,
 μὰ τέτοιοι δὲν ὑπάρχουσι καθόλου εἰς τὴν Νῆσον.
 Μιχελιδάκης Δημητρὸς κάμνει παραγγελίαν
 καὶ σωλῆνες μολύβδινοι ἤλθαν ἀπὸ Γαλλίαν.
 Ἀμέσως εἰς ἐνέργειαν ἔβαλα τὴ δουλειά μου, 545
 γρήγορα θέλω νὰ ἰδῶ τὰ θέλει ἡ καρδιά μου.
 Σαράντ' ἐργάτας ἔβαλα καὶ τὰ χαράκια ᾧ ποῦσαν
 καὶ τοὺς σωλῆνας ἔσμιγαν καὶ τοὺς τοποθετοῦσαν.
 Ἀπόστασι σ' ἀπόστασι τὴν δοκιμὴν ἔκάναν,
 τὸ νερὸ ἀπὸ τὴν πηγὴν εἰς τοὺς σωλῆνας βάναν. 550
 Πηγαίνει τὸ νερὸ καλὰ, κάποτε ὅμως στέκει,
 λύπη μεγάλη γίνεται ἡ ἐργασία πλέκει.
 Μὲ σκέψιν καὶ ἐξέτασιν εὐρίσκω τὴν αἰτίαν
 εὐρίσκω τὸ ἐμπόδιον, αἶρω τὴν δυσκολίαν.
 Καὶ τὸ νερὸν εἰς τὴν Μονὴν ἐν τέλει κελαρύζει, 555
 ἀνθρώπους, ζῶα καὶ φυτὰ ποτίζει καὶ δροσίζει.
 Χαρὰ μεγάλη γίνηκεν ἐκείνη τὴν ἡμέρα
 ὅπλα, καμπάνες, σήμαντρα ἐπληττον τὸν ἀέρα.
 Πλοιάρια Συμαϊκὰ στὸ λιμανάκι κάτω
 μὲ πυροβολισμοὺς πολλοὺς ᾧ δέχθηκαν τὸ μαντάτο. 560
 Σὲ τόπον ἀνυδρον, ξηρόν, ἕνα σωρὸ τὰ βράχια
 νὰ ᾧ δῆς ἐξαίφνης τὸ νερὸ νὰ τρέχῃ εἰς τ' αὐλάκια
 δὲν εἶν' ἀσήμαντο, θαρρῶ, εἶναι μεγάλο πρᾶγμα·
 εἶναι Θεοῦ βοήθεια, εἶναι τ' Ἀγίου θαῦμα.
 Εἰς τὸν Ναὸν πορεύομαι, τὸ πετραχῆλι βάλλω 565
 εὐχὴν εὐχαριστήριον κατὰ τὴν τάξιν ψάλλω.
 Νὰ μετριάσῃ τὴ χαρὰ μιὰ λύπη ἤλθεν ἄλλη,
 ὄχι μικρὰ καὶ εὐκολη, μόνο πολὺ μεγάλη
 Χρειάζεται δεξαμενὴ νερὸ νὰ συναθροίσω·
 ποῦ πρέπει νὰ γενῇ αὐτὴ τὸν τόπο δὲν γνωρίζω. 570
 Βράχοι παντοῦ ἀσάλευτοι καὶ πῶς νὰ τοὺς ἐκβάλω;
 ἢ πῶς νὰ κάμω πάνω τους τὸ λάκκο τὸ μεγάλο;
 Τὸ ἔργον εἶναι δύσκολον, εἰς συλλογὴν μ' ἐμβάλλει,
 μοῦ ὀχεται πονοκέφαλος, μοῦ ὀχεται μία ζάλη.
 Τὴν νύκτα γιὰ ν' ἀναπαυθῶ ἔπεσα στὸ κρεβάτι· 575
 μὰ δὲν μπορῶ νὰ κοιμηθῶ μηδὲ νὰ κλείσω μάτι.
 Μετὰ πολλὰ κοιμήθηκα, καλὰ ὄνειρα ἔχω·
 ὁ Πάππος μου φανίστηκε κι ἐγὼ κοντὰ του τρέχω.

Ἀπὸ τὸ χέρι παίρνει με καὶ σ' ἓνα βράχο πάμε·
 δείχνει μου μὲ τὸ χέρι του, «σταυρὸ—μοῦ λέγει—κάμε, 580
 Ἐδῶ ἢ στέρνα θὰ γενῇ, κάτω στὸν βράχον τοῦτον·
 ἐδῶ θὰ ῥχεται τὸ νερὸ μ' ἓνα μακρὸ κουτουτο».
 Ἐξύπνησα χαρούμενος, παίρνω τὸν Κανδηλάπτη·
 κάτω μαζὶ πηγαίνομεν καὶ τὰ φανάρ' ἀνάπτει.
 Ὅπου τὸ φάσμα μοῦ δειξε κ' ἐκάμαμεν ὁμάδι, 585
 πάνω στὸ βράχο τὸν σταυρὸ γιὰ νά ᾗωμε σημάδι.
 Μετὰ πολλὰ γυρέματα ἓνα σταυρὸ θωροῦμε·
 καλὰ τὸν διακρίνομεν, καλὰ τὸν συντηροῦμε.
 Ἀπὸ τὴν χαρὰν μας τὴν πολλὴ κτυποῦμε τὴν καμπάναν,
 ἔντρομοι ὅλοι ἐξύπνησαν καὶ τὸν σταυρὸν τοὺς ἔκαναν. 590
 Παράκλησιν ἐκάμαμε, θερμὴν γονυκλισίαν,
 στὸν τόπον ποῦ τὸν ὁ σταυρὸς ὡς καὶ στὴν Ἐκκλησίαν.
 Ἀμέσως τὴν ἐπαύριον τὸ ἔργον ἀρχινοῦμε·
 ὁ βράχος φαίνεται εὐθραυστος κι' εὐκόλα τότε σποῦμε.
 Χῶμα ᾗδὲ κάτω του πολὺ ποὺ σκάπτεται εὐκόλως, 595
 καὶ γρήγορα ἀνοίχθηκε λάκκος τῆς στέρνας ὅλος.
 Τρία μέτρα ἔγινε μακρά· στὸ βάθος ἄλλη τόση,
 μέρες πέντε δὲν πέρασαν· κοντεῦει νὰ τελειώσῃ.
 Πάνω στὰς ἔξε σὺν Θεῷ τελειώνει καὶ τὸ κτίρι·
 θόλος, ταράτσα καὶ λοιπὰ προτοῦ ἡ μέρα γύρει. 600
 Ἐπὶ τοῦ θόλου κάτσαμε, Θεὸν εὐχαριστοῦμεν,
 ἐκεῖ τὸ δεῖπνον κάμαμε διὰ νὰ εὐφρανθοῦμεν.
 Ἀλλῃ δουλειὰ ἐπείγουσα ἔρχεται στὴν ἀράδα·
 περβόλι νὰ γενῇ καλό, νὰ ᾗωμε πρασινάδα.
 Χῶρον ἐχώρισ' ἀρκετὸν καὶ τὸν περιτοιχίζω, 605
 χῶμα φέρω ἀπὸ μακρὰν τοὺς λάκκους του γεμίζω.
 Βράχους μὲ χῶμα σκέπασα, κρημνοὺς ἰσοπεδῶνω·
 ποτὲ καλὸ δὲν γίνεται χωρὶς καημὸ καὶ πόνο.
 Δένδρα κάρπιμα ᾗφύτευσα, καθὼς καὶ κυπαρίσσα,
 ἄνθη ἐβδομήντα εἰδῶν καὶ κλήματα περισσα. 610
 Γιὰ κηπικὰ καθώρισα μιὰ χωριστὴ λουρίδα,
 γιὰ εἴσοδον ἀνήγειρα μίαν μικρὰν ἀψίδα.
 Τὰ φυτὰ μ' ἀνεπτύχθησαν κ' ἐμόρφισ' ἡ Μονή μας
 μὲ τὸ νερὸ καὶ τὰ φυτὰ ἤλλαξε καὶ ἡ ζωὴ μας.
 Στὰ ἔξ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ χίλια ὀκτακόσα, 615
 τὰ ἔργα μου τὰ ἄνωθεν καλὰ ἐτελειῶσαν.
 Ὅμως στὰ χρέη ἔπεσα καὶ πῶς θὰ ξεχρεώσω;
 τὰ γονικά γου δέσμευσα καὶ πῶς θὰ τὰ γλυτώσω.

Ζ'. Ἐπίλογος τοῦ Ποιητοῦ

Ἄν δώσῃ ὁ καλὸς Θεὸς κι' ἀφήσῃ με νὰ ζήσω,
 εἰς ἄλλο ποίημα θὰ πῶ ὅς' ἄλλα ἐπιχειρήσω. 620

Οἱ στίχοί μου ἀνάποδοι, δὲν εἶναι ὅπως πρέπει
τὰ γράμματά μου λιγοστὰ κι' ὁ νοῦς μου σ' ἄλλα ρέπει.
Γεροντάκης ὁ Ἰωσήφ ἐποίησα τὰ ἄνω.
Ἦγούμενος εἰς τὸν Καψὰν ὑπογραφὴν μου βάνω.

Η'. Διάλυσαι τῆς Μονῆς

Χρόνια περᾶσανε πολλὰ κι' εἶναι καιρὸς ν' ἀρχίσω 625
τὸ ποίημα τὸ παλαιὸν πρέπει νὰ συνεχίσω.
Μὲ λίγους στίχους θὲ νὰ πῶ τὰ γίνηκαν κατόπι,
τὰ κόπιασα, τὰ πάτριρα, ὅλα χαμένοι κόποι
"Ὅσα προεῖπ' ὁ πάππος μου καὶ ἔχω τα γραμμένα,
ὅλα τως ἔρχονται σωστά, τὰ βλέπω ἕνα-ἕνα. 630
Τρία ἔτη ἐπέρασαν ἕως ὀγδόντ' ἐννέα
καὶ ἄλλη ἐπανάστασις μᾶς ἦλθε πάλι νέα.
"Υστερα ἐνενηντα ἕξ πάλιν ἀνησυχία
ἐνενηντα ἐπτὰ καὶ ὀκτὼ μεγάλῃ τρικυμία
Μάχαι καὶ φοβεραὶ σφαγαί· κίνδυνοι κάθε μέρα· 635
ζωντανὸς εἶσαι τὸ πρωῒ, δὲν ξεύρεις τὴν ἑσπέρα·
Τέλη ἐνενηντα ὀκτὼ ἡ Κρήτη "λευθερώθη·
Πρίγκιψ, "Ελλην Διοικητὴς κι' Αὐτονομία "δόθη.
"Ὁ Τόπος ἐγαλήνευσε, δρόμωσ' ἡ Πολιτεία,
ὁμως ἄλλη ὀργάνωσις "δόθη στὴν "Εκκλησία. 640
Σύνοδον οἱ "Αρχιερεῖς κάμνουν καὶ συμφωνοῦσι
νὰ κλείσουν τὰς μικρὰς Μονὰς· ἐκεῖνοι δὲν πονοῦσι.
Μία "πὸ τὰς Μονὰς αὐτὰς ἦτο καὶ ἡ δική μου·
σιτὰ ξένα ἔφυγα εὐθύς δὲ βάστα ἡ ψυχὴ μου.

Θ'. Ἐκπατρισμὸς τοῦ Ἰωσήφ εἰς Σύμην

Συμῆους γνῶριζα πολλοὺς καθὼς καὶ τὸ Νησί των 645
ἦλθα σ' αὐτὸ μίαν φορὰν, ζήτην τὴν συνδρομὴ των.
Στὴν Κρήτην ἤρχοντο αὐτοὶ διὰ σπογγαλιείαν·
ἐκεῖ κ' ἐγὼ προσέφερα μικρὰν φιλοξενίαν.
"Ἡ γνωριμία μας αὐτὴ καὶ ἡ καλὴ ἡ φήμη,
αὐταὶ μὲ ὠδηγήσανε εἰς τὴν ὠραία Σύμη. 650
Μὲ ὑπεδέχθησαν καλῶς, μοῦ "δωσαν ἐνορίαν,
μοῦ "δωσαν τὴν ἀγάπην τως τοὺς "δωσα τὴν καρδίαν·
Πάντες μ' εὐχαριστοῦν πολὺ· θερμὰ εὐχαριστῶ τους,
ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς εὐχομαι τὸ καλὸ τους.
"Εδῶ τὸ τέλος θὰ γενῇ, τὰ κῶλα θὰ ἀφήσω 655
εἰς τὴν πατρίδα δυστυχῶς δύσκολον νὰ γυρίσω.

Ι'. Τελευταία παραγγελία τοῦ Ἰωσήφ

Εἰς φίλον μου ἀδελφικόν, ὅπου στὴν Κρήτην ἔχω,
γιὰ τελευταίαν μου φορὰν μὲ θάρορος πάλι τρέχω.

Παρακαλῶ τὸ ποίημα καλὰ νὰ τ' ἀναγνώσῃ·
 εἰς ὅσα σφάλλομαι ἐγὼ κεῖνος ἄς διορθώσῃ. 660
 Δι' ἀμοιβὴν τοῦ κόπου του τ' ἀφήνω τὴν εὐχὴν μου,
 ἀσπάζομαι τον φιλικὰ μὲ ὄλην τὴν ψυχὴν μου.
 Γεροντάκις ὁ Ἰωσήφ, Σύμης Ἀρχιμανδρίτης,
 Ἐγούμενος μίαν φορὰν εἰς τὸν Καψᾶν τῆς Κρήτης.

ΤΕΛΟΣ

Διὰ τὴν διασκευὴν καὶ ἀντιγραφὴν
 Ν. Ι. Π.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΗΤΕΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

Ο ΑΤΥΧΟΣ

Ἦτονε κάποιος ἄτυχος, μίαν ἀγαποῦσε χρόνους
 μὰ ὅπως ἄλλου, ἐτσὰ καὶ πὰ ἐκέρδισε τὴν πόνους.
 Τῆς ἔγραψε, ἀλλὰ αὐτὴ τοῦ κάνει ἓνα σφάγμα,
 ἤδωκε τοῦ ἀγαπητικοῦ τοῦ ἄλλουνοῦ τὸ γράμμα.
 Τότε κι' αὐτὸς ἐσκέφτηκε ν' ἀποσυρθῇ ἀπὸ κείνη.
 Μὰ τὴ λυπᾶται, συμβουλὲς νὰ παντρευτῇ τὴν δίδει.
 Ὅμορφην ἦτον κι' ἤθελε νὰ τὴν καλοπαντρεύῃ
 κι' ἐκοίταζε νὰ σμίγουνε γιὰ νὰ τὴν συμβουλέψῃ.
 Ἔτσι ἐξακολούθησε στὸ σπῖτι ντως νὰ μπαίνει
 μὰ τώρα ἀπλῶς, σὰ δυὸ γνωστοὶ καὶ ὄχι ἀγαπημένοι.
 Μιὰ μέρα ἐξεκίνησε στὸ σπῖτι ντως ἐμπῆκε
 καὶ εἶχε δουλειὰ νὰ πάη καὶ μ' ἄλλη μιὰ τὴ βοῆκε.
 Τὴ χαιρετᾷ μὲ σεβασμὸ καὶ μὲ χωρὶς μανία.
 Ἐσκέφθηκε, κι' ἂν ἔσφαλε, ἄς κρίνῃ ἡ Κοινωνία.
 Κι' εἶπε στὴν ἄλλην, ἄκουσε, ὦ διάλε τὴν ψυχὴ του
 σὰ θές νὰ δῇς τὸν ἄθρωπο, πὲς τὴν ἀθιβολὴ του.
 Τὸ βλέμμα τῇ λυπητερὰ στὸ πρόσωπόν του ὀρίζει,
 ὥσάν καὶ τὸ ἄλλες τσοὶ φορεῖ καλὴ καρδιά τοῦ δίχνει.
 Χαρούμενη τὸν κοίταζε καὶ ὁμπρὸς τῆς δὲ γυρίζει
 Εἶχε δουλειά, τὴν παραιτᾷ καὶ πλιά δὲν καθαρίζει.
 Σὰν νᾶτον' ἀπὸ τὸ θεό, ἀλήθεια αὐτὴ ἡ χάρη.
 ποῦ ἦταν σχεδὸν ἀμοναχὴ καὶ καθαρίζει σᾶρι.
 Ἐγέλα ἐκείνη, μὰ αὐτὸς εἶχε καρδιά καημένη
 ἔσφαλε καὶ γιὰ τοῦτονὰ τὴν εἶχε πλιά σὰν ξένη.
 Καὶ ἤθελε τότε νὰ τῇ πῇ γιὰ τσοὶ δουλειᾶς ποῦ κάνει,
 μὰ φανερώνει ἡ μάννα τση, κι' ἀπὸ τὴ βρῦση φτάνει.

Ἡ μάνα τση τὸν ἀγαπᾷ, τὸν εἶχε σὰν καὶ πρῶτα
 καὶ μὲ χαρὰ τοῦ μίλησε ὡς ἔφταξε στὴν πόρτα.
 Μαζί του ἡ μάνα τση καμὲ συζήτηση μεγάλη
 Ὡρὲς μιλούσανε δυὸ τρεῖς, πρέπει νὰ φύγη πάλι
 Γιατὶ σιμώνει ἡ δουλειὰ κι' ἡ ὥρα τοῦ πορίζουν
 Ἐκεῖνος ἦταν ἄνεργος. μ' αὐτοὶ εἶχαν νὰ θερίζουν
 Καὶ ἔπρεπε νὰ φύγη αὐτός, ἔτσι νὰ χωριστοῦνε
 ἄλλες κουβέντες μυστικιᾶς δὲν ἴσαζε νὰ ποῦνε.
 Τρόπον εὗρε ἡ τοῖς ἕνα νὰ τῇ μιλήσῃ
 Σὰν εἶδε ὅτι φεύγαγε, κλουθᾷ κι' αὐτὸς στὴ βρύση.
 Καὶ περπατοῦν κι' οἱ τρεῖς μαζί κοντὰ στὴ βρύση φτάνουν,
 πῶς ἦπεσε τὸ γράμμα ἄλλου τὴν ἱστορία βάνουν.
 Λακρούζει αὐτῇ, ὅπως κι' αὐτὸς μὲ πόνο τῇ μιλοῦσε,
 Ποῦ ἔστω κι' ἂν τὴν ἄφηνε, πάλι τὴν ἀγαποῦσε.
 Κρίσιμη ἦτονε ἡ στιγμή καὶ σοβαρὰ τὰ λόγια
 μέσα δὲ στὴ συζήτησι εἶχε καὶ μοιρολόγια.
 Τοῦ λεγε πῶς τὸ γράμμα ντου ἔπρεπε νὰ τὸ δώσῃ
 γιατί μὲ τρόπον δὲν μπορεῖ ἄλλο νὰ τὸ γλυτώσῃ
 Κι' ἀφοῦ ἐπέρασε πολὺ ὥρα, τὸ εἶπε νὰ φύγη
 Γιατ' εἶχανε πολλοὺς ὀχθροὺς κι' οἱ φίλοι ἦσαν λίγοι.
 Σὰν ἤφευγε τοῦ φώναξε κάτσε πολλὴ ὥρα, κρύψου
 σκύλλε πῶς ἐμονιάσαμε μὴ μᾶς ἀνακαλύψουν
 Μὴ φύγῃς, χάσου ἐπαέ, βλέπε νὰ μὴ σὲ δοῦνε
 γιατί μὲ σφάζει ὁ γέρος μου μόνο νὰ τοῦ τὸ ποῦνε.
 Ἐκρύφτηκ' ἐσηκώθηκε εἶδε πῶς ἦτο ὁ μόνος
 Ἴσως νὰ ἐγέλα αὐτὴ μακρά, μὰ ἐκεῖνο τρῶει ὁ πόνος.
 Σ' αὐτὴν ἐχωρίσα λέγανε πῶς θὰ ξανανταμώσουν
 Τὴν μυστικὴ συζήτηση νὰ τήνε τελειώσουν.
 Καὶ περιμένει ἴσαμε δὲ νὰ βρῇ μιὰν εὐκαιρία
 Νὰ τελειώσῃ ὡς εἶπαν ἡ γιᾶλλη ἱστορία.
 Παίζω τὴ λύρα ἐγὼ καλὰ
 γιὰ στίχους ἔχω πεῖρα
 Γιώργης Λευκάρης λέγομαι
 κι' εἶμαι ἀπὸ τὴ Σωτῆρα.

(Ὑπὸ Γεωργίου Διακάκη ἢ Λευκάρη)

ΑΠΟ ΚΟΛΟΒΟΝ ΙΑΤΡΟΣΟΦΙΟΝ (1756)

1) † 'περί το πῶς να ἰατρεῦσις **φλοῦσος**(¹) παλιὸν καὶ νέον ἔτι δὲ καὶ δια το ἄσμα δια βίχαν καὶ σινάχι καὶ δια φλέγμα(²) ἀπὸ ψύχραν ἔτι δὲ καὶ διὰ κάθε λογίς κριγιολογήμα μαὶ κόλικά καὶ στροφόπονον «ἔτι δὲ δια να δόσις δύνῃσιν στον σπόρον του ἀνδρὸς ὅπου εἶναι ὅσῳν 'νερόν» ἔτι δὲ μερικῇ ἄνδρες ὅπου πεῦτη ὁ σπόρος τους ἄνευ θελήματος τως καὶ ὅς ἐπὶ το πληστον διόχνη ἐτούτω το μαντζούνη κάθε ψύχραν καὶ ἀδυναμίαν καὶ δυναμόνι ὅλα τα μέλει εἰς ἄκρον καὶ αὐξάνει τὸν σπόρον(³) θαυμαστός καὶ χαροποιῇ τον ἄνθρωπον:

ὁτουχινδὶ δρᾶ—1, γαρόφαλα δρᾶ—1, σπόρον παστενάγλας δρᾶ—10, σελιόσπορον δρᾶ—10, καρδαμόσπορον δρᾶ—10, γλικάνισον δρᾶ—10, ἀνιθόσπορον δρᾶ—10, μαστίχι δρᾶ—10, σπόρον αἰσικνίδας δρᾶ—15.

Ταῦτα πάντα σκόνι γενόμενα τα κᾶνις μαντζούνη με μέλι ἄδολον ἦγουν ἀπὸ πῖτες καὶ δύνις δρᾶ=1 = το ταχὶ καὶ το δηληνὸν ὁμοίος.

2) † 'περί το πῶς να ἰατρεῦσις ἓνα ἀπόστημα ὅπου τρέχει πολὰ ἔμπια καὶ μὲ ὅσα ρεμέντια που του ἔκαμαν δεν θέλει να κλήσι ἀλαήποτε τρέχει.

Κοπάνισε χλορῆν ἀρίγανην στίψε την κράτησον το νερόν της καὶ μόσκειψε τα φτιίλια καλὰ στο νερόν της ἀρίγανης καὶ βαλε τού τα μέσα στο ἀπόστημα καὶ ἀπέξω του αποστέματος κοπάνισε ἄλλην χλορῆν ἀρίγανην καὶ κατάπλασον καὶ δέσε τω καλὰ ἄφες τω ἔτιξη ἐκεῖ ὄρες—24 τούτω γένεται δυὸ ἡ καὶ τρεῖς φορὲς ὡς ἀνοθεν εἴρηται.

μετὰ ταῦτα ἔπαρε κᾶτουρον του γαῖδαρου καὶ ψίσε ρίζη με τούτω ἄπλητον να εἶναι το ρίζη καὶ ψίσε τω ἔως ναλιόσι τέλια καὶ ὅταν το ψίσις ὡς ἀνοθεν εἴπαμεν κᾶνις ἄπου το ρίζη ὅσῳν ἀληφῇ καὶ ἀλήφης τα φτιίλια καὶ βάνις τα σ' το ἀπόστημα μέσα καὶ σ' ταπέξω του καταπλάτης (κα)λοψιμένον ρίζη καὶ αφήνις το πάλι ὄρες—24. τούτω γινεται δισὸς ἡ καὶ τρισὸς, μετὰ ταῦτα του καταπλάτης μαλιᾶ της καμήλας ἄπλητα δένοντάς τα να μήνουν ἐκεῖ ὄρες—24 καὶ τούτω γίνεται δυὸ ἡ τρὴς φορὲς καὶ γένη ἀσφαλτα Θεοῦ βοηθοῦντος καὶ οχι μόνον να εἶναι ἀπόστημα το ξερένουν ἡ ἀνοθεν μηχανὲς ἀλλὰ ὅτι λογίς εὐγατόν καὶ αν εἶναι ἐνάντιον τοῖα-τρεῦβγίς βεβαία.

σεκρέτον μαρτυρημένον καὶ ἀληθινόν.

3) † 'Περί το πῶς νακᾶμης ρεμέντιον διὰ τὴν θέρμην διαῶτηλογῆς θέρμη καὶ αν εἶναι. Εἶτε διηνεκῆς· εἶτε τριταῖος. Εἶτε τεταρταῖος εἶναι εἶτε παλᾶ καὶ νῆα θέρμη εἶναι μακάρι ασεῖναι δεκαὶ καὶ ἡκοσι χρόνόν. Θοῦ' δυνάμι ὅτι πουνα φᾶγι μιᾶν μόνην φορὰν το κᾶτοθεν μῖγμα αποφασιστικᾶ κᾶπτονται εντοᾶμα ὅλες ἡ ἀνοθεν θέρμες ὅποια καὶ ἀνεῖναι.

= ρακὶ μεταλελυμένον ἀπορακὶ φορὲς—6· ἀλῶη δρᾶμια—5· μῦρα δρᾶμια—5· κρόκον δρᾶμια—4· μαστίχι λιβάνι ἀπο δρᾶμια—3.

Ταῦτα πάντα σκόνι γινόμενα τα βάνις σὲ γιὰλι μεπενίντα δρᾶμια ρακὶ

1) Σημ. Μύσ. Φλοῦσος=(ἰταλ. Flusso) ῥοή, ἔκκριμα. 2) Φλέγμα=φλεγμονή. 3) Σπόρος=σπέρμα ἀνδρὸς.

τουτέστι το σπῖρτον το μεταλελιμμένον που ἄνοθεν εγραψαμέν. να μίνουν στον ἥλιον ἡμέρες πέντε ταρασον τὰς τα ταχὶ καὶ βραῖδι ἔπιτα τισιρόνις στῖλτοντὰς τα καὶ φυλάσις το συροθὲν σπῖρτον ἀκριβός. καὶ εἰς καιρον που θε να δόσις του θερμασμένον βάνις ὁσόνι κινκίνα δρᾶμια—5 ἄλλας της αφινθιάς δρᾶμια —2— ὁσμῖξε τα διο εἰς ἓνα μῖγμα. Εἵτα βάνις σπῖρτον ολῖγον ἁτολίγον ἀνακατονον- τᾶστα τεχνιέντος ναγῆνι ὅσπερ μαζοῦνι. καὶ δόσε τού τα νατοφᾶγι ὅλον πρῖν να του ἔλθῃ ἡ θέρμι ὀλίγον τι προτοῦ ἓνα κάρτον ἁκαὶ με του θεοῦ την βοήθειαν πλεον δεν του ἔρχεται.

4) † Ἐπίσκεψις φλεβοτομίας ὅτε ὀφείλι φλεβοτομηῆσαι τηρεῖν τας ἡμέ- ρας της σελήνης οὗτος.

α) Μηδαμῶς βλεβοτομηῆσι ὅτι θερμασίαν ἐπιφέρει.

β) Οὐχὶ ὅτι ἀδυναμεῖαν ποιῇ του σώματος.

γ) Μηδαμῶς ὅτι ἀροστέιαν ποιῇ του κορμῖον.

δ) Οὐχὶ ὅτι αἰφνιδῖος λυποψυχῇ ἢ ἀποθνήσκῃ.

ε) Μηδαμῶς διότι φρενιτιᾶ καὶ ἀδυναμῇ το σώμα.

στ) Ἐστι πάνω καλὸν διότι πᾶσαν ἀσθένειαν ἁκαθήρη του σώματος.

ζ) Οὐχὶ διότι χαννῇ πᾶσαν ὄρεξιν τοῦ ἀνθρώπου.

η) Μηδαμῶς ὅτι ἔχει ὀφόν δια το πλευρη του.

θ) Οὐχὶ ὅτι ἁκάννη φλυκτιδίας ἁκαὶ ψεῖρας προξενῇ.

ι) Μηδαμῶς ὅτι ξαλάσι του προσόπου ἢ μορφῇ εἰς ἕτερον.

ια) Ἐστι πάνυ καλὸν ἐπιχαννῇ ἁκαὶ τὴν ὄρεξιν νων ἀφροδισίων τουτέστι τα αἰδεῖα.

ιβ) πάνυ καλὸν διότι ἐξολογην τροφην ἀναζωοῦται.

ιγ) Ἐστὶ καλὸν διότι πάντα πόνον θεραπεῖν.

ιδ) Οὐχὶ διότι ἀροστιᾶν σημένη του σώματος.

ιε) Εἶναι πάνυ καλὸν διότι καθαίρει τω σώματι ἀποπᾶσις ρυπαρίας.

ιστ) Οὐχὶ διότι φρενοβλάβειαν ἁκαὶ τρόμον ποιῇ τοῦ σώματος.

ιζ) Ἐστι πάνυ καλὸν ποιεῖ εὐρωστίαν του σώματος ἐνιαντον ἓνα.

ιη) πάνυ καλὸν ἁκαὶ οφέλιμον καὶ δύναμιν προξενῇ.

ιθ) Οὐχὶ διότι βάρος προξενῇ των μελόν.

κ) Μηδαμῶς διότι τρόμον ποιῇ τῶν μελόν.

κα) Ἐστι πάνυ καλὸν διότι πᾶσαν ὄρεξιν εὐρωστεῖ του σώματος.

κβ) Πάνυ καλὸν διότι πᾶσαν ἀνάγκην πᾶναι.

κγ) Καλὸν πολὺ ὅτι δύναμιν καὶ εὐρωστίαν προξενῇ.

κδ) Ἐστι πάνυ καλὸν καὶ οφέλιμον εἰστονηγεμονικὸν νοῦν.

κστ) Ἐστι πάνυ καλὸν διότι παῦν πᾶσαν πυρότητα.

κζ) Οὐχὶ διότι λυποψυχῇ καὶ νέκρωσιν ἐργάζεται.

κη) Ἐστὶ πάνυ καλὸν ὀφελεῖ γὰρ την πολυσαρκίαν καὶ εὐρωστίαν.

λ) (†) Μηδαμῶς διότι κινδύνειν ὁ φλεβοτομή σας.

Ταῦτα λέγομεν ὡς ἐμάθομεν ἀπο ἐμπηρίας σοφῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἱα-

1) Σημ. Μύσ. Ὁ σεληνιακὸς μὴν δὲν ἔχει τριάκοντα ἡμέρας, ἐπομένως οὐδεὶς κίν- δυνος διὰ τὸν ἐνεργοῦντα τὴν φλεβοτομίαν.

τρῶν εἰς δὲ μεγάλην ἀνάγκην οὐδὲς ἀκολουθῆ' της ἐπιτηρήσεως· ὁ δὲ καθερόμενος ἄνευ προφάσεως τῆς ἀπηγορευμένης ἡμέρας κινδηνεύει καθὼς τῆς προνοπομεν.

5) † Περὶ το πῶς να κάμης να κῶψις της αιμῶριες τουτέστι φλοῦσος παλαιῶν καὶ νέον ομοῖος καὶ τον γυναικῶν αιμορῶια δοκιμῶτατον σεκρῆτον = πρῶτα να το πουργάρις ἔξω κατὰ την συνήθειαν ἔπειτα του τὰγίζις⁽¹⁾ το κατῶθεν ρεμῆντιον δια τρεῖς ἡμέρας, ἔπαρε ἕνα τζουκάλη πῆλινον αγγίνιον⁽²⁾ καὶ βάλε μέσα μία ὀκὰ ξίδι δοριμῆτατον καὶ τρεῖς αὐγά της ὀρνιθας φρέσκα καὶ χοῖσε το τζουκάλη με ζύμιν βάλετο να ψιθί σε κᾶρβουνα τεχνιῆντος ἔως οὐ να μῖνι τὸ τρίτον ξίδι καὶ ἄφες να ψυχρανθῇ ολίγον επιτα καθᾶρισε τὰ αὐγά καὶ σχῖσε τα του μᾶκρου τέσερα τέταρτα καὶ ἔχεις ἔτιμιν σκῶνιν κανέλας καὶ μοσχοκαριδίου σιτισμῆνα καὶ ἰσοῦμετρα ἀμφοῖτερα μῆγμα ἕνα καὶ πασίζις⁽³⁾ τα αὐγά ἔσωθεν καὶ ἔξοθεν καὶ πάλι τα σμίγεις ος το πρῶτον καὶ μετα το καθαρῆναι τον ασθενῆ του ταγίζις το εμισὸν αὐγὸν το ταχὶ το ἄλο ἐμισὸν το βραδὺ τὴν δεῦτεριν ἡμέραν το ἄλον καὶ την τρίτην το ἄλο οσπέρ τὸ πρῶτον, καὶ Θεοῦ συνεργοῦντος ἰατρεῖται ὁ πάσχον.

ΣΗΤΕΙΑ - ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ 1897

Τὰ κατωτέρω δημοσιευόμενα ἔγγραφα ἀνεῦρον μεταξὺ τῶν ἀχρηστών ἐγγράφων τοῦ Εἰρηνοδικείου Σητείας. Ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται, ὅτι καὶ ἐν Σητείᾳ οἱ Ὀθωμανοὶ κάτοικοι αὐτῆς ἠθέλησαν διὰ τῆς συγκεντρώσεως των εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας, ὅπου ὑπῆρχε Τουρκικὸς στρατός, νὰ ματαιώσουν τὰ χορηγηθέντα κατὰ τὸν Αὐγουστον τοῦ 1896 προνόμια ὑπὲρ τῶν Κρητῶν χριστιανῶν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ τὸ ἀπὸ τοῦ 1890—1895 πολιτικὸν καθεστῶς τῆς νήσου. Τὰ τέσσαρα ἔγγραφα, ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 32, 33, 34 καὶ 37, διαβιβασθέντα τηλεγραφικῶς εἰς Χανιά, ἐστάλησαν ὑπὸ τοῦ τότε Ἐπαρχου Σητείας Ν. Θ. Γεωργιάδου, πρὸς τὴν Γ. Διοίκησιν, τὸ δὲ πέμπτον εἶναι τηλεγράφημα τοῦ Γ. Διοικητοῦ Γ. Βέροβις.

Λιμὴν ⁽⁴⁾ 19 Ἰανουαρίου 1897

Ἀριθ. Πρωτ. 32

» Διεκ. 26

Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης

Χανιά

Οἱ ὑποκινούντες μετανάστευσιν ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν μετὰ λήψιν αὐστηρῶν μέτρων ἐπανῆλθον οἰκογενειακῶς εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν. Ὑπολειπόμενοι ἐκβλήθησονται αὐριοι. Ἐπικρατεῖ πλήρης τάξις.

Γεωργιάδης

1) Σημ. Μύσ. Ταγίζω=δίδω ταγὴν (βρόμην), εἶτα τρέφω ἐν προκειμένῳ=δίδω, ἵνα τὸ φάγῃ ἢ πῖν.

2) Ἀγκίνιο=ἄθικτον, πρώτην φορὰν χρησιμοποιούμενον.

3) Πασίζω=ἐπιπάσσω.

4) Σημ. Μύσ. Λιμὴν ἐκαλεῖτο ἡ πρωτεύουσα τῆς Σητείας—Βραδύτερον ἐλέγετο «Λιμὴν Σητείας», καὶ ἐπὶ αὐτονομίας τῆς Κρήτης ὠνομάσθη Σητεία.

Ἀριθ. Πρωτ. 33

» Διεκ. 20

Λιμὴν 19 Ἰανουαρίου 1897

Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης

Χανιά

Πλοίαρχός τις Νουρῆς ἐκ Σπιναλόγκας καταπλεύσας διέσπειρεν ἀνησυχτικὰς φήμας ἐκόμισε δὲ τηλεγράφημα μέτ' ὑπογραφὰς πρὸς τὸν Διοικητὴν Ἡρακλείου καὶ Ἐφκάφιον τὸ ἑξῆς ἐν μεταφράσει:

Πρὸ πέντε ἡμερῶν εἶναι διακεκομμένη ἡ συγκοινωνία. Ἡ Σπιναλόγκα ἐπολιορκήθη καταφεύγοντες εἰς τὸ ἑλὸς σας πρὸς ἀπολύτρωσιν τοῦ ἐν πολιορκίᾳ ὄντος στρατοῦ, Ὀθωμανῶν κατοίκων καὶ ὑπαλλήλων Μεραμβέλλου.

Σημειωτέον (1) ὅτι σήμερον ἦλθε ταχυδρομεῖον ἐκ Νεαπόλεως μηδὲν περὶ τούτου ἀναφέρον ὑπὸ χρονολογίαν 17 Ἰανουαρίου.

Γεωργιάδης

Ἐν Λιμένι τῇ 20 Ἰανουαρίου 1897

Ἀριθ. Πρωτ. 34

» Διεκ. 28

Πρὸς τὴν Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης

Χανιά

Ἐξοχώτατε,

Βεβαιοῦται ὅτι, τοῦ πλοίου τοῦ Ἐμμανουὴλ Τζάφου προσορμισθέντος ἐκ κακοκαιρίας εἰς Σπιναλόγκαν, ἐκρατήθη ὑπὸ Μουσουλμάνων τὸ ἔξ 7 (2) ἀτόμων πλήρωμα αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ὄρφ ν' ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι οἱ ἐν Μεραμβέλλῳ Μουσουλμάνοι ν' ἀπέλθωσιν ἐκεῖθεν. Ἡ εἶδησις ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν ἐνταυθα. Ἄν μὴ ἀφεθῇ τὸ πλοῖον ἐλεύθερον, οὗ τὸ πλήρωμα ἀποτελεῖται ἐκ Σητειακῶν καὶ οἱ Χριστιανοὶ Σητείας ἀπειλοῦσιν ἀποκλεισμόν τῶν ἐν χωρίοις Μωαμεθανῶν! Ἦδη μάλιστα, ὥς μανθάνω, ἀπεκλείσθησαν οἱ ἐν τῷ δήμῳ Τουρλωτῆς Ὀθωμανοί. Κίνδυνος ἐπικεῖται ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἐπαρχίᾳ ἂν μὴ ἀπελευθερωθῇ τὸ πλοῖον. Παρακαλῶ ἐνεργήσετε τάχιστα τὰ δέοντα.

Ν. Θ. Γεωργιάδης

1) Σημ. Μύσ. Ἡ τελευταία παράγραφος ἔχει διαγραφῇ.

2) Σημ. Μύσ. Τὸ ἔξ ἐπὶ ἀτόμων πλήρωμα τοῦ πλοίου ἀπετέλουν οἱ ἐπόμενοι: Ἐμμ. Τζάφος, οὗτινος τὸ πραγματικὸν ἐπώνυμον ἦτο Ἐλευθεράκης, ὁ υἱὸς του Νικόλαος Ἐλευθεράκης, ἀνώτερος κατόπιν ἀξιωματικὸς τῆς χωροφυλακῆς, νῦν δὲ ἀπόστρατος, ἀμφότεροι ἐκ Μετοχίων Τουρλωτῆς, ὁ Χ' Ἰωάννης Κασωτάκης ἐκ τοῦ ἰδίου χωρίου, ἔμπορος φορτώσας τὸ πλοῖον ἔλαιον δι' Ἡράκλειον. Ὁ Νικόλαος Ι. Παπαδάκης ἐκ Τουρλωτῆς Ἐμμ. Ν. Φραγκοῦλης ἐκ Λάστρου. Ὁ Κανάκης Μαστρανδρέα ἡ τῆς Βούκαινας ἐκ Κάσου ξυλουργός. Ὁ Ἰωάννης Τσίρακας ἐκ Σφάκας. Ἐκ τούτων ὁ Κανάκης Μαστρανδρέα κατ' ὄντως

Λιμὴν 21 Ἰανουαρίου 1897

Ἀριθ. Πρωτ. 37

» Διεκ. 31

Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης

Χανιά

Ἐρωτήσεως γενομένης ὑπὸ ἐνταῦθα ἀξιωματικοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ ἂν πρέπη νὰ δέχεται ἐν τῷ πύργῳ τοὺς συλλαμβανομένους ὑποκινητὰς καὶ δημογέροντας ἐλήφθῃ ἀπάντησις συνταγματάρχου Ἡρακλείου λέγουσα αὐτῷ ὅτι τοιαύτη τις διαταγὴ δὲν ὑπάρχει. Συνεπῶς δὲν θὰ δέχεται ὁ ἐνταῦθα ἀξιωματικὸς τοὺς εἰς αὐτὸν πεμφθησομένους ταραξίας, διατάξατε δέοντα.

Ν. Θ. Γεωργιάδης

Τηλεγράφημα τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Κρήτης, ἐκ Χανίων τὴν 19)31 Ἰανουαρίου 1897 πρὸς τὸν Ἐπαρχον Σητείας εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπ' ἀρ. Πρωτ. 33
Διεκπ. 27
19 Ἰανουαρίου 1897 τηλεγραφημάτων του.—Τὸ τηλεγράφημα εἶναι γεγραμμένον μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρας κατὰ τοὺς τότε κανονισμοὺς τοῦ Ἀγγλικοῦ ἐν Κρήτῃ τηλεγραφείου.

Canea 31 (1) 1)1897 ὥρα 22

Eparchon Sitias

Limena

Proskaliste opos parachrima sillavite ta en logo prossopa aper na paradossite is ton aftothi Straten en to Pyrgo Metho na gnorissete imin tilegrafikos Onomata afton.

Genikos Diikitis Kritis

G. Verovich

ἦτοσε νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τοῦ κρατητηρίου Σπιναλόγκας καὶ κολυμβῶν ἔφθασε εἰς τὴν νησίδα τῆς Ἑλούντας—ἐκεῖθεν δὲ διὰ βεβιασμένης πορείας ἔφθασεν εἰς Τουρλωτὴν καὶ εἰδοποίησε τοὺς οἰκείους τῶν κρατουμένων. Ἀμέσως ἐπολιορκήθησαν οἱ ἐν Σφάκx καὶ εἰς ἔξω Μουλιανά Τοῦρκοι. Ἐκ τούτων οἱ μὲν ἐν Σφάκx προστατευθέντες ὑπὸ τοῦ Ἐμμανουὴλ Ν. Ρουσσελάκη ἐπεβίβάσθησαν μικροῦ Τουρκικοῦ πλοίου καὶ σφoὶ ἔφθασαν εἰς Σπιναλόγκαν, οἱ δὲ τῶν Μουλιανῶν ἐσφάγησαν τὴν 1 Φεβρουαρίου ἰδίου ἔτους.

1) Σημ. Μύσ. 31 τοῦ μηνὸς κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Μ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ (1856 - 1925)

Ὁ Γεώργιος Μάρκου Μηλιώτης ἐγεννήθη ἐν Μήλῳ τὸ 1856, κατὰ δὲ τὸ 1866 ἐπανήλθε ἡ οἰκογένειά του εἰς τὸ χωρίον Κατσιδόνι, ὁπότεν κατήγετο ἡ μήτηρ του Μαρία, ἣτις ἀπεβίωσε τὸ 1929 εἰς ἡλικίαν 93 ἐτῶν. Ὁ Γεώργιος Μηλιώτης διετέλεσε διδάσκαλος Κατσιδονίου· κατὰ δὲ τὸ 1897 ὁπλαρχηγὸς τοῦ δήμου Καρυδίου καὶ πληρεξούσιος κατὰ τὴν Ἐπαναστατικὴν Συνέλευσιν τοῦ 1912. Ἀπεβίωσε δὲ ἐν Κατσιδονίῳ τὴν 27 Ἀπριλίου τοῦ 1925. Ἦτο ἀνὴρ γενναῖος καὶ ἀγαθὸς πατριώτης. Κατὰ τὸ 1897 ἐτραυματίσθη ἐν Κάτῳ Πισκοπῇ Σητείας, καθ' ὃν χρόνον παρελάμβανε τὰ ὅπλα τῶν παραδιδομένων Τούρκων τοῦ χωρίου, ὡς δεικνύται ἐκ τοῦ ἐπομένου ἐγγράφου :

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΗΤΕΙΑΣ

Πιστοποιήσις

Ὁ φέρων τὴν παροῦσαν Γεώργιος Μηλιωτάκης ἐκ τοῦ χωρίου Κατσιδονίου Σητείας πιστοποιεῖται, ὅτι ἐτύγγανεν ὁπλαρχηγὸς τοῦ δήμου Καρυδίου Σητείας καί, ὅτι ἐτραυματίσθη εἰς τὸν δεξιὸν πόδα παρὰ τῇ ἀρθρώσει τοῦ γόνατος κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν ἐν τῷ χωρίῳ Κάτῳ Πισκοπῇ συνηγμένων Τούρκων.

Ἐφ' ᾧ δίδεται αὐτῷ τὸ παρὸν ὅπως τῷ χρησιμεύσῃ ὅπου δεῖ.

Ἐν Πισκοκεφάλῳ τῇ 19 Φεβρουαρίου 1897

Ὁ Γενικὸς ἀρχηγὸς Σητείας
ὑποβιβαιοῖ τὴν γνησιότητα
τοῦ παρόντος αὐθημερὸν
Ἐμμ. Φουνταλίδης

Ὁ Πρόεδρος
Χ' Μ. Παπαδάκης

Τὰ Μέλη
Α. Ε. Ἀντύπας
Γ. Στεφανίδης
Γ. Ε. Ζαχαράκης
Γ. Κατσαράκης

Οἱ Γραμματεῖς
Κ. Δρακάκης
Ν. Ι. Βογιατζῆς

Μολυνθέντος τοῦ τραύματός του ὑπέστη ἀκρωτηριασμὸν τοῦ ποδὸς ἐν τῷ Νοσοκομείῳ «Εὐαγγελισμὸς» Ἀθηνῶν. Ἀπώλεσε δύο υἱοὺς ἐν πολέμῳ:

Κατὰ τὸ 1918 εἰς τὴν μάχην τῆς Δοϊράνης, ὁ υἱὸς του Μιχαὴλ Μηλιώτης ὑπολοχαγὸς Διοικητῆς 7 λόχου 9ου Συντάγματος Κρητῶν (Ἡρακλείου), ἐφονεύθη πρὸ τοῦ πρώτου ἀκροβολισμοῦ τοῦ λόχου.

Τὴν 18 Αὐγούστου 1922 ὁ ἕτερος υἱὸς του Ἰωάννης Μηλιώτης ὑπηρετῶν εἰς τὸ 340 Σύνταγμα Εὐζώνων, ἐφονεύθη ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καθ' ἣν στιγμήν μετ' ὀλίγους ἀνδρας του, ἐκάλυπτε τὸν σύμπτεξιν τοῦ Συντάγματος.

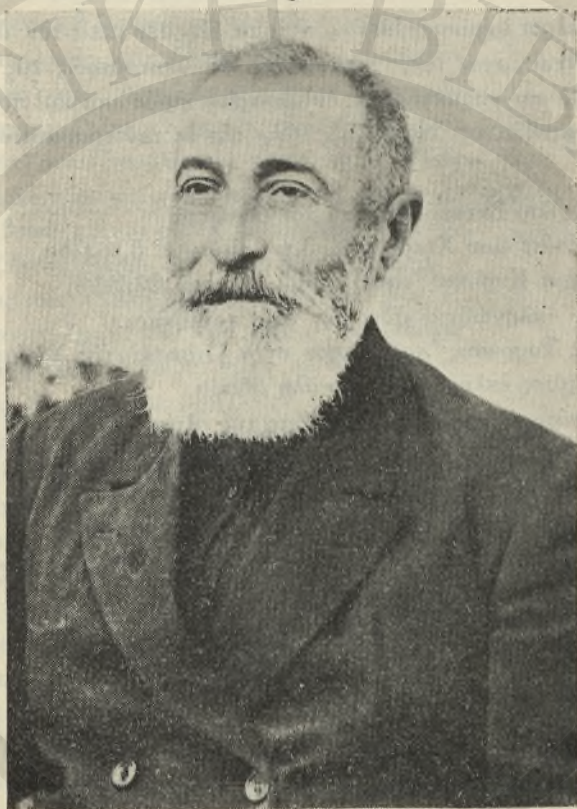
Ἡ ἀπάντησις τοῦ πατρὸς διὰ μὲν τὴν εἶδησιν τοῦ θανάτου τοῦ πρώτου, ἦτο «ὁ Μιχάλης δὲν πέθανε, διότι τὸ ἔθνος ἐδοξάσθη», διὰ δὲ τοῦ δευτέρου, ἀφοῦ ἀνεστένεαξε βαθεῖα εἶπε: «Ἐ! τώρα πέθανε καὶ ὁ Μιχάλης, εἶθε νὰ εἶναι μικρὰ ἡ καταστροφὴ τῆς πατρίδος μας».

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Γεωργίου Μηλιώτη ὁ σύλλογος Ἐφέδρων ὁπλιτῶν,

μνήμων τῶν λαμπρῶν πρὸς τὴν Πατρίδα ὑπηρεσιῶν τοῦ ἀποβιώσαντος ὀπλαρχηγοῦ ὡς καὶ τῶν δύο του υἱῶν ἡρωϊκῶς πεσόντων εἰς τὰ πεδία τῆς τιμῆς, ἀπέστειλε πρὸς τὴν οἰκογένειάν του τὸ ἀκόλουθον ἔγγραφον :

«Πρὸς τὴν σεβαστὴν μας οἰκογένειαν τοῦ Ὀπλαρχηγοῦ τῶν Κρητικῶν Ἐπαναστάσεων Γεωργ. Μηλιώτη, εἰς Κασιδόνι.

«Συγκεκινημένοι βαθύτατα ἐπὶ τῇ πληξάσει ὑμᾶς συμφορᾷ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ προσφιλοῦς καὶ εἰς ἡμᾶς παλαιμάχου Γεωργίου Μηλιώτη, διαβιβάζομεν τὰ

Γεώργιος Μάρκου Μηλιώτης (1856—1925)

συλλυπητήριά μας καὶ τὰς εὐχὰς μας διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς τοῦ τιμημένου νεκροῦ. Ὁ γεννηθεὶς εὖλογος πόνος σας ἃς μετριασθῇ ἐφ' ὅσον εἶναι καὶ πόνος ἡμῶν τῶν νεωτέρων στρατιωτῶν τῆς Πατρίδος καὶ ἃς πληρώσῃ τὴν καρδίαν σας βάλαμον παρηγορίας ἐν τῇ συναισθήσει, ὅτι ὁ ἐκλιπὼν καὶ ἄριστος πολεμιστὴς ὑπῆρξεν, ἀλλὰ καὶ ὑπόδειγμα καλοῦ καὶ τιμίου οἰκογενειάρχου. Ὑπέροχος ἐκτελεστὴς τῶν πρὸς τὴν Πατρίδα καθηκόντων ἐμόχθησε ὅσον ὀλίγοι ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς. Δι' ὃ καὶ αἱ μέλλουσαι γενεαὶ μετὰ σφαισμοῦ θὰ προφέρωσι τὸ ὄνομά του καὶ πολλάκις θὰ τὸν φέρωσι ὡς παράδειγμα αὐταπαρνήσεως καὶ φιλοπατρίας.

Ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι τοιοῦτοι ἥρωες δὲν ἀποθνήσκουσι, ὅταν ἀπέρχονται τοῦ

ἐφημέρου τούτου κόσμου, ἀλλὰ ζῶσι μὲ τὸν φωτιστέφανον τῆς δόξης· παραμένουσιν δὲ ἀλησμόνητοι καὶ τιμημένοι εἰς τὸ διηνεκές.

«Τελευτώντες ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν Ὑμῖν, ὅτι ἡ Γενικὴ Διοίκησις Κρήτης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3544 τηλ)φικῆς διαταγῆς τῆς, λόγῳ τῶν ἐξαιρετικῶν πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσιῶν τοῦ ἀποθανόντος ἐνέκρινε τὴν ταφὴν του δημοσίου δαπάνῃ τιμῆς ἐνεκεν».

Ὁ Πρόεδρος

Ἰ. Πλακιωτάκης

Ὁ Γραμματεὺς

Α. Πετρόπουλος

Τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ποίημα εὗρεθὲν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς τὴν οἰκίαν του εἶναι ἔργον του, περιγράφει δὲ λεπτομερῶς τὰς περιπετείας τοῦ τραυματισμοῦ του καὶ χαρακτηρίζει διὰ βραχέων πρόσωπα καὶ πράγματα τῆς ἐποχῆς καταφανῶς μετὰ τινος ὑπερβολῆς, λόγῳ τῆς ἐκ τοῦ τραυματισμοῦ ψυχικῆς του καταστάσεως.

Στὰ χίλια ὀκτακόσια ἑπτὰ καὶ ἐνενήντα
ἀκούσατέ μου Χριστιανοί, ὅ,τι ἔπαθα κι' ὅ,τι εἶδα.
Ἡμέρα Κυριακὴ ἔτανε ἔς τσοὶ δύο τοῦ Φλεβάρη
ὅπου ἔπληγώθηκε ἄδικα ἐν' ἄξιον παλληκάρι.
Τοὺς Τούρκους ἔπολιόρησε στὴν Πισκοπὴ τῆς Στείας
καὶ τότες ἔπληγώθηκε, μεγάλη ἀδικία.
Ἀκούσατέ μου το καλὰ μάθετε τὴν αἰτία
πῶς ἔπληγώθηκε ἄδικα ἔς ἓνα χωριὸ τοῦ Στείας.
Οἱ Τοῦρκοι ἀποφασίσανε γιὰ νὰ παραδωθοῦνε
ὅλοι νὰ δώσουν τ' ἄρματα ἴσως καὶ δὲν χαθοῦνε.
Ὁπλαρχηγὸς τῶς ἦτονε στοῦ Καρυδιοῦ τὸ Δῆμο
μ' ἀπήτις ἔπληγώθηκε δὲν ἔχουν πλεῖον σὰν κεῖνον.
Οἱ Τοῦρκοι ἀπεφάσισαν τ' ἄρματα νὰ τοῦ δώσουν
καὶ ζωντανοὶ στὰ χέρια του ὅλοι νὰ παραδώσουν.
Ἐπέφανε τὸν Μουσταφᾶ (¹) νὰ πῇ εἰς τὸν Μηλιώτη
πῶς θὰ τοῦ δώσουν τ' ἄρματα στὰ χέρια του οἱ πρόωτοι.
Μ' ἀπήτις τοῦ ἠμνύσανε σκέπτεται τί θὰ κάμῃ.
Τὸν Κολυβάκη (²) γύρευε νὰ δῇ τί θὰ τοὺς κάμῃ.
Ἐκεῖ ἔτανε κι' ὁ Στέφανος Θεοδώρου Ξενικάκης (³)
κι' οἱ τρεῖς ἐσυμφωνήσανε μαζὶ κι' ὁ Μηλιωτάκης.
Κι' ἐκάμανε συμβούλιον κι' ἐδέχθη ὁ Κολυβάκης
πῶς τ' ἄρματα τῆς Πισκοπῆς θὰ πάρῃ ὁ Μηλιωτάκης.
Νὰ τὰ μοιράσῃ ὕστερα στοῦ Καρυδιοῦ τὸ Δῆμον
Νὰ μὴν τοῦ βρίσκουν πρόφασιν πῶς φταίει ὅλο κεῖνος.
Λοιπὸν ἐξεκινήσανε οἱ δυὸ καπετανεῖοι
νὰ πᾶν νὰ πάρουν τ' ἄρματα ποὺ τῶν Τούρκων τὸ χέρι.
Μὰ ὁ λαὸς ὁ ἄγροικος (⁴), δὲν ἔχει πειθαρχία

Σημ. Μύσ. 1) Μουσταφᾶς Μπαρμπαλάκης φίλος τοῦ Μηλιώτη 2) Μιχ. Γ. Κολυβάκης ἐκ Πισκοκεφάλου πολιτευτής. 3) Στεφ. Θ. Ξενικάκης πολιτευτής, 4) ἄγροικος=ὅστις δὲ γροικᾷ, δὲν ἀκούει, ἀπειθαρχητός.

τέτοιος λαὸς δὲν βρίσκεται μόνον εἰς τὴν Σητεία.
 Κι' ἐκεῖ ποῦ παίρναν τ' ἄρματα οἱ δυὸ Καπετανέοι
 τότες ἐγιούργιαρε ὁ λαὸς κι' ὅποιος μπορεῖ ἄς παίρνη.
 Τότες τοὺς εἶπ' ὁ δπλαρχηγὸς παιδιὰ βαρεστηθῆτε
 κι' ἀφῆστέ τα τὰ ἄρματα κι' ὀπίσω τραβηχθῆτε.
 Μὰ ἐκεῖνοι δὲν τοῦ 'κούσανε κι' ἀράσσουνε σὰν σκύλοι
 στὸν πόδα τοῦ βαρῆκανε οἱ μπιστικοὶ του φίλοι.
 Μ' ἀπειτίς ἐπληγώθηκε στὸ δεξιὸ ποδάρι
 ἐκλαίγανε κι' ἐλέγανε κρῖμας τὸ παλληκάρι.
 Τέτοιας λογῆς πληγώθηκε ἄνδρας ὁ τιμημένος,
 ποῦ μέσ' στὴν Ἐπαρχία μας ἦτονε ξακουσμένος.
 Μ' ἀπειτίς ἐπληγώθηκε τὸν κλαῖνε οἱ χωριανοὶ του
 καὶ μέσ' στὸ Πισκοκέφαλο τὸν πάνε οἱ ἀδελφοὶ του.
 Καὶ ἐφώναξαν καὶ τοῦ γιατροῦ τοῦ κύριο Ἀσαργιώτη
 ἴσως βοηθήσῃ καὶ σωθῇ ἡ παινεμένη νεότη.
 Κι' ἐζήτησε εἴκοσι δρὰ λοίζα νὰ τὸν γιάνη
 ἄλλέως τότε παραιτᾷ θεράπεια δὲν τοῦ κάνει.
 Κι' ἔπειτα ἐμηνύσανε τοῦ κύριου Χατζηδάκη,
 γλήγορα ἔλα στὸ χωριὸ σῶσε τὸ Μηλιωτάκη.
 Εὐθύς σὰν τᾶκουσε αὐτὸς ποῦ τον στὸ Μοναστηρί (¹)
 τ' ἄλογο καβαλλίκεψε κ' ἐγίνηκε χαζίρι.
 Κι' ἦλθε καὶ τὸν ἐκοίταξε θέλει νὰ τότε γιάνη
 μήτε παράδες τοῦ ζητᾷ, μήτε καιρὸ δὲν χάνει.
 Μὰ γιατρικὰ δὲν εἶχανε γιατί ἦταν στὸ Λιμάνι
 κι' ὁ Χατζηδάκης ἔλεγε τὸ πῶς θὰ τότε γιάνη.
 Γιατὶ ἐβγῆκε σὰν γυμνὸς 'πὸ τὴν πολιορκία
 κι' ὅλα τὰ πράγματα ἄφησε κι' αὐτὴν τὴν σπετσαρία.
 Κι' ἐτότες ἀπεφάσισε Χατζῆς ὁ Κολυδάκης,
 ἐπῆρε καὶ τ' ἀδελφί του ποὺ λένε Κωνσταντάκι (²).
 "Ἐλα βρὲ σὺ νὰ πάμενε ἀπόψε στὸ Λιμάνι
 νὰ πούμενε τοῦ Μουσταφᾶ ἴσως καὶ μᾶς τὰ βγάλῃ.
 Κι' ἀπειτίς ἀποφάσισαν, πήγανε στὴν Σητεία
 κι' ἐπῆραν τὴν κασσέλα του ἀπὸ τὴ σπετσαρία.
 Πρῶτὴ φορὰ τὸν ἄλλαξε αὐτὸν ὁ Χατζηδάκης
 κι' ἀφήνει του καὶ γιατρικὰ ἀκόμη καὶ βαμβάκι.
 Κι' ὁ Χατζηδάκης ἔφυγε κι' εἶπεν του τὸν ἀφήνει
 κι' ὁ Μηλιωτάκης ἐκλαιγε, κι' ἔλεγε τί θὰ γίνη.
 Καὶ πάλιν ἀποφάσισε τὸν Ἀσαργιώτη φέρνει
 ἐμὲ ἡ ζωὴ μου δόθηκε στὸ ἐδικό σου χέρι.
 Πέντε φορὲς τὸν ἄλλαξε δέκα μετζίτια παίρνει
 καὶ πάλι δὲν τὸν σώνανε καὶ εἶπε ἀκόμη θέλει.
 "Ακούστέ το χριστιανοὶ ποῦ θέλτ' ἐλευθερία

ἕνας μας ἐβαρίσθηκε κι' εἶχε γιατροῦ τὴν χρεῖα.
 Κι' ὅμως ἐοτάθη ἀδύνατο διὰ νὰ τόνε γιάνη.
 Γιὰτὶ δὲν εἶχε χρήματα κι' ἄς ἤθελ' ἀποθάνη,
 μὰ ὁ Κολυβάκης τοῦ 'πενε τρέχα νὰ τὸν ἀλλάξης,
 μὴ σὲ σκοτώσω ἄδικα, ὁ κόσμος νὰ θαμάξης.
 "Αν δὲν μοῦ τὰ πιστεύετε αὐτὰ ὅπου σᾶς λέγω
 ὅταν θὰ τὰ συλλογισθῶ κάθομαι κι' ὅλο κλαίω.
 "Ἦλθε βαπόρι Ἰταλικὸ στὴν Σύρα γιὰ νὰ πάη
 κι' ἐπῆγαν καὶ τὸ ρώτησαν ἂν θέλῃ νὰ μὲ πάη.
 "Ἀνδρέα Ντόρια θωρηχτὸ τὸ λέγανε τὸ πλοῖο,
 κι' ἔκαμα τὴν ἀπόφασιν νὰ σηκωθῶ νὰ φύγω.
 Μέσ' στὸ βαπόρι ἤρθανε καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὴν Σητεία,
 ὅλοι μαζί ἐφύγαμε καὶ πῆγαμε στὴν Σύρα.
 "Ακούσατε χριστιανοὶ καὶ ἄλλη φιλανθρωπία,
 ὅπου 'χεν ἡ ἐπιτροπὴ καὶ τὶ εἰλικρινεῖα.
 Μὰ ὅσα βόδια εἶχανε οἱ Τοῦρκοι τῆς Σητείας,
 ἡ ἐπιτροπὴ τὰ μάζευσεν ὅλα τῆς Ἐπαρχίας.
 Μ' ἀπείτις ἀποφάσισαν στὴν Σύρα γιὰ νὰ πάω
 εἶπα εἰς τὴν ἐπιτροπὴ δὲν ἔχω τί νὰ φάω.
 Νὰ πάρω τὴν γυναῖκά μου μαζί καὶ τὰ παιδιὰ μου
 νὰ μὴν τ' ἀφήσω πίσω μου νὰ καίγεται ἡ καρδιά μου.
 Νὰ τὰ χω γιὰ παρηγοριά στὰ ξένα ποῦ θὰ πάω
 μὰ πρέπει νὰ 'χω χρήματα μαζί τους γιὰ νὰ φάω.
 Νὰ μὴν τ' ἀφήσω πίσω μου σκλαβάκια νὰ τὰ πιάσουν
 οἱ Τοῦρκοι εἰς τὰ χέρια τους νὰ τ' ἀδικομοιράσουν.
 "Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπούλεινε τὰ βόδια εἰς τοὺς Γάλλους
 ἐννέα γρόσα τὴν ὁκτὼ μὲ τσ' ἄλλους Καπετάνιους.
 Εἶπα εἰς τὴν Ἐπιτροπὴ δυὸ βόδια νὰ πωλήσῃ
 καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῶν ὧν ἐμένα νὰ δωρήσῃ.
 ἔκαμεν ἡ ἐπιτροπὴ ἀπόφασιν καὶ λέγει
 ἐκεῖνος ὅπου σ' ἔχασε, ἄς κάθεται νὰ κλαίῃ.
 Μὰ χρήματα δὲν δίδομε τὰ θέλομε δικὰ μας
 νὰ τρώῃ ἡ ἐπιτροπὴ ἡμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας.
 Τ' ὀνόματα τῆς ἐπιτροπῆς θέλω νὰ τὰ δηλώσω
 νὰ ναι στὸν κόσμο ξακουστὰ καὶ νὰ τὰ φανερώσω.
 Μὰ δὲν μπορῶ μὲ δίστιχα τὰ ὀνόματα νὰ λέγω
 μόνον μὲ τὰ ἐπίθετα θὰ σᾶς τὰ ἀναφέρω.
 Καραβελάκης, Στέφανος, Ἀντύπας, Κατσαράκης
 εἶχαν κι' ἀπὸ τὴν Σίτανον αὐτὸν τὸν Παπαδάκη.
 "Ἀς ζήσουν χρόνια ἑκατὸ μέσα στὴν Ἐπαρχία
 "Εκεῖνοι ποὺ προσπάθησαν γιὰ τὴν ἐλευθερία.
 Κι' ἀπείτις ἀπεφάσισαν χρήματα δὲ μοῦ δίδου
 ἔκαμα τὴν ἀπόφασιν νὰ σηκωθῶ νὰ φύγω.

Εἶχαν δυὸ βόδια τάρταλα (¹) τ' ἀδέλφια μου σὴν Ζάκρο
ἐπέψαν νὰ τὰ φέρουνε στοὺς Γάλλους νὰ τὰ σφάξω.
Μὰ δὲν μοῦ τὸ ἐπέτρεπε ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Στεῖας
ὁ Ἡρακλῆς (²), ὁ Ἰάκωβος (³) καὶ ὅλη ἡ ἑταιρεία.
Εἶπα εἰς τὴν ἐπιτροπὴ ἀνίσως καὶ τὰ σφάξῃ
καὶ δὲν τὰ δώσῃ εἰς ἐμὲ ὁ κόσμος θὰ χαλάσῃ.
Καὶ διατάσσει ἡ ἐπιτροπὴ τ' ἀδέλφια μου καὶ λέγει,
νὰ τὰ πωλήσουν εἰς αὐτοὺς ἀλλέως δὲν τοὺς μέλει.
Μὰ βρήκανε οἱ ἄθλιοι χωριὸ μὲ δίχως σκύλο
μὰ δὲν μ' ἐγνοιάζει μόνον ὁ εἰς ὅπου τονε καὶ φίλος
Τέλος νὰ μὴ πολυλογῶ τὰ βόδια ἀγοράζουν
τρεῖς λοιῖζα δώκανε καὶ πᾶνε νὰ τὰ σφάξουν.
Ἦλθε ἡ ὥρα θλιβερὴ ὅπου θὰ μὲ σηκώσουν
καὶ μέσα στὸ Ἰταλικὸ γιὰ νὰ μὲ παραδώσουν.
Μὲς στὸ βαπόρι μ' ἔβαλαν μέσα σὴν σπετσαρία,
Τέτοιοι ἀνθρώποι πρέπει ντως νὰ ἔχουν ἐλευθερία.
Ἦθελα καὶ νὰ κάτεχα τὸ νομα τοῦ Σπειτόρη
αὐτοῦ τοῦ φαρμοκοποιοῦ ὅπου δὲν ἔχει ταῖρι.
Ἀνθρώποι μ' εἰλικρίνεια καὶ μὲ φιλανθρωπία
δὲν ξέρω ἂν εἶν' ἄλλος κανεῖς μέσα σὴν Ἰταλία.
Καὶ τὸ βαπόρι ἔφθασε σὴν Σύρα γιὰ ν' ἀράξῃ,
καὶ ἔξω σὰν μὲ βγάλανε ἦλθε γιὰ νὰ μ' ἀλλάξῃ.
Δώδεκα μέρες ἔκαμα μέσ' στὸ Νοσοκομεῖο,
κι' ἔπειτα ἀπεφάσισα νὰ σηκωθῶ νὰ φύγω.
Κι' ὁ Χατζηδάκης ἔφθασε ὅπου τανε σὴν Κάσο,
κι' ἐζήτησε τὴν ἄδειαν, θέλω νὰ τὸν ἀλλάξω.
Κι' ἀπέτις μὲ ἐκοίταξε ἥθελε νὰ μὲ πάρῃ
μέσα σὸν Εὐαγγελισμόν ἥθελε νὰ μὲ βάλῃ.
Στὸν Πηνειὸ ἐμπήκαμε μαζί κι' ὁ Χατζηδάκης,
εἰς τὸν Περαίᾳ ράξαμεν ἦλθε κι' ὁ Ντερμιτζάκης (⁴).
Καὶ ἀπ' ἐκεῖ μ' ἐπήρανε ἀπάνω σὴν Ἀθήνα,
Μέσα σὸν Εὐαγγελισμό γιὰ νὰ βρῶ θεραπείαν.
Μέσα σὸν Εὐαγγελισμό ἐμπήκα τὴ Τετάρτη,
καὶ ἡ Βασίλισσα ἦρθε νὴ Παρασκὴ τὸ βράδυ.
κι' ἔρχεται καὶ μ' ἐρωτᾷ σὴν Κρήτη πῶς περνοῦνε.
καθόλου μὴ πρिकाίνονται ὅσοι κι' ἂν πληγωθοῦνε.
Τὸν Τσάκωνα διέταξε γλήγορα νὰ μὲ γιάνῃ
Δευτέρα ἀποξημέρωμα ἦλθε καὶ ὁ Γαλβάνης (⁵),
Τὸν πόδα καθαρίσανε τὰ κόκκαλα τοῦ βγάνουν
κι' ἐδῶκανέ μου ὑπόσχεσι, ὅτ' ἤθελα μὲ γιάνουν.

Σημ. Μύσ. 1) Τάρταλα (τουρκ.)=λάφυρα. 2) Ἡρακλῆς Σηφογιαννάκης. 3) Ἰάκωβος Βασιλάκης. 4) Γεώργιος Δερμιτζάκης ἐκ Χαμαιζίου, ὀπλαρχηγός. 5) Καθηγητής, χειρουργός τότε ἐν τῷ Εὐαγγελισμῷ

Πραγματικῶς ἐκίνησε εὐθύς σαρκοφνία
 μὰ πρέπει νά ᾔχα ὁ δυστυχὴς καὶ ἄλλην ἁμαρτία.
 Τοὺς πόνους δὲν ἐβάσταξα κι' ἐφώναξα μεγάλα
 ὅτ' τὸ ἀπομονωτήριον ἐπῆγαν καὶ μὲ βάλαν.
 Ἐκεῖ εὗρηκα μοναξὰ κι' ἔκλαιγα μοναχὸς μου
 ἤρχετο κι' ἡ γυναῖκά μου κι' ἤλεγα τὸν καημὸ μου.
 Καὶ ἀπὸ κεῖ μὲ πῆρνε σ' ἄλλην μεριά μὲ πᾶνε
 καὶ μὲ καταδίκασανε ζῶντα γιὰ νὰ μὲ φᾶνε.
 Μ' αὐτὴν τὴν καταδίκασιν μοῦ κάμαν οἱ Νοσοκόμοι
 κι' ἔχω καὶ ἄλλα βάσανα νὰ σᾶζεπῶ ἀκόμη.
 Κεῖ μέσα ποῦ μὲ βάλανε ἦτον βερεμισασμένοι
 Καρκίνους καὶ μὲ ὀρτσουλες ἦσαν παθωμένοι.
 Κι' ἐκεῖ ποῦ μὲ σηκώνανε αὐτοὶ οἱ Νοσοκόμοι
 χάμαι μὲ ἐκτυπήσανε καὶ ᾔγῳ πονῶ ἀκόμη.
 Καὶ ἐρεθίστη ἡ πληγὴ τὸ κόκκαλον τσακίστη
 κι' ὁ Τσάκωνας σὰν τ' ἄκουσε τοὺς ἀναθεματίζει.
 Κι' ὁ Τσάκωνας δὲν ἤξευρε πῶς ᾔγῳ χειροτερεύω
 καὶ πῶς μὲ μεταφέρουσι καὶ κοιτόμαι καὶ κλαίω.
 Μὰ ὁ Σχολάρχης Στυλιανὸς (1) μαζί κι' ὁ Ντερμιτζάκης
 ἤλθανε στὴν ἐπίσκεψιν μαζί κι' ὁ Χατζηδάκης.
 Ἦρθανε καὶ μὲ βρήκανε ὥρτωντας νὰ τοὺς ποῦνε
 ἂν ἦτο δυνατό ποτὲ γιὰ νὰ μὲ ξαναῖδουνε.
 Ἐτότε ἀπεφάσισα λέγω τῶς γῶ πεθαίνω
 δῶ μέσα ποῦ μὲ φέρανε, ἐγὼ ποτὲ δὲν γιαίνω.
 Λέγω τῶς, πάρτε με ἀπ' ἐδῶ καὶ βγάλτε με ὅζω
 καὶ τὴν ψυχὴ ὅπου βαστῶ ἄς τήνε παραδῶσω.
 Μὰ κεῖνοι δὲν ἐθέλανε εὐθύς γιὰ νὰ μὲ πάρουν
 μόνον νὰ βροῦν τὸν Τσάκωνα νὰ δοῦν τί θὰ μὲ κάμουν.
 Μὰ ὁ Τσάκωνας δὲν ἦτονε μέσ' στὸ Νοσοκομεῖον
 γιὰτὶ κεῖ μέσα βρισκετο πάντοτε ὁ Βασιλεῖον.
 Κι' αὐτὸς ἦτο ποῦ μ' ἄλλασε πάντοτε τὴν πληγὴ μου,
 κι' αὐτὸς μὲ ἔκαμε ἔτσά καὶ καίγεται ἡ ψυχὴ μου.
 Τότες ἐπῆγανε κι' οἱ τρεῖς τὸν Τσάκωνα ρωτοῦνε,
 ἐπίσκεψιν τοῦ κάνουνε διὰ νὰ τοῦ τὸ ποῦνε.
 Ἐτότες εἶπαν εἰς αὐτὸν πῶς πάει ὁ πληγωμένος
 μαζί μὲ τοὺς ἀκάθαρτους καὶ εἶναι ἀποθαμμένος.
 Εὐθύς σηκώθη ὁ Τσάκωνας ἔρχεται καὶ διατάσσει,
 πῶς νὰ μὲ βγάλουν ἀπὸ κεῖ καὶ θέλει νὰ μ' ἀλλάξη.
 Λέγει στὴν Διευθύντρια τί τονε ἡ αἰτία
 καὶ βάλτε τὸν Κρητικὸ μέσ' στὴν ἀκαθαροσία.
 Λέει του ἡ Διευθύντρια νὰ σοῦ τὸ πῶ, ἀλλὰ τρέμω,
 κεῖ μέσα ποῦ τὸν εἶχανε δὲν τό ξευρα ποτὲ μου.

Σημ. Μύσ. 1) Στυλιανὸς Γεωργίου, Σχολάρχης τότε ἐν Σητεῖᾳ ἐκ Μέσας Μουλιανῶν.

Καὶ βγάνουσί με ἀπὸ κεῖ στήν κάμερα μὲ πηαίνουν,
μὰ εἶχα ὄψι ἄσχημη ζωὴ ἀποθαμμένου.
Μὰ ὁ Βασιλείου ἦτονε γνωρίζω ἡ αἰτία,
δὲν ἐγιατρεύθη ἡ πληγὴ μὲ τὴν ἀντισηψία.
Κι' ἀρχίνησε στὸν πόδα μου ἡ σῆψις νὰ πληθαίνει
κι' ἀποφασίσαν οἱ γιατροί, ὅτι αὐτὸς δὲν γιαιίνει.
Σπολάιτη (¹) τὴν Ἀδελφὴ ὅπου μὲ διατηροῦσε,
μ' ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν αὐτὴ μ' ὑπηρετοῦσε.
Παρασκευοῦλα λέγανε τῶνομα τὸ ἀδελφῆς μου,
ὥστε νὰ ζῶ θὲ νὰ ναι αὐτὴ εἰς τὴν ἐνθύμησί μου.
Ἦτονε ἀκόμη ἄλλη μιὰ καὶ λέγανέ τη Φήλια.
καὶ ἤξωσά τως βάσανα καὶ τόση τυραννία.
Μήτε παιδιὰ μήτ' ἀδελφὴ ἀκόμη καὶ μητέρα
ὅσα τραβήξαν αὐτὲς ποτὲ δὲν ὑποφέραν.
Παρασκευοῦλα λέγανε καθάρια τῶνομά της,
ἃς ζήσῃ χρόνια ἑκατὸν μαζὶ μὲ τὰ παιδιὰ της.
Μὰ τὸ κορμάκι μουῦ τρεμε ὅπου ποτὲ δὲν τὸ ἔδα,
ὅταν μου εἶπαν οἱ γιατροὶ νὰ κόψουνε τὸν πόδα.
Ἀφοῦ μὲ κατεδίκασεν ἡ τύχη νὰ κουτσαίνω
ἀφῆστε με καλλίτερα γιατροὶ μου νὰ πεθαίνω.
Ἀφοῦ δὲν ἀπεφάσισα τὴν γνώμην γιὰ νὰ δώσω,
μὰ προτιμῶ τὸν θάνατο παρὰ νὰ τονὲ κόψω.
Κράζουσι τὴν Βασίλισσα λέγει της ὁ Γαλβάνης
ἂν δὲν κοπῇ ὁ πόδας του αὐτὸς θὲ νὰ πεθάνῃ.
Κι' ἐρχεται ἡ Βασίλισσα καὶ λέγει, Κρητικὲ μου
ἐτοῦτο ποῦ θὰ σοῦ εἰπῶ δὲν τῶλπιζα ποτέ μου.
Τό νὰ πόδα θὰ κόψουνε αὐτὸ δὲν εἶναι ρῶμα
καὶ κάμε τὴν ἀπόφασιν ὥς κι' ἄλλοι τὴν ἐκάμα.
Καὶ συγκατάνευσε καὶ σὺ τὸν πόδα σου νὰ κόψῃς
νὰ μὴν πεθάνῃς ἄδικα καὶ θὰ τὸ μετανιώσῃς.
Κι' ἦλθε κοντά μου κι' ἔκατσε ἐπάνω στὸ κρεββάτι
κι' εἶπε μου ἄφες Κρητικὲ ἀπόψε τὸ ἰνάτι.
Ἀφοῦ μὲ παρακίνησε ἔκατσε κεῖ κοντά μου
σὰν κόψουνε τὸν πόδα μου θὰ ζήσῃ τὰ παιδιὰ μου.
Μεγάλῃ Πέμπτῃ κόψανε τὸν πόδα μου τοῦ ξένου
κι' ἐγὼ καλὰ τὸ λόγιασα ποτέ μου πλεὶδ δὲν γιαινω.
Ἐκόψανε τὸν πόδα μου κι' ἀρχίνησε νὰ γιαινῇ
κι' ἐμένα ἡ ἔρμη μου καρδιὰ πάντα νὰι πονεμένη.
Στὸν κόσμον δὲν ἐγίνηκε τέτοια φιλανθρωπία
ὅπου τὴν εἶχε ὁ Τσάκωνας κι' ἐτσὰ εἰλικρινεία.
Ἐγίανει καὶ ἀπεφάσισα νὰ βγῶ εἰς τὴν Ἀθήναν
μὰ ποῦ δὲν εἶχα ἓνα παρὰ κι' ἐψόφον ἀπὸ τὴν πείνα.

Σημ. Μύσ. 1) Σπολάιτη=εἰς πολλὰ ἔτη καὶ κατόπιν=εὐχαριστῶ.

Θέ μου μεγαλοδύναμε τὰ χρόνια μου νὰ κόψης
τῆς Ὀλγας τῆς Βασίλισσας πρέπει γιὰ νὰ τὰ δώσης.
Αὐτὴ μὲ ἐβοήθησε ἐμὲ καὶ τῶν παιδιῶν μου
καὶ μοῦ δωσε καὶ χρήματα καὶ ἦλθα στὸ χωριό μου.
Ἄφ' ἑαυτοῦ της ἤβαλε καὶ χρήματα νὰ πάρῃ
μάστορας ποὺ μοῦ καμε τὸ ξύλινο ποδάρι.
Αὐτὴ τον ἦ σωτηρία μας μέσα εἰς τὴν Ἀθήνα
καὶ δὲν ψοφοῦνε οἱ Κρητικοὶ ἀκόμη ἀπὸ τὴν πείνα.
Ἄς ζήσῃ ἡ Βασίλισσα πάντα νὰ βασιλεύῃ
καὶ ὅλην τὴν ἐπικράτεια νὰ τήνε κυριεύῃ.
Καὶ πάντα της χαρούμενη νὰ εἶναι ἡ καρδιά της
καὶ νὰ πολυετίσουνε αὐτὴ καὶ τὰ παιδιά της.
Μὲς στὴν καρδιά μου φύτρωσε ἑνὸς δενδροῦ κλωνάρι
μὰ εἶν' αὐτὸς ὁ Μεσσαλᾶς ποῦ ἔχει μεγάλη χάρη.
Μὰ τιμημένο ἄνθρωπον ὥσάν αὐτὸ δὲν εἶδα
καὶ δὲν πιστεύω ἄλλο γεῖς νᾶναι μέσ' τὴν Ἀθήνα.
Ἐγίανα καὶ περπάτησα μέσα στὴν Πολιτεία
καὶ πῆγα στὴν ἐπιτροπὴν ὅπου ἔναι στὴν Ἀθήνα.
Ἐπῆγα στὴν ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ μὲ βοηθήσῃ
ποῦ νὰ τὴν πάρῃ ὁ διάολος, γλήγορα νὰ βουλήσῃ.
Μὲ τὰ μεγάλα βάσανα ἑκατὸ δραχμὲς μοῦ δῶκαν
κι' ἐσυλλογούμουν αὐτὸς τί νὰ πληρώσω πρῶτα.
Μὰ ὅσοι εἶναι στὴν ἐπιτροπὴ ἄνθρωποι δὲν λογοῦνται
τοὺς δίδουνε τὰ χρήματα κι' αὐτοὶ τὰ ὠφελοῦνται.
Μ' αἷς ζήσουν οἱ ὁμογενεῖς σ' ὅλην τὴν οἰκουμένη
ποῦ στέλλουνε τὰ χρήματα, ἄνδρες οἱ τιμημένοι.
Μὲς τὴν Ἀθήνα βρίσκονται ἄνδρες πεπαιδευμένοι
μὰ ἐκεῖ ἀμέσα βρίσκονται κι' ἄλλοι γιβεντισμένοι.
Ἐχω πληγὴ μέσ' τὴν καρδιά, σιὰ πλὴν κρυφὰ τση μέρη
τὶ θὰ ἀπογίνω στὸ ἐξῆς μόν' ὁ Θεὸς τὸ ξέρει.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΙΕΡΟΣΗΤΕΙΑΣ ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ

1)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

'Αριθ. Πρωτ. 289
Διεκπ. 185

'Η 'Ιερὰ 'Επισκοπή 'Ιερᾶς καὶ Σητείας

Αἰδέσιμοι 'Ιερεῖς τῆς καθ' ἡμᾶς 'Επαρχίας 'Ιερᾶς καὶ Σητείας

'Επειδὴ ἐν τῇ βουλῇ κατηγγέλθησάν τινες ἱερεῖς ὅτι παρὰ τὴν ῥητὴν τοῦ Καταστ. Νόμου διάταξιν 'Αρθ. 33, καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 226]151 τῆς 17 Αὐγούστου 1900 ἐγκύκλιόν μου μνημονεύουσι πρῶτον ἐμοῦ καὶ εἶτα τοῦ 'Ηγεμόνος, ἀναγκάζομαι ν' ἀνανεώσω τοὺς τύπους τοῦ μνημονεύειν εἰς τρόπον ὥστε, ἐὰν ἔχητε χάσει τὴν πρῶτην ἐγκύκλιον νὰ μὴ δικαιολογῆσθε εἰς τὸ μέλλον.

'Η 'Ιερὰ 'Επαρχιακὴ Σύνοδος ὥρισε νὰ μνημονεύητε ἐν τε τοῖς Διακονικοῖς καὶ τῇ Μ. Εἰσόδῳ πρῶτον τοῦ 'Ηγεμόνος ὡς ἑξῆς:

«'Υπὲρ τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ Θεοφυλάκτου Βασιλόπαιδος 'Ηγεμόνος 'Ημῶν Γεωργίου, τοῦ Θεοσεβεστάτου πατρὸς αὐτοῦ Βασιλέως τῶν 'Ελλήνων Γεωργίου, καὶ τῆς εὐσεβεστάτης μητρὸς αὐτοῦ βασιλίσσης τῶν 'Ελλήνων 'Ολγας, τῶν εὐσεβεστάτων Βασιλοπαίδων ἀδελφῶν αὐτοῦ παντὸς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου στόλου τε καὶ στρατοῦ.

Εἶτα «τοῦ 'Επισκόπου καὶ πατρὸς ἡμῶν 'Αμβροσίου.....τὸν δὲ Πολυχρονισμόν θὰ ψάλλητε κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ ὡς ἑξῆς: «Πολυχρόνιον ποιῆσαι Κύριος ὁ Θεὸς τὸν εὐσεβέστατον καὶ Θεοφύλακτον, Βασιλόπαιδα 'Ηγεμόνα ἡμῶν Γεωργίον, σὺν τῷ Θεοσεβεστάτῳ Πατρὶ αὐτοῦ Βασιλεῖ τῶν 'Ελλήνων Γεωργίῳ καὶ τῇ εὐσεβεστάτῃ μητρὶ αὐτοῦ βασιλίσσῃ τῶν 'Ελλήνων 'Ολγα. Κύριε φύλαίτε αὐτούς, εἰς πολλὰ ἔτη (γ').

Βεβαιοῦνται ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ προσέχητε, διότι θὰ τημωρῆσθε αὐστηρότατα, ὡς παραβάται τῶν διαταγῶν 'Εκκλησίας καὶ Πολιτείας καὶ εὐχόμενος ὑμῖν πατρικῶς.

Διατελῶ **+ 'Ο 'Ιερᾶς καὶ Σητείας 'Αμβρόσιος**

'Εν 'Αγιασμένῳ τῇ 30 Μαΐου 1903

2)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

'Αριθ. Πρωτ. 355
Διεκπ. 221

'Ιερὰ 'Επισκοπή 'Ιερᾶς καὶ Σητείας

Αἰδέσιμοι Πρόεδροι

καὶ Κύριοι 'Ενοριακοὶ 'Επίτροποι τῆς καθ' ἡμᾶς 'Επαρχίας

Σταυρὸς ὁ φύλαξ πάσης τῆς οἰκουμένης, Σταυρὸς ἡ ὠραιότης τῆς 'Εκκλησίας, Σταυρὸς Βασιλέων τὸ κραταίωμα, Σταυρὸς πιστῶν τὸ στήριγμα, Σταυρὸς ἀγγέλων ἡ δόξα καὶ τῶν δαιμόνων τὸ τραῦμα, ψάλλει ἡ 'Εκκλησία τοῦ Χριστοῦ συχνότατα ἐν ταῖς ἀκολουθίαις της, καὶ ὁμως εἶναι λυπηρὸν εἰσέτι, καὶ δὴ ἔλευθερωθείσης τῆς πατρίδος μας, νὰ βλέπη τις τὰς 'Εκκλησίας καὶ δὴ τὰ ἑξωκλήσια χωρὶς νὰ φέρουν ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν τῶν θόλων τῶν Σταυρῶν ὃ πόσον στενοχω-

ροῦμαι βλέπων νὰ ἀντικαθιστᾷ εἰς τὰς πλείστας τὸν Σταυρὸν εἰς πάσσαλος, ὃν οἱ ὀθωμανοὶ ῥίπτοντες τοὺς Σταυροὺς ἔστενον ἐκεῖ· καὶ ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ πρώην Κυβέρνησις κατηγγήθη, ἐθριάμβευσεν δὲ ὁ Τίμιος Σταυρὸς, ἀνάγκη νὰ τὸν τιμῶμεν καὶ δι' αὐτοῦ νὰ στολίσωμεν τὰς Ἐκκλησίας μας, ἕκαστος Σταυρὸς θὰ κοστίσῃ μίαν δραχμὴν, (ἅς γίνουν μὲ πελέκι ἢ ξύλον), καὶ ἅς φύγουν οἱ πάσσαλοι· θὰ ἀναγκασθῶ, ἐὰν δὲν μοῦ ὑπακούσητε, νὰ ἀπαγορεύσω εἰς τοὺς ἱερεῖς, νὰ μὴ λειτουργοῦν, ὅπου δὲν ὑπάρχει τὸ σύμβολον τῆς θρησκείας μας, ὁ «Σταυρὸς».

Βεβαιότατος, ὅτι θὰ μοῦ εἰσακούσητε, διὰ νὰ ἔχητε καὶ τὴν βοήθειαν καὶ ἀντίληψιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ιανυθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Διατελῶ + Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

Ἐν Ἀγιασμένῳ, τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1904.

Ν' ἀναγνωσθῇ ἐπ' Ἐκκλησίαις.

3)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἀριθ. $\frac{\text{πρωτ. 373}}{\text{Διεκ. 230}}$

Ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Ἐγκύκλιος

Αἰδέσιμοι Ἱερεῖς καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι Χριστιανοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπαρχίας Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Διεδόθη καὶ διαδίδεται μετ' ἐπιτάσεως, ὅτι ἡ Α. Β. Ὑψηλότης ὁ εὐσεβέστατος καὶ ὁ λατρευτὸς ἡμῶν Ἡγεμὼν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ πάλιν τὰς Θεοσώτους Ἐπαρχίας μου, ἀρχόμενος ἀπὸ Λιμένος Σητείας Τοπλοῦ, καὶ ἐξῆς: Λοιπὸν ἅμα τῇ ἐπισήμῳ εἰδοποιήσῃ τῆς ἐλεύσεώς του ἐπειδὴ εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ προλάβω νὰ ἀναγγείλω τὸ χαρμὸσυνον τοῦτο γεγονὸς προειδοποιῶ Ὑμᾶς, ὅσοι θὰ τὸ μάθετε τότε νὰ καταβῆτε εἰς Λιμένα, οἱ μὲν κληρικοὶ μὲ τὰς καλὰς στολὰς Σας διότι ὅσοι ἔχουν τοιαύτας θὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ὑποδοχὴν καὶ τὴν Δοξολογίαν, οἱ δὲ λαϊκοὶ καὶ οὗτοι λαμπροφορεμένοι· ὅσοι δὲ θὰ ἔχουν ζῶα κἄπως καλὰ καλὸν εἶνε νὰ συνοδεύσουν τὴν Αὐτοῦ Βασιλικὴν Ὑψηλότητα μέχρι Τοπλοῦ καὶ λοιπὰ μέρη· εἶνε τιμὴ τῆς Ἐπαρχίας.

Βεβαιότατος, ὅτι καὶ πάλιν θὰ δείξητε τὴν αὐτὴν ἢ καὶ μεγαλυτέραν ἢ τὴν πρώτην φορὰν προθυμίαν νὰ προσέλθῃτε ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεροι, καὶ εὐχόμενος ν' ἀξιωθῶμεν νὰ ὑποδεχθῶμεν ἀνοικταῖς ἀγκάλαις τὴν Αὐτοῦ Βασιλικὴν Ὑψηλότητα.

Διατελῶ + Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

Ἀν' Ἀγιασμένῳ τῇ 21 Ἀπριλίου 1904

Ἡ παροῦσα ἀναγνωσθήτω
ἐπ' Ἐκκλησίαις

4)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἀριθ. $\frac{\text{Πρωτ. 614}}{\text{Διεκπ. 357}}$

Ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Αἰδέσιμοι Ἱερεῖς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπαρχίας Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Διαβιβάζων συνημμένως τὴν ἐγκλειστον ἀγγελίαν τοῦ ἱατροῦ Νικολάου Τσιριντάνη συνιστῶ ὑμῖν ταύτην, διότι ἀποβλέπει εἰς Ἱερὸν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους σκο-

πόν, παρακαλεῖσθε ὅθεν καὶ ὑμεῖς ὅπως φροντίσητε καὶ καταστῇ γνωστὴ εἰς τοὺς ἐνορίτας Σας ὅσον τὸ δυνατόν ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ ἐλπίζοντες ὅτι οὕτω πως καὶ ὑμεῖς συντελεῖτε κατὰ τι ὑπὲρ τοῦ ἐθνοφελοῦς καὶ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτου ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις εἴη μεθ' ὑμῶν.

† Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

Ἐν Ἀγιασμένῳ τῇ 23 Ἰουνίου 1904

5)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἀριθ. Πρωτ. 615
Διεκπ. 357

Ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Πανοσιώτατοι Ἱερομόναχοι-Αἰδέσιμοι Ἱερεῖς καὶ λοιποὶ Ἱερωμένοι.

Ἐὰν ἄλλοτε ἀπηγόρευσα καὶ κατεστηλίτευσα τὰ οἰνοπνευματώδη, ποτὶ ὥς λίαν θλιβερά εἰς τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν. Ὅσοι δὲ μοῦ εἰσήκουσαν ἐσώθησαν ὅσοι δὲ μοῦ παρήκουσαν εὗρον τὸν σκληρὸν καὶ πρόωρον αὐτῶν θάνατον ἐγκαταλιπόντες χῆραν καὶ ὀρφανὰ—τώρα σπεύδω νὰ νουθετήσω ὑμᾶς νὰ παύσητε καὶ ἀπὸ τὴν κατάχρησιν τοῦ καπνοῦ καὶ τουμπεκίου 1ον) διότι αὐτόχρομα βρωμαίει τὸ στόμα καὶ σικχαίνεται ὁ μὴ πίνων τοιαῦτα νὰ πλησιάσῃ τὸν πίνοντα 2ον) ἡ κατάχρησις βλάπτει τρομερὰ τὴν ὑγιάν 3ον) ζημιώνει τὸ βαλάντιον (τσέπην), καὶ καταντῷ ὁ ἄνθρωπος νὰ παραιτήσῃ τὸ φαγητὸν καὶ νὰ ἔχῃ τὸν νοῦν του εἰς τὸν καπνόν,—πολλάκις δὲ ἡ οἰκογένεια του στερεῖται τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων χάριν τοῦ καπνοῦ καὶ 4ον) εἶνε ἀνάγκη νὰ δεικνύμεν τὸ καλὸν παράδειγμα τῆς ἐγκρατείας εἰς πάντα—εἶνε δὲ μεγίστη ἁμαρτία νὰ κοινωνῶμεν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων βγάζοντες τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην καπνουλιὰν — οἱ ἱερεῖς δέον νὰ ᾧσι καθαροὶ καὶ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ δὴ τὸ στόμα. Τὰ ᾧα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐν γένει τὸ πρόσωπον, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὄνυχας ἅςπερ βλέπει ὁ κόσμος.

Πεπεισμένος ὅτι κατὰ τὴν περιοδεῖαν μου θὰ εὗρω ὑμᾶς συμμορφωμένους καὶ πρὸς τοῦτο διατελῶ.

† Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

Ἐν Ἀγιασμένῳ τῇ 28 Ἰουνίου 1904

6)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἀριθ. Πρωτ. 958
Διεκπ. 564

Ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Ἐγκύκλιος

Ὡς πάντες γνωρίζετε, ὁ Χατζῆ Μελέτιος Παναγιωτάκης κληρικὸς ἐγκρατὴς, νηστευτὴς καὶ λίαν φιλακόλουθος, πρὸ μηνῶν ἀνεχώρησεν εἰς Τοπλοῦ ὅπως διέλθῃ τὸ λοιπὸν στάδιον τοῦ βίου του ἐφησυχάζων. πρὸς ἀντικατάστασιν δὲ τούτου εὗρον ἓνα κληρικὸν καθ' ὅλα κατάλληλον καὶ ἀντάξιον ἀντικαταστάσῃν του, τὸν Πανοσιώτατον ἐν Ἀρχιμανδρίταις Κύρ Νικόδημον Σχιζάρην ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀρσιώτατον ἐν Ἀρχιμανδρίταις Κύρ Νικόδημον Σχιζάρην ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀρσιώτατον, ὃς καὶ χειροθετηθεὶς καὶ πνευματικὸς (ἐξομολόγος) καὶ ὁδηγηθεὶς παρ' ἐμοῦ τίνι τρόπῳ δέον νὰ ἐξομολογῇ πᾶσαν τάξιν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἔσται προθυμότερος νὰ δέχεται πάντας, Ἡγουμένους, Ἱερομονάχους, Ἐπιστήμονας καὶ ἀπλοικοὺς, τοὺς βουλομένους νὰ προσέρχωνται ἀφόβως νὰ ἐξομολογοῦνται' ἐὰν δὲ

ἐν τινι παραπτώματι ἀπορῇ, θὰ ἔχη τὸν 'Επίσκοπον ἐμὲ παρ' οὗ θὰ ὀδηγῇται νὰ μὴ μένη κανεὶς παραπονούμενος, οὐδὲ ἀνιάτος, θὰ λαμβάνη δὲ καὶ ὀδηγίας διὰ νὰ μὴ προσκόπητῃ εἰς τὸ μέλλον πᾶς ἐξομολογούμενος.

Προτρέπων ὅθεν ὑμᾶς πάντας, ὅτι τοῦλάχιστον τετράκις τοῦ ἔτους δέον νὰ κοινωνῇτε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. εὐχομαι ὑμῖν πατρικῶς.

† 'Ο 'Ιερᾶς καὶ Σητείας 'Αμβρόσιος

'Εν Ἀγιασμένῳ, τῇ 28ῃ Νοεμβρίου 1904.

7)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

'Αριθ. $\frac{\text{Πρωτ. 590}}{\text{Διεκπ. 340}}$

'Η 'Ιερὰ 'Επισκοπὴ 'Ιερᾶς καὶ Σητείας

'Εγκύκλιος

Πρὸς ἅπαντας τοὺς κληρικοὺς τῆς καθ' ἡμᾶς 'Επαρχίας 'Ιερᾶς καὶ Σητείας καὶ Δήμου Μουρνιῶν Βιάννου.

Καθὰ τυγχάνει ὑμῖν ἅπασιν γνωστὸν ἐντὸς τοῦ προσεχὺς ἔτους 1906 γενήσονται αἱ ἐκλογαὶ τῶν τε Δημοτικῶν Ἀρχόντων καὶ τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, καθ' ἡκὸν μου ἐθεώρησα, ὡς καὶ ἄλλοτε, νὰ συμβουλευσῶ ὑμᾶς πατρικῶς νὰ ἀπέχητε ἀπὸ πᾶσαν ἀνάμιξιν εἰς αὐτά, καὶ διὰ τὰς συναθροίσεις καὶ τὰ Καφφενεῖα, ἐρωτώμενοι δὲ ν' ἀπαντᾷται «δὲν εἶνε δουλειά μας, ἡ δουλειά μας εἶναι νὰ κοιτάζωμεν τὸ πετραχῆλι μας καὶ νὰ κηρύττωμεν τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν ἀγάπην» ὡς τοῦτο ἐπ' Ἐκκλησίαις πολλάκις ἐπαναλαμβάνομεν διὰ τοῦ «Εἰρήνη πᾶσιν» ὡς πρὸς δὲ τοὺς συγγενεῖς Σας ἐρωτώμενοι ποῦ θὰ δώσουν τὴν ψήφον των νὰ λέγητε «ἡλικίαν ἔχουν αὐτοὺς ἐρωτήσατε, ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ τοὺς ὀδηγήσωμεν εἰς τὸ παραμικρόν, εἶνε ἐλεύθεροι νὰ πράξουν ὡς γνωρίζουν». 'Ο κληρὸς ὀφείλει νὰ ἴσταται πολὺ ὑψηλὰ, εἶνε τὸ φῶς τοῦ κόσμου, τὸ ἅλας τῆς γῆς, ἐπομένως νὰ προσεύχσθε ὑπὲρ ὁμονοίας καὶ σωτηρίας τῶν χριστιανῶν καὶ οὐδὲν ἕτερον.

Πεπεισμένος, ὅτι θὰ μοῦ εἰσακούσητε, διότι ὁ καταγγελλόμενος καὶ ἀποδεικνυόμενος ὡς ἀναμιγείς εἰς τὰ κομματικά θὰ τιμωρῇται αὐστηρότατα, ἀπονέμω ὑμῖν ἅπασι τὰς εὐλογίας μου.

† 'Ο 'Ιερᾶς καὶ Σητείας 'Αμβρόσιος

'Εν Ἀγιασμένῳ τῇ 22 Δεκεμβρίου 1905

8)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

'Αριθ. $\frac{\text{Πρωτ. 49}}{\text{Διεκπ. 61}}$

'Η 'Ιερὰ 'Επισκοπὴ 'Ιερᾶς καὶ Σητείας

'Εκκλήσις

Πρὸς τὰ Ἡγούμενο Συμβούλια τῶν καθ' ἡμᾶς 'Ιερῶν Μονῶν Τοπλοῦ, Φανερωμένης καὶ Ἐξακουστῆς καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν Καψᾶ—Τράχηλα—Καρυδιανῆς—Ἀγίου Ἰωάννου Θεολόγου καὶ τοὺς Αἰδεσίμους 'Ιερεῖς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπαρχίας 'Ιερᾶς καὶ Σητείας καὶ Δήμου Μουρνιῶν Βιάννου.

Γνωστὸν τυγχάνει ἅπασιν ὑμῖν, ὅτι πρὸ χριστοῦ κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι

ναυμαχίαν καὶ μετὰ χριστὸν εἰς πάσας τὰς τῆς πατρίδος καιρικὰς περιστάσεις, καὶ δὴ κατὰ τὸ 1821 διὰ τοῦ στόλου μᾶλλον ἐθριαμβεύσε τὸ ἑλληνικὸν ἡμῶν ἔθνος (Κανάρης—Μιαούλης κ.λ.π.).

Διὰ τοῦ στόλου καὶ πάλιν εὐελπιστοῦμεν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι νὰ θιαμβεύσῃ, ἐν δὲ εἰρήνῃ νὰ εἶνε σεβαστὸν καὶ νὰ λαβάνηται ὑπ' ὄψει ὑπὸ τῶν κραταιῶν κρατῶν τῆς γῆς, τοῦτο εἰ καὶ ἀργά, οὐχ' ἦτιον κατὰ τὸ «*κάλλιον ἀργὰ παρὰ ποτὲ*» σκεφθέντες καὶ οἱ τὰς τύχας τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἰθύνοντες συνέλαβον τὴν ἀγίαν ἰδέαν νὰ ναυπηγήσωσι νέα θωρηκτά, πρὸς τοῦτο ὅπως σὺν τοῖς ἑκατομυριοῖς τῶν Ζαπλούτων ὁμογενῶν ἀπαιτεῖται ἀναποφεύκτως καὶ ὁ ὀβολὸς τῶν λοιπῶν, κλήρου καὶ λαοῦ, καὶ παντὸς Σωματείου, διότι, καθὼς συμμετέχουμεν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ στόλου, ἦτοι τῆς νίκης, τῆς δόξης, καὶ τῆς χαρᾶς, δι' ὧν ἐδοξάσθη καὶ ἐτιμήθη τὸ ἔθνος ἡμῶν, οὕτω δέον νὰ συμμετάσχωμεν καὶ τῆς συνδρομῆς πάντες· τοῦτου ἕνεκεν ἀπέστειλεν ἡμῖν ἡ Ἀνωτέρα Διεύθυνσις τῆς Παιδείας καὶ Δικαιοσύνης διὰ τῆς Διευθύνσεως τῶν Ταχυδρομείων ἀρκετὴν ποσότητα Γραμματίων *τοῦ ὑπὲρ τοῦ 'Εθνικοῦ Στόλου καὶ 'Αρχαιοτήτων Λαχείου* διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 168)25 καὶ ἡμερομηνίαν 30 παριππεύσαντος μηνὸς ἐγγάφου τῆς, καὶ παρακαλεῖ ἡμᾶς, ὅπως τὰ διανείμωμεν εἰς τοὺς ὑφ' ἡμᾶς. Λοιπὸν ἀποστέλλομεν ὑμῖν δύο (2) ὧν τὸ ἀντίμιον ἐξ δραχ. ἑπτὰ (7) παρακαλοῦμεν ν' ἀποστείλῃτε ἡμῖν ταχυδρομικῶς μέχρι τῆς 20 τρέχοντος ὀρισμένως, ὅπερ τὰ μὲν Ἑγουμενο-συμβούλια καὶ αἱ Ἑνοριακαὶ Ἐπιτροπῆαι ἅς καταχωρίσωσιν εἰς ἰδιαίτερον κονδύλιον, ἐὰν δὲν δύνανται νὰ τὰ διανείμουν ἀναμεταξύ των ἢ εἰς τοὺς προκρίτους, οἱ δὲ Ἱερεῖς θὰ πληρώσωσιν ἐκ τοῦ πτωχοῦ βαλαντίου των, ἐὰν δ' ὑπάρξωσί τινες, ὅπερ δὲν πιστεύω, οἵτινες θὰ τὰ ἐπιστρέψωσιν - "Ὡ! τῶν τοιούτων τὰ ὀνόματα ἀγνοῶ ποῦ δέον νὰ χαραχθῶσιν ἐν ταῖς μαύραις ἢ ταῖς λευκαῖς δέλτοις τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν!

Βεβαιότατος λοιπόν, ὅτι πάντες θέλετε δεχθῇ εὐμενῶς καὶ εὐχαρίστως τὰ στελλόμενα, ὅτι πολλοὶ ἐξ ὑμῶν θὰ φιλοτιμηθῶσι νὰ τὰ συστήσωσι καὶ εἰς ἄλλους, ὅτι θὰ μου ζητήσητε καὶ ἄλλα, ὅπως γίνῃ καὶ ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ μου ἀρκετὴ ἐξόδευσις καὶ μὴ ὑστερήσωμεν ἡμεῖς τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν τῆς Κρήτης, εὐχομαι λαμπρὰν ἐπιτυχίαν τῶν λαχείων ἅπερ θὰ κρατήσητε.

'Εν Ἀγριαμένῳ τῇ 5 Φεβρουαρίου 1906

+ Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος
εὐχέτης πάντων Ὑμῶν

9)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἀριθ. πρωτ. 369
Διεκ. 195

'Η Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Ἡ Ἱ. Ἐ. Σύνοδος Κρήτης λαβοῦσα ὑπ' ὄψει παρεκτροπᾶς τινῶν Ἱερέων κατὰ τὰς τελευταίας ἐκλογὰς τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως, ἐθεώρησε καλόν, ἐν τῇ τελευταίᾳ Αὐτῆς συνεδριάσει προλαμβάνουσα εἰς τὸ μέλλον τοιαύτας, νὰ ἀπολύσῃ τὴν ὑπὸ χρονολ. 12 Ἰουνίου 1906 προτρεπτικὴν Αὐτῆς Ἐγκύκλιον, ἥς πιστὸν ἀντίτυπον διαβιβάζομεν συνιστῶντες ὑμῖν, ὅπως ἀναγνωσθῇ κατ' ἰδίαν καὶ ἐπ' Ἐκκλησίαις, πρὸς γνῶσιν πάντων, καὶ διάλυσιν πάσης ὑφισταμένης διαστάσεως μεταξὺ

ὑμῶν κλήρου καὶ λαοῦ, ὡς ἀκριβῶν ἐκπληρωτῶν τῆς ἀγάπης καὶ τῶν παραγγελμάτων τῆς ἀμωμότητος Ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι θέλετε ἐννοήσῃ τὴν πατρικὴν ἐπιείκειαν τῆς ἐν Κρήτῃ Ἱεραρχίας ὡς καὶ τὴν αὐστηρὰν μετὰ ταύτην ἐκ μέρους τῆς τιμωρίας διὰ πάντα παραβάτην ταύτης εὐχομαι ὑμῖν πατρικῶς.

† Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

Ἐν Ἀγιασμένῳ τῇ 20 Ἰουνίου 1906

10)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἀριθ. Πρωτ. 448
Διεκπ. 236

Ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Αἰδέσιμοι Ἱερεῖς

Πολλάκις Σᾶς ἔχω γράφει καὶ συμβουλεύσει καὶ προσωπικῶς, ὅτι ὀφείλετε πάντες οἱ Ἱερεῖς, ὅσakis θέλετε νὰ ἱεροπραξήτε ἐν ξένῃ ἐνορίᾳ, νὰ ἐφοδιάζεσθε πρότερον διὰ κανονικῆς ἐγγράφου ἀδείας ἢ προφορικῆς συνεννοήσεως τοῦ ἀρμοδίου ἐφημερίου, οἱ δὲ Ἱερομόναχοι δι' Ἀρχιερατικῆς τοιαύτης· λοιπὸν ἕαν τις ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἕξης καταγγελθῇ ὑφ' οἰουδήποτε προσώπου, ὅτι παρέβη τὰς διαταγὰς μου ταύτας, καὶ τὸ ρητὸν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 276 Νόμου ἄρθρον 22 καὶ ἀποδειχθῇ ἢ ἀλήθεια, θὰ δικάζεται καὶ θὰ τιμωρῆται ὁ παραβάτης κατὰ τὸ 11 ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ Νόμου μετὰ τὴν ἀνωτάτην τιμωρίαν καὶ ἔστω πρὸς γνῶσιν ὑμῶν τῶν Ἱερέων καὶ Ἱερομονάχων.

Βέβαιος, ὅτι θὰ φανῇτε ἀκριβεῖς τηρηταὶ τοῦ Καταστ. Νόμου καὶ τῶν διαταγῶν μου, ἵνα μὴ περιέρχωμαι εἰς τὸ δυσάρεστον σημεῖον νὰ σᾶς τιμωρῶ, εὐχομαι ὑμῖν ἅπασι πατρικῶς.

† Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

Ἐν Ἀγιασμένῳ τῇ 29ῃ Ἰουλίου 1906.

11)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἀριθ. Πρωτ. 466
Διεκπ. 263

Ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Ἐγκύκλιος

Αἰδέσιμοι Ἱερεῖς, καὶ Ἐνοριακοὶ Ἐπίτροποι καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας Ἱερᾶς καὶ Σητείας.

Ἐπεὶ δὲ ὡς μανθάνω, σκοπεύουσι πολλοὶ ἐκ τε τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ παραρτημάτων αὐτῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν τῶν ἔχουσῶν πολλαπλᾶς ἀνάγκας νὰ ἐξέλθωσιν εἰς περιοδείαν, ἅτε προμηνυομένης μεγάλης ἐσοδείας ἐλαίου.

Ἐντέλλεσθε νὰ μὴ ἐπιτρέψῃτε εἰς κανένα νὰ περιοδεύσῃ, ἕαν δὲν φέρῃ δικαιολογητικὴν ἀδειαν τῆς Ἐπισκοπῆς μου, μετὰ πρόσφατον χρονολογίαν ἢ ἀνανέωσιν παλαιᾶς ἀδείας μου, καὶ ὅταν προσέχητε, δὲν χάνουσι καὶ οἱ χριστιανοὶ τὴν ἐλεημοσύνην των, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖται πρὸς ὄφελος τῶν τε Ἱερῶν Μονῶν καὶ τῶν πτωχῶν Ἐκκλησιῶν ἢ ἄλλων εὐεργεικῶν καθιδρυμάτων ὑπὲρ ὧν προσφέρονται.

Βεβαίωτατος, ὅτι θὰ μοι καταγγέλλῃτε πάντα ἐντόπιον ἢ ξένους Ἐπαρχίας,

ἢ ἐκ τοῦ 'Εξωτερικοῦ περιφερόμενον ἄνευ τῆς ἀδείας τῆς 'Επισκοπῆς μου, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ τιμωρῆσθε, εὐχομαι ὑμῖν πατρικῶς.

† 'Ο 'Ιερᾶς καὶ Σητείας 'Αμβρόσιος

'Εν 'Αγιασμένῳ τῇ 24 'Οκτωβρίου 1935

12)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

*Αριθ. Πρωτ. 619
Διεκπ. 358

'Η 'Ιερὰ 'Επισκοπὴ 'Ιερᾶς καὶ Σητείας

'Εγκύκλιος

"Αν πρὸ δύο καὶ ἐπέκεινα μηνῶν ἔγραψα 'Υμῖν νὰ μὴ ἐπιτρέπητε εἰς κανένα οὔτε εἰς κληρικὸν οὔτε εἰς λαϊκὸν νὰ κάμνῃ περιοδεῖαν, ἐὰν δὲν φέρῃ ἡ παλαιὰν ἄδειαν ἀνανεωμένην προσφάτως ὑπ' ἐμοῦ, ἢ νέαν ὅλως καὶ καταστιχάκι ἐκ τοῦ Γραφείου μου σελιδιασμένον, καὶ ἐσφραγισμένον καὶ τῇ ἐπισήμῳ μου ὑπογραφῇ ὑπογεγραμμένον.

Οὐχ. ἤττον, ἐπειδὴ ἦλθον πρὸ ἡμερῶν κληρικοὶ τινες ζητοῦντες ἄδειαν, οὓς ἔχω ἀργοὺς πάσης ἱεροπραξίας, καὶ τοὺς ἀπεδίωξα κακοῖν κακῶς, ὅτι δὲν ἔχουν ἄδειαν, οὐδὲ σταυρὸν νὰ κρατοῦσι εἰς τὰς χεῖρας των καὶ δὴ εἰς Γρηγόριος Πετρογιαννάκης ἀπὸ Χριστὸν Δήμου νῦν 'Ανατολῆς, παπᾶ 'Εμμανουὴλ Χριστάκης ἀπὸ Ρίζαν Δήμου Μουρνιῶν, καὶ εἰς νέος 'Αγύρτης λαϊκὸς καὶ ἐμπαίκτης προσποιούμενος τὸν βραδύγλωσσον, ὅστις περιελθὼν τὴν Κρήτην συνήθροισεν ἐράνους ἐξ ὀνόματος δῆθεν τῆς 'Ιερᾶς Μονῆς Κουδουμᾶ, καὶ ὅστις συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Σ. Μητροπολίτου παρέδωκε τὰ συναθροισθέντα, ἀλλ' ἤδη ἦλθεν εἰς τὴν 'Επαρχίαν μου σκοπῶν νὰ περιοδεύσῃ μὲ τὸν εἰρημένον Παπᾶ Γρηγόριον· παρακαλεῖσθε νὰ μὴ δέχεσθαι κανένα, οὔτε νὰ περιοδεύῃ, οὔτε νὰ φωτίζει, ἐὰν δὲ Σᾶς ἀπατήσῃ καὶ περιοδεύσῃ κρυφίως, καὶ τὸν ἐξιχνιάσῃτε, νὰ κατάσχῃτε τὰ συναθροισθησόμενα, καὶ νὰ τὰ διαθέτῃτε εἰς τὰ κοινοτικά Σας, αὐτοὺς δὲ νὰ τοὺς καταγγέλλῃτε ἢ εἰς ἐμὲ ἢ εἰς τὰ Δημαρχεῖα τοῦ Δήμου Σας δυνάμει τῆς παρουσίας μου ἐγκυκλίου, νὰ συλλαμβάνωνται καὶ ἀποπέμπωνται.

Βεβαιότατος, ὅτι θὰ προσέξῃτε, διότι ἐάν τις τῶν 'Ιερωμένων συμπαθήσῃ καὶ παραβλέψῃ θὰ τιμωρῆται αὐστηρότατα. Διατελῶ.

† 'Ο 'Ιερᾶς καὶ Σητείας 'Αμβρόσιος

'Εν 'Αγιασμένῳ τῇ 30 Δεκεμβρίου 1905.

13)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

*Αριθ. Πρωτ. 145
Διεκπ. 85

'Η 'Ιερὰ 'Επισκοπὴ 'Ιερᾶς καὶ Σητείας

'Εγκύκλιος

Αἰδεσιμώτατοι ἱερεῖς καὶ ἐφημέριοι, καὶ πανοσιώτατοι ἡγούμενοι καὶ ἱερομόναχοι καὶ μοναχοὶ τῶν 'Ιερῶν Μονῶν τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσώστου 'Επισκοπῆς.

'Ο Θεὸς νὰ δίδῃ εἰς ὅλους σας τὴν χάριν αὐτοῦ, νὰ σᾶς βοηθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας, καὶ εἰς τὰς στενοχωρίας σας.

Κάθε 'Επισκοπικὴ περιφέρεια, εἶνε μέρος τῆς μεγάλης ἀμπέλου τοῦ Κυρίου.—"Ολοι οἱ κληρικοὶ ἔχουν ἐκλεχθῇ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διὰ νὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὴν ἀμπελον αὐτὴν τοῦ Κυρίου.

"Εγὼ λοιπὸν, ὁ 'Επίσκοπός σας, καὶ σεῖς οἱ ἱερεῖς καὶ πρεσβύτεροι τῆς ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν ἔχει ἐμπιστευθῇ εἰς ἐμὲ ὁ Κύριος, εἴμεθα ἐργάται ἐνὸς καὶ τοῦ ἰδίου μέρους τῆς ἀμπέλου, καὶ ἔχομεν καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἀποβλέπουν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Καὶ ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι, νὰ καλλιεργήσωμεν μὲ τέτοιον τρόπον τὴν ἀμπελον ταύτην, ὥστε νὰ γίνῃ καρποφόρος.—Καὶ ἡ ἀμπελος τοῦ Κυρίου γίνεται καρποφόρος, ὅταν ἐνισχυθοῦν καὶ αὐληθοῦν ἐντὸς αὐτῆς οἱ χυμοὶ τῆς ἀγάπης. "Όταν οἱ χυμοὶ αὗτοὶ ἐλαττωθοῦν, ἢ ὅταν δὲν ἐνισχυθοῦν, ἡ ἀμπελος ὄχι μόνον δὲν καρποφορεῖ ἀλλὰ καὶ ξηραίνεται, καὶ κόπτεται καὶ εἰς τὸ πῦρ ῥίπτεται. "Ο ἐχθρὸς τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ὁ Διάβολος καλῶς εἰξεύρει τοῦτο, καὶ προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπον νὰ σπείρῃ ἐντὸς τῆς ἀμπέλου ζιζάνια, τὰ ὁποῖα ἐξαφανίζουν τοὺς χυμοὺς τῆς ἀγάπης καὶ καταστρέφουν τὴν ἀμπελον τοῦ Χριστοῦ. Ἡμεῖς οἱ γεωργοὶ τῆς ἀμπέλου χρεωστοῦμεν νὰ ἐκρίζωνωμεν τὰ ζιζάνια αὐτά, μόνις θὰ ἴδωμεν αὐτὰ νὰ φυτρώνουν, καὶ νὰ μὴ ἀφίνωμεν αὐτὰ νὰ μεγαλώσουν διὰ νὰ μὴ καταπνίξουν τὰ κλήματα, καὶ δηλητηριάσουν καὶ καταστρέψουν τοὺς χυμοὺς τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μόνη ζωὴ, καὶ ἡ μόνη δύναμις τῆς πνευματικῆς ἀμπέλου τοῦ Χριστοῦ.

Γύρω τριγύρω μας, ἀδελφοί μου, ἀέρας κακὸς φέρεται καὶ σπείρει τὴν διχόνοιαν καὶ τὴν διαίρεσιν τῶν χριστιανῶν. Καὶ ὁ αἶρας αὐτὸς εἶναι ὁ πολιτικὸς κομματισμός. Δυστυχῶς ὁ κομματισμὸς αὐτὸς ἔρχεται εἰς καιρὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν εὐρισκόμεθα εἰς τὴν πρέπουσαν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται διὰ νὰ γίνηται ὁ κομματικὸς συναγωνισμὸς μὲ ψυχραιμίαν καὶ ἡσυχίαν. Δι' αὐτὸ ἡ κομματικὴ ἐμπάθεια ἀμέσως μόνις γεννηθῇ μετατρέπεται εἰς μῖσος καὶ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ λησμονῇται τόσον πολὺ ὁ νόμος τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ὥστε νὰ κατανιᾷ νὰ μισοῦν οἱ χριστιανοὶ ὁ εἰς τὸν ἄλλον ὡς οἱ μεγαλύτεροι ἐχθροί.

"Εννοεῖτε, βέβαια, πόσον μεγάλα κακὰ ἀποτελέσματα, καὶ διὰ τὴν πατρίδα, καὶ διὰ τὸ ἔθνος, καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἡμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἡ κατάστασις αὕτη. Ἀλλὰ ποία δύναμις ἡμποροῦσε ν' ἀντισταθῇ καὶ νὰ περιορίσῃ τὴν κατάστασιν αὐτήν;

Θὰ ἡμπόρουν νὰ εἴπω, ὅτι μόνον ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὴν δύναμιν αὐτήν, ὡς ἔχει καὶ τὸ καθήκον νὰ ἐργασθῇ, ὡς μήτηρ καλὴ, νὰ ὀλιγοστεύσῃ τουλάχιστον τὸ κακόν. Ἐὰν ἔνεκα τοῦ στενοῦ τοῦ τόπου μας, καὶ τῶν καθημερινῶν σχέσεών μας, δὲν εἶχον παρασυρθῇ καὶ τὰ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν τρικυμίαν αὐτὴν τῆς διαίρεσεως.

Καὶ ὅμως, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκτελέσῃ ἡ ἐκκλησία τὸ καθήκον της.

Καὶ ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ σταθῶμεν ἡμεῖς, οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἀρκετὰ ὑψηλά, ὥστε νὰ μὴ μᾶς συνεπάρῃ τὸ ρεῦμα τῆς διαίρεσεως, καὶ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ σώσωμεν ὅ,τι εἶναι δυνατόν νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸν φοβερόν κατακλυσμὸν τοῦ μίσους, ὁ ὁποῖος μαζεύεται, καὶ τρέχει ἕτοιμος νὰ καταπνίξῃ τοὺς χριστιανούς.

Καὶ τοῦτο ζητῶ ἀπὸ Σᾶς ὅλους, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί καὶ συλλειτουργοί, σήμερον διὰ ταύτης μου, καὶ τὸ ζητῶ θερμῶς καὶ εἰλικρινῶς.

Σὰς παρακαλῶ, σὰς ἐξορκίζω εἰς τὴν ἀγάπην σας πρὸς τὸν Κύριόν μας Ἰησοῦν Χριστόν, σὰς ἐξορκίζω εἰς τὴν ἀγάπην σας πρὸς τὴν πατρίδα μας καὶ πρὸς τὸ ἔθνος μας καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν μας. Ποτὲ νὰ μὴ φύγῃ ἀπὸ τὸν νοῦν σας, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα οἱ πνευματικοὶ πατέρες τῶν χριστιανῶν, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ὅλοι δι' ἡμᾶς εἶναι τὰ πνευματικὰ μας τέκνα. Ὅτι δὲν πρέπει νὰ χωρίζωμεν αὐτοὺς ἐντὸς τῆς καρδίας μας· ὅτι δι' ἡμᾶς κόμματα δὲν ὑπάρχουν· ὅτι ὅλοι οἱ χριστιανοί, ὡς τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἄξιοι τῆς ἀγάπης μας, χωρὶς καμμίαν διάκρισιν, ὅτι ἔχομεν χρέος νὰ καταπνίγωμεν κάθε διαίρεσιν, καὶ νὰ προσπαθῶμεν μὲ ὅλην μας τὴν δύναμιν νὰ παύουν τὸ μῖσος καὶ ἡ ἔχθρα μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, καὶ νὰ εἶναι ὅλοι ἠνωμένοι· διότι μόνον μὲ τὴν ἔνωσιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν τῶν χριστιανῶν, θὰ κατορθωθῇ ἡ ἔνωσις τῆς πατρίδος μας μὲ τὴν ἐλευθέραν γωνίαν τοῦ ἔθνους μας. Ἐχετε αὐτὰ ὅλα εἰς τὸν νοῦν σας, καὶ προσπαθεῖτε νὰ μὴ χύνετε «**λάδι ἐς τὴ φωτιά**». Κανείς σας νὰ μὴ παρακινή κανένα ποῦ καὶ πῶς θὰ ψηφίσῃ εἰς τὰς ἐρχομένας ἐκλογάς. Ἡμεῖς οἱ κληρικοὶ δὲν ἔχομεν δικαίωμα νὰ ψηφίζωμεν μηδὲ νὰ ζητῶμεν ψήφους· λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα νὰ γινώμεθα ὄργανα κανενὸς πολιτευομένου, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὸς καὶ νὰ μὴ ἐπιτύχῃ ἄλλος.

Ἐὰν ἔχητε παιδιά, τὰ ὅποια ἔχουν νόμιμον ἡλικίαν καὶ ἐπομένως ἔχουν δικαίωμα νὰ ψηφίζουν, μὴ ἐπηρεάζητε τὴν γνώμην των· διότι καταστρέφετε τὸν χαρακτῆρά των, ἀφήσατε αὐτὰ ἐλεύθερα νὰ ψηφίσουν σύμφωνα μὲ τὰς σκέψεις καὶ τὰς πεποιθήσεις των. Τὴν ἐπιρροήν σας καὶ τὴν δύναμίν σας τὴν πατρικὴν νὰ δεικνύητε κανονίζοντες τὴν διαγωγὴν τῶν παιδιῶν σας. Τὰ παιδιά σας πρέπει πρῶτα νὰ γίνωνται παράδειγμα ὁμονοίας καὶ ἀγάπης τῶν χριστιανῶν.

Ἡ πολιτικὴ ἰδέα εἶναι ἄλλο, καὶ ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη τῶν χριστιανῶν ἄλλο. Καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη ἡμποροῦν νὰ ὑπάρχωσι ὁμοῦ. Ἡ πολιτικὴ ἰδέα ἃς κανονίζει τὰς ἐκλογάς, ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη ἃς κανονίζει τὰς διαφόρους σχέσεις τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸν ἄλλον. Αἱ ὕβρεις, αἱ βλασφημίαι, οἱ κακοὶ καὶ πειρακτικοὶ λόγοι, ἡ παῦσις τοῦ χαιρετισμοῦ, τῶν σχέσεων καὶ συναναστροφῶν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους, πρέπει νὰ παύσουν ἀπὸ τὰ παιδιά σας, καὶ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς σας πρῶτον, διὰ νὰ ἡμπορῇτε ἔπειτα νὰ ἐργασθῇτε ἀποτελεσματικῶς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους χριστιανούς τῆς δικαιοδοσίας σας. Δὲν θὰ μπορέσητε νὰ συμβουλευσῇτε κανένα ποτέ, ἐὰν δὲν προσπαθῇσητε νὰ διορθώσητε πρῶτα τὰ παιδιά σας, καὶ τοὺς συγγενεῖς σας.

Καὶ ὡς Ἐπίσκοπος, καὶ ὡς τέκνον καὶ ἐγὼ τῆς πατρίδος μας, αὐτὰ σὰς παρακαλῶ, αὐτὰ ζητῶ ἀπὸ σὰς ὅλους, θέλω νὰ μὴ φανῇ κανεὶς ἀπὸ τὸν κληρὸν μου, ὅτι δὲν εἶναι πατὴρ πρὸς ὅλους τοὺς χριστιανούς τῆς περιφερείας του. Θέλω νὰ φανῇτε ὅλοι σας ἄξιοι ἱερεῖς καὶ ὑπηρέται τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης, καὶ ἄξιοι ἐργάται τῆς ἀμπέλου τοῦ Κυρίου.

Καὶ ἐὰν κανεὶς κληρικὸς ἢ ἱερεὺς περιφρονήσῃ τὴν πατρικὴν καὶ ἀδελφικὴν παράκλησίν μου ταύτην, καὶ ἀνακατευθῇ μὲ λόγον ἢ παρακινήσεις, κρυφὰ ἢ φανερά εἰς τὰς ἐκλογάς διὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον υποψήφιον, ἢ ἐὰν δὲν περιορίσῃ τὰ παιδιά του τοῦλάχιστον ἀπὸ τὸ νὰ ἐξάπτουν τὰ πάθη καὶ τὸ μῖσος μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ μοὶ δοθῇ καταγγελία ἐναντίον του, καὶ ἀποδειχθῇ ἡ κατηγορία, θὰ φανῶ εἰς αὐτὸν δικαστὴς αὐστηρός, καὶ θὰ ἐκτελέσω ἐναντίον του, ὅτι οἱ ἱεροὶ κανόνες τῆς ἐκκλησίας διατάσσουν. Ἐνα πρᾶγμα ἐξήγησα πάντοτε ἀπὸ σὰς. Νὰ φαίνεσθε οὐδέτεροι εἰς τὰς ἐκλογικὰς διαμάχας. Τοῦτο ζητῶ καὶ πάλιν ἀπὸ σὰς,

καὶ σὰς προλέγω, ὅτι θὰ τιμωρηθῇ αὐστηρῶς ὁ παραβάτης τῆς ἀξιώσεώς μου ταύτης. Σὰς τὸ προλέγω διὰ νὰ μὴ ἔχητε κατόπιν παράπονα.

Ἔχω τὴν ἐλπίδα, ὅτι δὲ θὰ εὗρεθῇ ἱερεὺς νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ τὸ δίκαιον τῆς παρακλήσεώς μου ταύτης, καὶ νὰ μὴ θελήσῃ νὰ κάμῃ, ὅπως πάντοτε καὶ εἰς τὴν περιστάσιν ταύτην τὸ χρέος του καὶ ὡς ἱερεὺς καὶ ὡς πατριώτης. Ἡ συμφιλίωσις καὶ ἡ ὁμόνοια τῶν Χριστιανῶν μας. Ἴδου πόῃς πρέπει νὰ εἶναι εἰς τὸ ἔξῃς ὁ μόνος σκοπὸς τῆς πνευματικῆς ἐργασίας τοῦ καθενὸς ἀπὸ ἡμᾶς, ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ Κύριος ἡμῶν θὰ μᾶς ἐνδυναμώσῃ εἰς τὴν ἐργασίαν μας ταύτην.

Ἐν Ἀγλασμένῳ τῇ 1ῃ Μαρτίου 1906. † Ὁ Ἱερεὺς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος
εὐχέτης σας

14)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἀριθ. $\frac{\text{Πρωτ. 199}}{\text{Διεκπ. 110}}$

Ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Αἰδέσιμοι ἱερεῖς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπαρχίας

Ἐπειδὴ, ὡς ἔμαθον, τινὲς Διδάσκαλοι ἀγνοοῦντες τὰς διατάξεις τῆς Α. Διευθύνσεως τῆς Παιδείας καὶ Δικαιοσύνης, τὰς ὑπ' ἀριθ. 921]447 καὶ ἡμερομ. 10-4-1902, διαβιβάσθεισας ἡμῖν διὰ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, καὶ τὴν ὑψηλὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβάλλονται εἰς τινὰς ἐξ ὑμῶν καὶ ἀπαιτοῦσι κατὰ τὰς Ἐθνικὰς ἢ ἐπιτοπίους Ἑορτὰς καὶ Κυριακὰς ἢ ἑορτὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ νὰ κηρύττωσιν ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς μόνον αἱ Ἡθικαὶ Ὁμιλίαι τοῦ Ἀγίου Πέτρου, καὶ αἱ ἐγκύκλιοί μου ἐπιτρέπεται ν' ἀναγινώσκωνται.

Ἐντελλόμεθα ὑμῖν ὅτι ὀφείλετε νὰ συντρέχετε μὲν ὅσον ἐπιτρέπει εἰς τὸ Ἱερὸν ὑμῶν ἀξίωμα, καὶ νὰ βοηθῇτε τούτους, ὅπως ἡ ἐκάστοτε τελετὴ γένηται ὅσον ἔνεστι μεγαλοπρεπεστέρα, ψάλλοντες τὴν νενομισμένην εἰς ἐκάστην τελετὴν Δοξολογίαν, ἐὰν ὅμως ὁ κ. Διδάσκαλος τοῦ χωρίου ὑμῶν ἢ τῆς πόλεως ἐπιθυμῇ νὰ ἐκφωνήσῃ λόγον ἢ ἄλλος τις λαϊκὸς δύναται μετὰ τὸ πέρας τῆς τελετῆς νὰ τὸν ἐκφωνήσῃ ἢ εἰς ἄλλο τι κεντρικὸν τοῦ χωρίου μέρος ἢ ἐν τῷ Σχολείῳ καὶ πλέον οὐ.

Ἐὰν μ' ὅλα ταῦτα ὁ κ. Διδάσκαλος ἢ ὁ ἄλλος τις λαϊκὸς ἐπιμείνη δύνασθε 1ον) ν' ἀναχωρῇτε ὑμεῖς τῆς Ἐκκλησίας, 2ον) νὰ τὸν καταγγέλλητε ἀμέσως εἰς τὸ Δημαρχεῖον ἢ τὴν ἀστυνομίαν, ὡς διαταράττοντα τὴν τελετὴν καὶ 3ον) πρὸς ἑμὲ διὰ τὰ περαιτέρω.

Βεβαιότατος, ὅτι θὰ τοῖς ἀναγνώσῃτε τὴν παροῦσάν μου διὰ νὰ περιορῶσιν εἰς τὰ καθήκοντά των, καί, ὅτι μὲ τὸν καλὸν σας τρόπον δὲν θὰ εὗρεθῶσι τοῦ λοιποῦ τοιοῦτου εἵδους διδάσκαλοι, διότι ὀφείλουσιν οὗτοι πρῶτον νὰ σέβωνται τὰς διαταγὰς τῆς τε Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας.

Ἐν Ἀγλασμένῳ τῇ 15ῃ Μαρτίου 1906

Διατελῶ

† Ὁ Ἱερεὺς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

15)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἀριθ. $\frac{\text{Πρωτ. 45}}{\text{Δικτ. 30}}$

Ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Ἐγκύκλιος

†

Πανοσιώτατοι Ἱερομόναχοι

Αἰδέσιμοι Ἱερεῖς καὶ λοιποὶ ἐδλογημένοι χριστιανοὶ

Ἄν καὶ ἂφ' ἧς ἡμέρας ἡξιώθην νὰ εἶμαι Ἐπίσκοπος Σας δὲν ἔπαυσα νὰ προτρέπω Ὑμᾶς δι' ἐγκυκλίων καὶ κηρυγμάτων πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ καλόν, οὐχ' ἥτιον τοῦτο πρέπει νὰ γίνηται πρὸ πάντων κατὰ τὰς νηστείας, καθ' ὅς ὁ ἄνθρωπος ἀνάγκη νὰ καθαρίζεται ἀπὸ κάθε κακόν.

Λοιπὸν ὀφείλομεν πάντες καθὼς θ' ἀρχίσωμεν ν' ἀπέχωμεν ἀπὸ τὰ κρέατα καὶ τὰ λοιπὰ ἀπηγορευμένα φαγητὰ πρὸς κατεύνασιν τῶν σαρκικῶν ὁρμῶν, οὕτω πὼς ἀνάγκη μεγαλειτέρα ν' ἀπέχωμεν ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, ἥτις προσβάλλει τὸν Θεόν καὶ μολύνει τὸ τε σῶμα καὶ δὴ τὴν ψυχὴν ὅπλον ἀκαταμάχητον μετὰ τὴν νηστείαν συνίσταται ἢ προσευχὴ πρωΐ—ἐσπέρας πρὸ τῶν φαγητῶν καὶ πρὸ τοῦ ὕπνου ὅταν δηλαδὴ πρόκειται νὰ κοιμηθῶμεν, πρὸ πάντων δὲ τοῦτο πρέπει νὰ κάμωσιν οἱ Ἱερωμένοι, νὰ κτυπῶσι τὸν ἱερὸν κώδωνα, τὴν φωνὴν ταύτην τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἀναγινώσκωσι πρωΐ καὶ ἐσπέρας ἐν τοῖς ναοῖς τὴν τεταγμένην ἀκολουθίαν τῆς λειτουργίας καὶ δὴ τὰς προηγιασμένας, ἔστω πὼς οἱ χριστιανοὶ δὲν συγχάζουν, ἐνθυμοῦνται ὅμως ἅμ' ὥς ἀκούσουν τὴν καμπάναν, ὅτι ὑπάρχει Θεὸς καὶ ἂν σκοπεύουν νὰ πράξουν κακόν τι ἀποσύρονται, ὅπερ εἶναι καὶ τοῦτο μέγα κήρυγμα καὶ ὠφέλεια τῶν χριστιανῶν. Νὰ νηστεύουν καὶ δὴ Τετάρτας καὶ Παρασκευὰς (ἐκτὸς ἀσθενείας) νὰ μετανοῶσι, νὰ ἐξομολογοῦνται, νὰ κοινωνῶσι τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καὶ δὴ πρῶτοι οἱ Διδάσκαλοι καὶ αἱ Διδασκάλισσαι τὸ δὲ κυριώτερον νὰ ἐλεῶσι τοὺς χρεῖαν ἔχοντας, διότι ἡ ἐλεημοσύνη κρύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν γενομένη, ὥς ἐμπρέπει καὶ εἰς οὓς πρέπει νὰ παύσῃ ἡ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ἔχθρα, ἡ καταλαλιά, τὸ ψεῦδος, ὁ ὅρκος, ἡ ἐπιτορκία, ἡ βλασφημία, τὰ ἐκ πείσματος δικαστήρια, ἅπερ καταστρέφουν οἰκογενείας, αἱ ἀδικίαι εἰς ἀγοραπωλησίας, συναλλαγάς, τοκογλυφίας, οἱ Ἱερεῖς νὰ προτρέπουν τοὺς χριστιανούς, οὗτοι δὲ νὰ εἰσακούσουν καὶ σέβωνται τοὺς Ἱερεῖς μόνον οὕτω πὼς διάγοντος κλήρου καὶ λαοῦ, θὰ δώσῃ καὶ ὁ Θεὸς τὸ καλὸν τοῦ τόπου, ἡ δὲ εὐλογία Του θὰ ἔλθῃ εἰς πάντας· «*ἐὰν μοῦ εἰσακούσητε, λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἡσαΐου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐὰν δὲ μὴ μοῦ εἰσακούσητε μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται*» ἥτοι θὰ Μᾶς στείλῃ τὰς 10 πληγὰς τοῦ Φαραῶ, ἀσθενείας, ἀφορίαν, ἔχθρας κ. τ. λ. δι' ὧν καταστρέφεται ὁ κόσμος.

Βεβαιότατος, ὅτι θὰ μοῦ εἰσακούσητε, καὶ ὅτι θὰ διέλθῃτε τὴν Ἀγίαν Νηστείαν ὥς ἀπαιτεῖ ἡ ἀμώμητος ἡμῶν θρησκεία, εὐχομαι νὰ ἀξιωθῶμεν πάντες καὶ τῶν Σεπτῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Λαμπροφύρου Αὐτοῦ Ἀναστάσεως ἐν ὑγιείᾳ.

Ἐν Ἀγιασμένῳ τῇ 24 Ἰανουαρίου 1906

† Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

εὐχέτης πάντων Ὑμῶν.

Σημ. Νὰ ἀναγνοσθῇ ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς Κυριακάς.

16)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἀριθ. $\frac{\text{Πρωτ. 55}}{\text{Διεκπ. 35}}$

Ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Ἐγκύκλιος

†

Πανοσιώτατοι Ἱερομόναχοι

Αἰδέσιμοι Ἱερεῖς καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοὶ

Ἐχων ὑπ' ὄψει μου, ὅτι ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ (Ἀγιασμένος) τυγχάνει τὸ κέντρον τῆς ὅλης Ἐπαρχίας, καὶ δὲν δύναται νὰ μείνῃ ποτὲ ἄνευ πνευματικοῦ, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ τέως τοιούτου, ἐφρόντισα καὶ εὖρον κατάλληλον ἐπίσης Ἱεροῶμενον, τὸν Πανοσιώτατον ἄλλοτε Ἠγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Λάστρου τῆς Κυρίας Θεοτόκου, Κύρ. **Ἰωακείμ Παπανδρουλάκη**ν Ἀρχιμανδρίτην, ἄνδρα καθ' ὅλα ἀγαθότατον, ὅστις οὐ μόνον θὰ ἱεροπράττῃ τακτικά, ἀλλ' ὢν καὶ πνευματικὸς θ' ἀναδέχεται νὰ ἐξομολογῇ πάντα προσερχόμενον, καὶ δίδῃ συμφώνως ταῖς προφορικαῖς καὶ γραπταῖς ὁδηγίαις, ἃς τῷ ἔδωκα καὶ τῷ δίδω, τὰς ἀναλόγους προτροπὰς καὶ συμβουλὰς εἰς ἕκαστον ἐξ ὑμῶν κατὰ τὰς ἁμαρτίας, ἃς θὰ τὸ ἐξομολογῇσθε, ὥστε καθιστῶν τοῦτο γνωστὸν Ὑμῖν προτρεπόμεθα Ὑμᾶς ἅπαντας νὰ προσέρχησθε, ὅσοι βούλεσθε, νὰ ἐξομολογῇσθε ἐκ πασῶν τῶν τάξεων τῆς Κοινωνίας καὶ πάντες θὰ εὐρίσκητε τὰς καταλλήλους ὁδηγίας, καὶ οἱ δικασταί, καὶ οἱ δικηγόροι, καὶ οἱ ιετροί, καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ οἱ ἄνδρες, καὶ οἱ παῖδες, καθότι ὅταν οἱ τὰ πρῶτα φέροντες εἴτε κατὰ τὴν παιδείαν, εἴτε κατὰ τὸν πλοῦτον ἐξομολογῶνται, ὦ, τότε δίδουν τὸ λαμπρὸν παράδειγμα καὶ εἰς τοὺς μικροτέρους, θὰ ἔχουν δὲ διπλοῦν τὸν μισθόν. Οἱ διδασκαλοὶ πρὸ πάντων ὀφείλουν νὰ προτρέπουν τοὺς μαθητὰς καὶ μαθητρίδας τετράκις τοῦ ἔτους πρὸς ἐξομολόγησιν καὶ κοινωνίαν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων ἐν ἡμέραις, καθ' ἃς οὗτοι κρίνουνσιν εὐθετώτερον, ἀφοῦ ἅφ' ἐσπέρας διδάξωσι τούτους τί ἐστὶν **ἐξομολόγησις** καὶ **εὐχαριστία**, ὥστε προσερχόμενοι νὰ κοινωνήσωσι, νὰ πράττωσι τοῦτο μετὰ φόβου καὶ ὠφελῶνται ἐκ τῶν Μυστηρίων τούτων. Πᾶν ὅ,τι λέγομεν τοῖς διδασκάλοις, τοῦτο προτρεπόμεθα καὶ τοὺς γονεῖς οἵτινες βεβαίως ὀφείλουν νὰ δείξουν καὶ οὗτοι τὸ καλὸν παράδειγμα εἰς τὰ τέκνα των.

Πεπεισμένος, ὅτι πάντες θὰ αἰσθανθῇτε, ὅτι ὀφείλετε νὰ σέβησθε καὶ τὰ δύο ταῦτα μυστήρια τῆς Ὁρθοδόξου Ἡμῶν Πίστεως εὐχόμεθα Ὑμῖν πατρικῶς.

Ἐν Ἀγιασμένῳ τῇ 29 Ἰανουαρίου 1906

† Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

εὐχέτης πάντων Ὑμῶν

Σημ. Νὰ ἀναγνωσθῇ ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς Κυριακάς.

17)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἀριθ. Πρωτ. 452
Διεκπ. 239

Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς Σητείας

Εγκύκλιος

Διὰ τὴν βόλταν τοῦ Ἀγιασμένου εἰς ἔλαιον, καρπὸν κλπ.

Αἰδέσιμοι Ἱερεῖς!

Ἐπειδὴ διὰ τὰ στέλλω ἀνθρώπους καὶ ζῶα νὰ κάμνω̃ περιοδεῖαν τοῦ Ἀγιασμένου καταντῆ νὰ μὴ μείνῃ κατόπιν **τίποτε**, διὰ τοῦτο, ἀφοῦ τὸ ἐτήσιόν Σας **ἐκόπη**, τὰ δὲ παλαιὰ δῶρα πρὸς τὸν Ἀρχιερέα ἐπαύσατε, παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ περιέρχησθε δι' ἔλαιον καὶ οἶνον κλπ., (ὁπότε θὰ εἶναι ἐσοδεῖα) διὰ καρπὸν, ὁπότε θὰ εἶναι καρπός, καί, ἐὰν ἔχουν οἱ Χριστιανοί, διὰ νὰ μὴ τοὺς στενοχωροῦμεν, καὶ πᾶν ὅ,τι θὰ συναθροίζητε ἢ νὰ μοῦ τὸ στέλλητε, ἢ νὰ τὸ κάμνητε χρήματα νὰ μοῦ τὸ ἐμβάζητε εἰς Ἀγιασμένον ταχυδρομικῶς ἐπ' ὀνόματί μου διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ φέρω εἰς πέρας καὶ τὴν ζωγράφησιν τῶν εἰκόνων.

Θὰ γίνηται δὲ 1ον) ἡ περιοδεῖα τοῦ χωρίου Σας 2ον) τοῦ Ἀγιασμένου καὶ 3ον) τῶν Μονῶν καὶ λοιπῶν Χριστιανῶν δι' ἐκκλησίας καὶ λοιπά.

Ὅσοι δὲ κληρικοὶ ἢ λαϊκοὶ περιέρχονται ἄνευ προσφάτου ἀδείας ἢ ἀνανεώσεως τῆς παλαιᾶς νὰ ἐμποδίζονται καὶ νὰ καταγγέλλωνται ἐνώπιον τῆς χωροφυλακῆς ἢ τοῦ Δημαρχείου καὶ τέλος ἐνώπιόν μου διὰ τὰ περαιτέρω, ὥς καὶ ὅσοι κληρικοὶ ἀσεβοῦν καὶ δὲν πηγαίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ λειτουργίαν ἢ κάθηνται εἰς καφενεῖα ἢ καταλύουν Τετάρτας καὶ Παρασκευὰς ἢ ὁλοκλήρους νηστείας πρὸς κοινὸν σκάνδαλον.

Πεποιθώς, ὅτι θὰ φανῆτε πρῶθυμοι, εὐχαριστῶ ἅπασιν ὑμῖν ἐκ τῶν προτέρων καὶ εὐχομαι πατρικῶς.

Ἐν Ἀγιασμένῳ τῇ 1ῃ Αὐγούστου 1906.

+ Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

18)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἀριθ. Πρωτ. 429
Διεκπ. 239

Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερο-Σητείας

Αἰδέσιμοι Ἱερεῖς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπαρχίας Ἱερᾶς καὶ Σητείας
καὶ Δήμου Μύρτου Βιάννου εὐχόμενοι εὐλογοῦμεν ὑμᾶς

Ἐπειδὴ πολλοὶ Ἱερεῖς ἀμελοῦσι νὰ προμηθευθῶσι Πιστοποιήσεις (κοτσά-νια) καὶ στέλλουσι τοὺς δυστυχεῖς Χριστιανοὺς μὲ ἀπλᾶ χαρτὰ νὰ λαμβάνωσι ἀδείας Γάμου ἢ ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν μου, ἢ ἀπὸ τὸν Πρωτοπαπᾶ μου Σητείας εὐρισκόμεθα δὲ εἰς λίαν δύσκολον θέσιν ἐὰν πρέπη νὰ τοὺς ἐπιστρέψωμεν ὀπίσω ἢ οὐ, καθότι τὶ πταίουν οὗτοι, ἐντελλόμεθα ὑμῖν ὅτι ὅσοι δὲν ἔχουσι τοιαῦτα νὰ σπεύσωσι νὰ προμηθευθῶσιν ἢ ἀπὸ τὸν Πρωτοπαπᾶ μου ἐκ Σητείας (οἱ ἐν Ση-

τείς 'Ιερεῖς) ἢ ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴν μου οἱ ἐν 'Ιερᾷ, εἰδ' ἄλλως θὰ τιμωρῶνται αὐστηρότατα καὶ ἔστω πρὸς γνῶσιν πάντων νὰ μὴ ἔχωσι παράπονα.

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τελευταίαν φορὰν, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μεθ' ὑμῶν.

'Εν 'Αγιασμένῳ τῇ 28 'Ιουλίου 1907

† 'Ο 'Ιερᾷ καὶ Σητείας 'Αμβρόσιος

19)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

'Αριθ. $\frac{\text{Πρωτ. 534}}{\text{Διεκπ. 291}}$

'Η 'Ιερὰ 'Επισκοπὴ 'Ιερᾷ καὶ Σητείας

'Εγκύκλιος

Πρὸς ἅπαντα τὸν κληρὸν, τοὺς κ. Δημάρχους
Παρέδρους καὶ 'Ενοριακοὺς 'Επιτρόπους 'Ιερᾷ καὶ Σητείας

'Επειδὴ προμηνύεται Βεντέμα τοῦ Λαδίου καὶ θὰ θελήσωσι πολλοὶ νὰ ἐξέλθωσι περιοδεῖαν, ἔκτε τοῦ 'Εσωτερικοῦ καὶ 'Εξωτερικοῦ, ἀπεδείχθη δὲ ὅτι τινὲς τούτων (ὡς οἱ διὰ τὴν Μακεδονίαν περιφερόμενοι προπέρουσι τοὺς ὁποίους ἀνεκάλυψαν ἐν 'Ηρακλείῳ καὶ ἔχουσιν ἀκόμη ἐν ταῖς φυλακαῖς ὑπὸ δίκην, ὡς καταχρασθέντας καὶ ὀνόματα καὶ Σφραγίδας 'Επισκόπων, Πολιτικῶν 'Αρχῶν κ.τ.τ. καὶ πάντας φιλοδωρήσαντας αὐτοὺς γενναίως) παρακαλῶ νὰ ἐξετάζητε τοὺς περιφερόμενους, καὶ ἐὰν ἔχωσι γνήσια (τὴν τε ἄδειαν καὶ τὸ Καταστατικὸν των) εἴτε ἐκ μέρους τῶν Πολιτικῶν 'Αρχῶν (τῆς Νομαρχίας) εἴτε ἐμοῦ τοῦ 'Αρχιερέως, τότε νὰ τοὺς ἀφίνητε νὰ περιέρχωνται, ἀλλὰ καὶ πάλιν μετὰ αἰδοῦς καὶ ἀξιοπροεπειίας (λέγω ταῦτο διότι πρὸ καιροῦ περιεφέρετό τις ἐκ τοῦ 'Εξωτερικοῦ κληρικὸς δυστυχῶς καὶ κατέλυε Τετάρτας καὶ Παρασκευὰς καὶ Τεσσαρακοστής, πρᾶγμα ὅπερ ἔδιδε τὴν χειρίστην ἐντύπωσιν καὶ δὴ εἰς τὸν ἀπλοῖκὸν λαόν)· ἄλλοι δὲ πάλιν λαϊκοὶ παίζουσι χαρτὰ μεθύσκοντες, ἔχοντες δὲ μαζὴ των καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Μονῆς των, ἄλλοι δὲ φλυαροῦν ἐν συναναστροφαῖς καὶ καφφενείοις λόγια τὰ ὅποια δὲν τοῖς τεριάζουν, ἐνῶ διὰ τὸν κληρὸν ἡ περιοδεῖα πρέπει νὰ εἶνε καὶ ὡς κήρυγμα, νὰ νουθετῇ τὸν κόσμον καὶ διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματός του καὶ διὰ τοῦ λόγου του· αἱ ἄδειαι δὲ πρέπει νὰ εἶνε τοῦ ἐ. ἔ. 1907 ἢ τοῦ 1908 ἢ ἀνανεωμένα.

'Εν 'Αγλασμένῳ τῇ 24 Νοεμβρίου 1907

'Ενθερμος πρὸς Θεὸν εὐχέτης

† 'Ο 'Ιερᾷ καὶ Σητείας 'Αμβρόσιος

20)

ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

'Αριθ. $\frac{\text{Πρωτ. 199}}{\text{Διεκπ. 114}}$

'Η 'Ιερὰ 'Επισκοπὴ 'Ιερᾷ καὶ Σητείας

'Εγκύκλιος

Πρὸς τὰς 'Ιερὰς Μονὰς, τὸν ἑγγαμὸν κληρὸν καὶ τοὺς λοιποὺς
Εὐλόγημένους Χριστιανοὺς τῆς καθ' ἡμᾶς 'Επαρχίας 'Ιερᾷ καὶ Σητείας

'Απὸ 1ης τρέχοντος μηνὸς 'Ιουνίου ἐξεδόθη ἐν Χανίοις περιοδικὸν Ὁρησχευτικόν, φέρον τὸν τίτλον «Χριστιανικὸν Φῶς». Τοῦτο περιελθὸν εἰς χεῖρας

μου καὶ ἀναγνώσας τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ, καθὼς καὶ τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰ μέχρι σήμερον ἐκδοθέντα φύλλα αὐτοῦ θρησκευτικὴν ὕλην, εὖρον αὐτὴν λίαν ὠφέλιμον καὶ ἐποικοδομητικὴν διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ εὐσέβειαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Διευθυντὴς αὐτοῦ Πανασιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Ἀγαθάγγελος Νινολάκης, Καθηγητὴς τῶν Ἱερῶν ἐν τῷ Γυμνασίῳ Χανίων, ὑπόσχεται ὅτι θὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπάθειαν, ὥπως διὰ τῆς δημοσιευομένης ἐκλεκτῆς ὕλης καταστήσῃ αὐτὸ ἄριστον ἐνττύφημα οὐ μόνον διὰ τὸν κληρὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα Χριστιανὸν πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας, διὰ τοῦτο ἐκ πατρικῆς προνοίας καὶ ποιμαντορικοῦ καθήκοντος δρομώμενοι, σπεύδομεν διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν Πατρικοῦ Γράμματος νὰ συστήσωμεν αὐτὸ θερμῶς πρὸς πάντας τοὺς τε κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπαρχίας καὶ προτρέψωμεν αὐτοὺς νὰ γίνωσι συνδρομηταὶ τούτου καὶ ἀναγινώσκωσιν αὐτὸ μετ' ἐπιστασίας, καθότι μόνον διὰ τῆς ὕλικῆς καὶ ἡθικῆς ἡμῶν πάντων ὑποστηρίξεως θὰ διαδοθῇ, κυκλοφορήσῃ εἰς εὐρύτερον κύκλον καὶ διατηρηθῇ ἐπὶ πολὺ, πρὸς ὄφελος πάντων, ἐν τοιοῦτον ἡθικοθρησκευτικὸν ἔργον.

Βεβαίωτατοι, ὅτι οὐδεὶς θέλει ἐπιστρέψῃ τὸ ἐν λόγῳ περιοδικόν, ἀποστελλόμενον ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Διευθύνσεως, ἀλλ' ὅτι θὰ σπεύσητε νὰ ἐγγραφήτε συνδρομηταί, εὐχόμεθα ὑμῖν πατρικῶς καὶ διατελοῦμεν.

Ἐν Ἀγιασμένῳ τῇ 23ῃ Ἰουνίου 1908.

Ἐνθερμος πρὸς Θεὸν εὐχέτης Ὑμῶν
+ Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

21)

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 198
Διεκπ. 118

Ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Ἐγκύκλιος

Ἐπειδὴ τινὲς τῶν Δημάρχων ἀνεφέρθησαν εἰς τὴν Νομαρχίαν, ὅτι τινὲς τῶν Ἱερῶν ἀρνοῦνται νὰ συμπληρώσωσι τὰς ἀποσταλείσας αὐτοῖς πράξεις γεννήσεως καὶ βαπτίσεως τῶν ἐτῶν 1907 καὶ 1908, ἀγνοῶ δὲ τίνες οἱ ἀπειθοῦντες οὗτοι ἱερεῖς, ἀναγκάζομαι ν' ἀπολύσω τὴν παροῦσαν μου ταύτην πρὸς ἅπαντας ἐγκύκλιον, καὶ νὰ εἰδοποιήσω πάντας τοὺς ἱερεῖς τούτους, ὅτι ἐν περιπτώσει καὶ ἐξακολουθῶσι νὰ ἀπειθῶσι, θὰ τιμωρηθῶσι ἀφ' ἑνὸς ἐκκλησιαστικῶς, καὶ ἀφ' ἑτέρου συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 122 τοῦ περὶ Στρατολογίας Νόμου, ὥς καὶ τῷ ἀρθρῷ 362 τοῦ Ποινικοῦ Νόμου καὶ ἄς μὴ παραπονεθῶσιν. Ἀνάγκη νὰ ἐννοήσωσιν οἱ τοιοῦτοι ἱερεῖς, ὅτι τὸ ἀπειθεῖν τοῖς Νόμοις θεωρεῖται ἀντιπατριωτικὸν καὶ ἀσεβές, ἐνῶ δέον ὁ κληρὸς νὰ δεικνύῃ τὸ καλὸν παράδειγμα τῆς ὑπακοῆς εἰς τοὺς τῆς Πατρίδος Νόμους.

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τελευταίαν φορὰν, ἥ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μεθ' ὑμῶν.

Ἐν Ἀγιασμένῳ τῇ 22ῃ Ἰουνίου 1909

+ Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

22)

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 525
Διεκπ. 320

Ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Αἰδέσιμοι Ἱερεῖς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπαρχίας Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Ἄν καὶ πολλάκις ἀπηγόρευσα νὰ μὴ ἐνοχλῇ ὁ εἰς τὸν ἕτερον Ἐφημέριος, καθότι εἶναι ἀντικανονικόν καὶ τιμωρῆται ὁ ἱερεὺς ὡς ἐπιβάτης εἰς τὴν μάνδραν τοῦ ἄλλου ἱερέως.

Οὐχ' ἦττον καὶ ἐφέτος προλαμβάνω νὰ εἰδοποιήσω ὑμᾶς ἅπαντας, ὅτι καὶ πάντοτε μέν, πρὸ πάντων ὅμως κατὰ τὰ Φῶτα ὀφείλετε νὰ περιορίζησθε ἕκαστος εἰς τὴν ἐνορίαν του καὶ πλέον οὐ' διότι ὁ κόσμος ἤλλαξε καὶ ἡ δυστυχία καταμαστιρίζει τὸν λαόν, ἐπομένως ὥς μὴ τὸν ἐπιβαρύνωμεν καὶ ἡμεῖς δι' ἐπιπροσθέτου φόρου, εὐγενοῦς ἄλλως τε καὶ θρησκευτικοῦ..... ὅστις καταγγεληθῇ, ὅτι παρέβη τὴν ἐγκύκλιόν μου ταύτην θέλει τιμωρεῖσθαι αὐστηρότατα.

Ἐν Ἀγιασμένῳ τῇ 19 Δεκεμβρίου 1909

† Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

23)

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 542
Διεκπ. 329

Ἡ Ἱερὰ Ἐπισκοπὴ Ἱερᾶς καὶ Σητείας

Ἐγκύκλιος

Αἰδέσιμοι Ἱερεῖς,

Καθ' ἃ γράφει ἡμῖν ὁ κ. Νομάρχης Λασηθίου ἐντελλόμεθα ὑμῖν, ὅπως προσαγάγῃ ἕκαστος εἰς τὸν οἰκεῖον Δήμαρχον ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς μηνὸς Ἰανουαρίου τὰς πράξεις γεννήσεως καὶ βαπτίσεως συμπληρωμένας συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 8 τοῦ περὶ Στρατολογίας Νόμου. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θέλετε καταδιωχθῇ ὑπὸ τοῦ Νόμου καὶ ἔστω πρὸς γνῶσίν Σας.

Βεβαιότατος, ὅτι θέλετε σπεύσει ἀμέσως νὰ συμμορφωθῆτε πρὸς τὰ ἀνωτέρω, εὐχομαι ἡμῖν πατρικῶς καὶ Δατελῶ.

Ἐν Ἀγιασμένῳ τῇ 18 Δεκεμβρίου 1909

Ὁ Ἐπίσκοπός Σας

† Ὁ Ἱερᾶς καὶ Σητείας Ἀμβρόσιος

Λ Ο Γ Ο Σ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ κ. ΑΡΙΣΤΟΓΕΙΤΟΝΟΣ ΚΑΤΣΟΥΛΛΙ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΘΕΜΕΛΙΟΥ ΛΙΘΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ ΤΗ 14^Η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1937

Φιλόμουσοι Κύριοι,

Μετ' ἀνεκφράστου χαρᾶς τελοῦμεν σήμερον τὰ ἐγκαίνια τῆς θεμελιώσεως τοῦ νέου γυμνασιακοῦ καταστήματος Σητείας, διότι ἐπὶ τέλους λαμβάνει ὑπόστασιν σάρκα καὶ ὀστέα ἡ εὐγενὴς αὕτη ἰδέα, ὅπερ, ὥς φαντάζομαι, θέλει χαραποῖσιν οὐ μόνον τὴν πόλιν τῆς Σητείας, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην ἐπαρχίαν. Μάλιστα, Κύριοι, τὸ ζήτημα τοῦ ἐκπαιδευτηρίου μας, εἶναι ζήτημα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος εἶναι Πανσητειακὸν καὶ πρέπει νὰ χρησιμοποιήσῃ πάντας, διότι ἡ **τρωγλή**, ἡ κατ' εὐφημισμὸν λεγομένη **Γυμνάσιον Σητείας**, παραχωρεῖ τὴν θέσιν της εἰς τὸ περικαλλῆς καθίδρυμα, τὸ ὁποῖον ἀπὸ σήμερον ἄρχεται θεμελιούμενον, κατὰ τὰ ἐπίσημα σχέδια καὶ τὴν ἐκπονηθεῖσαν μελέτην ὑπὸ τῆς Σχολικῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Ὑπηρεσίας. Ὁμολογῶ, ὅτι ἐξαιρετικὰ λογίζομαι εὐτυχὴς καὶ ἐγώ, διότι ἐπεφύλασσε ἡ μοῖρα νὰ εὐρίσκωμαι ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου καὶ παρίσταμαι εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς καταθέσεως τοῦ θεμελίου λίθου. Συνειθισμένος ἐκ περικαλλῶν καὶ καθ' ὅλα ἄξιων τοῦ προσορισμοῦ των ἐκπαιδευτηρίων, ἔνθα ὑπῆρέτησα, ἀποτελούντων τὴν τελευταίαν λέξιν τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς Παιδαγωγικῆς, εὐρέθην κατάπληκτος πρὸ τῆς ἀντιθέσεως τῆς μεγάλης, ἣν παρουσιάζει τὸ λεγόμενον κατὰ συγκατάβασιν, Γυμνάσιον Σητείας. Αἱ παραδόσεις μικραὶ, ἀνήλιοι, ἀνεπαρκεῖς, παρέσχον μοι τὴν ἐντύπωσιν σωφρονιστηρίου. Ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ἀνέμεναν κατάντημα τοιοῦτον, διότι ἐνόμιζον ὅτι καὶ οἱ ἐν Σητεῖα θὰ εἰργάζοντο νὰ κάμωσιν ὅ,τι αἱ πόλεις καὶ τὰ μᾶλλον ἀπόκεντρα μέρη τοῦ Κράτους, ν' ἀποκτήσωσι δηλαδὴ σχολεῖα εὐπρεπῆ, κατόπιν τοῦ εὐεργετικοῦ Νόμου, διὰ τοῦ εἰδικῶς συναφθέντος δανείου πρὸς στέγασιν ἀνέτων ἐκπαιδευτηρίων. Ὅλοι, ἐπαναλαμβάνω, ὅλοι ἀπέκτησαν διὰ τοῦ εἰδικοῦ τούτου δανείου καὶ Νόμου, ὄχι σχολεῖα, ἀλλὰ μέγαρα περικαλῆ καὶ σήμερον, κατὰ τὸν ἀθάνατον Περικλέα «**Ἡ θεὰ τούτων τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσει**». Ἐδῶ ὅμως φαίνεται, ὅτι ἡ δὲν ἐνδιαφέρθητε νὰ πάρῃτε μερίδιον, νομίμως ἀνῆκον εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἥ... παρηγκωνίσθητε καὶ νὰ ὅτι καὶ σήμερον ἀκόμη βασανίζομεθα διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι ἐν τῷ διδακτηρίῳ τούτῳ ποῦ νὰ στιβάξωμεν δίκην σαδελῶν 250 ἀθῶας ὑπάρξεις, ἃς ἐνεπιστεύθη ἡμῖν ὁλόκληρος ἡ Ἐπαρχία. Ἔως πέρυσιν εἶχον ἐν ἀντιμετωπίσωμεν καὶ τὸ ζήτημα τῶν θρανίων, ἑδρῶν καὶ πινάκων, ἐξοικονομηθέν, χάρις εἰς τὴν γενναίαν χειρονομίαν καὶ ἀρωγὴν τῶν γονέων καὶ τῶν κηδεμόνων, ἀντιληφθέντων, τὴν οἰκτρὰν θέσιν τῶν τέκνων των, μαθητευόντων ἐπὶ σανίδων, προκαλουσῶν παρέκκλισιν τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἐξασθένεισιν τῶν ὀφθαλμῶν, τὴν μικροτέραν τῆς δεούσης ἀναπτύξεως τῆς θωρακικῆς κοιλότητος καὶ τῶν πνευμόνων, συνήθη ἀποτελέσματα τοῦ ἐπὶ κακῶς κατεσκευασμένων θρανίων πολυώρον καθίσματος τῶν μαθητῶν.

Ἐφ' ὧς δὲ ἔχομεν μὲν τὰ θρανία τὰ ὠραῖα καὶ ὑγιεινά, τὰς ὠραίας ἑδρας καὶ τοὺς θανασινοὺς πίνακας, δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ κάμωμεν χρῆσιν αὐτῶν ἔξ

ὀλοκλήρου, διότι οὔτε δωμάτια ἐπαρκῆ ἔχομεν νὰ τὰ τοποθετήσωμεν. οὔτε τὰ ὑπάρχοντα τὰ χωροῦσιν, ὥστε ὑπέδειξάν μοι νὰ τὰ κολοβώσωμεν, ἀποκόπτοντες τὰ ἄκρα τῶν βάθρων διὰ νὰ χωρέσωσιν εἰς τὰς παραδόσεις! Ὅποια ὀπισθοδρόμησις! Ὅπόσον ἡ δύστιχος Σητεία εἶναι ὀπίσω ἀκόμη, εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἄλλων πόλεων τὰ ἐκπαιδευτήρια ἔχουσιν εὐμάρειαν, πολυτέλειαν, κινηματογράφους σχολικούς, ἄνετα ἀναγνωστήρια, λουτήρας, ὑπόστεγα, ἐπιπλα, σκεύη, ὄργανα καὶ πλουσιώτατα τὰ ἐποπτικά μέσα, ὥστε ὁ μαθητὴς εὐχαρίστως διατρίβων τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου του νὰ εὐρίσκη παντὸς εἶδους ἐνασχολήσεις, εὐχαριστοῦσας αὐτόν.

Ἀντιθέτως δὲ ὁ τοῦ γυμνασίου Σητείας μαθητὴς νὰ κινδυνεύῃ νὰ καταπληκθῇ ὑπὸ τοῦ οἰκήματος ἐν αὐτῷ μαθητεύων, νὰ βλέπῃ τοὺς ποντικούς χορεύοντας ἐν τῇ παραδύσει καὶ ἀποσπῶντας τὴν προσοχήν του. Ν' ἀποφεύγῃ αὐτό, ἀντὶ

(Εἰκ. 20). Θεμελίωσις τοῦ Γυμνασίου Σητείας.

νὰ τὸ πλησιάσῃ καὶ ἐνασχολῇται ἐν αὐτῷ. Νὰ προσθέσω καὶ τὴν τύρβην καὶ τὸν θόρυβον τῶν ἀγιοπαίδων, τῶν ἀλητῶν, τῶν περιοίκων, τῶν αὐτοκινήτων καὶ τῶν ζώων; Εἰς ἐπίμετρον ἔμπροσθεν τοῦ γραφείου τοῦ γυμνασιάρχου, πρὸ ἡμερῶν ἀκόμη, ἐγκατεστάθη πρακτορεῖον αὐτοκινήτων καὶ καθίσταται μαρτυρικὴ ἡ παραμονὴ καὶ ἐργασία ἐν τῷ γραφείῳ του.

Ἔχει δηλαδὴ ὑπερωριμάσει πλέον ἡ ἰδέα τῆς οἰκοδομήσεως νέου καταστήματος καὶ πᾶσα βραδύτης εἶναι θάνατος δι' ὅλους διδάσκοντας καὶ διδασκομένους.

Θὰ ἐπαναλάβω ἐνταῦθα ὅ,τι καὶ ἀνώτερον καὶ σεβάσμιον πρόσωπον εἶπεν ὅτι λόγος τῆς μετατροπῆς τοῦ Γυμνασίου Σητείας εἰς Προγυμνάσιον καὶ τῆς παραμονῆς τοῦ ἐτέρου γυμνασίου τοῦ Νομοῦ(¹) εἶναι καὶ τὸ τέλειον ἐκπαιδευτήριον αὐτῶν, παρὰ τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τῆς Ἐπαρχίας Σητείας καὶ τῶν μαθητεόντων μαθητῶν της, ἐνῷ ἔδῳ ἀγωνιζόμεθα ἀκόμη καὶ σήμερον νὰ θέσωμεν τὸν θεμέλιον λίθον! (Εἰκ. 20) Κάλλιον ὅμως ἀργὰ παρὰ ποτε! Ἡ ἀρχὴ τὸ ἥμισυ τοῦ παντός! Τὸ πρᾶγμα χαροποιεῖ ἀπαξάπαντας ἡμᾶς, διδάσκοντας καὶ διδασκομένους, γονεῖς, κηδεμόνας, φίλους τῆς προόδου καὶ τοῦ γενικοῦ καλοῦ ἀπάσης τῆς ἐπαρχίας.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ δὲ τοῦ εὐτυχοῦς τούτου γεγονότος, ἐπιβεβλημένον θεωροῦμεν νὰ προβάλωμεν πρὸς μίμησιν καὶ παραδειγματισμόν, ἀλλὰ καὶ δημοσίᾳ νὰ εὐχαριστήσωμεν τοὺς συντελεστάς καὶ ἐμπυκνωτάς τοῦ θαυρέστου τούτου ἔργου.

Καὶ πρῶτον ἀξία παντὸς ἐπαίνου καὶ θερμῶν συγχαρητηρίων τυγχάνει ἡ,

εὐτυχῆς Σχολικῇ Ἐφορείᾳ τοῦ Γυμνασίου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ὁποίας πραγματοποιεῖται ἡ εὐγενὴς αὕτη ἰδέα· ὁ ἀξιότιμος κ. πρόεδρος Ἑμμανουὴλ Καραβελάκης ἱατρός, καὶ τὰ μέλη Γεώργιος Θαλασσινός, Νικόλαος Μαρκάκης καὶ Ἑμμ. Ἐλευθεράκης, πάντες ἐν ἀγαστῇ συμπνοίᾳ παρέσχον ἀμέριστον τὴν ὑποστήριξιν των πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ ὥς ὀνειροῦ θεωρουμένου πρὸ αὐτῶν εὐτυχοῦς γεγονότος τῆς σήμερον.

Ἀλλὰ καὶ τὸ εὐαγὲς καθίδρυμα, τὸ τιμῶν τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὸν νομόν ὅλον, τὸ Ἐφεδρικὸν Ταμεῖον Σητείας—Ἱεραπέτρας, δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν δημοσίᾳ νὰ εὐχαριστήσωμεν, διότι καὶ τὸ παλαιὸν γυμνάσιον ἠγόρασεν ἀντὶ δοχ. 600 χιλιάδων καὶ ἐπὶ πλέον ἐψήφισε δοχ. 300 χιλιάδας, ὥς ἀγαθοεργίαν τοῦ κατὰ τὸν τελευταίως ψηφισθέντα Νόμον περὶ Ἐφεδροταμείων, καὶ παντοιοτρόπως ἐκδηλοῖ τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις πάντων τῶν ἀποτελούντων τὸ Ταμεῖον τοῦτο ὑπὲρ τοῦ Γυμνασίου μας.

Ἡ δὲ κοινότης Σητείας καὶ ἰδίᾳ ὁ καθ' ὅλα ἄξιος Πρόεδρος αὐτῆς ἀξιότιμος κύριος Ἰωάννης Πλατανάκης μετὰ τοῦ φιλοπροόδου Δημοτικοῦ Συμβουλίου Σητείας βαθύτατα ἔχουν ἐγχαραχθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, διότι διηκολύνον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀπόκτησιν τοῦ γηπέδου, πρὸς θεμελίωσιν τοῦ νέου γυμνασίου, ἀγοράσαντες τοῦτο ἀντὶ δραχμῶν 70 χιλιάδων παρὰ τοῦ ἀφιλοκερδοῦς κατόχου τοῦ κ. Ἰωάννου Κολιδάκη, ὅστις ἀντὶ μικροῦ θεμιτοῦ κέρδους ἔθηκε τοῦτο εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Κοινότητος καὶ αὕτη ἐδωρήσατο τοῦτο εἰς τὴν Σχολικὴν Ἐφορείαν τοῦ Γυμνασίου.

Ἀλλὰ καὶ τῷ βαθυνουστάτῳ ἱατρῷ καὶ λογίῳ κ. Μιχαὴλ Καταπότῃ πολλὰς χάριτας ἄγομεν, διότι εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἐνταῦθα στροφή ἡμῶν ἀντὶ τοῦ ἐρημητηρίου εἰς ὃ προωρίζεται τὸ γυμνάσιον. Καὶ τῷ πρῶν Προέδρῳ τοῦ καταργηθέντος Ταμεῖου Ἐκπαιδευτικῆς Προνοίας Σητείας, φιλάτῳ κ. Κωνσταντίνῳ Τακάκι, ἱατρῷ εὐχαριστοῦμεν, ἀνθ' ὅσον καὶ αὐτὸς ἐμόχθησεν ὑπὲρ τῆς ἰδέας τοῦ νέου γυμνασιακοῦ καταστήματος. Καὶ τῷ γεραρῷ συναδέλφῳ, πανοσιωτήτῳ ἀρχιμανδρίτῃ κ. Μαξίμῳ Μαρκαντωνάκι, γυμνασιαρχοῦντι ἄλλοτε τοῦ γυμνασίου Σητείας, ὀφείλεται τιμητικὴ μνεῖα, διότι καὶ αὐτὸς διῶδὼν τὸ ἀκατάλληλον τοῦ νῦν γυμνασίου, ἐργάσθη πρὸς ἀπόκτησιν νέου καὶ σήμερον, διότι πραγματοποιεῖται τὸ ὄνειρόν του, χαίροντες μνημονεύομεν εὐφρόνως τούτου.

Διὰ νὰ εἶμαι δίκαιος, ὀφείλω νὰ προσθέσω, ὅτι καὶ ἡ Σχολικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ὑπηρεσία δὲν παρέλειψε νὰ συμβάλῃ καὶ εἰς σχέδια, εἰς μελέτας καὶ προσωπικὴν ἐνασχόλησιν, καίτοι ὁ ἀξιότιμος προϊστάμενος ταύτης κ. Γεώργιος Σταυρίδης, *ἐσταύρωσέν πως ἡμᾶς*, διὰ νὰ δοκιμάσῃ, φαίνεται, τὴν ἀντοχήν!! Τὸν δὲ ἐργολάβον τοῦ ἔργου, τὸν ἐμβαπτιζόμενον πρῶτην φορὰν εἰς τὴν τῶν κοινῶν ἀνάληψιν, ὅστις φαίνεται νέος μὲ σφρίγος, μὲ ζῶην καὶ μὲ ὄρεξιν νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς καλὸν εἰς τὴν πόλιν καὶ προαγάγῃ καὶ δικαιοῶσῃ τὸ γυμνάσιον, ὅπερ τὸν ἐγαλούχησε καὶ τὸν ἐβάπτισεν εἰς τὰ ἀθάνατα νάματα τῆς Παιδείας καὶ τὰ Ἀρχιμήδεια σχέδια καὶ μηχανήματα, εἰς τὸν ἐργολάβον λέγω τὸν φίλτατον καὶ ἀγαπητὸν κ. Χαραλάμπη Μαρκάκιν, ἐπιφυλασσόμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τὰς πολλαπλὰς εὐχαριστίας μας, ἅμα τῇ συντελέσει τοῦ ἔργου, ὅπερ εἶθε νὰ ἀχθῇ εἰς αἶσιον πέρας καὶ ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ συμβολαίου τασσομένου χρόνου, ἐντὸς δεκαμήνου διαστήματος. Μὴ ἀμφιβάλλετε, κ. Ἐργολάβε, περὶ τῆς ἐλκρικεινείας τῆς Ἐφορείας τοῦ

γυμνασίου καὶ ὅλων ἡμῶν. Τὰ χορήματα ἅτινα ὠρίσθησαν διὰ τῆς μειοδοσίας δε. 950 χιλιάδες καὶ τὰ ἀπρόοπτα, ἐν ἑκατομύριον διὰ τὸ στρογγύλον τοῦ ἀριθμοῦ, θὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν ὑμῶν, ὥστε ψυχῇ καὶ σώματι ἀπερισπάστως νὰ ἐπιληφθῇτε τοῦ ἔργου. Τιμιότης καὶ εἰλικρίνεια ἅς εἶναι τὸ πρῶτιστον τῶν μελημάτων σας, ὡς δὲν ἀμφιβάλλομεν. Ἐν τέλει ὅ,τι ἂν προσδαπανήσητε, ἵνα χρησιμοποιήσω τὴν φράσιν τῆς σήμερον ἀναγνωσθείσης Εὐαγγελικῆς περικοπῆς, αἱ Κοινότητες Σητείας δὲν θὰ ὑστερήσωσι προσφέρουσαι τὸν ὀβολόν των, κατόπιν τῆς λαμπρᾶς ἐσοδείας τοῦ Ἑλαίου ὡς πᾶσαι διεβεβαίωσαν ἡμᾶς.

Ὁ ἐργολάβος κ. Χαράλαμπος Μαρκάκης ἅς εἶναι καὶ δι' ἡμᾶς φίλος μαθητιῶσα νεολαία, παράδειγμα, γνώμων καὶ κατευθυντηρία γραμμὴ τῶν μελλοντικῶν σκέψεών σας. Τρόφιμος καὶ αὐτὸς παλαιὸς τοῦ γυμνασίου, ἠγωνίσατο τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ βλέπετε, ὅτι κατέλαβεν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐπίλεκτον θέσιν, ἐργαζόμενος ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ. Καὶ σεῖς, ἔχετε βλέψεις, καὶ πρέπει νὰ ἔχητε, ἀνωτέρας.

Ἐργάσθητε σήμερον μὲν ὡς μαθηταὶ καὶ αὐριον ὡς ἐπίλεκτα μέλη τῆς Κοινωνίας πρὸς προαγωγὴν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτῆς καὶ τοῦ σχολείου σας ἐξαιρετικῶς.

Κενὰ πολλὰ καὶ ἑλλείψεις πλείστας παρουσιάζει ἡ πόλις, ἡ Ἐπαρχία καὶ ὁ Νομός σας, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ πεδῖον δράσεως καὶ διὰ Σᾶς. Πάντως εὐτυχέστεροι θὰ εἴσθε σεῖς τοῦ κ. Μαρκάκι καὶ τῶν πρὸ ὑμῶν μαθητευσάντων, διότι ἐτελείωσαν τὰ ψεύδη, καὶ μετὰ δεκάμηνον θὰ στεγασθῇτε εἰς περικαλλῆς διδακτήριον ἀρτιώτατον, ὑγιεινότεον καὶ καθ' ὅλα τέλειον. ὡς μᾶς ἐγγυᾶται ἡ Σχολικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ὑπηρεσία καὶ ὁ ἀναλαβὼν τὸ ἔργον κ. Ἐργολάβος. Εὐτυχεῖς ὄντως ὑμεῖς, διότι ἀνέτως θέλετε μορφώσῃ τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ τὴν καρδίαν ἐν αὐτῷ μαθητεύοντες. «Νοῦς ὑγιὴς ἐν σώματι ὑγιεῖ» θὰ καταστῇ δυνατόν νὰ συντελεσθῇ ἐν τῷ ὑπὸ κατασκευὴν περικαλλεῖ διδακτηρίῳ ὑπὲρ σήμερον ἐπ' αἰσίοις αἰωνοῖς θεμελιουῖται.

Κύριε Ἐργολάβε, ἐπὶ τὸ ἔργον. Κύριος ὁ Θεὸς κατευθύνει τὰ διαβήματα ὑμῶν προαγάγοι, ἐνισχύσοι καὶ καταλήξοι εἰς αἴσιον τέρμα.

Ζήτησαν οἱ συντελεσταί, ἐμψυχωταὶ καὶ θεμελιωταὶ τοῦ νέου μας Γυμνασίου!

Ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πόλεως Σητείας

θεμελιουῖμεν σήμερον, κατόπιν λιτανείας

τὸ νέον μας Γυμνάσιον περικαλλῆς ὡς πρέπει, συγκεντρωθέντων ὅλων μας καθὼς καθεὶς μᾶς βλέπει.

Σ' τὰ πρόσωπα δὲ γενικῶς εἶναι ζωγραφισμένη

χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις σαφῶς ἐκπεφρασμένη.

Διδάσκοντες καὶ μαθηταὶ καὶ οἱ γονεῖς τῶν ὅλοι

φαντάζονται τὸ οἶκημα ὡς στόλισμα ἔς τὴν πόλιν,

ὡς φάρον τελαυνέστατον ὡς πολικὸν ἀστέρα.

Ἵνα φωτίξῃ καὶ σκορπῇ τὸ φῶς νύκτα καὶ ἔμερα

Κ' εὐχόμεθα διακαῶς αἰσίως νὰ τελειώσῃ

ἡ ἀρξαμένη οἰκοδομὴ ποὺ τόσα θὰ μᾶς δώσῃ

Στὸ ἔργον τὸ κοινωφελές, ὡς εἵπομεν πολλάκις

παρακαλεῖτ' ὁ σεβαστὸς κύριος Πλατανάκης

Ἀντάξιος καὶ εὐτυχὴς πρόεδρος τῆς Σητείας

νὰ θέσῃ τὸν θεμέλιον μ' εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀριστ. Κατσούλλης

ΟΔΟΣ ΠΑΧΕΙΑΣ ΑΜΜΟΥ - ΣΗΤΕΙΑΣ

Ἡ ὁδὸς Παχ. 'Αμμου—Σητείας, συνολικοῦ μήκους [51 χιλιομ. περίπου ἀντικειμενικὸν σκοπὸν ἔχει τὴν ἔνωσιν δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ τῆς πλουσιωτάτης καὶ εὐφορωτάτης ἐπαρχίας Σητείας μετὰ τῶν λοιπῶν κέντρων τῆς Μεγαλονήσου.

Λόγῳ τῆς φυσικῆς διαπλάσεως τοῦ ἐδάφους δι' οὗ αὕτη θὰ διήρχετο καὶ τῶν μεγάλων τεχνικῶν δυσχερειῶν αἰτίνες παρουσιάζοντο, ἡ λήψις ἀποφάσεως τῆς κατασκευῆς ἐβράδυνεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Κατόπιν ὅμως πολλῶν ἐνεργειῶν ὑπερπηδήθησαν ἅπαντα τὰ κωλύματα καὶ τελικῶς ἐπακολούθησασῶν δύο δημοπρασιῶν κατεκυρώθη ἡ κατασκευὴ αὐτῆς εἰς τὴν τεχνικὴν Ἑταιρείαν «Δ. Βοΐλας καὶ Σια» κατὰ μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1925.

Ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ ἄμεσος μεταφορὰ τῶν προϊόντων τῶν διαφόρων παροδίων χωρίων πρὸς τὸν ἐγγύτερον λιμένα ἐθεωρήθη σκόπιμος ἡ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν ἀπὸ τῆς κωμοπόλεως Σητείας καὶ πρὸς τοῦτο προσεβλήθη τὸ πρῶτον τμῆμα τῆς ὡς ἄνω ὁδοῦ ἦτοι :

1) Τμῆμα Σητείας—Αὐχένος 'Αγκαθιά.

Ὡς ἀφετηρία τοῦ ὡς ἄνω τμήματος ἐλήφθη ἡ ἔξοδος τῆς κωμοπόλεως Σητείας χλμ. 0+000 καὶ τέρμα ὁ αὐχὴν 'Αγκαθιάς χλμ. 11+826 ἀπὸ Σητείας, οὗτινος ἡ ὑψομετρικὴ διαφορὰ ἀπὸ τῆς στάθμης τῆς θαλάσσης εἶναι 488,45 μ. Ἀπὸ Σητείας ἀναχωροῦντες συναντῶμεν εἰς χλμ. 7+600 τὸ χωρίον Σκοπὴ καὶ εἰς χλμ. 10+460 τὸ χωρίον Χαμαῖζι.

Ἡ χάραξις τοῦ τμήματος ἐγένετο δι' ὄρεινῳ ἐδάφους καὶ συνεπῶς παρουσιάζει ἐλαχίστας μικρὰς εὐθυγραμμίας, τοῦ μεγαλυτέρου μέρους ἀποτελουμένου ἐκ καμπυλῶν. Ἡ κλίσις τοῦ ἐδάφους κυμαινομένη μετὰ 30° καὶ 45° ὡς συνέπειαν εἶχε τὴν ἐξόρυξιν μεγάλων ὄγκων χωματισμῶν. Τὴν μεγαλυτέραν δυσκολίαν παρουσιάζει εἰς τὴν κατασκευὴν τὸ τμῆμα μετὰ 5ου καὶ 6ου χιλιόμετρον λίαν βραχῶδες καὶ ἀπότομον καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦτο ἀπαραίτητος ἡ κατασκευὴ πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ὁδοῦ ξηρολιθοδομῶν ὧν ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς ἀνῆλθεν εἰς 2500 κ. μ.

Ἡ γαιωλογικὴ σύστασις τοῦ ἐδάφους μέχρι μὲν τοῦ 6ου χιλιομ. εἶναι ἀσβεστολιθικὴ μετὰ προσμίξεως ἀργιλλωδῶν προϊόντων, ἐκεῖθεν δὲ καὶ μέχρι τοῦ αὐχένος 'Αγκαθιάς, παρουσιάζει τὸ ἔδαφος σχιστόλιθον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σεσαθρωμένον προσμεμιγμένον κατὰ τι μετὰ συνήθων γαιῶν.

Τὰ τεχνικὰ τοῦ τμήματος ἀποτελοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ὀχετοῦς ἀνοιγμάτων κυμαινομένων ἀπὸ 0,60 μ. μέχρι 3 μ. Ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ τμήματος τούτου ἐγένετο τὸ ἔτος 1929.

2) Τμῆμα Αὐχὴν 'Αγκαθιάς—Προφήτου 'Ηλίου.

Τοῦτο ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ αὐχένος 'Αγκαθιάς (χλμ. 11+826 ἀπὸ Σητείας ὕψ. 488,45 μ.) συναντᾷ εἰς ἀπόστασιν χλμ. 4+273 πρῶτον τὸ χωρίον ἔξω Μουλιανὰ (χλμ. 16+099 ἀπὸ Σητείας ὕψ. 385,47) ἔπειτα εἰς ἀπόστασιν χλμ. 7+200 τὸ χωρίον Μέσα Μουλιανὰ (χλμ. 19+026 ἀπὸ Σητείας ὕψ. 372 μ.) καὶ καταλήγει κάτωθι τῆς τοποθεσίας Προφήτου 'Ηλίου χλμ. 22+026 ἀπὸ Σητείας ὕψ. 463 μ.

Ἡ ὅλη φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους δι' οὗ διέρχεται τὸ ὥς ἄνω τμήμα τυγχάνει ἀνώμαλος καὶ ὥς ἐκ τούτου πρὸς ἐναγκαλισμὸν τῶν διαφόρων στολιδώσεων ἡ χάραξις παρουσιάζει συνεχῶς καμπύλας, λόγῳ δὲ τῶν πολλῶν γεφυρώσεων τῶν μισγαγγειῶν παρουσιάζονται κλίσεις ἀντιθέτου φορᾶς καθ' ὅλον τὸ μήκος αὐτῆς. Ὡς ἐκ τῆς ἐγκαρσίας ἀποτόμου κλίσεως τοῦ ἐδάφους οἱ ὄγκοι χωματισμῶν οἱ ἐξορυχθέντες ἀνέρχονται εἰς σημαντικὸν ποσὸν κυμαινόμενον περὶ τὰ 7 κ. μ. ἀνὰ τρέχον μέτρον. Κατεσκευάσθησαν πλείστοι ὄχετοὶ διαφόρων ἀνοιγμάτων καὶ γέφυραι ἐξ ὧν αἱ σπουδαιότεραι εἶναι.

α) Γέφυρα ἀν. 4 μ., χλμ. 3+314 ἀπὸ Αὐχένος Ἀγκαθιάς ὕψ. 365 μ.

β) Γέφυρα ἀν. 5,00 μ., χλμ. 3+723 ἀπὸ Αὐχένος Ἀγκαθιάς ὕψ. 357 μ. Ἀμφότεραι αἱ ἄνω γέφυραι εὐρίσκονται πρὸ τοῦ χωρίου ἔξω Μουλιανά.

γ) Γέφυρα ἀν. 8,00 μέτρα χλμ. 6+814 ἀπὸ Αὐχ. Ἀγκαθιάς ὕψ. 357.52 πρὸ τοῦ χωρίου Μέσα Μουλιανά. Ἡ γαιωλογικὴ σύστασις τοῦ ἐδάφους τὸ πλεῖστον ἐξ ἡμισεσαθρωμένου σχιστολίθου παρουσιάζει ποικιλίαν μεγάλην μεταξὺ τοῦ ἄνω πετρώματος καὶ ἀσβεστολιθικοῦ τοιούτου μετὰ προσμίξεων ἀργιλλωδῶν. Τὸ τελευταῖον χιλιόμετρον καὶ κάτωθι τοῦ Προφήτου Ἡλίου παρουσιάζει συνεχῆ ἀσβεστόλιθον κατὰ στρώματα λεπτά. Ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ ἄνω τμήματος ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ ἔτος 1935.

3) Τμήμα Προφήτου Ἡλίου—Χωρίον Τουρλωτῆ

Τοῦτο ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς τοποθεσίας Προφήτου Ἡλίου (χλμ. 19+026 ἀπὸ Σητείας ὕψ. 372.00) συναντιᾷ τὸ χωρίον Μυρσίνην εἰς ἀπόστασιν ὑψομετρικὴν ἄνωθεν αὐτοῦ 50 μ. καὶ χιλιομ. ἀπόστασιν ἀπὸ Σητείας 24+126 ὕψ. 366.41, καὶ λήγει εἰς τὸ χωρίον Τουρλωτῆ χλμ. 27+239 ἀπὸ Σητείας ὕψ. 325.72, ἀπὸ στάθμης θαλάσσης.

Δὲν ἐγένετο διέλευσις τῆς ὁδοῦ διὰ μέσου τοῦ χωρίου Μυρσίνης καθόσον ἔδει ἡ χάραξις νὰ κατέρχεται συνεχῶς ἐξ ἀποστάσεως 2 χλμ. πρὸ αὐτοῦ ὁπότε λόγῳ τοῦ ἀποτόμου καὶ λίαν βραχέδους τοῦ ἐδάφους θὰ ἀπαιτεῖτο τερασσία δαπάνη διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ. Πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ χωρίου κατεσκευάσθη ἐκ τῶν ὑστέρων εἰδικὴ διακλάδωσις μήκους 600 μ. καὶ πλάτους 15.00 μ. ἐνώνουσα τοῦτο μετὰ τῆς κυρίας ἀρτηρίας. Τὸ τμήμα τοῦτο, ὑπῆρξε τὸ δαπανηρώτερον ἐξ ὅλων τῶν λοιπῶν καθόσον ὄχι μόνον παρουσίασε σημαντικὸν ὄγκον χωματισμῶν ἀλλὰ ἰδίως ἀπήτησε κατασκευὴν πλείστων ὄχετῶν, ξηρολιθοδομῶν καὶ γεφυρῶν. Εἰς τὴν ἐνδιάμεσον θέσιν Κινοποτάμου χλμ. 26+026 ἀπὸ Σητείας παρουσιάσθη ἡ ἀνάγκη κατασκευῆς τριῶν γεφυρῶν. Ἡ πρώτη γέφυρα ἀνοιγμ. 8.00 κατεσκευάσθη εἰς χλμ. 25+826 ὕψ. 285.81, ἡ δὲ δαπάνη αὐτῆς ἀνῆλθε εἰς 250.000 δρχ. Ἡ δευτέρα γέφυρα ἀνοιγματος 12.00 μ. καὶ ὕψ. 7.70 μ. ἀπὸ τῆς κοίτης κατεσκευάσθη πρὸς γεφύρωσιν τοῦ χειμάρρου Κινοποτάμου εἰς χλμ. 26+071 ὕψ. 273.70 καὶ ἡ δαπάνη ἀνῆλθε εἰς 500.000 δρχ.

Ἡ τρίτη γέφυρα ἀν. 12.00 μ. καὶ ὕψ. 9.20 μ. ἀπὸ τῆς κοίτης πρὸς γεφύρωσιν τοῦ χειμάρρου μετὰ τὸν Κινοπόταμον πρὸς Τουρλωτὴν εἰς χλμ. 26+199 ὕψ. 269.74 στοιχίσασα 500.000 δρχ. Ἀπασαὶ αἱ ὥς ἄνω γέφυραι ἐξετελέσθησαν ἐκ μπετὸν-ἀρμέ, βάσει τῶν τελευταίων τύπων τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας. Τὸ ἔδαφος τοῦ τμήματος τούτου τυγχάνει ἀνάμεικτον ἐξ ἀργιλλωδῶν χωματισμῶν

μετὰ προσμίξεων ἑκσεσαθρωμένου σχιστολίθου καὶ ἀσβεστολίθου. Παρουσιάζει συνοχὴν ἐλαχίστην καὶ λόγῳ τῆς χαλαρότητός του ἦτο ἀπαραίτητος ἡ κατασκευὴ ξηρολιθοδομῶν. Ἰδιαίτιστα παρουσιάζει τάσιν πρὸς κατολίσθησιν τὸ τμήμα Κινοποτάμου—Τουρλωτῆς ὀφειλομένην εἰς τὴν ἐγκαρσίαν ἀπότομον κλίσιν καὶ εἰς τὴν ἀργιλλώδη φύσιν τοῦ ἐδάφους. Περαιτωθείσης τῆς ὑποδομῆς τοῦ ἄνω τμήματος ἡ ὁδοστρωσία πρὸς συμπλήρωσιν του θέλει κατασκευασθῇ πιθανῶς κατὰ τὸ ἔτος 1939.

4) Τμήμα Τουρλωτῆς—Σφάκας.

Τοῦτο ἄρχειται ἀπὸ τοῦ χωρίου Τουρλωτῆ (χλμ. 27+239 ἀπὸ Σητείας ὕψ. 325.72) καὶ καταλήγει εἰς τὸ χωρίον Σφάκα χλμ. 30+388 ὕψ. 266.31 ἀπὸ στάθμης θαλάσσης. Καίτοι τὸ ἔδαφος παρουσιάζει σχετικὰς ἀνωμαλίας οὐχ' ἦτον ὅμως ἡ δαπάνη ἀνὰ χιλιόμετρον εἶναι μικροτέρα τῶν προηγουμένων τμημάτων. Πολλοὶ ὄχετοὶ γεφυρώνουσι τὰ διάφορα ρεύματα ποικίλων ἀνοιγμάτων καὶ δύο γέφυραι συμπληρῶνουν ταῦτα.

α') Γέφυρα εἰς χλμ. 28+146 ἀπὸ Σητείας ὕψ. 277.61, ἀνοιγματος 3.000 μ. θέλει κατασκευασθῇ εἰς θέσιν Δριμὺν εἰς τὴν συμβολὴν τριῶν ρευμάτων. Καίτοι τὸ ἀνοιγμα ταύτης εἶναι μικρὸν οὐχ' ἦτον ὅμως παρουσιάζει μέγαν ὄγκον κατασκευῆς λόγῳ τοῦ ὕψους καὶ τὴν μορφήν αὐτῆς μᾶλλον ὥς ὁδογεφύρας. Ἡ δαπάνη ἡ ἀπαιτηθεῖσα μέλλει θ' ἀνέλθῃ τὰς 350.000 δραχ.

β') Γέφυρα εἰς θέσιν Κουδουμῇ χλμ. 28+973 ὕψ. 245.78 ἀνοιγμα 10,00 καὶ ὕψ. ἀπὸ τῆς κοίτης 5.81 μ. θέλει κατασκευασθῇ εἰς τὴν ὡς ἄνω τοποθεσίαν πρὸς γεφύρωσιν τοῦ χειμάρρου Κουδουμῆ. Αὕτη κατασκευασθῆσεται ἐκ μπετὸν ἄρμῃ καὶ ἡ συνολικὴ δαπάνη θ' ἀνέλθῃ εἰς 450.000 δραχ. Ἡ γαιολογικὴ σύστασις τοῦ ἐδάφους τοῦ τμήματος τούτου εἶναι ἀργιλλώδης καὶ συνήθεις φυσικαὶ γαῖαι. Ὡσαύτως εἰς πολλὰ σημεῖα παρουσιάζει καθαρὰ ἀσβεστολιθικά πετρώματα. Ἡ ὅλη κατασκευὴ τοῦ τμήματος θέλει ἀποπερατωθῇ κατὰ τὸ ἔτος 1939.

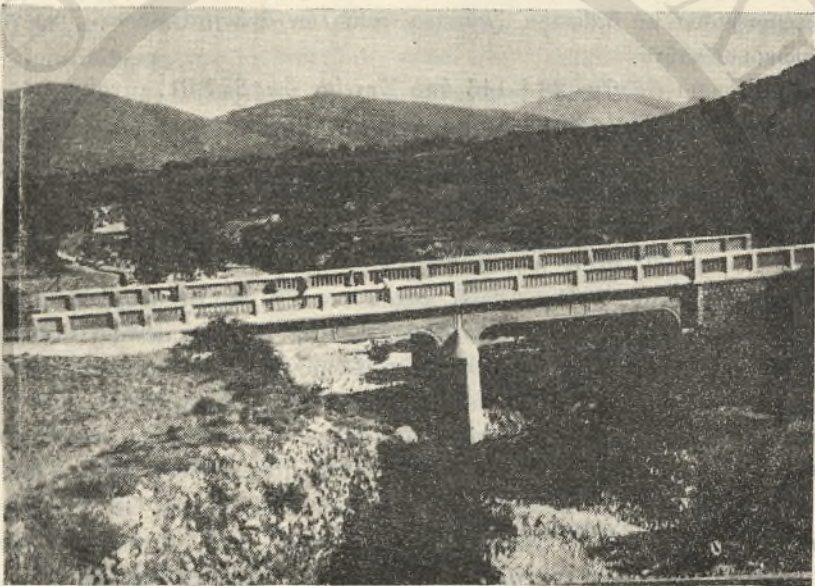
5) Τμήμα Σφάκας—Σχινοσέλι.

Τοῦτο ἄρχειται ἀπὸ τοῦ χωρίου Σφάκα χλμ. 30+388 ὕψ. 266.31 συναντᾷ τὸ χωρίον Λάστρον εἰς χλμ. 35+254 ἀπὸ Σητείας ὕψ. 355.18 καὶ καταλήγει εἰς τὸν αὐχένα Σχινοσέλι χλμ. 38+526 ὕψ. 333.54 μ. Καθ' ὅλον τὸ μήκος τοῦ τμήματος τὸ ἔδαφος παρουσιάζει ἐγκαρσίαν κλίσιν κυμαινομένην εἰς τὰς 45 μοίρας, μὲ ἀφθόνους πτυχώσεις καὶ ρεύματα πυκνὰ καὶ ὥς ἐκ τούτου ἡ ὅλη χάραξις παρουσιάζει μορφήν δαντελωτὴν μὲ πλείστας ὕσας καμπύλας. Ὁ ὄγκος τῶν χωματισμῶν εἶναι σημαντικὸς ἀνερχόμενος εἰς 7 κ. μ. ἀνὰ τρέχον μέτρον. Λόγῳ τῶν χειμάρρων καὶ τῶν πολλῶν μικρῶν ρευμάτων θέλουσι κατασκευασθῇ πολλοὶ ὄχετοὶ ποικίλλου ἀνοιγματος καὶ μὲ σχετικὸν ὕψος ἀπὸ τῆς κοίτης τῶν χειμάρρων ὀφειλόμενον εἰς τὰς ἀποτόμους καὶ βραχῶδεις ὄχθας αὐτῶν. Ἐξ ὧν τῶν τεχνικῶν ἔργων τὰ σημαντικώτερα εἶναι δύο μικραὶ γέφυραι. Ἡ πρώτη ἀνοιγματος 4 μέτρων θέλει κατασκευασθῇ εἰς χλμ. 30+754 ὕψ. 241.18 καὶ ὕψ. ἀπὸ τῆς κοίτης 7.77 μ. Ἡ δαπάνη θὰ ἀνέλθῃ εἰς 250.000 δραχ. Καὶ ἡ δευτέρα Γέφυρα ἀνοιγμα 6.00 μ. εἰς χλμ. 31+526 ὕψ. 202.88 μὲ ὕψος ἀπὸ τῆς κοίτης ἀπὸ τοῦ χειμάρρου 12.85 μ. Ἡ συνολικὴ δαπάνη τῆς θ' ἀνέλθῃ εἰς τὸ ποσὸν τῶν 400.000 δραχ. Ἡ γαιολογικὴ σύστασις τοῦ ἐδάφους εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀσβεστολιθικά

πετρώματα ἀνάμεικτα μετὰ συνήθων γαιῶν καὶ ἀργίλλου. Ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ τμήματος θέλει συντελεσθῇ πιθανῶς κατὰ τὸ 1940.

6) Τμήμα Σχिनოსέλι—Καβουσίου.

Ἀρχόμενον ἐκ τοῦ αὐχένος Σχινოსέλι (χλμ. 38+526) καταλήγει εἰς τὸ χωρίον Καβούσι χλμ. 46+486 ὕψ. 116.17 ἀπὸ στάθμης θαλάσσης. Τὰ μὲν πρῶτα 1560 μ. ἀπὸ αὐχένος Σχινოსελίου μέχρι τοῦ Πλατάνου ἡμικατεσκευάσθησαν κατὰ τὸ 1918 ὑπὸ ἄλλης ἐταιρείας καὶ πρόκειται νὰ συμπληρωθῶσι αἱ χωματοφυγικαὶ ἐργασίαι καὶ διάφορα ἀπαραίτητα τεχνικὰ ἔργα. Τὸ δὲ ὑπόλοιπον τμήμα μέχρι χωρίον Καβουσίου ἔχει ἀποπερατωθῇ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1932. Ἡ χάραξις λόγῳ τῶν ἐλαφρῶν πτυχώσεων τοῦ ἐδάφους εἶναι μᾶλλον ὁμαλῇ πλὴν δύο ἐλιγμῶν ἐν βαθεῖα ἐκχωμα-

(Εἰκ. 21). Ἡ Γέφυρα Καβουσίου.

τήσει ἀπαραιτήτων διὰ τὴν ὑψομετρικὴν κἀθόδον πρὸς τὸ χωρίον Καβούσι. Καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ τμήματος ὑπάρχουσι διάφοροι μικροὶ ὀχετοὶ καὶ τὸ σπουδαιότερον ἔργον ἐξ ὧν εἶναι ἡ γέφυρα Καβουσίου (εἰκ. 21) εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ χωρίου ἀποσκοποῦσα τὴν γεφύρωσιν τοῦ ἐκεῖθεν διερχομένου μεγάλου χειμάρρου. Αὕτη εἶναι συνολικοῦ μήκους 25.00 μ. καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἀνοιγμάτων ἐκάστου 10 μ. με ὕψος ἀπὸ τῆς κοίτης 5.00 μ. περίπου. Κατεσκευάσθη ἐκ μετῶν - ἀρμὲ καὶ ἀποπερατώθη τὸ ἔτος 1932. Ἡ ὅλη δαπάνη ἀνῆλθε εἰς τὰς 800.000 δραχ. Ἡ γαιωλογικὴ σύστασις τοῦ ἐδάφους ἀπὸ μὲν Σχινოსελίου μέχρι Πλατάνου εἶναι μᾶλλον βραχώδης ἀποτελουμένη ἐκ κροκαλοπαγῶν στρωμάτων συμμίκτων μετὰ συνήθων γαιῶν καὶ σχιστολιθικῶν τοιούτων, τὸ δὲ τμήμα ἀπὸ Πλατάνου μέχρι Καβουσίου τὸ ὀνομαζόμενον Μαλάβρα παρουσιάζει κροκάλους ἀναμεικτους μετὰ ἀργίλλου καὶ ἐνίοτε μετὰ πυριτίου μεθ' οὗ τελευταῖον ἐμφανίζεται ὡς κροκαλοπαγῆς μᾶζα. Ἀπασα ἡ κλιτὺς τοῦ ὄρους παρουσιάζει τὸ περίεργον φαινόμενον χειμάρρων ὀλοκλήρων ἐκ

χροκαλῶν προερχομένων ἐξ αὐτομάτου θρυμματισμοῦ. (Κατὰ τοὺς γεωλόγους τὸ φαινόμενον τοῦτο τοῦ αὐτομάτου θρυμματισμοῦ τῶν πετρωμάτων ὀφείλεται εἰς τὴν διαστολὴν καὶ συστολὴν τούτων κατὰ τὰς διαφόρους μεταβολὰς θερμοκρασιῶν) τῶν εἰς τὴν κορυφὴν εὐρισκομένων ἀφθόνων ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων.

7) Τμῆμα Καβουσίον-Παχ. ᾽Αμμου.

Τοῦτο ἄρχεται ἀπὸ τοῦ χωρίου Καβούσιον (χλμ. 46+486 ἀπὸ Σητείας ὕψ. 116.17) καὶ λήγει εἰς ἀπόστασιν 200 περίπου μέτρων πρὸ τῆς Παχ. ᾽Αμμου ἐνούμενον μὲ τὴν ὁδὸν Παχ. ᾽Αμμου - Ἱεραπέτρας εἰς χλμ. 51+286 ἀπὸ Σητείας ὕψ. 28.16).

Λόγῳ τοῦ ὁμαλοῦ τοῦ ἐδάφους εἶναι τὸ μόνον τμῆμα, ὅπερ παρουσιάζει εἰς τὴν χάραξιν εὐθυγραμμίας μεγάλου σχετικῶς μήκους. Ἔργα τεχνικὰ ἔχει καθ' ὅλον τὸ μῆκος συνιστάμενα ἐκ μικρῶν ὀχετῶν καὶ ἐκ μιᾶς γεφύρας λοξῆς χαμηλῆς ἀνοίγμ. 7.00 μ. εἰς χλμ. 50+573 ἀπὸ Σητείας ὕψ. 40.00, μὲ ὕψος ἀπὸ τῆς κοίτης 2.00 μ. κατεσκευασθείσης ἐκ μπετὸν - ἀρμέ' τὸ ἐδαφος κατ' ἀρχὰς ἀσβεστολιθικόν, εἴτα μεταβάλλεται εἰς ἀργιλλοαμμώδες ἀνάμεικτον μετὰ ψηφίδων μικρῶν.

Τὸ τμῆμα τοῦτο ἀποπερατώθη κατὰ τὸ ἔτος 1932.

Πιστώσεις χορηγηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Δημοσίου

1925 Δρχ. 276.769,	1926 Δρχ. 2.588.687,	1927 Δρχ. 2.284.000,
1928 Δρχ. 2.928.138,	1929 Δρχ. 3.429.274,	1930 2.388.927,
1931 Δρχ. 6.316.226,	1932 Δρχ. 4.210.619,	1933 Δρχ. 514.903,
1934 Δρχ. 1.986.477,	1935 Δρχ. 2.597.210,	1936 Δρχ. 3.047.062,
1937 Δρχ. 3.338.432.		
Δρχ. 14.846.032	Δρχ. 12.825.790	Δρχ. 8.234.892

Ἦτοι τὸ ὅλον Δρχ. 35.906.714

ΔΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ

Ἐν Σητείᾳ τῇ 21ῃ Ἀπριλίου 1937.

Ἀγαπητὲ Συνάδελφε,

Ἀπαντῶν εἰς ὑμετέραν παράκλησιν ἀποστέλλω ὑμῖν ἀντίγραφον τῆς ὁμιλίας μου ὡς Προέδρου τοῦ Ταμεῖου Ἐκπαιδευτικῆς Προνοίας Σητείας ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐορτῆς τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τῆς Κομοπόλεως Σητείας.

Ἐξ αὐτῆς ἐξάγεται ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἔργου, καθὼς καὶ οἱ χρηματοδόται καὶ λοιποὶ συντελεσταὶ αὐτοῦ. Ἐπίσης ἡ ἀθλία κατάστασις τῶν παλαιῶν μας διδασκητῶν, ἡ ὁποία καὶ ὤθησεν ἡμᾶς νὰ προβῶμεν τὸ ταχύτερον εἰς τὴν κατεδάφισιν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἔρειπίων νὰ οἰκοδομήσωμεν τὸ νέον Σχολεῖον, τὸ ὁποῖον κρίνεται ἐν ἑκ τῶν πρώτων Διδασκητῶν τῆς Κρήτης.

Μετὰ πάσης τιμῆς
Κωνστ. Τανάκης

Ἱατρὸς

Πανοσιολογιώτατοι, ἀξιότιμοι Κυβρίαι καὶ Κύριοι,

Εὐχάριστον ἔλαχεν ἡμῖν καθῆκον πρὸς ἐκτέλεσιν, ὅπως καλέσωμεν ὑμᾶς νὰ παραστήτε εἰς τὴν χαρμόσυνον ταύτην τελετὴν τοῦ θεμελίου λίθου τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς Κωμοπόλεώς μας, ἣτις τελεῖται σήμερον ὑπὸ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς ἐκκλησίας.

Μεταξὺ τῶν πολλαπλῶν καὶ μεγάλων ἀναγκῶν, αἵτινες πανταχόθεν περιτοιχίζουσι τὴν νεοπαγῇ ἡμῶν Κοινότητα, προέβαλλεν μᾶλλον ἐπιτακτικὴ ἢ ἀνάγκη τῆς οἰκοδομῆς νέων διδακτηρίων πληροῦντων τοὺς ὅρους καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης. Τὰ μέχρι σήμερον χρησιμοποιούμενα, κατὰ μεγίστην ἀνοχὴν καὶ ἐγκληματικῶς δύνатаί τις εἰπεῖν Σχολικὰ κτίρια, ἦσαν ἐκ τῶν ἀνθυγιεινότερων τῆς ὅλης ἐκπαιδευτικῆς περιφερείας Σητείας, διότι οὔτε τὴν ἀνάλογον πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν στεγαζομένων μαθητῶν χωρητικότητα εἶχον αἱ σχολικαὶ αἴθουσαι, οὔτε τὸν προασανατολισμὸν, φωτισμὸν καὶ ἀερισμὸν. Ἀποτέλεσμα δὲ τούτου ἦτο ἡ χρονία δηλητηρίασις διδασκόντων καὶ διδασκομένων ἣτις προστιθεμένη εἰς τὸ ἀνθυγιεινὸν τοῦ κλίματος καὶ εἰς τὰς ποικίλας στερήσεις τὰ μέγιστα παρεκώλυε τὴν τε σωματικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν εἰς αὐτὰ καταδικασμένων νὰ φοιτῶσι τρυφερῶν ὁργανισμῶν καὶ προδιέθετεν καὶ εἰς τὰ σχολικὰ καλούμενα νοσήματα καὶ εἰς παντοειδῆ μετασχολικὰ τοιαῦτα πρὸς ἀνυπολόγιστον κοινωνικὴν καὶ ἔθνην ζήμιαν. Ἀπλὴ σύγκρισις ὑγιεινῆς αἰθούσης πρὸς τὴν παρ' ὑμῖν χρησιμοποιουμένην θέλει καταφανέστερον ἀποδείξει διὰ τῆς γλώσσης τῶν ἀριθμῶν τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων. Ἡ συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ὑγιεινῆς καὶ παιδαγωγικῆς, ὠκοδομουμένη σχολικὴ αἴθουσα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων λεπτομερειῶν, ἔχει τὰς ἑξῆς διαστάσεις: Μῆκος 10 μ., πλάτος 7 καὶ ὕψος 5 ἦτοι ἐμβαδὸν 70 τετρ. μέτρα καὶ κυβικὴν χωρητικότητα 350 κυβ. μέτρα, φωτιστικὴν δὲ καὶ ἀεριστικὴν ἐπιφάνειαν τὸ 1)15 τῆς ἐπιφανείας τοῦ δαπέδου, ἦτοι 14 τετρ. μέτρα. Καὶ εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην μὲ τὰς ὡς εἴρηται διαστάσεις δὲν ἐπιτρέπεται νὰ στεγασθῶσι πλείονες τῶν 40 ἕως 50 μαθητῶν. Ἀναλογεῖ λοιπὸν εἰς ἕκαστον μαθητὴν 1)2 ἕως 2 περίπου τετρ. μέτρα ἐπιφανείας καὶ ἄλλο 7 κυβ. μέτρα, ὥς ἴδωμεν τώρα τὰς διαστάσεις τῶν αἰθουσῶν τῶν σχολείων μας, ὡς καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν ἐκάστης. Κατὰ μέσον ὅρον τὸ μῆκος αὐτῶν εἶναι 9.50 μ., τὸ πλάτος 4 καὶ τὸ ὕψος 3 μ. Ἀρα ἔχουσι ἐμβαδὸν μὲν περὶ τὰ 40 τετρ. μέτρα, κυβικὴν δὲ χωρητικότητα 120 μ., φωτιστικὴν δὲ καὶ ἀεριστικὴν ἐπιφάνειαν τὸ 1)15 περίπου τῆς ἐπιφανείας τοῦ δαπέδου. Ὁ δὲ μέσος ὅρος τῶν στεγαζομένων μαθητῶν εἶναι 70. Ἀρα ἀναλογεῖ εἰς ἕκαστον μαθητὴν ἐπιφάνεια μὲν 1)2 περίπου μ., ἄλλο δὲ ἀντὶ 7 κυβ. μ. οὔτε 2 σωστά. Ἀλλ' ἡ χωρητικότης αὕτη δὲν εἶναι καὶ ἡ πραγματικὴ, διότι, ἐπειδὴ ἐκτὸς τῆς ἀνθυγιεινότητος τῶν διδακτηρίων μας εἶναι ταυτοχρόνως καὶ ἐτοιμόρροπα, μέγα μέρος τοῦ χώρου καταλαμβάνουσιν πολυπληθεῖς στῦλοι οἱ ὑποβαστάζοντες τοὺς περιφίμους ποταμούς, οἵτινες ὡς ἄλλοι ἄτλαντες φέρουν ἐπὶ τῆς ὀράχως τῶν τὸ μέγα βάρος τῆς στέγης. Ἐν συμπεράσματι αἱ σχολικαὶ μας αἴθουσαι ἔχουσι τὸ 1)3 τῶν διαστάσεων τῶν ὑγιεινῶν αἰθουσῶν, ἐν ἄλλοις λόγοις πρέπει νὰ ἐνώσωμεν τρεῖς αἰθούσας τῶν παλαιῶν σχολείων διὰ νὰ κάμωμεν μίαν ὑγιεινὴν αἴθουσαν.

Εἰς αὐτάς, κύριοι, τὰς τρώγλας. ἦσαν ὑποχρεωμένοι οἱ μαθηταὶ μας, οἱο-

νεὶ ἐκτίοντες βαρεῖαν ποινὴν, νὰ διέρχωνται τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας, νὰ ζῶσιν ἐν αὐταῖς, νὰ ἀναπτύσσωνται καὶ διαπλάσσωνται κατὰ τε σῶμα καὶ τὸν νοῦν συνωστιζόμενοι ἀνὰ 3 καὶ 4 εἰς ἕκαστον δίδρον θρανίον δυσανάλογον καὶ τοῦτο κατὰ τὸ πλεῖστον πρὸς τὸ ἀνάστημα τῶν μαθητῶν καὶ κατὰ συνέπειαν ἀνθυγιεινόν. Ἄλλ' ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας πῶς εἶναι δυνατόν νὰ προστατευθῇ ἡ σωματικὴ ὑγεία τοῦ μαθητοῦ ἐξ ἧς κατὰ φυσικὸν λόγον ἐξαρτᾶται ἡ πνευματικὴ του ὑγεία καὶ πρόοδος, διότι, κατὰ τὸν ποιητὴν, εἰς ὑγιὲς σῶμα κατοικεῖ ὁ ὑγιὲς νοῦς. Ἐὰν τολμήσετε νὰ εἰσέλθετε ὄχι μετὰ πάροδον μιᾶς ὁλοκλήρου, ἀλλὰ 1)2 ὥρας ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῶν μαθητῶν εἰς τὴν σχολικὴν μας αἴθουσαν, θὰ αἰσθανθῇτε μίαν δυσάρεστον ὁσμὴν καὶ θὰ ἔχητε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εἰσῆλθατε ἀποτόμως ἐντὸς ἀποπνικτικῆς ἀτμοσφαίρας. Ἡ ὁσμὴ αὕτη ὀφείλεται εἰς τὰ προϊόντα τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης τῶν παιδικῶν ὁργανισμῶν, ὅπως εἶναι τὸ CO₂ τοῦ ἀνθρακος, τὸ ἐν ἀφθονίᾳ εὐρισκόμενον εἰς τὸν ἐκπνεόμενον ἀέρα, τὰ προϊόντα τῆς ἀδήλου καλουμένης διαπνοῆς καὶ τῶν ἐντερικῶν ἀερίων, δι' ὧν οἱ μαθηταὶ μολύνουν τὸν ἀέρα τῆς τάξεως. Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προσθέσωμεν τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν ἐνδυμάτων, τῶν ἐσωρούχων, τὴν ἔλλειψιν ὑγιεινῆς ἀτομικῆς τῶν μαθητῶν καὶ καθαριότητος, τὸν κοινότοπον καὶ τὰς ὁργανικὰς ὕλας τῆς τάξεως καὶ ἐν γένει τοῦ σχολείου καὶ τὴν ὑγρασίαν, ἐννοοῦμεν πόσον ταχέως ὁ ἀῆρ τῆς σχολικῆς αἰθούσης φθείρεται καὶ ἀποβαίνει δηλητηριώδης. Ἐντὸς τοιοῦτου περιβάλλοντος, εἶναι φανερόν, ὅτι οὔτε ὁ διδάσκων δύναται ἐπὶ πολὺ τὰ διατηρήσῃ τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ πρὸς ἐργασίαν, οὔτε ὁ διδασκόμενος τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἔντασιν τῆς προσοχῆς του πρὸς ἀφομοιώσιν τῶν διδασκομένων. Ἐντεῦθεν δὲ ἐκτὸς τῶν ἄλλων κακῶν ἀτελὲς μόρφωσις καὶ ἐπιπολαιότης. Πρὸ τῆς οἰκτρᾶς ταύτης καταστάσεως, μία καὶ μόνη ἐπεβάλλετο σκέψις, τῆς ἐκ βάθρων ἀνεργέσεως ὑγιεινῶν διδακτηρίων ἀφοῦ περὶ βελτιώσεως τῶν ὑγιεινῶν ὄρων τῶν ὑπαρχόντων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος, δεδομένου, ὅτι καὶ ἡ τελευταία λεπτομέρεια αὐτῶν ἀντέκειτο πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχεν οὐδ' ἰδιωτικὸν οἶκημα κατάλληλον πρὸς μίσθωσιν ἢ ἀγοράν. Ἄλλ' εἰς τὴν σκέψιν ταύτην ὠρθοῦτο ὡς δυσυπέρβλητος φραγμὸς τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα.

Καὶ τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀπέβαινε τοῦ χρόνου προϊόντος μᾶλλον δυσεπίλυτον ὥς ἐκ τοῦ ἀνωμάλου τῶν Ἐθνικῶν περιστάσεων, αἵτινες ἀμεσώτατην εἶχον τὴν ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τῶν Κοινοτικῶν τοιούτων.

Εὐτυχῶς τὰ πράγματα μετεβλήθησαν ὀλίγον ἐπὶ τὸ εὐνοϊκώτερον, διότι κατὰ τὸν Μάϊον 1920 ἐψηφίσθη ὁ περὶ Ταμείου ἐκπαιδευτικῆς Προνοίας ὑπ' ἀριθ. 2242 νόμος, προβλέπων περὶ τῆς ἐντὸς 15ετίας οἰκοδομῆς ὅλων τῶν σχολείων τοῦ Κράτους διὰ διαφόρων οἰκονομικῶν συνδυασμῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑποδείξεων τῆς Σχολικῆς ὑγιεινῆς.

Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου τούτου οἱ σπουδαιότεροι τῶν πόρων τοῦ Ταμείου τούτου, προέρχονται ἐκτὸς τῆς Κρατικῆς ἐπιχορηγήσεως ἰσομένης πρὸς τὰ 2)5 περίπου τῆς ὁλικῆς τοῦ διδακτηρίου δαπάνης, ἐκ τῶν ἐκάστοτε ὑπὲρ αὐτῶν ἀναγραφόμενων πιστώσεων εἰς τοὺς προϋπολογισμοὺς τῶν Κοινοτήτων, τῶν σχολικῶν καὶ ἐνοριακῶν ἐπιτροπῶν, τῶν ἡγουμενοσυμβουλίων, ἐξ ἐκουσίων ἐρᾶνων καὶ προσωπικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ Κρατικὴ ἐνίσχυσις, ὅπως χορηγηθῇ, ἦτο ἀνάγκη προηγουμένως νὰ ἐξευρεθοῦν τὰ 3)5 τῆς δαπάνης καὶ νὰ κα-

ταναλωθῶν ὑπὲρ τοῦ Σχολείου, δι' ὃ καὶ ἐστρέψαμεν ὅλην ἡμῶν τὴν προσπίθειαν πρὸς τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ ποσοῦ τούτου. Δυστυχῶς σχεδὸν πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω ἀριθμηθεῖσαι πηγαὶ ὑπῆρξαν ἄγονοι καὶ στεῖραι διὰ τὸ ἡμέτερον Ταμεῖον, ὥς μὴ διαθέτουσαι οὐδὲ τὰ πρὸς τὰς ἰδίας στοιχειώδεις ἀνάγκας ἀπαιτούμενα οἰκονομικὰ μέσα. Δὲν ὑπολείπετο λοιπὸν ἄλλο μέσον πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ ἀνωτέρω ποσοῦ εἰμὴ ἡ προσφυγὴ εἰς τὸν ὑποχρεωτικὸν ἔρανον καὶ τὴν εἰδικὴν τοπικὴν φορολογίαν περὶ ὧν προνοεῖ ὁ αὐτὸς νόμος. Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν ἐδοκιμάσθη ὁ πορισμὸς χρημάτων διὰ τοῦ ὑποχρεωτικοῦ ἐράνου ἐπιβληθέντος ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Κοινότητος καὶ ἀποδώσαντος τὸ ποσὸν τῶν 80 χιλ. δραχμῶν.

Ἄλλ' ἡ ἐπαχθὴς καὶ ἄνισος ὥς τὰ πολλὰ φορολογία αὕτη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐφορμοζομένη, ἔνεκα τῶν μεμιψιμοιῶν τῶν φορολογουμένων. Καὶ οὕτω εὐρέθημεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσωμεν ὥς τὸν ἔσχατον καὶ τὸν μόνον θετικὸν πόρον ὑπὲρ τοῦ Ταμεῖου μας τὸ προῖδὸν εἰδικῆς τοπικῆς φορολίας καὶ ὥς τοιαύτη ἐκρίθη κατάλληλος ὁ φόρος ζυγίου μερικῶς ἐφαρμοζόμενος. Τὴν τοιαύτην φορολογίαν ἄσμένως ἡ ἡμετέρα Κοινότης υἱοθέτησε καὶ ὁ ἐμπορικὸς κόσμος εὐχαρίστως ἀπεδέξατο προθυμοποιηθεὶς νὰ ἐνεργῇ καὶ τοῦ φόρου τὴν εἴσπραξιν χάριν τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν οὗτος προωριζετο. Πρὸς τε τὴν Κοινότητα καὶ τὸν ἐμπορικὸν κόσμον τῆς κωμοπόλεώς μας τὸ ἡμέτερον Ταμεῖον ἐκφράζει δι' ἐμοῦ κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμὴν θερμὰς εὐχαριστίας.

Ἡ φορολογία αὕτη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὸ πρῶτον ἐφαρμοσθεῖσα ἀπέδωκε περὶ τὰς 80 χιλ. δραχ. κατὰ δὲ τὸ τρέχον οἶκον. ἔτος θ' ἀποδῶσῃ περὶ τὰς 110 χιλ. δραχμάς, ἐπομένως τὸ ὅλον ποσὸν ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπολογίζομεν σήμερον ἀνέρχεται εἰς 250 χιλ. δραχ. περίπου ἔξ ὧν αἱ 110 χιλ., θ' ἀρχίσουν κατὰ δόσεις εἰσάγόμεναι εἰς τὸ Ταμεῖον ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου κατὰ συναφθεῖσαν σύμβασιν μεταξὺ Κοινότητος καὶ ἐνοικιαστοῦ τοῦ φόρου. Ὡς ἴδωμεν τώρα πόσον ὥς ἔγγιστα θὰ στοιχίσῃ τὸ σχολεῖον, ὃ θεμέλιος λίθος τοῦ ὁποίου ἐπ' αἰσίσις οἰωνοῖς κατατίθεται σήμερον. Κατὰ προχείρους ὑπολογισμούς, μὴ ἀπέχοντας πολὺ τῆς πραγματικότητος τοῦτο περαιοῦμενον κατὰ τὰς προβλέψεις τοῦ σχεδίου τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, τὸ ὁποῖον εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ἐπακριβῶς νὰ ἐφαρμόσωμεν καὶ ἐφοδιαζόμενον μὲ τὰ ἀνάλογα σχολικὰ ἐπιπλα καὶ διδακτικὰ ὄργανα θὰ στοιχίσῃ περὶ τὸ 1)2 ἑκατομ. ἀφοῦ μόνον ἡ τοιχοποιΐα τοῦ πρώτου ὁρόφου θὰ στοιχίσῃ περὶ τὰς 500 χιλ. δραχμάς· ὥστε, ὥς βλέπετε, τὸ ἔργον εἶναι τεραστίως δυσανάλογον πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ Ταμεῖου μας. Καὶ ἐν τούτοις δὲν ἐδισταξάμεν νὰ ρίψωμεν τὸν κῦβον καὶ νὰ προσβῶμεν εἰς τὴν ἐναρξιν αὐτοῦ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ρητόν: «ἀρχὴ τὸ ἡμῖς τοῦ παντός», μὲ τὴν πεποίθησιν ἅψ' ἑνὸς μὲν ὅτι ἡ κατάστασις δὲν ἐπέδεχτο περαιτέρω ἀναβολὴν καὶ τὴν ἐλπίδα ἅψ' ἑτέρου ὅτι ὁ φορολογούμενος κόσμος, βλέπων ἐμπράγματον πλέον τὴν προσπάθειαν ἥθελεν συνεισφέρει προθυμώτερον καὶ γενναιότερον ὑπὲρ τόσον κοινωφελοῦς καὶ μορφωτικοῦ ἔργου. Πάντες ὁμοῦ καὶ ἕκαστος ἰδιαιτέρως ὀφείλομεν καὶ ὑποχρεοῦμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὸ ἔργον τοῦτο ἴδιον καὶ ἀτομικὸν καὶ μετὰ πάσης προθυμίας νὰ συντελέσωμεν κατὰ πάντα τρόπον, ὅπως ἀχθῇ εἰς αἶσιον πέρας. Τὰ ἄτομα κατορθώνουν καὶ κτίζουν μέγαλα, καὶ μία ὁλόκληρος Κοινότης, ἀνταξία τῆς σημερινῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ κτίσῃ ἕνα μεγαλοπρεπὲς οἶκον παιδείας εἰς τὸν ὁποῖον θὰ στηρίξῃ τὰς καλλιτέρας ἐλπίδας τοῦ μέλλοντός της; Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι

ὁσάκις θὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν ἀνάγκην ἢ ἐκουσίως ἐράνους νὰ ἐνεργήσωμεν, εἴτε εἰς χοῦμα, εἴτε εἰς εἶδος καὶ προσωπικὴν ἐργασίαν, εἴτε ἑορτὰς ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ μας νὰ διοργανώσωμεν, ὅπως συμβαίνει πανταχοῦ εἰς παρομοίας περιστάσεις ἢ ἄλλην συνδρομὴν εἴτε ὕλικὴν εἴτε ἠθικὴν νὰ ζητήσωμεν πάντοτε θὰ συναντήσωμεν τὴν μεγαλυτέραν προθυμίαν καὶ ὑποστήριξιν ἐκ μέρους τῶν συμπολιτῶν μας.

Ἡ δὲ κοινότης μας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναθέτει τὴν πᾶσαν αὐτῆς ἐλπίδα ἡ ἡμετέρα ἐπιτροπὴ, εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι θὰ παράσχη ἀμέριστον τὴν προστασίαν της καὶ θὰ ἐξαντλήσῃ πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου νόμου παρεχόμενα αὐτῇ δικαιώματα πρὸς πλουτισμὸν τοῦ Ταμείου προβαίνουσα ἀπαραιτήτως εἰς σύναψιν δανείου παρὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἢ τοῦ Ταμείου τῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν ὑποχρεομένου νὰ συνάψῃ τοιαῦτα δάνεια καὶ θέτουσα ὑπὲρ τῶν προτῶν τῆς τεθείσας εἰδικῆς φορολογίας, ὅπως ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ὅλου ἔργου γίνῃ, εἰ δυνατόν, ἐν συνεχεῖ καὶ ὄχι τμηματικῇ καὶ διακεκομμένῃ. Ἀλλ' ἐὰν τοῦτο καταστῇ ἀδύνατον, ἀπόλυτος ὅμως εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς στεγάσεως τῶν τεσσάρων αἰθουσῶν τοῦ πρώτου ὁρόφου, διότι κατὰ τὸ προσεχὲς σχολ. ἔτος οἱ μαθηταὶ μας θὰ εὐρεθοῦν ἐκτὸς στέγης.

Δὲν διατελεῖ βεβαίως καὶ τὸ γυμνάσιόν μας ὑπὸ καλλιτέρας τῶν τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ὑγιεινᾶς καὶ παιδαγωγικᾶς συνθήκας καὶ ἐπιβάλλεται τὸ ταχύτερον, ἐὰν δὲν θέλωμεν τὴν κατάργησίν του, νὰ ληφθοῦν ἀποφάσεις καὶ μέτρα διὰ τὴν ἀνέγερσιν καὶ γυμνασιακοῦ μεγάρου. Προηγεῖται ὅμως ἡ ἀνέγερσις τοῦ Δημ. Σχολείου τῆς τοῦ Γυμνασίου διότι οἱ μαθηταὶ τῶν Δημοτικῶν σχολείων ἔχοντες τρυφερωτέρους ὁργανισμοὺς καὶ συνεπῶς εὐπαθεστέρους, ὀλιγώτερον ἀνέχονται τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀνθυγιεινῶν ὄρων τοῦ Σχολείου. Εὐτυχῶς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῶν διδασκασίων μας κατέστησεν εὐκολωτέραν ἡ εὐγενὴς καὶ γενναία χειρονομία τοῦ Ταμείου Ἐφένδρων Πολεμιστῶν Σητείας, τὸ ὁποῖον ἐνέγραψεν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν του ὑπὲρ αὐτῶν τὸ πᾶν τῶν δραχμῶν 500.000.

Ἡ ἐκπολιτιστικὴ αὕτη πρᾶξις, ἀνωτέρα παντὸς ἐπαίνου, τιμᾷ τοὺς ψηφίσαντας καὶ τοὺς καθιστᾷ ἀξίους τῆς αἰδίου εὐγνωμοσύνης ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας. Ἡ ἐπιτροπὴ σκέπτεται, ὅτι πρέπει νὰ διατεθῇ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Γυμνασίου, τὸ προϊόν τῆς ἐκποιήσεως τοῦ νῦν χρησιμοποιουμένου ὡς Γυμνασίου, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιεινῆς καὶ παιδαγωγικῆς κρίνεται ὅλως ἀκατάλληλον.

Ἡ ἡμετέρα ἐπιτροπὴ βλέπουσα τὸ μέγεθος τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸ πενιχρὸν τῶν πόρων τῆς ἀφ' ἑτέρου, ἐθεώρησε καλὸν νὰ τείνῃ ἐπαίτιδα χεῖρα καὶ πρὸς τοὺς ἐν διασπορᾷ εὐρισκομένους συμπολίτας καὶ ὁμογενεῖς ἐκτυπώσασα τὰς σχετικὰς ἐγκυκλίους, δι' ὧν ἐγένετο ἡ δέουσα ἐκκλησις πρὸς τὰ φιλοπρόοδα αἰσθήματα αὐτῶν. Ὁ δὲ συμπολίτης μας κ. Γεώργ. Μανταλιωτάκης ἐπανελθὼν ἐξ Ἀμερικῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ ἀντιληφθεὶς ὁ ἴδιος τὰς σχολικὰς μας ἀνάγκας, ἀνέλαβε αὐθορμήτως, καταλλήλως ἐξουσιοδοτηθεὶς, νὰ ἐνεργῇ ἐράνους καὶ συνδρομὰς μεταξὺ τῶν εὐπορούντων συμπολιτῶν καὶ ὁμογενῶν τῆς Ἀμερικῆς ὑπὲρ τοῦ Ταμείου μας. Λυστυχῶς μέχρι σήμερον οὐδὲν ἐλάβομεν, ἂν καὶ παρῇληθεν ἱκανὸς χρόνος, Καθ' ὅς ἔχομεν ὅμως πληροφορίας παρὰ φιλικοῦ του προσώπου, πρὸς τὸ ὁποῖον ἐπανεὶλημμένως ἔχει γράφει σχετικῶς, αἱ εὐγενεῖς του προσπάθειαι δὲν παύουν καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἀποδώσουν τοὺς καρποὺς αὐτῶν.

Κατὰ τὴν γνώμην μου εἶναι ἀνάγκη νὰ καταρτισθῇ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ πρὸς

συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῶν σχολείων μας τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπανερχομένων καὶ εὐπορούντων ἐπαρχιωτῶν μας· εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι μὲ τὸν φυσικὸν ἐνθουσιασμόν ποὺ αἰσθάνεται πᾶς τις πατῶν τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς πρωτευούσης τοῦ τόπου του, ὕστερα ἀπὸ μακρὰν χρονικὴν ἀπουσίαν, προθύμως θὰ συνεισφέρῃ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματός του ἀκόμη, καὶ ὅτι ὁ ἔρανος αὐτὸς θ' ἀποφέρῃ ἐτησίως ἐν ποσὸν ὄχι καὶ τόσον ἀξιοκαταφρόνητον.

Περαιῶν αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσω καὶ δημοσίᾳ ἐξ ὀνόματος τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς ἀπείρους εὐχαριστίας πρὸς τὴν **Τεχνικὴν Ἑταιρείαν Βοῦλα**, ἣτις λίαν προθύμως καὶ ὅλως ἀφιλοκερδῶς παρέχει ἡμῖν ἐκάστοτε τὰς πολιτίμους αὐτῆς συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας.

Ὁ Πρόεδρος

Κωνσταντῖνος Τανάκης, ἱατρός

ΚΑΒΒΟΥΣΙ - ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Παχείας Ἀμμου καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας, ἐπὶ τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Παχείας—Ἀμμου—Σητείας εὐρίσκεται τὸ χωρίον Καββοῦσι. Ἐχει ὑπὲρ τοὺς χιλίους κατοίκους καὶ εἶναι ἐκτισμένον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀφέντη, μὲ ὑψόμετρον 100 περίπου μέτρων. Εἶναι ἐστραμμένον πρὸς Βορρᾶν καὶ ἔχει ἀμφιθεατρικῶς διατεταγμένα τὰ σπίτια λόγῳ τοῦ ἐπικλινοῦς τοῦ ἐδάφους. Κάτω τοῦ χωρίου ἀπλώνεται ἕνας κάμπος μήκους μὲν ἀπὸ Βορρᾶν πρὸς Νότον 8 χιλιομέτρων, πλάτους δὲ ἐξ Ἀνατολῶν πρὸς Δυσμὰς 2 χιλιομέτρων, ὅστις εἶναι κατάφυτος ἀπὸ ἐλαιόδενδρα, ἐξ οὗ καὶ τὸ σπουδαιότερον προϊόν τοῦ χωρίου, τὸ ἔλαιον. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν γεωργίαν καὶ εἰς τὴν δενδροφυτεῖαν. Ἡ κτηνοτροφία ἡ ὁποία ἄλλοτε ἤκμαζε, σήμερον ἔχει ἐξαλειφθῆ τελείως, ὡς νομαδικὴ καὶ ὑφίσταται μόνον ὡς οἰκόσιτος, διότι ὅλαι αἱ πέριξ ἀγριάδες, εἰς τὰς ὁποίας ἐτρέφοντο ἄλλοτε τὰ ζῶα, εἶναι σήμερον δενδροφυτευμέναι μὲ ἐλαίαις καὶ ἀμυγδαλέαις. Ἀρδευσίμων ὑδάτων στερεῖται τελείως τὸ χωρίον τοῦτο καὶ διὰ τοῦτο τὰ πέριξ τοῦ χωρίου κτήματα, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ εἶναι κῆποι μὲ ὀπωροφόρα δένδρα κλπ. καὶ νὰ προσδίδουν μίαν ὁμορφίαν στὸ χωριὸ καὶ πλοῦτον ἀληθινὸν εἰς τὸν τόπον, εἶναι σήμερον ἀγροὶ κατάλληλοι μόνον διὰ σπορὰν δημητριακῶν καρπῶν. Εἰς τὸ χαμηλότερον μέρος τοῦ χωρίου, ἐκεῖ ποὺ ἀρχίζει ὁ κάμπος, εἶναι ἕνα πηγάδι ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὑδρεύεται τὸ χωριὸ ὅλο, ἀσφαλῶς δὲ ἀπὸ τὸ πηγάδι αὐτό, τὸ μοναδικὸ ἐπὶ πολλὰ χρόνια, διότι τώρα ἔχουν ἀνοίξει καὶ ἄλλα τριγύρω στὸ πρῶτο αὐτό, ἔλαβε καὶ τὸ χωρίον τὸ ὄνομα Καββοῦσι. Ἐνα τεῖχος ἀρχαῖο τὸ ὁποῖον κλείνει τὸ Νότιον τμήμα τοῦ χωρίου καὶ φαίνονται τὰ ἔχνη τοῦ ἀρχαίου Πύργου ὡς καὶ διάφορα ἄλλα λείψανα καὶ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν ἐντὸς τοῦ χωρίου καὶ εἰς τοὺς πέριξ λόφους, μαρτυροῦν ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ἀρχαῖα χωρία τῆς Νήσου. Ὡς ἐπίνειον τούτου ἐχρησίμευεν ἕνας ὁρμος πρὸς Βορρᾶν καὶ εἰς ἀπόστασιν 3)4 τῆς ὥρας ἀπὸ τὸ χωρίον, ὁ ὁποῖος σήμερον λέγεται Θόλος. Τὸ ὄνομα αὐτὸ τοῦ ἐδόθη ἀπὸ ἐρείπια θολωτῶν οἰκημάτων ποὺ εὐρίσκονται σήμερον ἐκεῖ καὶ τὰ ὁποῖα θὰ ἦσαν ἀποθῆκαι ἄλλοτε, διὰ

τὴν συγκέντρωσιν τῶν εἰσπραττομένων εἰς εἶδος φόρων τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Σήμερον τὸ μέρος αὐτὸ καὶ ὁ ὅρμος εἶναι ἄχρηστα διὰ τὸ χωρίον, διότι τὸ ἐμπόριον διεξάγεται διὰ τῆς Ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, μέσῳ Παχεΐας Ἀμμου καὶ Ἀγ. Νικολάου.

Τὸ Καβούσι εἶναι τὸ τελευταῖον χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἱεραπέτρας πρὸς τὴν Βόρειον Σητεΐαν καὶ ἡ περιφέρεια αὐτοῦ ἐκτείνεται μέχρι τῶν ὁρίων τῶν ἐπαρχιῶν Σητεΐας—Ἱεραπέτρας, ἥτοι μέχρι Μαλαύρας. Ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς ἐρχόμενοι πρὸς τὸ χωρίον διὰ τῆς Ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, ἔχομεν πρὸς τὰ ἄριστερά μας τὸ βουνὸ Κανῶ, εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ ὁποίου ἔχει χαραχθῇ ἡ Ἀμαξιτὶ αὐτὴ ὁδὸς καὶ δεξιὰ μας, εἰς βάθος πλέον τῶν 100—150 μέτρων εἰς μερικὰ σημεῖα, τὸν Κάμπον τοῦ χωρίου. Συναντῶμεν δὲ τὰς ἐξῆς κατὰ σειρὰν τοποθεσίας, μὲ τὰς ὀνομασίας πού τὰς χαρακτηρίζει σήμερον ὁ κόσμος, ἥτοι: 1) Τὸ Κακὸ-ρουάκι. 2) Τὰ Τρία-κεφάλια. 3) Τὸν Ἀγριλιδιά. 4) Τὴν Ροῦσα Μάχα. 5) Τὸ Φλουρῆ τοῦ Σπήλιο. 6) τὸ Χανγούδι. 7) Τὸ Σπαθὶ τῇ Φωληᾷς. 8) Τὰ Σπηλιαρίδια. 9) Ἡ Ζωγραφιστή. 10) Ἡ Πιάστρα (¹). 11) Τὸν Πλατὺ Χαλασᾶ καὶ ἔπεται ἡ ρηματιὰ τῆς Αὔγως καὶ ὁ Ἀζηλακιᾶς.

1) Ἀκολουθοῦντες ἀπὸ τὸ χωρίον ἓνα βατὸν καὶ ἀνηφορικὸν δρόμον ἔχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ μας ἓνα λόφον ὑπεράνω τοῦ χωρίου μὲ ὑψόμετρον πλέον τῶν 200 μέτρων ὁ ὁποῖος λέγεται «Τὸ Μουρὶ τ' Ἀζοριᾶ». Ἐδῶ εὐρέθησαν ἀρχαιοῦτες γεωμετρικῆς ἐποχῆς, ἀγγεῖα πῆλινα ἀρχαιολογικῆς ἀξίας τὰ ὁποῖα φυλάσσονται εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Ἡρακλείου. Ἀνασκαφὰς ἐνήργησε κατὰ τὸ ἔτος 1902 καὶ 1903 ἡ κ. Ἀρίετ Μπόιτ.

2) Πρὶν εἰσελθῶμεν εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Αὔγως, ἀντικρύζομεν μίαν κοιλάδα δίπλα στὸν ὡς ἄνω λόφον τοῦ Ἀζοριᾶ, ὁ ὁποῖα λέγεται **Μάκελλο**(²). Τὸ ὄνομα τῆς αὐτῆς τοῦ ἀποδίδουν σὲ μεγάλη σφαγὴ (μακελιὸ) ἡ ὁποῖα ἔγινε εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν εἰς πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν.

3) Τέλος εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ὠραίαν καὶ καλῶς καλλιεργημένην ρηματιὰ τῆς Αὔγως, μὲ διάφορα ὀπωροφόρα καὶ καρποφόρα δένδρα καὶ κήπους, διότι ἔχει ἄφθονα νερὰ καὶ ἀμπέλια πολλά. Εἰς τὴν κοιλάδα αὐτὴν εὐρέθησαν ἀρχαιοῦτες Μινωϊκῆς ἐποχῆς καὶ σώζεται σήμερον ἀκόμη ἓνας τοῖχος μὲ πελώριους ὀγκολίθους Ἀνασκαφὰς ἐνήργησε ἡ ἰδίᾳ ὡς ἄνω κυρία κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος.

4) Ἄλλοι λόφοι ὑπερκαίμενοι τοῦ χωρίου, μὲ ὑψόμετρον 300 καὶ 400 μέτρων, εἶναι τὰ Πορτιά, ἐνθα εὐρέθησαν ἀρχαῖα ἀγγεῖα καὶ νομίσματα μεγάλης ἀξίας, ἅτινα παρεδόθησαν εἰς τὸν ἀρχαιολόγον Ριχάρδον Σίγγερ. Ἐπειτα τοῦ Χατζαλῆ τὸ Ἀρμὶ καὶ ὑπεράνω τούτων τὸ βουνὸ Κλήρος. Νοτιώτερον τούτων εἶναι ὁ λόφος Καρνανόλι.

5) Ὁ Βρόντος, λόφος ὑπεράνω τοῦ χωρίου μὲ ὑψόμετρον περίπου 250 μέτρα ἐνθα εὐρέθησαν ἀρχαιοῦτες. Εὐρέθησαν τάφοι μὲ πῆλινα ἀγγεῖα καὶ πίθοι μεγάλοι, γεωμετρικῆς ἐποχῆς. Ἀνασκαφὰς ἐνήργησε ἡ ἰδίᾳ Κυρία κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, τὰ δὲ εὐρήματα φυλάσσονται εἰς Μουσεῖον τοῦ Ἡρακλείου.

6) Λίγο ὑψηλότερα εἶναι ἄλλος λόφος, τὸ Πλάϊ τοῦ Κάστρου, ἐνθα εὐρέθησαν ἀρχαιοῦτες παρὰ τοῦ ἰδιώτου Θεοδοσίου Μουτσάκη, ἀγγεῖα πῆλινα καὶ

Σημ. Μύσ. 1) Πιάστρα ὑπονοεῖται ζώων=ὄπου συλλαμβάνονται ζῶα· πιάνω=συλλαμβάνω. 2) macello (ἰταλ.)=σφαγεῖον.

μαχαίρια χάλκινα ἐντὸς τάφου καὶ τὰ ὁποῖα φυλάσσονται εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ εὐρέοντος. Καὶ ἐδῶ ἐνήργησε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1902 καὶ 1903 ἀνασκαφὰς ἡ ἰδία κυρία Ἀριὲτ Μπόιτ καὶ εὐρέθησαν πολλοὶ τάφοι καὶ ὁλόκληρος συνοικισμός.

7) Ἐναντι τοῦ λόφου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς περίπου χιλιομέτρου εἶναι ἄλλος λόφος ὁ «Σκουριασμένος» ἔνθα πρὸ 80 ἐτῶν εὐρέθη τάφος ὑπὸ τοῦ ἰδιώτου Γεωργίου Κασοτάκη μὲ ἀγγεῖα πήλινα καὶ ἄλλα διάφορα ἀντικείμενα μεγάλης ἀξίας, τὰ ὁποῖα διηρπάγησαν. Κατὰ τὸ ἔτος 1902—1903 ἐνήργησεν ἡ ἰδία ὡς ἄνω κυρία ἀνασκαφὰς καὶ εὐρέθησαν χάλκινα μαχαίρια, μιὰ γαλόπετρα καὶ ἄλλα. Λόγῳ τῆς ἐκτάσεως τοῦ τάφου καὶ τοῦ μεγαλείου τὸ ὁποῖον παρουσιάζει, ὡς καὶ τοῦ πλούτου τῶν περιεχομένων, ἐξακρατηρίσθη βασιλικὸς τάφος. Συνέχεια πρὸς τὴν συνεχιζομένην πρὸς Νότον λοφοσειρὰν εἶναι «τῆς Βούβας τὸ κεφάλι» καὶ ἄριστερὰ «τὰ Βουρλίδια», οἱ «Καψάλοι» καὶ συνεχίζεται ἡ «Παπούρα» καὶ ὁ «Καλόγερος» μέχρι τὸν «Χά».

Ὑπεράνω τῆς λοφοσειρᾶς αὐτῆς καὶ εἰς ὑψόμετρον 860 μέτρων, εἶναι τὸ ὄροπέδιον τῆς Θριφτῆς, ἔνθα γίνεται τὸ θέρος καὶ ἰδίως τοὺς μῆνας Αὐγουστον, Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον μεγάλη συγκέντρωσις παραθεριστῶν ἐξ ὅλων τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Ίεραπέτρας καὶ ἐξ ἄλλων κέντρων τοῦ Νομοῦ. Εἶναι ἐξαιρετικὰ ὠραῖον μέρος διὰ θερινὴν διαμονὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ διαρκῶς ἐξελίσσεται, πρωτοβουλία τῆς Κοινότητος Κάτω χωρίου εἰς ἣν ὑπάγεται.

8) Ἐντὸς τοῦ χωρίου καὶ εἰς θέσιν Περιβόλια εὐρέθη συνοικισμὸς Μηνωϊκῆς ἐποχῆς, ἀγγεῖα διάφορα καὶ ἕνας δίστομος πέλεκυς, ὑπὸ ἰδιωτῶν, οἵτινες τὰ κατέστρεψαν.

9) Εἰς θέσιν Πετροτηγάνι εὐρέθη πρὸ 40 ἐτῶν τάφος μὲ δύο λάρνακας, πήλινα ἀγγεῖα διάφορα καὶ ξίφη χάλκινα ὑπὸ τοῦ ἰδιώτου Ἀντ. Καψωριτάκη. Πάντα κατεστράφησαν ἐξ ἀβλεψίας καὶ ἀδιαφορίας τῶν τότε Τουρκικῶν ἀρχῶν.

10) Εἰς θέσιν Σωχώρα εὐρέθη τάφος παρὰ τοῦ ἰδιώτου Ἑμμ. Γραμματικῆ μὲ ἀγγεῖα διάφορα, τὰ ὁποῖα ἐδώρησεν εἰς τὸν ἀρχαιολόγον Ριχάρδον Σίγγερ.

11) Εἰς θέσιν Λουλούδι ἐπίσης εὐρέθη τάφος παρὰ τοῦ ἰδιώτου Κωνστ. Φιοράκη μὲ ἀγγεῖα πήλινα γεωμετρικῆς ἐποχῆς, τὰ ὁποῖα παρέδωκε ἐπίσης καὶ οὗτος εἰς τὸν ὡς ἄνω Ριχάρδον Σίγγερ. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς ἡ κ. Ἰσιτὶθ Χόολ καὶ εὐρέθη λάρναξ ἐντὸς σπηλαίου μὲ ἀγγεῖα πήλινα καὶ περιδέραιον χρωματιστὸν σκορπισμένον πέριξ.

Ἀπὸ τὴν παραλίαν ἔναντι τοῦ χωρίου καὶ μὲ διεύθυνσιν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς Νότον, ἐκτείνεται μία λοφοσειρὰ ὕψους 80 ἕως 150 μέτρων, ἔνθα διακρίνομεν τὰς ἑξῆς τοποθεσίας. 1) τὴν Κοπράνα, 2) τὸν ἅγιον Ἀντώνιον, μὲ ὁμώνυμον Βυζαντινὸν ναόν. Ἐδῶ εὐρέθη συνοικισμὸς Μινωϊκῆς ἐποχῆς καὶ ἐντὸς σπηλαίου ἀγγεῖα πήλινα καὶ λίθινα. Ἀνασκαφὰς ἐνήργησε ἡ κ. Ἀριὲτ Μπόιτ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1902 καὶ 1903.

3) Τὰ Χωρδάκια ἔνθα ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς ἡ ἰδία ὡς ἄνω Κυρία καὶ εὐρέθησαν νομίσματα Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς καὶ ἐρείπια. Εἰς θέσιν Κεφαλόλιμνος τῆς ἰδίας τοποθεσίας Χωρδάκια, εὐρέθη μιὰ γούρνα ἀρκετὰ μεγάλη λιθίνη. Συνεχίζεται ἡ λοφοσειρὰ μέχρι παχείας ἄμμου μὲ τὸ ὄνομα πλέον Χαλέπα.

Ἀκολουθοῦντες τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὸν ἀπὸ τοῦ χωρίου πρὸς τὴν Παχεῖαν ἄμμον

συναντῶμεν τὰς ἐξῆς τοιοθεσίας. Μόλις ἐξέλθομεν τοῦ χωρίου «τὸν Βουκολιά». λίγο παρακάτω «τὸ Ἀργάνι», τὸ «Κοκοστάσι», «τοῦ Λαξάνη τὸ φραμμένο» με ἐλαιόδενδρα ἐν μέσῳ βράχων. τὰ «Ἐβραϊκά», τὴν «Καμίναν» ἔνθα πρὸ ἐνὸς ἔτους εὐρέθη τάφος με ἀγγεῖα παρὰ τοῦ ἰδιώτου Ἰωάν. Σπαθαράκι καὶ δύο νομίσματα μεγάλης ἀξίας, ἅτινα παρεδόθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου.

Ἐν Καβουσίῳ 15—2—1937

Γεώργιος Δασενάκης

Διδάσκαλος

ΔΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΛΕΠΡΑΣ ΕΝ ΚΡΗΤῃ

Λονδίνον 26 Σεπτεμβρίου 1925

1) *Φίλε Κύριε Βενιζέλε,*

Ἐπειδὴ ὡς βλέπω δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸ παρὸν ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐπιθυμίας μου περὶ ἰδρύσεως Φιλανθρωπικοῦ Καταστήματος ἐν Κρήτῃ, καὶ ἐπειδὴ θεωρῶ ἄδικον νὰ μένῃ τόσον χρόμα παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ με τόσον μικρὸν τόκον ἔκριναν καλὸν νὰ σᾶς γράψω καὶ σᾶς παρακαλέσω ὅπως διατάξῃτε τὴν ἐπ' ὀνόματί μου μεταφορὰν τοῦ ὑπάρχοντος ποσοῦ εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Κεντρικὸν κατάστημα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς.—Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ δυνηθῶ ἐγὼ νὰ τὰ διαθέσω ἐπικερδέστερον καὶ ἀνῆλθοντος οὕτω τοῦ κεφαλαίου νὰ δυνηθῶ ὅταν ἔλθῃ ἡ κατάλληλος στιγμή νὰ τὰ διαθέσω διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Θὰ σᾶς εἶμαι ὑπόχρεως Φίλε Κύριε Πρόεδρε ἐὰν δόσετε τὸ ταχύτερον τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας πρὸς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν εἰδοποιούντες με συνάμα ἵνα φροντίσω διὰ τὰ περαιτέρω.

Λυποῦμαι διότι σᾶς ἐνοχλῶ διὰ τὸ ζήτημα αὐτό, ἀλλὰ δὲν βλέπω τί εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλῶς.

Σᾶς ἀσπάζομαι φιλικῶς

Ζ. Γ. Μιχαλινός

2) *Συνημμένα δύο ἀντίγραφα Α. Α.*

Παρίσιον, 4 Ὀκτωβρίου 1925

Φίλε κύριε Μιχαλινέ,

Ἡ ἐπιστολή σας τῆς 26 παρελθόντος μηνὸς με ἔθεσεν εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν.

Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ προσωπικῆς ὑπὲρ ἐμοῦ δωρεᾶς σας θὰ ἔσπευδα ὅχι μόνον νὰ διατάξω τὴν Ἑθν. Τράπεζαν νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν σας τὸ ποσὸν τῆς δωρεᾶς, ἀλλὰ καὶ νὰ δηλώσω, ὅτι δὲν ἐπιθυμῶ τοῦ λοιποῦ νὰ μοῦ γίνῃ λόγος περὶ αὐτῆς.

Ἀλλὰ ἡ δωρεά σας μοῦ ἐδόθη, ἵνα τὴν χρησιμοποιήσω ὅπως θὰ ἔκριναν καλλίτερον ὑπὲρ ἔργου τινὸς κοινῆς ὠφελείας ἐν Κρήτῃ.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ποὺ ἐδόθη μέχρι τοῦ 1923, ἦτοι ἐπὶ πέντε σχεδὸν ἔτη, οὐδὲν ἔγινε, ἔμειναν δὲ τὰ χρήματα εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν ὅπου τὰ κατεθέσατε ἐπὶ τόκῳ.

Ὁ λόγος τῆς καθυστέρησεως αὐτῆς ἦτο ἡ συνέχισις τοῦ πολέμου ἐν Ἑλλάδι καὶ ὁ ἐσωτερικὸς ἐμφύλιος σπαραγμός. Μὲ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης ἠδύνατο πλέον νὰ γίνῃ σοβαρῶς σκέψις περὶ διαθέσεως τῆς δωρεᾶς.

Γνωρίζετε τὴν παρεξήγησιν ἣ ὁποία ἐδημιουργήθη ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἐπαναστατικοῦ διατάγματος διὰ τοῦ ὁποίου αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπίζῃ μετεγράφησαν εἰς χάρτινην δραχμὴν. Νομίζων, ὅτι τὸ ποσὸν τῆς ἐκ δέκα χιλιάδων λιρῶν δωρεᾶς σας περιορίσθη οὕτω εἰς χιλίας περίπου λίρας ἐνέκρινα αἰτησὶν τῆς Γεν. Διοικήσεως Κρήτης ὅπως τὸ ποσὸν τοῦτο χρησιμοποιοιθῇ ὑπὲρ τῶν ἰδρουμένων τότε ἐν Κρήτῃ ὀρφανοτροφείων τῶν προσφύγων, ἀφοῦ διὰ τοῦ περιορισμένου τούτου ποσοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ σκέψις περὶ ἐκτελέσεως αὐτοτελοῦς τινος ἔργου ἀξίου λόγου.

Μόλις ἐξηκρίβωσα τὴν πλάνην μου ἔσπευσα νὰ ἐπιτύχω ὅπως πλὴν χιλίων λιρῶν τὰ λοιπὰ χρήματα τῆς δωρεᾶς ἐπιστραφοῦν εἰς τὴν Ἑθν. Τράπεζαν ὅπως χρησιμοποιηθοῦν σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχικὴν ἐντολήν σας. Ἐξέθηκα τότε πρὸς ὑμᾶς, ὅτι ἡ καλλιτέρα χρησιμοποίησις αὐτῶν θὰ ἦτο διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς λέπρας ἣ ὁποία μαστίζει ἀκόμη καὶ σήμερον τὴν νῆσον. Τὴν πρότασίν μου ἐνεκρίνατε καὶ ἀπηνθύνατε μάλιστα καὶ σχετικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ὑποστηρίζοντες τὴν αἰτησὶν μου περὶ ἐπιστροφῆς τοῦ ποσοῦ τῆς δωρεᾶς εἰς τὴν Ἑθν. Τράπεζαν. Ἡ ἐπιστροφή αὕτη ἐπραγματοποιήθη πρὸ ἑξαμήνου περίπου.

Κατὰ Μάϊον, ὅτε ὁ κ. Λέων Καλβοκορέσης ἀπήρχετο εἰς Ἀθήνας τὸν παρεκάλεσα νὰ γίνῃ κομιστὴς ἐπιστολῆς μου, τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνα πρὸς τὸν κ. Κοπανάρην Διευθυντὴν τῆς Ὑγιεινῆς ἐν Ἑλλάδι, τὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου κ. Φωτεινόν, Διευθυντὴν τοῦ Νοσοκομείου Συγγροῦ εἰδικοῦ διὰ τὰ ἀφροδίσια καὶ τὰ δερματικά ἐν γένει νοσήματα καὶ τὸν κ. Καταπότην διακεκριμένον ἐκ Κρήτης ἱατρόν, ζητῶν παρ' αὐτῶν τὴν γνώμην των περὶ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου τῆς χρησιμοποίησεως τῆς δωρεᾶς σας διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς λέπρας ἐν Κρήτῃ. Ἐγκλείω ἀντίγραφον τῆς ἀπαντήσεως τὴν ὁποίαν ἔλαβον ὑπὸ στοιχεῖον Α.

Εἰς τὴν ἀπάντησίν των ἀπήντησα διὰ νέας ἐπιστολῆς μου τὴν ἐγκλείω ὡσαύτως ὑπὸ στοιχεῖον Β.

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην δὲν ἔλαβον ἀκόμη ἀπάντησιν. Ἡ καθυστέρησις εἶναι φυσικὴ ἀφοῦ πρόκειται νὰ ἀποφασίσουν περὶ τοῦ ὁριστικοῦ μέρους τῆς ἰδρύσεως τῆς ἀποικίας τῶν λεπρῶν.

Ὡς θὰ ἴδετε ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν θὰ διαθέσω καὶ τὸ προῖον τῆς κληρονομίας τὴν ὁποίαν μοῦ ἄφησε ὁ ἐκ Κερκύρας Κουταβάς, τὸ ὁποῖον ὑπολογίζεται ν' ἀνέλθῃ εἰς 5 χιλιάδας περίπου λίρας καὶ ἀνέλαβα νὰ συλλέξω ἐκ τῶν περὶ ἐμὲ ποσὸν πέντε χιλιάδων ἀκόμη λιρῶν. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εὐρίσκεται ἡ ὑπόθεσις αὐτή.

Ἐννοεῖται, ὅτι οὕτως ἔχόντων τῶν πραγμάτων δὲν δύναμαι πλέον ν' ἀπαλαχθῶ σήμερον τῶν μεριμνῶν περὶ τῆς υποθέσεως ταύτης, διατάσσω τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν σας τὸ ποσὸν τοῦτο.

Τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἀνήκει πλέον εἰς ἐμὲ βεβαίως, οὔτε καὶ εἰς ὑμᾶς, ἀλλ'

εἰς τὴν Κρήτην, ὑπὲρ τῆς ὁποίας εἴχετε τὴν καλωσύνην, τὴν ἐπιούσαν τῶν εὐτυχῶν πολέμων, νὰ τὸ διαθέσετε καὶ εἰδικώτερον ὑπὲρ τῆς καταπολεμήσεως τῆς λέπρας, ὅπως ἀπεφάσισα, ἀφοῦ μάλιστα ἔλαβα καὶ τὴν συγκατάθεσίν σας.

Τὸ ποσὸν μένει εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ὡς ἔντοκος κατάθεσις, ὅπως ἀρχικῶς ὑμεῖς τὸ καταθέσατε. Ἐν τούτοις ὀρθῶς σήμερον κρίνετε, ὡς βλέπω ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας, ὅτι τὸ ποσὸν ἠδύνατο νὰ τοποθετηθῇ κατ' ἄλλον τρόπον, ὅποτε νὰ δίδῃ ἀνώτερον εἰσόδημα καὶ εἶμαι ἔτοιμος νὰ συμμορφωθῶ κατὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν σας, διατάσσω τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν νὰ τὸ ἐνδύσῃ εἰς χρεώγραφα τὰ ὁποῖα ἠθέλετε ὑποδείξει. Νομίζω ἄλλως τε, ὅτι τὸ καλλίτερον θὰ ἦτο νὰ τοποθετηθῇ εἰς ὁμολογίας τοῦ προσφυγικοῦ δανείου, αἱ ὁποῖαι ἀποφέρουν τόκον ὁκτὼ τοιῶν τοῖς ἑκατὸν καὶ αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπολύτως ἀσφαλεῖς ὑπαγόμεναι εἰς τὸν διεθνῆ ἔλεγχον. Ἀλλὰ περὶ τούτου θὰ περιμένω τὴν ὀριστικὴν γνώμην σας.

Προσθέτω ἄλλως τε, ὅτι, ἂν τὸ ἐγκρίνετε, δύναται τὸ ποσὸν τῆς δωρεᾶς σας νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ὅλου ἢ μέρους τῶν ἀναγκαίων κτιρίων τῆς ἀποικίας τῶν λεπρῶν, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ δοθῇ, ὡς εἶναι δίκαιον, τὸ ὄνομά σας. Καὶ περιττὸν νὰ προσθέσω, ὅτι πρὶν ἀποφασισθῇ ἡ ἀνέγερσις τῶν κτιρίων τούτων θὰ ὑποβληθῶν ταῦτα ὑπὸ τὴν ἐγκρίσιν ὑμῶν.

Ἀναμένων ἀπάντησίν σας διατελῶ μετὰ φιλικωτάτων αἰσθημάτων

Ἐλευθ. Βενιζέλος

3)

Παρίσιοι 5 Νοεμβρίου 1926

Φίλε κ. Κοπανάρη,

Σὰς ἐσωκλείω ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τὴν ὁποίαν ἀπέστειλα πρὸ ἔτους καὶ πλέον πρὸς Ὑμᾶς, τὸν κ. Φωτεινὸν (καθηγητὴν) καὶ κ. Καταπότην ἱατρόν, διὰ τῆς ὁποίας ὡς θὰ εἶδατε, σὰς παρεκάλουν ὅπως ἀπὸ κοινοῦ ἀποφασίσετε περὶ τῆς ἐκλογῆς καταλλήλου προσώπου τὸ ὁποῖον θὰ ἐστέλλετο εἰς Ἰνδίας πρὸς μελέτην τῶν νεωτέρων μεθόδων θεραπείας τῆς λέπρας. Ἐπειδὴ δυστυχῶς μέχρι σήμερον δὲν εἶχον ἀπάντησίν σας, θὰ σὰς παρεκάλουν καὶ πάλιν ὅπως λάβετε ὑπ' ὄψιν σας τὴν ἐπιστολήν μου ἐκείνην καὶ φροντίσετε τὸ ταχύτερον.

Σὰς ζητῶ συγγνώμην διὰ τὴν ἐνόχλησιν καὶ σὰς παρακαλῶ δεχθῆτε ὑμεῖς καὶ οἱ κ. κ. Φωτεινὸς καὶ Καταπότης τὴν ἔκφρασιν τῶν φιλικωτάτων μου αἰσθημάτων.

Ἐλευθ. Βενιζέλος

4)

Παρίσιοι 4 Ἰανουαρίου 1927

Φίλε κ. Κοπανάρη,

Μετὰ χαρᾶς εἶδον εἰς τὴν ἐπιστολήν σας, ὅτι τὸ κατάλληλον πρόσωπον ὅπως ἀποσταλῇ εἰς Ἰνδίας εὐρέθη καὶ ὅτι δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ κανονισθῇ ἡ ἀναχώρησις του.

Διὰ τὰς λεπτομερείας ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ζητήματος θὰ σὰς παρεκάλουν θερμῶς, ὅπως φροντίσετε νὰ συναντήσετε τὸν κ. Καλβοκορέσση γνωστόν

σας καὶ ἔμπειρον εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν θεραπείαν τῆς λέπρας ζητήματα, ὅπως συνεννοηθῇτε διὰ τὰ περαιτέρω. Φθάνει εἰς Ἀθήνας αὐτὰς τὰς ἡμέρας καὶ θὰ καταλύσῃ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Ἀγγλίας. Ὅπως δὲ θὰ σᾶς εἴπῃ καὶ ὁ ἴδιος, εἶναι ἀνάγκη ὅπως ὁ κ. Δεσποτόπουλος ἀναχωρήσῃ τὸ ταχύτερον πρὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ καύσωνος εἰς τὰς Ἰνδίας, διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐγκλιματισθῇ ἐν τῷ μεταξύ. Διὰ τὰ ἔξοδα ταξιδίου καὶ διαμονῆς εἰς Ἰνδίας ἔχω συνεννοηθῇ μετὸν κ. Καλβοκορέσῃ καὶ δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ κανονίσῃτε τὸ ζήτημα τῆς μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ὑπηρεσίας του εἰς τὸ θεραπευτήριον Σπιναλόγκας, δηλαδὴ τὸ χρονικὸν διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖον θὰ ὑπηρετήσῃ, τὰς ὑλικὰς ἀπολαβάς του ὡς καὶ τὴν αἴτησιν ἀδείας παρὰ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς θεραπείας εἰς τὸ ἴδιον.

Μὲ τὴν παρακλήσιν ὅπως ἐνεργήσετε τὸ ταχύτερον διὰ τὴν ἀναχώρησιν, σᾶς παρακαλῶ τὰ δεχθῆτε μαζὺ μετὰ τὰς εὐχάς μου διὰ τὸ Νέον Ἔτος, τὰς εὐχαριστίας μου διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν ἔργων σας καὶ τοὺς φιλικωτάτους χαιρετισμούς μου.

(Ὑπογρ.) **Ε. Βενιζέλος**

5)

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Ἰουλίου 1927

Σεβαστέ μοι Κύριε Πρόεδρε,

Ἐλαβον ἐγκαίρως τὴν ἀπὸ 29 Μαΐου ἐπιστολὴν Σας καὶ συμφώνως πρὸς τὰς ἐν αὐτῇ ὑποδείξεις Σας καὶ πρὸς ὅσας σχετικῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος μοι εἶπεν ὁ κ. Καλβοκορέσῃ κατόπιν τῆς μετ' αὐτοῦ συνομιλίας Σας, ἔγραψα εἰς Καλκούταν εἰς τὸν κ. Δεσποτόπουλον.

Προχθὲς ὅμως, ἤτοι μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς εἰς Δονδῖνον ἀναχωρήσεως τοῦ κ. Καλβοκορέσῃ ἔλαβον νεωτέραν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Δεσποτοπούλου, τὴν ὁποίαν ἐθεώρησα καλὸν νὰ Σᾶς τὴν ἀποστείλω ἐσωκλείστως διὰ νὰ λάβητε πλήρη γνῶσιν τοῦ περιεχομένου αὐτῆς.

Ἡ ἀτομικὴ μὲν γνώμη εἶναι, ὅτι ἡ παρὰ τοῦ κ. Δεσποτοπούλου ἐπίσκεψις τοῦ ἐν Φιλιππίναις Λεπροκομείου καὶ ἡ παραμονὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐπὶ ἓνα περίπου μῆνα θὰ ἀπέβαινεν ὠφελιμωτάτη ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς κλινικῆς σπουδῆς τῶν ἐν αὐτῷ χιλιάδων περιστατικῶν καὶ τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῆς θεραπείας. Θὰ ἠδυνάμεθα οὕτω νὰ εἴπωμεν, ὅτι κατηρτίσαμεν ὅσον μᾶς ἦτο δυνατόν τελειότερον ἓνα ἐπιστήμονα διὰ νὰ ἀναθέσωμεν εἰς αὐτὸν μετὰ πλήρους ἐμπιστοσύνης τὴν καταπολέμησιν τῆς λέπρας ἐν Κρήτῃ.

Συμφωνῶ πλήρως, ὅτι τὸ οικονομικὸν ζήτημα εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἀναγκάζει νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν μέχρι σήμερον ἐπιτευχθεῖσαν κατάρτισίν του καὶ νὰ μὴ προχωρήσωμεν περαιτέρω. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν ὅμως, τὰς ὁποίας ἐζήτησα καὶ ἔλαβα τὰς ἡμέρας αὐτὰς παρὰ τοῦ ἐνταῦθα πρακτορείου Κούκ, βλέπω ὅτι ἡ ἐκ Καλκούτας εἰς Φιλιππίνας μετάβασις καὶ ἡ ἐκεῖθεν ἐπιστροφή εἰς Πειραιᾶ δὲν θὰ ἐπιβάρυνε πλέον τῶν 50 ὡς ἔγγιστα λιρῶν ἀπὸ τῆς ἀπ' εὐθείας ἐκ Καλκούτας ἐπιστροφῆς του. Τὰ ἔξοδα τῆς ἐν Φιλιππίναις ἐπὶ 20 ἡμέρων ἢ μῆνα παραμονῆς του θὰ ἐγένοντο καὶ ἐν Ἰνδίαις, ὅπου πάντως εἶναι ἀνάγκη νὰ παραμείνῃ ἐπὶ μῆνα εἰσέτι διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ μελετήσῃ ἐπὶ τινὰ χρόνον τὰ ἐν Ἰνδίαις ἄξια λόγου λεπροκομεῖα, σύμφωνα μετὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Dr Muir. Ὡστε ἐν τῇ πραγματικῇ

τητι δὲν πρόκειται εἰμὴ περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς τιμῆς τῶν ναύλων εἰς ἃς θὰ προστεθῶσι μικρά τίνα ἔξοδα κινήσεως.

Ἐθεώρησα ὀρθόν νὰ Σᾶς ἀναπτύξω κάπως λεπτομερέστερον τὰ πράγματα διὰ νὰ μορφώσητε σαφῇ ἰδέαν περὶ αὐτῶν καὶ ἀποφασίσητε ἀναλόγως. Τὰς ἀποφάσεις Σας ταύτας παρακαλῶ ὅπως εὐαρεστηθῇτε καὶ μοὶ τὰς ἀνακοινώσητε διὰ νὰ τηλεγραφήσω ἐγκαίρως εἰς τὸν κ. Δεσποτόπουλον.

Σύμφωνα μὲ τὰ γενόμενα ἔξοδα διὰ τὴν μέχρι σήμερον ἐν Ἰνδίας παραμονὴν τοῦ κ. Δεσποτοπούλου, αἱ μέλλουσαι δαπάναι δύνανται νὰ καθορισθοῦν ὡς ἀκολούθως :

Διὰ τὴν μέχρι τέλους Ἰουλίου συντήρησίν του εἴτε ἐν Ἰνδίας εἴτε ἐν Φιλιππίναις ἀναγκαιοῦσιν εἰσέτι λίρες 50 περίπου, τὰ ἔξοδα ταξειδίου κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Πρακτορείου Κούκ ἀπὸ Καλκούτας εἰς Φιλιππίνας (Μανίλλαν), θέσις Β', λίραι 20, ἀπὸ Μανίλλαν εἰς Πειραιᾶ λίραι 80, ἀπὸ Καλκούταν εἰς Πειραιᾶ λίραι 64. Ὡστε ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἀποφασίσητε νὰ ἐπιστρέψῃ χωρὶς νὰ μεταβῇ εἰς Φιλιππίνας, ἀνάγκη νὰ ἀποσταλοῦν αὐτῷ λίραι 114 καὶ διὰ τὰ ἔχῃ ποσὸν τι κατὰ τὸ ταξειδίον του, τὸ ὅλον λίραι 150.

Ἐν περιπτώσει δὲ μεταβάσεώς του εἰς Φιλιππίνας λίραι 186, ἥτοι ἐπὶ πλέον διὰ διαφορὰν ναύλων λίραι 36.

Ἐκ τῶν λιγῶν 150, ἃς κατέχει εἰσέτι ὁ κ. Καλβοκορέσης, τὰς 100 θὰ τὰς ἐμβάσῃ τηλεγραφικῶς εἰς τὸν κ. Δεσποτόπουλον, ἅμὰ τῇ ἀφίξει του εἰς τὸ Λονδίον, τὰς δὲ 50 θὰ κρατήσῃ διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ἐν Ἀθήναις οἰκογενείας του μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τόν.

Ἐπομένως ἀναλόγως τῆς ἀποφάσεώς σας παρακαλῶ νὰ μοὶ ἐμβάσῃτε λίρας 50 ἢ 86 εἰσέτι διὰ νὰ ἀποστείλω καὶ ταύτας τηλεγραφικῶς εἰς τὸν κ. Δεσποτόπουλον μετὰ τῶν ἀναγκαίων ὁδηγιῶν.

Σὰς ἔσωκλείω καὶ ἐπιστολὴν τοῦ κ. Καλβοκορέση τὴν ὁποίαν ἔλαβον χθὲς ἐξ Ἰταλίας.

Παρακαλῶ, σεβαστέ μοι Κύριε Πρόεδρε, νὰ δεχθῇτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς μεγίστης πρὸς Ὑμᾶς ἀφοσιώσεως καὶ τοῦ σεβασμοῦ μου.

Φ. Κοπανάρης

6)

Manila 27 Αὐγούστου 1927

Ἀξιότιμον Κύριον

Φωκίωνα Κοπανάρην, Διευθυντὴν Ὑγιεινῆς

Ἀ θ ἡ ν α ς

Ὅπως σᾶς ἔγραψα εἰς τὴν τελευταίαν μου ἐπιστολήν, ἐπῆγα εἰς τὴν πόλιν Gebu καὶ ἐπέστρεψα μόλις σήμερον.

Ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς μου ἀντελήφθην ὅτι ἄξιζε πράγματι τὸν κόπον νὰ ἔλθω ἐδῶ εἰς τὰς Φιλιππίνας διὰ νὰ μελετήσω τὴν ἀντιληπρὴν ὀργάνωσιν. Τώρα δὲ—μετὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου εἰς Gebu—μένω περισσότερον εὐχαριστημένος διὰ τὴν ἐπιθυμίαν ποὺ εἶχα ὅταν ἔγραφα ἀπὸ τὴν Calcutta ὅτι πρέπει νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ τὰς Φιλιππίνας.

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς μου, ἐζήτησα στατιστικὰς πληροφορίας διὰ τὴν λέπραν καὶ δι' ὅλα τὰ ἄλλα ὑγειονομικὰ ζητήματα. Εἰς τὴν ἐπίσημον λοιπὸν ἀναφορὰν τοῦ Γεν. Διοικητοῦ τῶν Φιλιππίνων Wood πρὸς τὴν Ἀμερικανικὴν Κυβέρνησιν, εἶδα μερικὰ πολὺ ἐνδιαφέροντα, τὰ ὁποῖα νομίζω ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ σᾶς τὰ ἀντιγράψω λέξιν πρὸς λέξιν :

«Αἱ δυσκολίαι διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς Κοινωνικῆς ὑγιεινῆς δύνανται καλλίτερον νὰ γίνονιν ἀντιληπτὰι, ὅταν ἀναπολήσῃ τις ὅτι ἔχομεν 12.000.000 πληθυσμὸν διεσπαρμένον εἰς 3.000 σχεδὸν νήσους, ὅτι ὁμιλοῦν 28 διαφορετικὰς διαλέκτους, ὅτι τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας εἶναι πτωχὰ καὶ οἱ χρηματικοὶ πόροι ἐπίσης πτωχοί· ὅτι ὑπάρχουν ὀλίγοι σχετικῶς ἰατροὶ καὶ νοσοκόμοι· ὅτι τὰ φαρμακεῖα σπανίζουν εἰς μεγάλας περιοχάς καὶ ὅτι τὰ ἀναγκαϊότατα φάρμακα διανέμονται διὰ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ὑγειονομικῶν ὑπαλλήλων.

«Πρέπει ἐπίσης νὰ γίνη ἀντιληπτὸν ὅτι ἐπὶ γενεὰς ὁλοκλήρους ἐσυνείθησεν ὁ λαὸς νὰ ζῇ ὑπὸ κακὰς ὑγειονομικὰς συνθήκας καὶ ὅτι τὸ κυριώτερον, αὐτοὶ οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι εἶναι ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄδαεῖς ὑγειονομικῶν γνώσεων.

«Ἡ μόνη λύσις τοῦ ζητήματος εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐντατικὴ ὑγειονομικὴ ἐκπαίδευσίς ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, καθ' ὅσον αἱ συνήθειαι πρὸς τὴν ὑγιεινὴν πρέπει νὰ ἀποκτηθῶσι κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σχολικῶν ἐτῶν.

Ἀντιλεπρική ἐργασία: Τὰ ἀποτελέσματα καὶ τοῦ ἔτους τούτου εἶναι ἐπίσης ἐνθαρρυντικά. Κατὰ τὸ 1926, 333 λεπροὶ ἔγιναν ἀρνητικοὶ ἐργαστηριακῶς καὶ ἐξηλθον τῶν λεπροκομείων· ἄλλοι δὲ 217 ἔγιναν διὰ α'. φορὰν ἀρνητικοὶ καὶ ἀναμένουν τὰς ἐπανειλημμένας ἐξετάσεις διὰ νὰ λάβουν καὶ αὐτοὶ τὸ ἐξιτήριόν των. Εἰς τὸ λεπροκομεῖον Culion νοσηλεύονται ἤδη 5.200 λεπροὶ.

Τὸ ἱατρικὸν Σωματεῖον τοῦ Culion ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τὸ Ἀντιλεπρικὸν Σωματεῖον τῶν Φιλιππινῶν ἐξεπόνησαν σχέδιον ἐργασίας, τὸ ὁποῖον *ἐὰν ἐπιτύχῃ ἐν τῇ πράξει* θὰ ἐξαλείψῃ ἐντὸς 15ετίας τὴν λέπραν καὶ θὰ τὴν κάμῃ τόσον σπανίαν ὅσον ἤδη εἶναι εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας.

Μὲ τὴν νέαν θεραπείαν καὶ τὰς νέας ἀντιλήψεις, τὸ Culion προσορίζεται νὰ ἀτροφίσῃ καὶ νὰ ἀντικατασταθῇ ἀπὸ τοπικὰς ἀποικίας μετὰ θεραπευτηρίων, εἰς πολλὰ μέρη τῶν νήσων, ὅπου θὰ ἐφαρμόζεται ἡ θεραπεία καὶ ὅπου θὰ εἶναι προσιτὴ καὶ εὐκόλος ἡ ἐπίσκεψις τῶν συγγενῶν καὶ φίλων τῶν λεπρῶν.

Εἰς τὰς ἀποικίας αὐτὰς θὰ συνυπάρχῃ ἱατρικὸν Δερματικῶν Νοσημάτων πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν μόλις ἀρχομένων περιστατικῶν. Ὅταν θὰ ἐγκατασταθῇ ὁ προβλεπόμενος ἀριθμὸς τῶν θεραπευτηρίων τούτων, τότε κατὰ συνέπειαν τὸ Culion θὰ κλείσῃ καὶ θὰ παύσῃ πλέον αὐτὴ ἡ φρίκη, ἡ ὁποία προκαλεῖται μόνον ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ λεπροκομείου.

Τὸ πρόγραμμα αὐτὸ ἀπαιτεῖ περισσότερα χρήματα καί, ὥς γνωστόν, τὸ 1)3 τῶν χρημάτων τῆς Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας ἐξοδεύεται διὰ τὴν ἀντιλεπρικήν ὁργάνωσιν».

* *

Εἰς τὴν Ἀντιλεπρικήν Ὁργάνωσιν τῆς Ἐπαρχίας Cebu προΐσταται ἕνας θαυμάσιος ἱατρός, νέος τὴν ἡλικίαν, ὁ ὁποῖος ὑπηρετήσεν εἰς τὸ Culion ἐπὶ 4 ἔτη καὶ ὁ ὁποῖος ἐκ χαρακτῆρος του, ἐπῆρε τὸ ζήτημα αὐτὸ ὥς ζήτημα ἀτομικῆς φιλο-

τιμίας του· ἐσυζητήσαμεν μαζί ἐπὶ πολλὰς ὥρας ὥστε νὰ ἐξαντληθοῦν πλέον αἱ ἑκατέρωθεν ἀντιλήψεις περὶ τῆς φύσεως τῆς νόσου καὶ περὶ τῆς ἀκολουθητέας γραμμῆς εἰς τὴν καταπολέμησίν της.

Νομίζω βεβαίως ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ σᾶς εἶπω προφορικῶς, ἐν εἵδει ἀναφορᾶς, τὰς ἐπὶ κάθε ζητήματος ἀντιλήψεις μου, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου.

Ἀλλὰ σχετικῶς πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Γεν. Διοικητοῦ ἀναφερόμενον, ὅτι ἐντὸς δεκαπενταετίας θὰ ἐξαλειφθῇ ἡ λέπρα ἀπὸ τὰς Φιλιππίνας, αὐτὸ νομίζεται, ὅτι εἶναι ὀλίγον ὑπερβολικὸν ἀπὸ τὸν ἱατρὸν τῆς Cebu.

Ἀλλὰ πάντως σήμερον κάθε Φιλιππῖνος γνωρίζει, ὅτι θεραπεύεται ἡ λέπρα διότι εἶδεν ἢ ἤκουσεν ὅτι ἀπὸ τὸ Cilion ἐξῆλθον μέχρι σήμερον 1.200 ὑγιεῖς καὶ ἐπομένως δὲν συναντᾶται πλέον ἐκεῖνη ἡ ἀντίδρασις καὶ ἡ ἔνοπλος πολλάκις ἀντίστασις τῶν λεπρῶν καὶ τῶν συγγενῶν των ἐναντίον τῶν τοπικῶν ἀρχῶν.

Εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ὑγειον. Διευθυντοῦ τῆς πόλεως Cebu ὑπάρχουν 7 μαχαίρια καὶ 1 δίκανον, ὡς λάφυρα ἀντισταθέντων λεπρῶν εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἐξουσίας. Σήμερον εὐτυχῶς οἱ λεπροὶ προσέρχονται μόνοι των καὶ κλείονται εἰς τὴν ἀποικίαν τῆς περιφερείας των.

Αὐτὸ τὸ εὐχάριστον ἀποτέλεσμα νομίζω, ὅτι θὰ τὸ ἀπολαύσωμεν μετὰ μίαν δετίαν εἰς Κρήτην, ὅταν δηλαδὴ οἱ πρῶτοι ἐξερχόμενοι θεραπευθέντες λεπροὶ θὰ κάμουν τὴν ζωντανὴν προπαγάνδαν μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν συγκατοίκων των.

Σχετικῶς μὲ τὴν ἀντίληψιν τῆς μὴ ἐφαρμογῆς βίας εἶναι σύμφωνος ὁ Damiir, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ἱατροὶ τῶν Φιλιππινῶν.

Εἰς τὴν Cebu ὁ ἐκεῖ ἱατρὸς διευθύνει τὸ «Ίατρεῖον τῶν Δερματικῶν Νοσημάτων»—ὅπως καλεῖται—καὶ κάμνει θεραπείαν μόνον εἰς τὰ ἐργαστηριακῶς ἀρνητικὰ περιστατικά. Ἐνῶ τὰ θετικὰ τοιαῦτα εἶναι ἀπομονωμένα εἰς τὴν «Τοπιτὴν Ἀποικίαν» ἐντὸς τῆς πόλεως Cebu.

Διὰ τὸ Leprozarium Culion, τὸ ὁποῖον ἀπέχει 200 μίλια θὰ ἀναχωρήσῃ τὴν 1 Σεπτεμβρίου. Ἀλλ' αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν καιρὸν, διότι τῶρα εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν τυφῶνων καὶ διότι τὸ πλοῖον ποῦ πηγαίνει ἐκεῖ εἶναι μόλις 200 τόννων ἐκτοπίσματος.

Οἱ τυφῶνες αὐτοὶ εἶναι τόσον ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν Κινεζικὴν θάλασσαν, ὥστε μόνον τὰ μεγάλα ὑπερωκεάνεια, ἄνω τῶν 10.000 τόννων, ἐξέρχονται τῶν λιμένων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τυφῶνος καὶ πάλιν εἰδοποιοῦνται ὑπὸ τῶν σταθμῶν ἀσυρμάτου περὶ τῆς πορείας τῶν τυφῶνων, ὥστε νὰ τοὺς ἀποφεύγουν.

Τὴν προηγουμένην ἀκριβῶς τῆς ἀφίξεώς μου εἰς τὴν Manilla, ἐβυθίσθη τὸ πλοῖον «Leyden» τῆς ἀκτοπλοίας ἐντὸς τοῦ προλιμένος τῆς Manilla καὶ ἐπνίγησαν 28 ἐπιβάται. Πρὸ 6 ἡμερῶν ἐντὸς τῆς πόλεως Hong-Kong ἔγιναν μεγάλαι ζημίαι καὶ ἀπώλεσθησαν 240 κτήνη τοῦ στρατοῦ, Αἱ δὲ σημεριναὶ ἐφημερίδες ἔχουν τηλεγραφήματα ὅτι ἀγνοοῦνται ὑπερωκεάνεια εἰς τὸν Εἰρηνικόν, λόγῳ τῶν τυφῶνων, οἱ ὁποῖοι ἐπῆγαν μέχρις ἐκεῖ. Τώρα ποῦ σᾶς γράφω βρέχει καὶ φουσᾷ κατακλυσμιαίως, τὸ δὲ λιμεναρχεῖον ἔχει σηκώσει τὸ β' σημεῖον τοῦ κινδύνου ἐκ τυφῶνος. Μὲ τὴν ὑψωσιν τούτου δηλοῦται, ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ ἐξοδος ἐκ τοῦ λιμένος εἰς τὰ πλοῖα, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ὑπερωκεάνεια.

Σχετικῶς μὲ τὴν ἀκολουθητέαν γραμμὴν διὰ τὴν ἀντιλεπρικήν ὁργάνωσιν, ὁ Dr Muir ἔχει τὴν γνώμην ὅτι τὸ πᾶν πρέπει νὰ στηρίζεται εἰς τὰ ἱατρεία καὶ μόνον εἰς αὐτά, μὴ ἐπιθυμῶν διόλου τὴν ὑπαρξίν λεπρικών ἀποικίων. Μόνον δὲ τὰ πολὺ μολυσματικά—προχωρημένα περιστατικά—νὰ νοσηλεύωνται εἰς ἓνα θάλαμον τῶν ἱατρείων. Εἰς τὴν γνώμην αὐτὴν τοῦ Dr Muir τὴν ὁποίαν ἐφαιρμόζει ἤδη εἰς τὰς Ἰνδίας, ἐγὼ τοῦ ἀντέτεινα τὰς ἰδικὰς μου ἀντιλήψεις, σχηματισθείσας ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς παθογενείας τῆς νόσου ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν τρόπον τῆς κοινωνικῆς διαβιώσεως τῶν κατοίκων ἐκάστης χώρας. Συγκεκριμένως δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀκόμη περισσότερο διὰ τὴν Κρήτην, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ χωρία ὁρεινά, ἔχω σχηματίσει τὰς ἀντιλήψεις μου διὰ τὸ πρόγραμμα ἐνεργείας τὰς ὁποίας βεβαίως θὰ ὑποβάλλω πρῶτον ὑπὸ τὴν κρίσιν σας, ὥστε σεῖς νὰ κρίνετε τὸ τί δέον γενέσθαι.

Ἐπίσης, ὅταν ἐπιστρέψω, θὰ σᾶς ἐκθέσω ἔκτενῶς τὸ πόσον αἰσθάνομαι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἐνταῦθα ἐπίσκεψίν μου, διότι ἀπὸ τώρα, κατόπιν τῶν συζητήσεών μου εἰς τὴν Cebu ἔχω τελείως καταχωρήσει μέσα στοῦ μυαλό μου ποῖαι ἀντιλήψεις περὶ τῆς λέπρας ἔχουν τελείως διευκρινισθῇ ἐπιστημονικῶς καὶ ποῖαι πάλιν εἰκασίαι ὑπάρχουν διὰ τὰ ἄγνωστα σημεῖα.

Εἰς τὰς Ἰνδίας, Κ* Διευθυντά, λόγῳ τῆς μεγίστης ἐκτάσεως τῆς χώρας καὶ λόγῳ τοῦ fatalisine τῶν κατοίκων, ἦτο φύσει ἀδύνατον νὰ βγάλῃ κανεῖς συμπράσματα εἰς ὅσα ζητήματα εἶναι ἀναγκαῖα ἡ κλινικὴ παρακολούθησις ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν στατιστικὴν ἀπεικόνισιν.

Ἡδὴ δὲ διὰ τὸ Culion μοῦ ἀπομένει ἡ διευκρίνισις τοῦ ζητήματος: Τοῦ ποῖα εἶναι ἡ ἀποτελεσματικωτέρα θεραπεία. Διότι ὁ μὲν Dr Muir μεταχειρίζεται τὸ hydnocarpus oil + 4 ο)ο creosote ἐναλλάξ μὲ τὸ ἰωδιούχον κἀλὶ ἐσωτερικῶς. Ἐν ὧ εἰς τὸ Culion μεταχειρίζονται τοὺς ἐστέρας τοῦ Chaulmoogra oil + 1)2 ο)ο ἰωδίου μεταλλικοῦ. Ἄλλ' εἰς τὸ Culion τὰ 30 ο)ο τῶν θανάτων τῶν ὀφείλονται εἰς τὴν νεφρίτιδα. Ἐπομένως ἔχω τὴν ἑξῆς ἀπορίαν: ἀφοῦ οἱ ἐστέρες μετὰ τοῦ ἰωδίου προκαλοῦν 30 ο)ο θανάτους ἐκ νεφρίτιδος, μήπως λοιπὸν καὶ εἰς τοὺς ἀποθεραπευομένους προκαλοῦσιν τοιοῦτον ἐρεθισμὸν τῶν νεφρῶν ὥστε, θεραπευόμενοι ἀπὸ τὴν λέπραν, νὰ ἀποκτοῦν καὶ μίαν χρονίαν νεφρίτιδα!!!

Ἡ ἐρώτησίς μου αὕτη, γενομένη εἰς τὸν ἱατρὸν τῆς ἐνταῦθα Γεν. Διοικήσεως καὶ εἰς τὴν Cebu ἐπροκάλεσεν ἀπορίαν καὶ ἀντελήφθη, ὅτι τὸ ζήτημα δὲν εἶχε μελετηθῇ.

Εἰς τὸ Culion θὰ τὸ συζητήσω ἔκτενέστερον.

Ἐπίσης θὰ συζητήσω καὶ τὸ ζήτημα ὅτι: ἡ δι' ἐστέρων + ἰωδίου ἐντατικωτέρα θεραπεία ἀναξωπυρῶναι τὴν λανθάνουσαν φυματίωσιν ὅπως ἀποδεικνύουν, οἱ ἀριθμοὶ τῶν στατιστικῶν τοῦ Culion ἐπομένως διατί προτιμοῦν τὴν θεραπείαν αὐτήν.

Νομίζω, Κ* Διευθυντά, ὅτι ἐὰν ὁ καιρὸς μοῦ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀναχώρησίν μου διὰ τὸ Culion καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπιστροφὴν μου, τότε ἡ παρούσα μου θὰ εἶναι πιθανώτατα ἡ τελευταία πρὸς Ὑμᾶς ἐπιστολή μου.

Καὶ δι' αὐτὸ ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς ἐκφράσω, ὅχι μόνον διὰ τοὺς τύπους, ἀλλ' ἀπὸ τὴν πεποίθησιν πού ἔχω σχηματίσει μέσα μου, τὴν πραγματικὴν ἐκτίμησίν μου καὶ ἀφοσίωσίν μου πρὸς τὸ ἄτομόν σας.

Εἰς τὸ αὐριανὸν δὲ μέλλον θὰ προσπαθῶ πάντοτε νὰ σᾶς ἀποδεικνύω ἐμ-
πραγμάτως τὰ ὅσα σᾶς ἐξέθεσα εἰς τὰς προηγουμένας γραμμὰς μου.

Ἐκτὸς τῆς νοσταλγίας ἣ ὁποία μὲ κατέχει, εἶναι καὶ τὸ ζήτημα ὅτι ἀπὸ τὴν
ἀδιαθεσίαν μου τῆς Καλκούττας δὲν αἰσθάνομαι καλά, ἔχω ἀνορεξίαν καὶ δὲν ἀνέ-
κτησα τὸ βάρος μου. Πρέπει λοιπὸν δι' ὅλα αὐτὰ νὰ ἐπιστρέψω, τὸ ταχύτερον.
Ἐπίσης ὑπάρχει καὶ ὁ κυριώτατος λόγος τῶν κολοσσαίων ἐξόδων. Διὰ κάθε μαν-
δῆλι ἐπλήρωσα 4 1)2 δορ. πλυστικά. Καὶ ἡ ἀπλὴ διαδρομὴ ἐντὸς τῆς πόλεως, ἐπ'
αὐτοκινήτου, στοιχίζει 1 ἀμερικανικὸν δολλάριον.

Διαβιάσατε παρακαλῶ τὰ σέβη μου εἰς τὴν κυρίαν σας καὶ δεχθῆτε τὴν
διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς Ὑμᾶς μεγάλης ἐκτιμῆσεώς μου μεθ' ἧς διατελῶ.

Ὑμέτερος

Ἀντώνιος Δεσποτόπουλος

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ἐν Χανίοις τῇ 9 Μαΐου 1928

Ἀριθ. Πρωτ. 7373

7) Πρὸς τὴν Α. Ε.

Τὸν κ. Ἐλευθέριον Κ. Βενιζέλον

Ἐν τὰ ὕθῃ

Κύριε Πρόεδρε,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς παρακαλέσω ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ θέσητε εἰς
τὴν διάθεσιν τῆς καθ' ἡμᾶς Γενικῆς Διοικήσεως Κρήτης τὸ ἐκ 2950 στερλινῶν ἐπ'
ὀνόματι Ὑμῶν κατατεθειμένον παρὰ τῷ ἐνταῦθα Ὑποκαταστήματι τῆς Ἐθνικῆς
Τραπεζῆς ποσὸν τὸ ἐκ δωρεᾶς τοῦ κ. Μιχαλῆνου προερχόμενον, ἵνα δι' αὐτοῦ κα-
ταστῇ ἐφικτὴ ἡ ἀνοικοδόμησις ἀφ' ἑνὸς μὲν μικροβιολογικοῦ Ἐργαστηρίου ἐν τῇ
θέσει «Πλάκα» τῆς ἐπαρχίας Μερσμβέλλου πρὸς ἐνέργειαν πάσης διὰ τὴν μελέτην
καὶ θεραπείαν τῆς νόσου λέπρας ἀπαιτουμένης ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ ἀφ'
ἐτέρου Νοσοκομείου ἐν αὐτῷ τῷ Λεπροκομείῳ Σπιναλόγκας πρὸς περίθαλψιν τῶν
εἰς ἀνικανότητα περιερχομένων λεπρῶν.

Δεδομένου δ' ὅτι τὸ δι' ἑκάτερον τῶν ἰδρυμάτων τούτων ἀπαιτηθησόμενον
ποσὸν θὰ εἶναι καθ' ἡμᾶς περίπου 1.000 στερλίνας, πιθανώτατα θὰ περισσεύσῃ
τὸ ποσὸν τῶν 950 λιρῶν στερλινῶν, ὅπερ θέλομεν χρησιμοποίησιν εἴτε διὰ τὴν
ἀνίδρυσιν ἐστιατορίου πρὸς χρῆσιν τῶν τροφίμων τοῦ Λεπροκομείου, εἴτε πρὸς
ἐπισκευὴν τῶν καταλυμάτων τῶν λεπρῶν διὰ νὰ γίνῃ οὕτω δυνατὴ ἡ ἀνθρωπινω-
τέρα διανομὴ αὐτῶν ἐν τῷ Λεπροκομείῳ.

Εὐελπιστοῦντες, κ. Πρόεδρε, ὅτι ἡ πρότασις ἡμῶν αὕτη θέλει γίνῃ εὐμε-
νῶς ὑφ' Ὑμῶν ἀποδεκτή, παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ δεχθῆτε τὰς εὐ-
γνώμονας εὐχαριστίας τῶν οὕτω ὑφ' Ὑμῶν εὐεργετηθησομένων ἀσθενῶν.

Ὁ Ὑπουργὸς Γενικὸς Διοικητὴς Κρήτης

Γ. Κατεχάκης

8)

Χαλέπα 10 Μαΐου 1928

Φίλτατε Στρατηγέ,

Εὐχαρίστως σὰς ἀναγγέλω, ὅτι συμμορφούμενος πρὸς τὴν αἴτησίν σας θέτω εἰς διάθεσιν ὑμῶν τὸ ποσὸν 2950 λιγῶν Ἀγγλίας ὅπως διατεθῇ συμφώνως πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 7373 τῆς 9 Μαΐου ἔγγραφον τῆς Γεν. Διοικήσεως, παρακαλῶν ὅπως ἐπὶ τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ μικροβιολογικοῦ ἐργαστηρίου καθὼς καὶ τοῦ Νοσοκομείου ἐντοιχισθῇ πλᾶξ μνημονεύουσα, ἥ ὅτι ἀνέγερσις ἔγινεν ἐκ δωρεᾶς τοῦ κυρ. Γ. Μιχαλινού.

Ἐλπίζω ὅτι ἡ διάθεσις τοῦ ποσοῦ τούτου θὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἀπαρχὴν συστηματικωτέρας καὶ ἀποτελεσματικωτέρας μερίμνης διὰ τὴν καταπολέμησιν—τῆς φοβερᾶς μάστιγος τῆς λέπρας καὶ ὅτι ἡ τελικὴ ἐπαναφορὰ ὁλοκλήρου τῆς γενναίας δωρεᾶς τοῦ κ. Μιχαλινού εἰς τὸν σκοπὸν τούτον δι' ὃν ἀρχῇθεν εἶχε προορίσει αὐτήν, θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ ὀργανώσωμεν ἀποτελεσματικώτερον τὸν ἀντιλεπρικό ἀγῶνα. Εἶμαι εὐτυχὴς μανθάνων παρ' ὑμῶν, ὅτι συμφωνεῖτε εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς συστάσεως μιᾶς μεγάλης ἀντιλεπρικῆς ἐνώσεως ἐκτεινομένης καθ' ὅλην τὴν Νῆσον καὶ βραδύτερον ἴσως καὶ εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἡ ὁποία θὰ ὑποβοηθήσῃ τὸν ἀγῶνα τούτον πολλαπλῶς, κινουσα τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κοινῆς γνώμης, διαφωτίζουσα τοὺς πληθυσμοὺς περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀγῶνος καὶ αὐτοὺς τοὺς πάσχοντας περὶ τοῦ συμφέροντός των ὅπως ὑποβληθοῦν εἰς θεραπείαν, ἐπηρεάζουσα τὴν Κυβέρνησιν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἀγῶνος τούτου καὶ συντελοῦσα τέλος διὰ τῶν εἰσφορῶν τῶν μελῶν τῆς, εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἀναγκαίων διὰ τὸν ἀγῶνα χρηματικῶν μέσων.

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς καὶ ἀγάπης

Ὑμέτερος

Ἐλευθέριος Κ. Βενιζέλος

9)

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΠΑΓΚΡΗΤΙΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΛΕΠΡΑΣ

Ἀρθρον 1ον. Ἰδρύεται ἐν Κρήτῃ Σωματεῖον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Παγκρήτιος Σύνδεσμος κατὰ τῆς Λέπρας ἔδραν ἔχων τὴ Χανιά.

Ἀρθρον 2ον. Ὁ σκοπὸς τοῦ Συνδέσμου εἶναι ἡ περιστολὴ καὶ καταπολέμησις τῆς Λέπρας.

Ἀρθρον 3ον. Ὁ σκοπὸς τοῦ Συνδέσμου θέλει ἐπιδιωχθῇ διὰ τῶν ἐπομένων μέσων :

α') Διὰ τῆς διαδόσεως παρὰ τῷ λαῷ ὅλων τῶν χρησίμων πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς Λέπρας γνώσεων.

β') Διὰ τῆς ἰδρύσεως ἀντιλεπρικῶν ἱατρείων καὶ ἀπολυμαντηρίων ἢ ἐνισχύσεως οἰκονομικῆς τῶν ἤδη λειτουργούντων.

γ') Διὰ τῆς ἀνεγέρσεως ἢ ἐνισχύσεως Σανοτορίων πρὸς νοσηλείαν καὶ θεραπείαν ἀπόρων λεπρῶν εὐρισκομένων εἰς τὰς πρώτας ἐκδηλώσεις τοῦ νοσήματος. Ἡ

ἐν τοῖς Σανατορίοις διὰ τοὺς πλουσίους νοσηλεία θὰ γίνεται ἐπὶ πληρωμῇ ὀρισθησομένη.

δ') Διὰ τῆς ἰδρύσεως παραρτημάτων ἐν ταῖς ἑδραῖς τοῖς Νομοῖς Ρεθύμνης, Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου.

Ἄρθρον 4ον. Τὸν Παγκρήτιον Σύνδεσμον κατὰ τῆς Λέπρας ἀποτελοῦσιν οἱ ἰδρυταὶ καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ. Ἰδρυταὶ εἶναι οἱ ἐν ἀρχῇ ἰδρύσαντες τὸν Σύνδεσμον, μέλη δὲ αὐτοῦ θὰ εἶναι οἱ ἐν Κρήτῃ ἐξασκούντες τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα καὶ οἱ Πρόεδροι Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ἕφ' ὅσον ὀρισθῇ τοῦτο διὰ νόμου, οἱ διευθύνται Σχολείων μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐπαγγελματικῶν Σχολῶν, οἱ ἐπιστήμονες, ὡς καὶ πᾶς φιλόanthropos πολίτης ἐπιθυμῶν νὰ συνδράμῃ εἰς τὸν κατὰ τῆς Λέπρας ἀγῶνα κατόπιν αἰτήσεώς του πρὸς τὴν διοίκησιν τοῦ Συνδέσμου. Συνδρομὴ τῶν μελῶν ἐτησίως ὀρίζεται εἰς δραχ. *εἴκοσι πέντε*.

Ἄρθρον 5ον. Δωρεταὶ ἀναγράφονται ὅσοι συνεισφέρουσι δραχμὰς τοῦλάχιστον χιλίας (1000). Εὐεργέται δὲ ὅσοι συνεισφέρουσι δραχμὰς τοῦλάχιστον πέντε χιλιάδας (5000) καὶ μεγάλοι εὐεργέται οἱ καταβάλλοντες ἄνω τῶν 10.000 δρ.

Ἄρθρον 6ον. Οἱ πόροι τοῦ Συνδέσμου συνίστανται : Ἐκ δωρεῶν, ἐξ ἐκτάκτων συνδρομῶν, ἐκ κληροδοτημάτων καὶ πάσης ἄλλης τακτικῆς ἢ ἐκτάκτου εἰσφορᾶς.

Ἄρθρον 7ον. Τὸν Παγκρητικὸν Σύνδεσμον κατὰ τῆς Λέπρας διοικεῖ Συμβούλιον ὀκταμελὲς τοῦ ὁποίου πέντε μὲν μέλη ἐκλέγονται ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου κατὰ τετραετίαν, τὰ δὲ λοιπὰ τρία ὀρίζονται ἀνὰ ἓν ἐξ ἐκάστου τῶν Νομῶν Ρεθύμνης, Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου ὑπὸ τῶν ἰδρυθησομένων ἐκεῖ παραρτημάτων τοῦ Συνδέσμου. Ἐξαιρετικῶς διὰ τὴν πρώτην τετραετίαν θέλουσιν ὀρισθῇ ὑπὸ τοῦ οἰκείου Νομάρχου.

Τὸν Πρόεδρον καλυπόμενον ἀναπληροῖ ὁ Ἀντιπρόεδρος.

Τὸ ὀριστικὸν Διοικητικὸν Συμβούλιον συνερχόμενον ἐκλέγει τὸν Πρόεδρον, Ἀντιπρόεδρον, Γραμματέα καὶ Ταμίαν ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ.

Τὸ Συμβούλιον συνεδριάζει ὁσάκις κληθῇ ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἢ κατόπιν ἐγγράφου αἰτήσεως πρὸς τὸ Προεδρεῖον δύο ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Τὸ Συμβούλιον θεωρεῖται ἐν ἀπαρίτῃ παρόντων 4 μελῶν αὐτοῦ καὶ ἀποφασίζει κατὰ πλειοψηφίαν τῶν παρόντων μελῶν αὐτοῦ περὶ πάντων τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορῶντων τὸ σκοπὸν τοῦ Συνδέσμου, ἐν περιπτώσει δὲ ἰσοψηφίας ἢ νικῶσα ψῆφος εἶναι ἡ τοῦ Προέδρου. Τὸ ἀντικείμενον τῆς συνεδριάσεως πρέπει νὰ ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ Προέδρου δύο τοῦλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς συνεδριάσεως. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον συντάσσει κατ' ἔτος τὸν ἀπολογισμὸν τῆς ληξάσης χρήσεως, μετὰ λογοδοσίας καὶ ὑποβάλλει πάντα ταῦτα ὑπὸ τὸν ἑλεγχον τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως. Συγκαλεῖ τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν καὶ διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν τοῦ Συνδέσμου συμφῶνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου περὶ Σωματείων.

Ἄρθρον 10ον. Τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἶναι ἄμισθα. Τὸ Συμβούλιον δύναται νὰ διορίσῃ εἰδικὸν γραμματέα ἐπὶ μισθῷ ὀρισθησομένῳ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου.

Ἄρθρον 11ον. Ὁ Πρόεδρος ἐκπροσωπεῖ τὸν Σύνδεσμον κατὰ πάσας αὐτοῦ τὰς σχέσεις ἐνώπιον δικαστικῆς ἢ ἄλλης τινὸς ἀρχῆς.

Ἄρθρον 12ον. Ἡ διάλυσις τοῦ Συνδέσμου ἢ ἡ τροποποίησις τοῦ καταστατικοῦ αὐτοῦ ἀποφασίζεται διὰ πλειοψηφίας τῶν τριῶν τετάρτων τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐν Γενικῇ Συνελεύσει.

Ἡ ἀποφασίζουσα τὴν διάλυσιν τοῦ Συνδέσμου Συνέλευσις ἀποφαίνεται διὰ τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω πλειοψηφίας καὶ περὶ διαθέσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Ἄρθρον 13ον. Ὁ Παγκρήτιος Σύνδεσμος κατὰ τῆς Λέπρας ἔχει σφραγίδα φέρουσαν τὰς λέξεις: «Παγκρήτιος Σύνδεσμος κατὰ τῆς λέπρας 1929.»

Ἄρθρον 14ον. Ἰδιαίτερος κανονισμὸς συνταχθησόμενος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος καταστατικοῦ ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου θέλει ὁρίσει λεπτομερέστερον τὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ὡς καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ Προέδρου, Ἀντιπροέδρου, Γραμματέων καὶ Ταμίου, ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς συγκροτήσεως τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων αὐτοῦ.

Τοῦ ἀνωτέρω καταστατικοῦ ἀπεστάλησαν ἀντίτυπα εἰς τοὺς νομάρχας τῆς Κρήτης διὰ τοῦ κατωτέρω ἐγγράφου :

Ἐν Χανίοις τῇ 4 Φεβρουαρίου 1929

Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀποστείλωμεν δι' ἰδιαίτερου δέματος ἱκανὰ ἀντίτυπα Καταστατικοῦ τοῦ Νεοῖδρυθέντος «**Παγκρητίου Συνδέσμου κατὰ τῆς Λέπρας**» ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ καταπολέμησις τῆς ἐπαράτου ταύτης νόσου, ἐνδημούσης ὡς γνωστὸν ἐν Κρήτῃ.

Ἐδρα τοῦ Σωματείου ὠρίσθη ἡ πόλις τῶν Χανίων. Τὸ ἄρθρον ὅμως 3 (ἔδαφ. Δ') τοῦ Καταστατικοῦ προβλέπει τὴν ἵδρυσιν παραρτημάτων καὶ εἰς τοὺς τορεῖς ἐτέρους νομοὺς τῆς Κρήτης.

Δι' ὃ παρακαλοῦμεν, ὅπως μεριμνήσετε περὶ τῆς ἐγγραφῆς ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων μελῶν, ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν τάξεων τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ σας ἐπιστημόνων (ιατρῶν, καθηγητῶν κλπ.).

Τὸν καταρτισθησόμενον πίνακα μετὰ τῶν εἰκοσιπενταδράχμων ἐτησίων συνδρομῶν παρακαλοῦμεν ὅπως ἀποστείлите τὸ ταχύτερον.

Ὡσαύτως παρακαλοῦμεν ὅπως συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 7 τοῦ Καταστατικοῦ ὑποδείξητε ἡμῖν τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ἱδρυθησομένου αὐτοῦ παραρτήματος, ἵνα συμπεριληφθῇ οὗτος εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον. Ὁ ἀντιπρόσωπος οὗτος δέον νὰ παραμένῃ ἐνταῦθα, εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Σωματείου.

Παρακαλοῦμεν ὅπως ἐνεργήσετε μετὰ πάσης δυνατῆς δραστηριότητος καταβάλλοντες πᾶσαν προσωπικὴν προσπάθειαν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ Συνδέσμου καὶ εἰς τὴν περιφέρειάν σας.

Ἐντολῇ Ὑπουργοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Κρήτης

Ὁ Τμηματάρχης **Ἐμμαν. Ψυλλάκης**

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Ἐμφαίνουσα τοὺς ἐφημερίους τῆς Ἐπισκοπικῆς περιφερείας Σητείας
καὶ ἅπαντα τὰ σχετικὰ πρὸς αὐτοὺς στοιχεῖα (1936—1937).

Αὔξ. ἀρ.	Ὄνοματεπώνυμον	Ἔτος Γεν. Χειρ.	Χωρίον Ἐφημερείας	Ἐγγαμος ἢ Ἀγαμος	Γραμματικαὶ Γνώσεις
1	Αἰβαλιωτάκης Ε. Πέτρο.	1858 1881	Πεῦκους	χῆρος	Ἀπόφ. Σχολ.
2	Ἀϊλαμάκης Κ. Γεώργ.	1887 1921	Κελλάρια	ἔγγαμος	» »
3	Γουλιελμάκης Ν. Γεώργ.	1884 1921	Ὁρεινὸν	»	Δημ. Σχολ.
4	Γιακουμάκης Ε. Γεώργ.	1937	Σκάκα	»	Τελειόφ. Γυμνασίου
5	Δασκαλογιάννης Γεώργ.	1904 1926	Σητεία	»	Β' ἔξ. »
6	Δρακάκης Ν. Ἰωάν.	1862 1887	Περβολάκια	χῆρος	Κοινὰ Γράμματα
7	Ζεοβάκης Ι. Μιχαήλ	1887 1914	Μισύνη	ἔγγαμος	Ἀπόφ. Σχολαρχείου
8	Θαλασσινὸς Ι. Μιχ.	1878 1906	Μ. Μουλιν.	»	» »
9	Κατεργαράκης Ι. Γεωργ.	1872 1896	Ζῆρος	χῆρος	Κοινὰ Γράμματα
10	Καψιλίδης Γ. Κωνστ.	1858 1894	Παλαιόκασ.	ἔγγαμος	» »
11	Κοντογιαννάκης Κ. Ἐμ.	1907 1931	Μ. Πισκοκ.	»	Β' ἔξ. Γυμνάσιον
12	Κωνσταντιάκης Ι. Γεωργ.	1865 1895	Ζάκρος	»	Ἀπόφ. Σχολαρχείου
13	Λιναρδάκης Σ. Φώτιος	1908 1931	Ἀχλάδια	»	Γ' ἔξ. Γυμνάσιον
14	Λυκάκης Ἰωσ. Ἰωάν.	1868 1897	Σίτανος	»	Ἀπόφ. Σχολαρχείου
15	Λαγουδάκης Ε. Ἰωάν.	1937	Σκοπή	»	Τελειοφ. Γυμνασίου
16	Μαζωνάκης Ε. Ἰωάν.	1885 1916	Κατσιδῶνι	»	Ἀπόφ. Σχολαρχείου
17	Μαράκης Ε. Μαρίνος	1852 1877	Σταυροχωρ.	χῆρος	Κοινὰ Γράμματα
18	Μαριδάκης Ι. Ἐμ.	1363 1906	Σφάκα	»	Ἀπόφ. Σχολαρχείου
19	Μαρκάκης Μ. Ἰωάννης	1900 1929	Ἀπίδια	ἔγγαμος	Β' ἔξ. Γυμνάσιον
20	Μαστοράκης Ι. Γεώργ.	1882 1919	Ἐξω Μουλ.	»	Ἀπόφοιτ. Σχολαρχ.
21	Παπαδάκης Ι. Γεώργ.	1864 1896	Μαρωνιά	»	» »
22	Παπαδάκης Ι. Ἐμ.	1864 1885	Τουρλωτῇ	»	» »
23	Παπαδόπουλος Χ. Ἀρ.	1886 1902	Κανένη	»	» »
24	Παπαχατζάκης Ε. Ἰω.	1868 1892	Σταυροχωρ.	»	Α' Ἑλληνικοῦ
25	Παπανδρουλάκης Ε. Γ.	1909 1930	Ρουκάκα	»	Β' Γυμνασίου
26	Παπουτσάκης Ι. Μιχ.	1886 1910	Πισκοκέφ.	»	Τελειοφ. Τετρατάξ.
27	Περογιαννάκης Ι. Ματ.	1881 1919	Χανδρᾷ	»	Γ' ἔξ. ατάξιου Γυμν.
28	Πορταράκης Σπυρίδων	1872 1921	Ἀρμένους	»	Τελειόφ. Γυμνασίου
29	Σταυρακάκης Μ. Σταμ.	1856 1881	Σταυροχωρ.	»	Ἀπόφοιτ. Σχολαρχ.
30	Τζανιδάκης Ι. Μιχαήλ	1877 1919	Παπαγιαν.	»	Β' Γυμνασίου
31	Τζανιδάκης Ε. Χρῖστ.	1908 1931	Χαμαῖζι	»	Β' Γυμνασίου
32	Τσαορινάκης Κ. Νικόλ.	1878 1911	Μισοριγοῦ	»	Ἀπόφ. Σχολαρχείου
33	Χαμηλάκης Β. Γεώργ.	1866 1893	Τουρτοῦλοι	»	Κοινὰ Γράμματα
34	Χατζάκης Ν. Κωνσταν.	1856 1886	Σταυροχωρ.	»	» »
35	†Κοντογιαννάκης Ι. Ἐμ.	1855 1895	Ἀγ. Τριάς	χῆρος	» »
36	†Καραβιτάκης Ν. Γεώργ.				
37	†Μαρκαντωνάκης Νικ.				

Σημειώσεις. Οἱ διὰ σταυροῦ σημειούμενοι, τυγχάνουσι ὑποψήφιοι μὴ χειροτονηθέντες εἰσέτι.

Μοναχοὶ ἐν Ἱερᾷ Μονῇ Τοπλοῦ ἐν ὄλφ 9, καὶ εἰς τὸ Μονήδιον Καψᾷ 1.

ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ

Ὁ μετεωρολογικὸς Σταθμὸς Σητείας ἱδρύθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1915 ὡς βροχομετρικὸς σταθμὸς μὲ ἓν μικρὸν βροχόμετρον 0,45 καὶ διευθύνετο ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Νικολάου Πολυχρονίδου ὡς διευθυντοῦ τοῦ Δημ. Σχολείου Σητείας μέχρι τοῦ ἔτους 1931 ὁπότε ἀποχωρήσαντος τῆς ὑπηρεσίας λόγῳ ὀρίου ἡλικίας, ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τοῦ σταθμοῦ εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Ἑμμ. Σταυρακάκη. Ὁ Σταθμὸς ὡς ἐκ τῆς τοπογραφικῆς θέσεως εἰς ἣν εὐρίσκεται ἡ Ἐπαρχία Σητείας ἐκρίθη ὀρθὸν νὰ προαχθῇ εἰς τρίτης τάξεως σταθμόν· κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1934 εἰς Μετεωρολογικὸν Σταθμόν δευτέρας τάξεως ἐφοδιασθεὶς μὲ πολλὰ ὄργανα ἥτοι βαρόμετρον, ἀκροβάθμια θερμομέτρα, ἀνεμόμετρον, ἀνεμοδείκτην, εἰκόνας νεφῶν καὶ μετεωρολογικὸν κλωβόν. Ἦδη ἔχει καταβληθῇ ἐνέργεια νὰ οἰκοδομηθῇ ἐν καταλλήλῳ θέσει οἰκίσκος πρὸς στέγασιν τοῦ σταθμοῦ, διὰτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1932 στεγάζεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἑμμ. Σταυρακάκη.

Ἔτος	Ποσὸν βροχῆς εἰς χιλιοστά	Θερμοκρασία μεγίστη	Θερμοκρασία ἐλαχίστη
1933	396 χιλιοστά	ἀπὸ +7ο ἕως	ἀπὸ +4ο ἕως
1934	541 »	37ο ἄνωθεν	7ο ἄνωθεν
1935	434 »	τοῦ μηδενὸς	τοῦ μηδενὸς
1936	530 »		
1937(¹)	612 »		

Οἱ πνέοντες ἐπικρατέστεροι ἄνεμοι εἶναι οἱ βόρειοι καὶ βορειοδυτικοί. Ἡ βροχὴ κατὰ μέσον ὄρον ἡ πίπτουσα κατ' ἔτος εἶναι 475 χιλιοστά. Ἀπὸ τὰ μέσα δὲ τοῦ παρελθόντος μηνὸς Ὀκτωβρίου τὸ κοινὸν τῆς Σητείας λαμβάνει γνῶσιν καθ' ἑκάστην διὰ δελτίου τοῦ Ἀστεροσκοπείου τὴν πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ τοῦ ἐπομένου εἰκοσιτετραώρου. Ὁ Σταθμὸς οὗτος τελειοποιούμενος σὺν τῷ χρόνῳ μὲ ὄργανά τινα εἰσέτι καὶ μὲ διεύθυνσιν εἰδικευμένην θὰ ἀποβῇ λίαν ἐξυπηρετικὸς εἰς τε τὸν γεωργικόν, κτηνοτροφικὸν καὶ ναυτικὸν κόσμον.

Ἐν Σητείᾳ τῇ 12—11—1937

Ἑμμ. Σταυρακάκης
Δημοδιδάσκαλος

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

Κατὰ τὴν καλλιεργητικὴν περίοδον 1936—1937 ἐχορηγήθησαν ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης Σητείας εἰς βραχυπρόθεσμα καλλιεργ. δάνεια Δρχ. 12.046.384. Ἐκ τούτων εἰς μεμονωμένους Γεωργοκτηματίας Δρχ. 4 300.000 καὶ εἰς Συνεταιρισμοὺς » 7.746.384

Τὰ ἀνωτέρω κατανέμονται:

Ἐπὶ Δημητριακῶν	Δρχ.	1.372.697
» Κηπουρικῶν	»	412.263
» Κτηνοτροφικῶν	»	177.300
» Ἀμπελοργικῶν	»	6 021.447
» Ἐλαιουργικῶν	»	4.062.727
Σύνολον	»	12.046.384

Σημ. 1) Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1933 καὶ ἐξῆς τηροῦνται τακτικὰ βιβλία ἐν τῷ σταθμῷ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΕΛΩΝΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

Π Ι Ν Α Ξ

Ἐμφαίνων τὴν Εἰσαγωγικὴν καὶ ἐξαγωγικὴν κίνησιν τοῦ ἄνω
Τελωνείου ὡς καὶ τὴν Ναυτιλιακὴν τοιαύτην Διμένος Σητείας κατὰ
τὸ Οἰκονομικὸν Ἔτος 1936—1937

1ον) Εἰσαγωγή ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ

Εἶδη Ἐμπορευμάτων	Χιλ]μα	Εἶδη Ἐμπορευμάτων	Χιλ]μα
1) Ὄρνυα	38.000	Μελάσσα	32.460
2) Ζάχαρις	42.000	9) Βαρέλια κενὰ	1.800
3) Καφὲς	5.639	10) Καφάσια καὶ καλάθια κενὰ	2.500
4) Θεῖον εἰς κόνιν	96.000	11) Γάλα συμπυκνωμένον	1.342
5) Θεϊκὸς Χαλκὸς	1.200	12) Σύρματα σιδηρᾶ	2.004
6) Ἀνθρακικὸν Κάλιον	22.563	13) Ξυλεία κυβ. μέτρα	646
7) Πετρέλαιον Φωτιστικὸν	25.726	Σύνολον	271.288
8) Ὄρνυκτέλαιον			

2ον) Εἰσαγωγή ἐκ τοῦ Ἐσωτερικοῦ Ἀποβιβαζόμενα

Εἶδη Ἐμπορευμάτων	Χιλ]μα		
1) Ὄρνυα	16.500	20) Σιγαρέττα	17.550
2) Ζάχαρις	34.200	21) Φάρμακα καὶ Φαρμακευ- τικὰ Εἶδη	6.540
3) Ποτὰ διάφορα	5.100	22) Ἐνδύματα καὶ ὑφάσματα	42.300
4) Μυροκομικὰ προϊόντα	4.150	23) Ψιλικά	2.800
5) Τεῖον	300	23) Ἴχθυρᾶ	12.400
6) Καφὲς	2.400	25) Χάρης περιτυλίξεως	4.270
7) Σάκκοι κενοὶ	38.180	26) Μπαχαρικά	2.930
8) Εἶδη Οἰκοδομῆς	40.030	27) Σάρωθρα	1965
9) Ἀλευρα	305.000	28) Δέρματα καὶ Ὑποδήματα	18.580
10) Πίτυρα	5.050	29) Γραφικὴ ὕλη καὶ βιβλία	7.140
11) Τσιμέντα	810.000	30) Γλυκὰ καὶ Ζαχαρωτὰ	9.800
12) Ζυμαρικά	7.000	31) Σόδα καυστική	2.440
13) Σιδηρικά	6.120	32) Δοχεῖα κενὰ	28.540
14) Ξυλεία κυβ. μέτρα 280	89.000	33) Ὑαλικά	7.760
15) Ἀκάθαρτον Πετρέλαιον καὶ Ὄρνυκτέλαιον	85.180	34) Γεώμηλα	11.540
16) Λιπάσματα	420.000	35) Ὀπῶραι νωπαὶ	8.300
17) Εἶδη οἰκιακῆς οἰκονομίας	4.500	36) Ὀσπρία	28.380
18) Γαϊάνθηρακες	8.120	37) Ἐλαστικά	1.950
19) Ξυλάνθηρακες	5.800	38) Βενζίνη	24.320
		Σύνολον	2.124.135

3ον) Ἐξαγωγή εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν

Εἶδη Ἐμπορευμάτων	Χιλ]μα		
1) Σταφῖς Σουλτανίνα	447.158	6) Μέλι	1.150
2) Χαρούπια	805.200	7) Ὄξος	1.960
3) Ἀμπελόφυλλα ἐν ἄλμῃ	3.575	8) Ἐλαιόλαδον	4.716
4) Οἶνος	2.052	9) Σταφυλαὶ νωπαὶ	51.700
5) Ἐλαῖαι ἐν ἄλμῃ	1.540	10) Φασκόμυλα	345
		Σύνολον	1.319.396

4ον) Ἐξαγωγή εἰς τὸ Ἐσωτερικόν.

	Χιλ)μα		
1) Σταφυλαὶ νωπαὶ	51.700	13 Τρίγες	670
2) Σταφῖς Σουλτανίνα	1598.000	14) Δέρματα ἀκατέργαστα	7.108
3) Χαρούπια	96 000	15) Κίτρα ἐν ἄλμῃ	31.170
4) Λίθοι εἰς ὄγκους κατεργ.	286 240	17) Σίδερα παλαιὰ	8.500
5) Ἐλαιοπυρήνη	544.842	17) Κριθὴ	25.586
6) Οἶνος	144.000	18) Μέλι	1.450
7) Ἐλαιόλαδον	71.655	19) Ἀμυγδαλόψυχα	—
8) Στεμφυλόπνευμα	77.300	20) Κουκούλια	73
9) Κόπρος	3.840	21) Γῆψος	1580 000
10) Σπόγγοι	786	22) Δοχεῖα κενὰ	12.200
11) Ζῶα ζῶντα κεφαλαὶ 20	1.200	23) Σαλιγκάρια	1.730
12) Ἰλὴ οἶνον	6.186	Σύνολον	4 550.236

5ον) Κατάπλοι καὶ Ἀπόπλοι κατὰ τὸ Οἶκον. Ἔτος 1936—37

Α' ΚΑΤΑΠΛΟΙ

1) Ἰστιοφόρα. Ἑλληνικά	180
» Ἰταλικά	21
Σύνολον	201
2) Ἀτμόπλοια. Ἑλληνικά	73
» Ἰταλικά	4
» Ἀγγλικά	5
» Βελγικά	1
Σύνολον	83

Β' ΑΠΟΠΛΟΙ

1) Ἰστιοφόρα. Ἑλληνικά	180
» Ἰταλικά	21
Σύνολον	201
2) Ἀτμόπλοια. Ἑλληνικά	73
» Ἰταλικά	4
» Ἀγγλικά	5
» Βελγικά	1
Σύνολον	83

Εἰσπράξεις Οἰκονομικοῦ Ἔτους 1936—37

ὑπὲρ Δημοσίου	δραχ.	1.572.163.40
» Εἰδικῶν Ταμείων	»	1.287.806.20
Σύνολον	»	2.859.969.60

Ἐν Σητείᾳ τῇ 15 Δεκεμβρίου 1937

Ὁ Τελώνης Σητείας
Μ. Κωνσταντινίδης

ΟΙΚΟΝ. ΕΦΟΡΙΑ ΣΗΤΕΙΑΣ

Π Ι Ν Α Ξ

Βεβαιουμένων εσόδων Οικονομικοῦ ἔτους 1936—37

Αὐξων ἀριθ.	Εἶδος ἐσόδου	Οἶκον. Ἔτος 1936—37
		Κύριος Φόρος σὺν δανείῳ
1	Φόρος Οἰκοδομῶν	338.458
2	» Γαιῶν	18.443
3	» Κινητῶν ἀξιῶν Κατηγ. Γ' κλ. α'.	22.081
4	» Μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν	44.648
5	» Ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων	6.930
6	» Συνολικῆς	9.000
7	» Μεταβιβάσεως ἀκινήτων	226.000
8	» Κληρονομιῶν	156.633
9	» Δωρεῶν	46.584
10	» Λαχείων	1.120
11	» Σφαζομένων ζώων	73.000
12	» Ἐπιτηδεύματος	321.000
13	» Κ. ἐργασιῶν	1.135
14	» Τεχνικῶν παιγνίων	22.849
15	» Αὐτοκινήτων	3.164
16	» Δημοσ. Θεαμάτων	3.678
17	» Παραβάσεων	1.321
18	» Δημοσ. Κτημάτων	95.700
19	» Ἡλεκτρ. ρεύματος	39.099
20	» Οἶνοπνεύματος (ἀμβύκων)	590.030
21	» Εἰσιτηρίων κομίστρων	46.186
22	» Ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων	—
Σύνολον δραχ.		2.030.835

Ὁ Οἶκον. Ἐφορος Σητείας
Καλλικρατίδας Κρανιωτάκης

ΤΑΜΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

Οικονομικὸν Ἔτος 1936—37

Τὸ προσωπικὸν τοῦ Ταμείου Σητείας συνέκειτο κατὰ τὸ Οἰκονομικὸν Ἔτος 1936—37.

1) Ἐκ τοῦ Δ)ντοῦ Β' τάξεως τοῦ Ταμείου Ἡλία Ἀσημακοπούλου μισθοδοτουμένου μετὰ ποσοστῶν μηνιαίως με Δρχ. 5 800

2) Ἐκ τοῦ Ταμιακοῦ Γραμματέως Α' τάξεως Μιχαὴλ Γ. Μακρονικολάκη μισθοδοτουμένου μετὰ ποσοστῶν μηνιαίως με » 4.100

3) Ἐκ τοῦ Ταμιακοῦ Γραμματέως Β' τάξεως Κωνστ. Σκοτειδάκη μισθοδοτουμένου μηνιαίως μετὰ ποσοστῶν με » 2.500

(Σημ. Ὁ ἀνωτέρω Γραμματεὺς Κ. Σκοτειδάκης ἐτοποθετήθη κατὰ μῆνα Σεβριον 1936 εἰς τὸ Ταμείον Σητείας μετατεθείς ἐκ τοῦ Ταμείου Χανίων πρὸς πλήρωσιν ὀργανικῆς θέσεως).

Ἡ ἐκ τεσσάρων Ἐπιμελητῶν εἰσπράξεως α) Ἀρισ. Ρεμπελάκη, β) Ἐμμ. Παπαδάκη, γ) Νικ. Λεμπιδάκη καὶ δ) Ἰωάν. Καπανταϊδάκη μισθοδοτουμένων μετὰ ποσοστῶν μηνιαίως με » 14.500

5) Ἐκ τῆς κλητῆρος Ζαχαρῶ Κατσούλη με μηνιαῖον μισθὸν » 1.300

Ἦτοι αἱ μηνιαῖαι ἀποδοχαὶ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ταμείου ἀνέρχονται εἰς Δρχ. 28.200

Τὰ κατὰ τὸ ἀνωτέρω οἰκονομικὸν ἔτος ἔσοδα καὶ ἔξοδα προϋπολογισμοῦ παρουσιάζουσι τὴν κάτωθι κίνησιν.

Ε Σ Ο Δ Α				Ε Ξ Ο Δ Α					
Εἶδος Ἑσόδου	Βεβαιωθέντα	Εἰσπραχθέντα	Ὑπόλοιπα εἰσπρακτέα	Ὑπουργεῖα	Ποσὸν				
Ἀμεσοὶ Φόροι	1.921.472	1.903.865	70	17.606	30	Οἰκονομικῶν	2.404.365	80	
Ἐμμεσοὶ	1.594.109	60	1.594.109	60		Δικαιοσύνης	211.883	80	
Μονοπώλια	48.223	48.223				Ἑσωτερικῶν	32.248	65	
Τέλη χαρτοσήμου	902.678	75	900.631	25	2.047	50	Συγκοινωνίας	622.247	45
Εἰδικὰ Τέλη	288.701	80	245.706		42.995	80	Παιδείας	3.439.603	80
Δικαιώματ. Κράτους	146.607	40	137.116	35	9.491	05	Κρ. Ὑγιεινῆς	1.110.241	65
Ταχυδρομεῖα Τ.Τ.Τ.	657.829	40	657.829	40			Γεωργίας	2.741	
Πρόσοδοι Δημοσίου Κτηματ.	10.050	10.050					Ἀεροπορίας	4.400	
Πρόσοδοι ἐξ ἀκινήτ. Περιουσίας Κράτους	50.749	50.749						7.827.732	15
Ἔσοδα ἐκποιήσεως ἀκινήτ. περιουσ. Κράτους	192.200	192.200							
Διάφορα ἔσοδα	78.171	40	69.810	90	8.360	50			
Πρόσθετα Δεκατημόρια	71.423	10	54.483	10	16.940				
Συνδρομαὶ καὶ ἀπολήψεις	279.745	50	262.332	35	17.413	15			
Ἐπιστροφαὶ Χρημάτων	828	828							
Σύνολον	6.242.788	95	6.127.934	65	114.854	30			

Πλὴν ὅμως τῶν ἀνωτέρω κατὰ τὸ αὐτὸ οἰκονομικὸν ἔτος εἰσπράχθησαν ἐξ

ἐσόδων χρήσεως 1935 καὶ προγενεστέρων	Δρχ.	121.801,—
Καὶ ἐπληρώθησαν ὑποχρεώσεις κεκλεισμένων χρήσεων	»	15.472,35
Ὅμοιως τῶν Χρηματιστικῶν λ)σμών ἢ κινήσεις ἀνέρχεται		
Εἰς μὲν τὰ ἔσοδα	»	15.733.532,75
Εἰς δὲ ἔξοδα	»	13.322 392,50
Συνεπῶς τὸ Γενικὸν σύνολον τῆς κινήσεως τοῦ Ταμείου		
ἀνῆλθεν ὡς πρὸς μὲν τὰ ἔσοδα	»	21.983.286,40
ὡς πρὸς δὲ τὰ ἔξοδα	»	21.165.597,—
Ἐπομένως ὑπόλοιπον Ταμείου 31 Μαρτίου 1937	Δρχ.	817.671,40
Ἐν Σητείᾳ τῇ 31 Μαρτίου 1937		

Ὁ Λογιστὴς Ἐσόδων
Μιχαὴλ Γ. Μακρονικολάκης

Ὁ Δ)ντὴς Ταμείου
Ἡλίας Π. Ἀσημακόπουλος

ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

Π Ι Ν Α Ξ

**Ἐμφαίνων τὰς ἐκδοθείσας ἀποφάσεις τοῦ Εἰρηνοδικείου Σητείας
κατὰ τὰ ἔτη 1936—1937**

1) Τακτικῆς διαδικασίας	ἔτους 1936	180
2) Εἰδικῆς	» »	93
3) Μικροδιαφορῶν	» »	1191
4) Ππαισματοδικείου	» »	766+24=790
5) Μονομελοῦς Πλημ. Σητείας	» »	70
6) Ἀνακρίσεις	» »	287+35=322
7) Ἀντίγραφα ἐκδοθέντα	» »	450+714=1164
8) Διοικητικὴ ἐργασία 33 Κοινοτήτων		
9) Μεταβατικαὶ ἔδραι Εἰρηνοδικείου 4.		

1) Πολιτικαὶ ἀποφάσεις Τακτικῆς Διαδικασίας τοῦ ἔτους 1937		157
2) » » Εἰδικῆς		62
3) » » Μικροδιαφορῶν		577
4) Ποινικαὶ ἀποφάσεις Ππαισματοδικείου	531+21=552	
5) » » Μονομελοῦς Πλημ.		160
6) Ἀνακρίσεις	207+77=284	
7) Ἀντίγραφα ἐκδοθέντα	347+360=707	1791
8) Διοικητικὴ ἐργασία 33 Κοινοτήτων		
9) Μεταβατικαὶ ἔδραι 4.		

4 μῆνας τὸ ἔτος 1937 τὸ Εἰρηνοδικεῖον δὲν εἶχεν Εἰρηνοδίκην οὔτε καὶ
Γραμματεά.

ΑΓΡΟΝΟΜΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ**1) ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ**

Εισαχθεισών μηνύσεων, έκδοθεισών αποφάσεων και επιβληθέντων ποινικών ἀποληψίμων παρὰ τοῦ 'Αγρονομείου Σητείας κατὰ τὸ ἔτος 1937.

Εισαχθεῖσαι μηνύσεις	'Εκδοθεῖσαι ἀποφάσεις	τὸ ἔτος ἐκδόσεως	'Επιβληθέντα ποινικὰ ἀπολήψιμα			
			Πρόστιμα	Δικαστικά	ἀποζημιώσεις	Σύνολον
1709	1937	1937	89,855	55,551	50,906	196,932

Ἐν Σητεῖα τῇ 23 Μαΐου 1937

Ὁ Γραμματεὺς τῆς 'Αγρονομείου Σητείας

Ἰωσήφ Ἀνδρουλιδάκης

ΑΓΡΟΝΟΜΕΙΟΝ ΧΑΝΔΡΑ**2) ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ**

Εισαχθεισών μηνύσεων, έκδοθεισών αποφάσεων και επιβληθέντων ποινικών ἀποληψίμων κατὰ τὸ ἔτος 1937 'Αγρονομείου Χανδρᾶ.

Εισαχθεῖσαι μηνύσεις	'Εκδοθεῖσαι ἀποφάσεις	'Επιβληθέντα ἀπολήψιμα			
		Πρόστιμα	Δικαστικά	ἀποζημιώσεις 100 ⁰ / ₁₀	Σύνολον
1734	1789	127,522	53,580	66,433	247,603

Ἐν Χαδρᾷ τῇ 24 Μαΐου 1938

ΣΤΑΦΙΔΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ

- 1) Εἰσκομισθεῖσα σουλτανίνα κατὰ Αὐγουστον—Σεπτέμβριον 1937 εἰς τὸν Συνεταιρισμόν : δκ. 156.614
- 2) Ἐξαχθεῖσα : κιβώτια 14.806 ἤτοι δκάδες 154.199
- 3) Ἐργασθὲν προσωπικόν : ἐκτὸς τοῦ τακτικοῦ ἀποτελουμένου ἀπὸ 5, ἐργατικὸν γυναικεῖον προσωπικὸν περὶ τὰς 200, ἡμερησίως ἐπὶ τρίμηνον.

Καθαρὰ τιμὴ εἰς Συνεταίρους

4) Δοθεῖσα ἐκκαθάρισις :	No 1 A	21	ἀποσβ. καὶ γεν. ἔξοδα	× 250=23.50
»	» 1 B	20	» » » »	» =22.50
»	» 2 A	19	» » » »	» =21.50
»	» 2 B	18	» » » »	» =20.50
»	» 3	17 1)2	» » » »	» =20.—
»	» 4	17	» » » »	» =19.50
»	» 5	16 1)2	» » » »	» =19.—
»	» 6	16	» » » »	» =18.50
»	» 7	15	» » » »	» =17.50

- 5) Ὅφειλαι Συνεταιρισμοῦ ἀνέρχονται εἰς δραχ. 1.580.000
- 6) Λαβεῖν » » » » 995.000
- 7) Ἀξία κτηρίων καὶ ἐγκαταστάσεων 2.370.000
- 8) Ἀριθμὸς συνεταίρων 362.

ΕΝΩΣΙΣ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

Μεταξὺ τῶν πολλῶν γεωργικῶν προϊόντων τῆς χώρας μας καὶ ἰδιαίτερος τῆς Κρήτης εἶναι καὶ ὁ οἶνος.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὅλαι αἱ ποικιλίαι τῆς ἀμπέλου εὐδοκίμοῦν ἐν Ἑλλάδι· ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ γωνίαι τῆς Κρητικῆς γῆς, ὅπως ἡ ἐπαρχία Σητείας, ὅπου ὅλως ἰδιαίτερος ἡ ἀμπελοσ ἀναπτύσσεται τόσον εὐδοκίμως, ὥστε ἡ ἀπόδοσις εἰς καρπὸν ποιοτικῶς καὶ ποσοτικῶς συγχρόνως νὰ εἶναι ἀναμφιβόλως θαυμαστή.

Παρατηρήθησαν, εἰς ἓνα σεβαστὸν ποσοστὸν, κλήματα σουλτανίνας τὰ ὁποῖα ἔφερον 150—200 σταφυλὰς ἑκαστον. Κατὰ μέσον δὲ ὅρον ἑκαστον κλῆμα παράγει 4—5 ὀκάδας ξηρᾶς σουλτανίνας, ἥτις ποσότης ἀντιστοιχεῖ περίπου εἰς 20—25 ὀκ. σταφυλὰς ἥτοι εἰς ἓνα ἀριθμὸν σταφυλῶν περίπου 100.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς σουλτανίνας καὶ εἰς περιφερείας ὅλως προνομιούχους, ἀσφαλῶς λόγῳ τῶν συστατικῶν τοῦ ἐδάφους, τῆς διαμορφώσεως τοῦ ὑπεδάφους καὶ κλιματολογικῶν ἐν γένει ὕρων, ὅπως εἶναι τὸ ὄροπέδιον τοῦ Ἀγριλοῦ, ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰναμπέλου εἶναι μοναδική· ἡ δὲ ποιότης τοῦ οἴνου εἶναι ἄνευ σῶδεμιᾶς ὑπερβολῆς ἡ ἀρίστη ἐν τῷ κόσμῳ. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀπόδοσις εἰς τὴν ὥς εἴρηται περιφέρειαν εἶναι μικρά, ἀλλὰ ἡ ποιότης ὑπεραρίστη.

Μία ἐπιστημονικὴ ὀργανοληπτικὴ δοκιμασία τῶν οἴνων ὅλων τῶν γνωστῶν οἰνοπαραγωγῶν χωρῶν. τοῦτέστι τῆς Γαλλίας, Ἰταλίας, Ἰσπανίας κλπ., ἀπέδειξε, ὅτι οὐδεὶς τούτων προσεγγίζει ἰδιαίτατα ὡς πρὸς τὸ ἄρωμα τοὺς οἴνους τῆς περιφερείας Ἀγριλοῦ. Οἱ ὀνομαστότεροι ἐν Γαλλίᾳ οἶνοι εἶναι οἱ τοῦ Méda ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Bordeaux, οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν δύναται οὔτε κἂν νὰ παραβληθοῦν μὲ τοὺς οἴνους τῆς περιφερείας Ἀγριλοῦ. Κάλιστα δύναται τὸ ὄροπέδιον τοῦτο νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ χρυσορυχεῖον τῆς Σητείας.

Πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν ἀνωτέρω, νομίζομεν ὅτι ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμεν, ὅτι ὁ περὶ τὰ γεύματα περίφημος καὶ εἰς πάντας ἀκουστός Λούκουλος ἐπρομηθεύετο τοὺς οἴνους του ἐκ Σητείας, ἀσφαλῶς δὲ θὰ ἦσαν οἶνοι τῆς περιφερείας Ἀγριλοῦ.

Δυστυχῶς ἡ ἔλλειψις ἐπαρκoῦς συγκοινωνίας ἐν τῷ Νομῷ Λασηθίου καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἀπομόνωσις τῆς μικρᾶς αὐτῆς πλουτοπαραγωγῷ Σητειακῆς γωνίας δὲν ἔκαμε γνωστὸν τὸ πολύτιμον αὐτὸ ὕγρον εἰς τοὺς συγχρόνους.

Ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη συσταθεῖσα Ἐνωσις Οἰνοποιητικῶν Συνεταιρισμῶν Σητείας ἰδρύσασα τὸ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν ἀρίστον καὶ μὲ ἀρτίας ἐγκαταστάσεις μηχανημάτων ἐφοδιασθὲν ἐργοστάσιον ἐν τῷ Λιμένι Σητείας, ἤρχισε νὰ συγκεντρῶνῃ καὶ νὰ οἰνοποιῇ ἓνα σεβαστὸν ποσὸν τῆς ἐτησίας παραγωγῆς τῆς ἐπαρχίας Σητείας, ἥτις συνολικῶς ἀνέρχεται εἰς 2—3 ἑκατομμύρια οἴνου περίπου.

Ἡ ὥς ἄνω Ἐνωσις συγκεντρώνει βεβαίως σταφυλὰς ἐξ ὅλων τῶν περιφερειῶν καὶ οὕτω ὁ οἶνος τὸν ὁποῖον σήμερον διαθέτει ἡ Ἐνωσις ἀντιπροσωπεύει ὅλας τὰς περιφερείας καὶ ὄχι τὸν γνήσιον τύπον οἴνου Ἀγριλοῦ· ἐν τούτοις τελευταίως οἱ οἶνοι τοῦ Οἰνοποιείου Σητείας ἐβραβεύθησαν εἰς τὴν Ἐκθεσιν Θεσ)νίκης.

Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως θὰ ἐπεδιωχθῇ καὶ ἡ χωριστὴ οἰνοποίησις τῶν σταφυλῶν περιφερείας Ἀγριλοῦ, ἥτις διὰ τεχνικοὺς λόγους δὲν ἠδυνήθη μέχρι σήμερον νὰ ἐπιτελεσθῇ.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου τοῦ Οἰνοποιείου Σητείας)

ΕΝΩΣΙΣ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΗΤΕΙΑΣ (ΣΥΝ. Π. Ε.)

ΕΤΟΣ 4^{ον}

Γενικός Ισολογισμός χρήσεως 1936-1937 (Κατάστασις τη 31 'Ιουλίου 1937)

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ		ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ	
1) Ταμείον	7.452,35	1) Συνεταιρικοί μερίδες	970.000.—
2) Καταθέσεις έντοκοι εις όην	29.545.—	2) Τακτικόν άποθεματικόν	3.190.—
3) » Λίγος Τ.Α.Κ.	3.040.—	3) Πιστώται	14.634,90
4) » δεσμευμένοι παρά Α.Τ.Ε.	32.074.—	4) Κομιστάι άξιών	140.836.—
5) Γραμμάτια παρά τρίτοις πρόσ είσπραξίν	880.790.—	5) Λαμβανόμενα δάνεια	3.386.802.—
6) Χρεώσται	111.619,60	6) Δάνεια Μ. και Μ. προθεσμίας	1.978.972.—
7) Συνεταίροι Μέτοχοι	35.227,50	7) Καθυστ. τοκοχρ. δόσ. Δαν. Μ. και Μ. προθ.	332.200.—
8) Χορηγούμελα δάνεια	3.386.802.—	8) Τόκ. ύπερημ. καθ. τοκοχρ. δόσ. μακροχρ. δαν.	8.588,60
9) Έπιπλά και σκεύη	23.508.—	9) Α.Τ.Ε. Άνοικτός Λίμος δαν. έπ. ένεχύρω	301.364.—
10) Γήπεδα και κτίρια	1.746.856.—	10) Παραδόται σταφυλών 1936	270.805.—
11) Μηχανήματα και έργαλεία	577.283,95	11) Καταθέται έγγυήσεων	200.000.—
12) Σκεύη έργαστασίον	155.442,40	12) Έκκαθαρίσεις σταφυλών 1935	270.154,20
13) Άποθήκαι	121.829,90	13) Πωλήσεις προϊόντων οίνοποιείον 1936	510.175,50
14) Προσωρινοί Λίμοι	16.488.—	14) Κρατήσεις δι' άποσβέσεις	118.023,20
15) Οίνοποιείον (σταφ. έσοδ. 1936)	270.805.—		
16) Πρατηριοίχοι Λίμοι διαθέσεως οίνου	82.917,70		
17) Έγγυήσεις	200.000.—		
18) Βιβλία και έντυπα	16.605.—		
19) Προκαταβολάι σταφ. 1936	282.376.—		
20) Μεταφορικά και έξοδα κέντρων 1936	52.129,30		
21) Έξοδα οίνοποιήσεως 1936	74.710,70		
22) » » 1937	135.—		
23) » διαθέσεως οίνου 1936	42.557,60		
24) Ζημία και κέρδη	355.550,40		
	<u>8.505.751,40</u>		<u>8.505.745,40</u>

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

ΚΕΡΔΗ & ΖΗΜΙΑΙ

*Υπόλοιπον παρελθούσης χρήσεως	4.383.—	*Από προμηθείας εκ χορηγηθέντων δανείων	32.235.40
Είς έξοδα μακροπροθέσμων δανείων	5.360.—	» » επί δοθείσης έκκαθ. σταφ. 1935	14.327.—
Είς διάφορα έξοδα	7.693.—	» Τόκους καταθέσεων μας	3.462.50
» Ταχυδρομικά και Τηλεγραφήα	2.687.—	» Διάφορα κέρδη	592.—
» Ένοίκιον Γραφείου	2.200.—	<u>Προκείμενα ζητήματα</u>	<u>355.550.40</u>
» Φωτισμόν, θέρμανσιν και καθαριότητα	2.525.—		
» Οδοιπορικά αποζημιώσεως	12.820.—		
» Μισθούς προσωπικού	45.900.—		
» Συνδρομὰς ἐφημερίδων και περιοδικών	278.—		
» Γραφικὴν ἔλγην και ἔντυπα	5.922.—		
» Τόκους διαφόρων	5.954.—		
» » μακροπροθέσμων δανείων	195.568.60		
» Ασφάλιστρα ἐγκαταστάσεων	24.709.—		

ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ

α') Ἐπὶ ἐπίπλων καὶ σκευῶν	10 ο/ο	2.350.80
β') » Σκευῶν ἐργοστασίου	20 ο/ο	36.088.50
γ') » Μηχανημ. καὶ ἐργαλείων	10 ο/ο	57.728.40
		<u>91.167.70</u>
		<u>407.167.30</u>

407.167.30

Ἐν Σητεία τῇ 2 Δεκεμβρίου 1937

*Ο Πρόεδρος τοῦ Δ. Σ.

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ

*Ο Προϊστάμενος τοῦ Λογιστηρίου

ΕΜΜ. Ν. ΜΑΚΡΙΝΑΚΗΣ

ΤΑΜΕΙΟΝ ΕΦΕΔΡΩΝ ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ ΣΗΤΕΙΑΣ · ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ

1) ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1936-37

· Ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1936 Μέχρι 31ης Μαρτίου 1937

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ	ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ		
Ταμείον	85.628.40	Μισθώματα πρὸς εἰσπραξίν	86.000.20
· Ἀκίνητα	1.058.199. —	Κρατήσεις ἐν γένει	14.830. —
· Ἀγορασταὶ Ἐφεδροὶ	1.950.545. —	Ταμειυτήριον	72.091. —
· Ἀγορασταὶ μὴ Ἐφεδροὶ	59.355. —	Παράβολα	1.500. —
Βραχυπρόθεσμα Δάνεια	7.575.138.90	Σχολικὴ Ἐφορεία Γυμνασίου Σητείας	275.000. —
Μακροπρόθεσμα Δάνεια	417.886. —	Κεφάλαιον	13.453.551.35
Καθυστερούμενα Δάνεια	477.951.50	Τακτικὸν Ἀποθεματικὸν Κεφάλαιον	665.386. —
Ἐκκρεμεῖς Ἀῖμοι	95.510. —	· Ἀποθεματικὸν διὰ τὴν ἐξόφλ. Μετοχῶν	215.885.75
Καθυστερούμενα δόσεις Ἀῖμοι πρὸς εἰσπραξίν	2.289.901. —	· > > Βοηθήματα	36.146. —
Επισφαλεῖς Ἀῖμοι	57.167.60	· > > παροχὴν Μερίσματος	457.166.30
Δικαστικά	26.203. —		15.276.556.60
Προκαταβολαὶ Δικαστ. εἰς τέως Δικηγ. Ταμ.	17.655. —		
Ἐπίδοτοι	7.933. —		
Ἐξόδα Κοινολ. Διογραφῶν	264.930. —		
Τραπεζητικά Ἐργασίαι	2.148. —		
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	27.390. —		
Ἀγορικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	182. —		
· Ἀστικά Ἀκίνητα	250.830. —		
Χρεώσται ἐκ Μισθωμάτων	500.009. —		
Ἐξόδα Ἐγκαταστάσεως	86.000.20		
	27.000. —		
	15.276.556.60		
			15.276.556.60

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

ΚΕΡΔΗ & ΖΗΛΙΑΙ

Διοικήσις Διαχειρίσις (Μισθοὶ Ταχ/κά.
 Ἀποβλέπτα, Ἀποξ. Διοι. Συμβ. κλπ.)
 Συντήρησις Ἀκινήτων
 Ἑξοδα Ἐγκαταστάσεως
 Συμμετοχὴ Λαϊκῆς Ἐποικτείας
 Ἀποθεματ. δι' ἐξόφλ. Μετοχῶν 15 ο/ο
 » » παροχ. Μερίσμ. 65 ο/ο
 » » Βοηθήματα 20 ο/ο
 Διατεθέν εἰς Ταχ. εἰς Ἀποθ. Κεφάλ.

Ἀπὸ Μισθώματα
 » Τόκους
 » Διασπικὰ ἔσοδα

28.067. —
 681.087. —
 1.187. —
 710.341. —

493.538. —
 700. —
 3.146. —
 15.140. —
 512.524. —
 27.000. —
 117.000. —
 36.000. —
 17.817. —
 197.817. —
 710.341. —

710.341. —

Ἐν Σητεῖα τῇ 31ῃ Μαρτίου 1937

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ταμείου

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ

Ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου

ΑΡΙΣΤ. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ

Ὁ Λογιστὴς τοῦ Ταμείου

ΙΩΑΝΝ. ΛΕΒΑΝΤΑΚΙΣ

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Abramo Petro	39	Βούκαινα	76
Ἁγία Αἰκατερίνη	46	Βρύσες (Μεραμβέλλου) τοπ.	59
Ἁγία Μαρίνα τοπν.	37	Γαγκέλλα τοπν.	38
Ἁγιασμένος τοπν.	87-90	Γαδανάκης Γεώργ.	40
Ἅγιοι Σαράντα τοπν.	67	Γεροντάκη Ἰωσήφ (ποίημα)	55—71
Ἅγιος Ἀντώνιος τοπν.	118	Γεροντάκης Ἰωσήφ 53-55, 70, 71 ἔξ.	
Ἅγιος Γεώργιος	21	Γεροντογιάννης Ἰωσήφ 53, 56, 57, 66	
Ἅγιος Γεώργιος (Ἐξω Μουλιανῶν)	42	Γεωργιάδης Ν. Θ. (ἐπαρχος Ση-	
Ἅγιος Ἰσίδωρος τοπν. 9, 11, 13, 16,		τείας)	75, 77
17, 22, 24.		Γεωργίου Στυλιανὸς (σχολάρχης)	84
Ἅγιος Ἰωάννης τοπν.	37	γητιεὺς	37
Ἅγιος Ἰωάννης	10, 15	γιόθος	53
Ἅγιος Νικόλαος	21	γνωμικά	34
Ἅγιος Τίτος	21	Γρᾶ (Ἅγιος Στέφανος)	40
Ἅγιος Χαράλαμπος	41, 42	Γρηγόριος (ιερομόν.)	37
Ἀγριλιδιᾶς τοπν.	117	Γυμνάσιον Σητείας	103
Ἀγκαθιάς τοπν.	107	Δανειακὰ τοπν.	37
Ἀδοσίδης Κωνστ.	37, 45	Δαξάνη, τοῦ τοπν.	119
Ἀζηλακιάς τοπν.	117	Δερμιτζάκης Γεώργ.	83, 84
Αἰνίγματα	35	Δεσπολόπουλος Ἄντ.	127
Ἀκρωτηριανή (μονὴ Τοπλοῦ) 11, 13,		δημοτικὰ ἔσματα	28—29
15, 17.		Δημοτικὸν Σχολεῖον Σητείας	111
Ἀντύπας Α. Ε.	78, 82	Δίας τοπν.	6
Ἀργάνι τοπν.	119	Διονυσάδες ἢ Διανησάδες	39
Ἀργυράκης	64	δίστιχα (μαντινιαδες)	29—31
ἄποφαγὸς	51	Δρακάκης Κ.	78
Ἀσαργιώτης (ιατρός)	81	Δριμὺ τοπν.	109
Αὔγω, τῆς τοπν.	117	Ἐβραϊκά, τὰ τοπν.	119
ἄφροίτης	52	ἔγγραφα τοῦ 1897 Σητείας	75—77
Ἀμβρόσιος (ἐπίσκ. Ἱερο-Σητείας) 39,		ἐγκύκλιοι τοῦ ἐπισκ. Ἱερο-Ση-	
87, 88, 89.		τείας Ἀμβροσίου	87—96
Ἀνάλουκας τοπν.	38	εὐχὲς	33
Ἀνανίας (μοναχὸς)	56	Ἐλάσσα τοπν.	15
Ἀντώνιος (ζωγράφος)	44-45	Ἐλευθεράκης Νικόλ.	76
Βασιλάκης	83	Ἐξω Μουλιανὰ	77
βατταλαῶ	52	ἐργατσάδα	53
Βενιζέλος Ἐλευθ. 119, 121, 122, 128		ἐργῶ	53
Βέροβιτς Γ.	75	Ἐρημούπολις	41, 47
Verovich G.	77	Εὐμένιος (ιερομόν.)	37
βλάβος	53	Ζαφείρης	67
Βογιατζῆς Ν. Ι.	78	Ζαχαράκης Γ. Ε.	78

Ζωγραφιστὴ τοπν.	117	Κουδοῦμῃ τοπν.	109
Ζωσιμᾶς (ἱερομόν.)	9	κουμισσιόνα	37
Θαλασσινὸς Ἰωάννης	40, 42	Κουρεμένος τοπν.	11, 22
Θαλασσινὸς Παπᾶ-Ἀντώνιος	40	Κωστῆς Παχιᾶς (Ἀδοσίδης Κ.)	45
Θεοτόκου (μονὴ ἐν Λάστρω)	98	Λαβύριγος	53
Θριφτὴ τοπν.	37, 118	Λαβουργιῶ	53
Ἰατροσόφιον	73—75	λεξιολόγιον (ἐκ Σητείας)	51—53
Ἰερεμίας Νικ.	43	Λέπρα ἐν Κρήτῃ	119
Ἰλαρίων (ἐπίσκ. ἹεροΣητείας)	40	Λιμανάκι τοπν.	14
ἱστορικὰ σημειώματα	37—49	Λιμὴν (=Σητεία)	75, 77
Κάβο-Σίδερο- τοπν.	12, 13, 16	Λιμνιόνας	6
Καβούσι Ἱεραπέτρας	116, 119	λουβὸς	51
καζίκι	50	Μάκελλο τοπν.	117
Κακὸ ρυάκι τοπν.	117	Μαλαύρα	40, 110
Καλαποδάκης	41	Μανέτας Ἑμμ.	39
Καλαπόδης	41	μαργώνω	49
Καλόπους Ἀγαθήμερος	41	μαργωτῆρα	49
Καταπότης	105	Μαρκόπουλος Ἰωάννης	39
Καλοὶ λιμένες τοπν.	6	Μαστοράκης Γεώργ.	39
Καλοὶ Λιμνιῶνες τοπν.	6	Μαρουλᾶ, ᾧ τοῦ τοπν.	67
Καμίνια τοπν.	119	Μαρουλᾶ ᾧ τοῦ (τὸ μετόχι) τοπν.	67
Κανάκης Μαστρανδρέα ἡ τῆς Βού- καινας	76	μεσκίνης	51
Κανδίνη	49	Μεταμόρφωσις (ναὸς)	21, 39
Καραβελάκης	82	Μετζάδω τοπν.	26
Κασωτάκης Χ" Ἰωάνν.	76	μετανάστευσις ἐκ Κρήτης εἰς Κε φαλληνίαν τὸν 17ον αἰῶνα	2—3
Κατεχάκης Γ.	127	Μηλιωτάκης	81
Κατσαράκης Γ.	78	Μηλιώτης Γεώργ. (βιογραφία)	78—86
Κατσούλλης Ἀριστ.	103	Μηλιώτης Μιχ.	78
Καψᾶ (μονὴ)	64, 66, 71	Μηλιώτης Ἰωάνν.	78
Κάτω πiscoπὴ	43	Μισούλης (πλοῖον)	40
Κερά τοπν.	21	Μιχαλινὸς Ζ. Γ.	119
Κεραλεοῦσα	21	Μιχελιδάκης Δημ.	68
Κεφάλαια τ' αἱ Γιάννη τοπν.	10, 26	μοιρολόγια τῆς Παναγίας	26
Κεφάλαια τῆς Κεράς Κανδίνης	49	Μοναστήρι (Τοπλοῦ)	81
Κεφαλόλιμνο τοπν.	118	μόχοντα	52
κοιτιδὸ	52	Μπαμπαλάκης Μουσταφᾶς	80
Κοιμήσεως Θεοτόκου (μονὴ)	21	Μπονάτης	40
Κοκοστάσι τοπν.	119	Μυτάκης Γεννάδιος	63
Κολυβάκης Μιχ. Γ.	80	Νεόφυτος (ἐπίσκ. ἹεροΣητείας)	54, 63, 65
Κολυδάκης Χατζῆς	81	Νικολετάκης	46
Κοπανάρης	121, 123	Νόνα	43
Κοπράνα τοπν.	118	Ξενικάκης Στέφ.	80, 82
Κουδοῦμᾶ (μονὴ)	93		

ξεταλλαγιάζω	52	Σκορδίλης Νικόλ.	42
Ξηρουδάκης Εὐμένιος (μητροπ. Κρή- της)	21	σκορέρων	53
Ὁ ἄτυχος (σύγχρ. ποίημα)	71—72	Σκουριασμένος τοπν.	118
Παναγιωτάκης Χατζῆ Μελέτιος	89	Σοφουλάκης Χ'' Ματθ.	42
Πανέγρα τοπν.	7	Σπαθὶ τῇ φωλεᾷς τοπν.	117
Παντόγαλος Γαβριήλ 12, 17, 25 πολλ.		Σπηλιαρίδια τοπν.	117
Πάνω Παντέλη τοπν.	39	Σπιναλόγγα	76, 77
Παπαδάκης Χ'' Μ.	78	Σταματάκης	64
Παπαδάκης Νικόλ. Ἰ.	76	Σταυρὸς (ναὸς)	43
Παπαδάκης Γρηγόριος	54	Σταυρὸς τοπν.	38
Παπαδάκης	82	Στεφανίδης Γ.	78
Παπᾶ Ἐμμανουήλ	37	Συλιγᾶς	44
Παπᾶ Οἰκονόμος (Ἰωάν. Θασσινὸς)	40	Σύνδεσμος κατὰ τῆς λέπρας 129—130	
Παπανδρουλάκης Ἰωάνν.	98	Σφάκα τοπν.	77
παροιμία	31—33, 41—51	Σχιζάρης Νικόδημ.	89
πασίζω	75	τάρταλο	82
Πετρογιαννάκης Γρηγόριος	93	Τζάφος Ἐμμ. (Ἐλευθεράκης)	76
Πετροτηγάνι τοπν.	147	Τίταμος mons	37
Πιάστρα τοπν.	117	Τοπλοῦ (μονὴ ἰδ. καὶ Ἀκρωτηριανή)	11, 17, 38, 54
Πισκοκέφαλον τοπ.	45	Τουρκογαγκέλλα τοπν.	38
Πισκοπὴ (=Κάτω Πισκοπὴ) τοπν.	81	Τουρλωτὴ τοπν.	76
Πισκοπιανὴ Κεφάλαια	49	Τρία κεφάλαια τοπν.	117
Πλάκο τοπν.	38	Τσιριλάκης Ἰάκωβος	54
Πλάκον (=Σαλμώνειον ἀκρωτ.)	11	Φανερωμένη (μονὴ)	54
Πλατανάκης Ἰωάνν	105—6	φέδε	49
Πλατὺς Χαλασᾶς τοπν.	117	Φλουρὶ τοῦ σπήλαιο τοπν.	117
Πούλια	49	φλοῦσος	73
Προφήτης Ἡλίας	107	Φουὰτ (πλοῖον)	40
Ροῦσα Μάχα τοπν.	117	Φουνταλίδης Ἐμμ.	78
Ρουσελάκης Ἐμμ. Ν.	77	Φουνταλίδης Νικ. ἥ Ἀναγνώστης	37
ρωτίδι	52	Φραγκούλης Ἐμμ.	76
σημισάρης	41	Χαλέπα τοπν.	118
Σητεία (βλέπε καὶ Λιμὴν)	40, 45	Χατζιδάκης (ιατρὸς)	81, 83, 84
Σηφογιάννης	83	Χαυγούδι τοπν.	117
Σίδερον τοπν.	9	Χριστάκης Ἐμμ.	93
Σκινιάς τοπν.	38	Χριστιανικὸν Φῶς περιοδ.	100
Σκινოსέλλι τοπν.	109	Χρυσουλάκης Ματθαῖος	63
Σκοκάκης Νεόφ.	54	Χωρδάκια τοπν.	118
Σκορδίλης Ἰωάνν.	42	Ψάθη (μονὴ)	54

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

(Ὁ πρῶτος καὶ παχύτερος ἀριθμὸς δηλοῖ τὴν σελίδα, ὁ δεύτερος καὶ λεπτότερος τὸν στίχον)

Σελὶς 10, 9 γρ. Ἀη. σελ. 15, 14 γρ. Ἀη. σελ. 17, 12 γρ. ἐξελιχθείσης. σελ. 26, 14 γρ. Ὅτι. σελ. 27, 19 γρ. φλουργιά. σελ. 31, 19 γρ. προπόσεις. σελ. 34, 33 γρ. χαρομουζώνουνται. σελ. 37, 7 γρ. Μετά. σελ. 41, 20 γρ. συμβίφ. σελ. 41, 35 γρ. IVNA. RIV 23. σελ. 44, 21 γρ. ζρχβ. σελ. 46, 9 γρ. ἐρειπωμένος. σελ. 47, 3 γρ. 13, 14, 15 σελ. 50, 42 γρ. ταή. σελ. 51, 26 γρ. τῇ Πόλῃ. σελ. 71, 9 γρ. Ν. Ἰ. Παπαδάκης. σελ. 80, 8 γρ. Πατερόπουλος. σελ. 80, 41 γρ. Μπαμπαλάκης. σελ. 107, 21 γρ. Χαμέζι. σελ. 107, 36 γρ. Ἡλιοῦ. σελ. 108, 24 γρ. προσωρίζετο. σελ. 108, 19 γρ. Ἡλιοῦ. σελ. 111, 16 γρ. ἀπεπερατώθη. σελ. 112, 17 γρ. προδιέθετε. σελ. 112, 42 γρ. Εἰς. σελ. 129, 19 γρ. Παγκρήτιον. σελ. 129, 44 γρ. 9. σελ. 131, 6 γρ. Πεῦχοι. σελ. 131, 9 γρ. Σφάκα. σελ. 131, 45 γρ. Μονύδριον. σελ. 138, 37 γρ. κτιρίων. σελ. 140, 21 γρ. οἶνοι. σελ. 144, 13 γρ. Θαλασσινός.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΣΤ' ΤΟΜΟΥ

1)	Μία μετανάστευσις ἐκ Κρήτης εἰς Κεφαλληνίαν κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα ὑπὸ Σπ. Μαρινάτου.	Σελ.	3—9
2)	Ἡ θέσις τῆς Μονῆς Ἀγίου Ἰσιδώρου ἐν Σητεΐᾳ	»	9—26
3)	Λαογραφικὰ Σητεΐας ὑπὸ Εἰρήνης Ε. Παπαδάκη.	»	26—36
4)	Σητεΐα Σύμμεικτα (Ἱστορικά-Παροιμίαι-Λεξιλόγιον).	»	37—53
5)	Ποίημα Ἰωσήφ Γερωντάκη ὑπὸ Ν. Ι. Παπαδάκη.	»	53—71
6)	Σύγχρονη Σητεϊατικὴ ποίησις, δῖ' Ἀτυχος, ὑπὸ Γ. Διακάκη	»	71—72
7)	Ἀπὸ κολοβὸν ἱατροσόφιον (1756).	»	73—75
8)	Σητεΐα—ἔγγραφα τοῦ 1897.	»	75—77
9)	Γεώργιος Μ. Μηλιώτης (1856—1925).	»	78—86
10)	Ἐγκύκλιοι τοῦ ἐπισκόπου Ἱεροσητεΐας Ἀμβροσίου.	»	87—102
11)	Λόγος κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς καταθέσεως τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ νέου Γυμνασίου Σητεΐας ὑπὸ Ἀρ. Κατσούλλη	»	103
12)	Ὁδὸς Παχείας Ἀμμου—Σητεΐας.	»	107—111
13)	Διὰ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Σητεΐας ὑπὸ Κ. Τακάκη	»	111—116
14)	Καβούσι-Ἱεράπετρας ὑπὸ Γεωρ. Δασενάκη, διδασκάλου	»	116—119
15)	Διὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς λέπρας ἐν Κρήτῃ.	»	119—130
16)	Κατάστασις ἡφemerίων Σητεΐας (1936—1937).	»	131
17)	Μετεωρολογικὸς Σταθμὸς Σητεΐας ὑπὸ Ἐμμ. Σταυρακάκη, διδασκάλου.	»	132
18)	Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος (Πρακτορεῖον Σητεΐας).	»	132
19)	Τελωνεῖον Σητεΐας.	»	133—134
20)	Οἰκονομικὴ Ἐφορὶα Σητεΐας.	»	135
21)	Ταμεῖον Σητεΐας	»	136—137
22)	Εἰρηνοδικεῖον Σητεΐας	»	137
23)	Ἀγρονομεῖον Σητεΐας.	»	138
24)	Σταφιδικὸς Συνεταιρισμὸς Σητεΐας.	»	138—139
25)	Ἐνωσις Οἰνοποιητικῶν Συνεταιρισμῶν Σητεΐας.	»	140—142
26)	Ταμεῖον Ἐφέδρων Πολεμιστῶν Σητεΐας Ἱεραπέτρου.	»	143—144
27)	Πίναξ ὀνομάτων καὶ πραγμάτων.	»	145—147

Σημ. Τὰ δημοσιευόμενα ἐνταῦθα καὶ τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις τόμοις ἄνευ ὑπογραφῆς δημοσιευθέντα ἄρθρα καὶ μελέται συνετάχθησαν ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τοῦ Μύσωνος.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ

1) Σπ. Μαρινάτος	Σελ.	3—9
2) Ν. Ί. Παπαδάκης	»	9—17—53—71
3) Ί. Κριτωτάκης	»	17—22
4) Ειρήνη Παπαδάκη	»	26—36
5) Γ. Διακάκης	»	71—72
6) Άριστογ. Κατσούλλης	»	103—106
7) Κ. Τακάκης	»	111—116
8) Γ. Δασενάκης	»	116—119